

ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಸಂಸ್ದೀಯಪಟು ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾಲಿಕೆ

ಕನಾಟಕ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು

ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಕನಾಟಕ ವಿಕೀಕರಣ ಪೂರ್ವ
ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು

ಸಹಸ್ರಮಾನ ಸಂಪುಟ : ೧

ಡಾಃ ಎಂ.ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್

ಪ್ರಕಟನೆ

ಕನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಮಂಡಳದ

ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಮಿತಿ

ವಿಧಾನಸೌಧ, ಬೆಂಗಳೂರು ೫೬೦ ೦೦೧

Karnataka Raitha Chaluvali-Satyagrahagalu, Volume-I in the background of MRA, Legislative Assembly and Council proceedings and pertained works till about 2005 millennium -written by **Dr: M.G. Nagaraj** M.Sc., M.Ed., M.A., D.Litt., principal (Rtd). Rajajinagar, Bangalore-10. Ph: 080-23106004

Published by : Library Committee , Karnataka Vidhana Mandala, Vidhana Soudha, Bangalore-560 001.

© Chairman, Legislative Council and Speaker,
Legislative Assembly, Karnataka

First Impression: 2006

Pages : 160 + xxxviii

Price : Rs. 15/-

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : 2006

ಪ್ರತಿಗಳು : 2000

ಬೆಲೆ: ರೂ. 15.00

ಮುಖ್ಯವಾಚಿ ವಿನಾಯಕ : ಕೃಷ್ಣ ರಾಯಚೌರ್

ಮುದ್ರಣ : ಸರ್ಕಾರಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ,

ಬೆಂಗಳೂರು.

ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಸಂಸದೀಯ ಪಟು ಮನ್ಯಕ ಮಾಲಿಕೆ

ಅಧಿಕಾರಿ - ಸಂಪಾದಕ ದರ್ಗೆ

ಕನಾಟಕ ವಿಧಾನಸಭೆ ಸಚಿವಾಲಯ

ಟಿ. ರಾಜ್‌ನಾಥ್	ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಎಸ್. ಡಿ. ಪಾಟೇರ್	ಅವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಕೆ. ಎನ್. ಪ್ರಪಂಚರಾಜ್	ಜಂಟಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಟಿ. ಒಂಪ್ರಕಾಶ್	ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಎಸ್. ಬಸವರಾಜ್	ಉಪ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ (ಪ್ರ)
ಕೆ. ಮಾರ್‌ ಮಹಾದೂರ್	ಅಧೀಕ್ಷ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ
ಎಸ್. ನರಸೀಂಹಮೂರ್ತಿ	ಪ್ರಾಣಾಧಿಕಾರಿ

ಕನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಚಿವಾಲಯ

ಬಯೆಕುಕುಮುತ್ತಿ	ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ (ಪ್ರ)
ಕೃಷ್ಣಾರ್ಡು	ಸಭಾಪತ್ರಿಯವರ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ

ಸಂಪಾದಕರು

ಎಲ್. ಎನ್. ಮುಕುಂದರಾಜ್

ಕನ್ನಡ ಲುಪ್‌ನ್ಯಾಸಕರು

(ಅನ್ನಕರ್ಮಾಂಶ ಮುಂದೆ)

ಮುನ್ನಡಿ

ಕನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದ ಶಾಸಕಾಂಗದ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಸಲಾದ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಘಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ‘ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು’ ಇವೆ. ಈ ಕುರಿತ ಬರಹದ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ, ಸಂಶೋಧನಾ ಮತ್ತು ಉಲ್ಲೇಖನ ಶಾಖೆಯು ಶಾಸಕರ ಚರ್ಚೆಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಾಗೂ ಪೂರಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಘಟಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಹೊರತೆರಲಾಗಿದೆ.

ಉಭಯ ಸದನದ ಶಾಸಕರು ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರದ ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕಾರಣ ನಡೆದ ಚಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ನೋಡಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದಾರೆ; ಸದನದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕೃತ ಮಾಹಿತಿ, ಅಧ್ಯಯನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಸಿ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಾಗಿ ದೇಶಕ್ಕೆ ತುತ್ತ ನೀಡುವ ರೈತನ ಸಮಸ್ಯೆ ಹಾಗು ಅವನ ಕುರಿತಾದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವೈಪುಧ್ಯದೊಡನೆ ನಿರ್ದರ್ಶಿಸಿರುವುದು ಸದನದ ನಡವಳಿಕೆಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೆ ಸದ್ಯದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಹಾಗು ಅವಾಚೀನ ರೈತ ಸಂಬಂಧಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ತೋಲನಿಸಿದ್ದವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಲೇಖಿಕರು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಳಿಸಿ ಕೆಲವಾರು ಜಿತ್ರಗಳಿಂದನೆ ಈ ಕೃತಿಯ ಲೇಖಿಕರು ವಿಷಯಗಳ ಮಂದನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಾರು ಐದುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳಷ್ಟು ಹಿಂದಿನ ಕೃಷಿ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತೂ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಸುದ್ದಿ ಮಾಡ್ಯಮಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನೂ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಗ್ತ್ಯವಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ‘ಮಂಧನ್’ ಶೀರ್ಷಿಕಯಲ್ಲಿ ಸಲಹಗಳ ಮೂಲಕ ಚಳುವಳಿಯ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದೊಂದು ವಿಶೇಷ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಸದನಗಳ ನಡ್ಡಾವಲಿಗಳನ್ನು ಗುಭೀರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ರೈತಾನುಗಳಾವಾದ ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳು, ಶಾಸನಗಳು, ವಡನಗಳು, ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಪೂರಕವಾಗಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿ ಸಹಸ್ರಮಾನ ೨೦೧೧ ನಂತರಪ್ರಾ ಗಮನಿಸಿ ೨೦೧೫ನೇ ಇಸವಿಯ ಅಂತ್ಯದ ವರೆಗೆನ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪುಟಗಳ ರಚಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಾಹಿತಿ ಸಂಶೋಧಕ ಇತಿಹಾಸಕಾರರಾದ ಡಾ. ಎಂ.ಎ. ನಾಗರಾಜ್ (ನಿವೃತ್ತ ಪ್ರಾಚೀನ್ಯರು) ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲಾತ್ತವೆ.

ఈ ప్రస్తుతవమ్మ అందవాగి ముద్దిస్తేకొట్ట సకారి ముద్దుకాలయదనిఫేలకరిగు, వాగు గ్రంథాలయ ఉపసమితియ ఆధ్యక్షరు మత్తు సదమ్మరుగాలిగునపమ్మ నమసగాలమ్మ అట్టిసుత్తేవే.

ಸದ್ಯ ಕೃತಿಯ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರುಗಳಿಗೆ, ಸಂಶೋಧಕರಿಗೆ ಮಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಪಿಠುಗರಿಗೆ ಸಂಸದೀಯ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಅನುಭವ, ಒತ್ತಾತ್ಮಕನ್ನು ನೀಡುತ್ತೇದೆಯ ಬಾವಿಸುತ್ತೇವೆ.

ವಿ.ಆರ್. ಸುದರ್ಶನ್

ಸಭಾಪತಿಗಳು

ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು,

೨೫

ಸಭಾದ್ಯಕ್ತರು

ಮಿಥಾನ ಸರ್ಬಿ

ಬೆಂಗಳೂರು ೨೦೦೯

ಲೇಖಕರ ನುಡಿ

ಕೃಷಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಸಂಗತಿಯಾಗಿ ಕಂಡವನು ರೈತ. ಹೊಟ್ಟಿಯ ತುತ್ತಿಗಾಗಿ, ಸೂರಿನ ನೆಳಲಿಗಾಗಿ, ನೆಮ್ಮೆದಿಯ ನಿದ್ದೆಗಾಗಿ ಅವನು ಅದನ್ನೇ ನೆಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸಹಸ್ರರು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಸಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಆ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಹೆರವರ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನಾಡಿಗೆ ತುತ್ತು ಕೊಡಲು ದುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ಹೀಗೆ ಸಾಗಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬದುಕಿನ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಪತ್ತಿಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ತ್ಯಾಗದ ನಿಸ್ತೀಮ ಜೀವಿತವಾಗದೆ ಹೆಣ್ಣು ಅದರ ಸಮಸ್ಯೆ ಪಾಲುದಾರಾಗಿ ರೈತ ಮಹಿಳೆ ಎನಿಸಿ ಬಂದಪಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಕೃಷಿಯನ್ನು ಅವಳೇ ಮೊತ್ತೆ ಮೊದಲಿಗೆ ಕಂಡು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ, ಗಂಡಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪ್ರಚಾರ ಅಪಳಿಗೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಶೇಷತೆ ದಲಿತ ವರ್ಗವೂ ಶತತಮಾನಗಳಿಂದ ಬೇಸಾಯಿದ ಮಕ್ಕಳಾಗಿ ಬಂದಿದೆ.

ಕೃಷಿಯ ಪ್ರಾಚೀನತೆ ಎಷ್ಟೇ ಸಹಸ್ರಮಾನಗಳಿಂದ ಬಂದಿರಲಿ ಅದರ ವಿಕಸನ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದಿನಗಳವರೆಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಈ ವಾದಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ನೋವು ನೆಲವುಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟೇ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಗಳು ನಿಂತಿವೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ರೈತ ತನ್ನ ನೋವನ್ನು, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡ ಮನವಿ ಮಾಡಿ ನುಡಿದ, ಅಗ್ರಹಿಸಿದ. ದೂರು ದುಮಾನ್ವಗಳ ಮೂಲಕ ದನಿ ಆಡಿದ. ಇವೆಲ್ಲ ಸಾತ್ತಿಕ ಬಗೆ ಎನಿಸಿದುವು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅಡಳಿತ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನ ಸ್ವಂದಿಸಿದಿದ್ದಾಗ, ಸಾತ್ತಿಕ ರೋಷ ತೋರಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಅವನ ಶೋಷನೆ ಹೆಚ್ಚಾಡಾಗಲೂ, ಸಂಘಟನೆಯ ಬಲವಿಲ್ಲಿದಿದ್ದಾಗ ಅಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಶೋಷನೆ, ನೋವು, ಅವಮಾನ ಅತ್ಯಾಚಾರ, ದೌರ್ಜನ್ಯ ಸಿಟ್ಟು, ಹತಾಶಿ, ಹಿಂಸೆ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದ. ಅದುಮಿಟ್ಟ ಅವೆಲ್ಲವೂ ಸಮಯ ಪಕ್ಷವಾದಾಗ, ಸಂಘಟನೆ ಪ್ರಜ್ಞಿಜಾಗತವಾದಾಗ ಸೈಲ್ವಿಟಿಸಿದುವು. ಅದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಯಮಾನದ ಗೆರೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪಕ್ಷ ಪಂಥ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಪ್ರಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಟಲಿಲ್ಲ.

ಅರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ದೂರು ದುಮಾನ್ವವಿದ್ದರೆ, ಸಂತರ, ಮೇರವಿಗೆ, ಧರಣೆ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಪ್ರದರ್ಶನ-ಈ ಮೇರಿಗೆ ಸಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ತಾಳಲಾರದಾಗ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸತ್ತೊಡಗಿದ ರೈತ, ತನ್ನ ಸಂಘಟನೆ ಬಲದ ಶಕ್ತಿ ಕುಡಕೊಂಡ, ತನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿತ್ತಾಯಿಸೆಂದ. ಇಂದು ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ವಿದೇಶೀಯ ಬಹುರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಂಪನಿಗಳ ಮನ್ನಾರಗಳು ಅವನ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಪೇಲಗೊಳುತ್ತಿವೆ.

ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಉಭಯ ಸದನಗಳ ಶಾಸಕರ ಚಿಂತಕರ - ಚಿಂತನೆ ಕ್ರಮ, ಚೆರ್ಚೆ, ಕಾಳಜಿ, ಅಧ್ಯಯನ ತನ್ನಯತೆ ಹಾಗು ಅನ್ಯಾಯವೇನಿಸಿದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಅವರನ್ನ ಕೇವಲ ರಾಜಕಾರಣಗಳನ್ನಷ್ಟೆ ಆಗಿಸದೆ, ಈ ನಾಡಿನ ರೈತ ಬದುಕಿನ ಆಗು ಹೋಗಿನ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ನಿಷ್ಪೇಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿರುವ ಮಾನವೀಯ ಪ್ರಜ್ಞಾಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನಾಗಿಯೂ ತೋರಿವೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ದೂರಿದರೂ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾನವೀಯತೆ, ರೈತ ಕಾಳಜಿ ಇಲ್ಲವೇನುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾದಂತೆ ಸಮಸ್ಯೆಗಳೂ ಪರಿಹಾರಗೊಳ್ಳುತ್ತ ನಡೆದಿವೆ. ಶಾಸಕರು ಬಹುತೇಕ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ಆಯ್ದುಗೊಂಡು ಬಂದಕಾರಣ ರೈತರ ಬಗೆಗಿನ ಅವರ ಆಸಕ್ತಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ವಾಣ. ಅಂತಾಗಿ ಉಭಯ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಲ್ಲರ ಚಿಂತನೆ ಚೆರ್ಚೆಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾದಷ್ಟು ನೀಡಿದೆ. ಕಾರಣ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ ಅಂದರೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಮಾಡಿ ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುವ ಅವರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಮೌಲ್ಯವಿದೆ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ, ವ್ಯಾದೇಶಿಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ರೈತಾಪಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು, ಹೋರಾಟಗಳು, ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೊಳ್ಳಿರಬಹುದು. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿಯೋ, ಘಟನಾವಳಿಗಳ ಮುಖಿವಾಸೀಯೋ ಆಗಿ ಚೆರ್ಚೆ, ಪರಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು, ಕಾರಣವಾಗಬೇಕಾದವರು ನಮ್ಮ ಮಾನ್ಯ ಶಾಸಕ ವರ್ಗವೇ ಆಗಿದೆ. ಇಂಥ ಹೋರಾಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖನಕಾಗಲಿ, ಕೃತಿಗಳಾಗಲಿ ಕೃತಿತ್ವಗೆ ಒಂದರು ಕಡೆ ಕಾಳಿಸಿಕೊಂಡಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಥವಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳು ತರುವ ಸ್ಥರಣ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಬೇಕಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕಾಗಿ ಹೋರಾಡುವ ಸಮಂಜಸ ಸಮರ್ಥ ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನಾಂಕಣ ಸನಾಯಗಳು ಒದಗಬೇಕಾದ ಆಗತ್ಯವೂ ಇದೆ.

ಕನಾರಟಕ ಸಂಬಂಧ ಪ್ರಮುಖ ರೈತ ಚಿಳುಪಳಿ ಹಾಗು ಒಟ್ಟಾರೆ ರೈತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ ಕುರಿತು ಬರೆಯಲು ನನಗೆ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸಚಿವಾಲಯದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಸಮಿತಿಯ ಶಾಸಕವರೇಣ್ಣಿದಿರಂದ ಕರೆ ಬಂದಾಗ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ನನ್ನ ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನೆಲಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಿಣ ಪ್ರದೇಶವೇ ಆಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ರೈತರ ದಿನನಿತ್ಯದ ಹೊಲ, ಗದ್ದೆ, ತೋಟಗಳ ದುಡಿಮೆ,

ಸಂಕಷ್ಟಗಳೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಳತೆಯಲ್ಲಿಯೇ; ಮನೆಯ ಬದಿಗೇ ಇದ್ದುವು ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಬರಹದ ಕಾರ್ಯ ನನ್ನ ಒಲವಿನದಾಗಿತ್ತು.

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಕನಾರಟಕದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿದ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ, ಹಾಗು ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಸ್ವಿಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತ್ವರ, ಕನಾರಟಕ ಏಕೀಕರಣಪೂರ್ವ-ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ ಚೆಳುವಳಿ, ಸಹಸ್ರಮಾನ ಪೂರಕ ವಿವಿಧ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಮಾದರಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗು ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮಜಲುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಕಸನ ಕಾಣುವುದರಿಂದ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಬರೆಯಲಾಗಿದೆ; ವಿಧಾನಸಭೆ ಹಾಗೂ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ನಡವಳಿಕೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಸಹಿತ ತೋಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಒರೆಯಲಾಗಿದೆ.

31.12.2000ರಲ್ಲಿಯೇ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಮಿತಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಬರಹದ ಘಾಪಕ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಲಾಗಿ 2003ರ ವರೆಗಿನ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಂದಿನ ಉಪಸಮಿತಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತು. ಕೊನಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಮಿತಿಯು 2006ರ ಜನವರಿ 30ರ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಧೀನಕಾರ್ಯದಶೀಯವರ (ಪತ್ರ ಸಂಖ್ಯೆ ಆರ್.ಆರ್:656:ಗರುಪ:99.00) ಮೂಲಕ 2005ರ ವರೆಗಿನ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆದಿರುವ ಚರ್ಚೆಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿತು. ಹೀಗಾಗಿ 2005ರ ವರೆಗಿನ ಲಭ್ಯ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದದ್ದು ಸೇರಿಸಿ ವಿವಿಧ ಕಾಲಾವಧಿಗಳ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪೂರ್ಣಗಳಾಗಿ ಮೇಲ್ಮೂರಿಸಿದಂತೆ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಬರೆಯಬೇಕಾಯಿತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ‘ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಕನಾರಟಕ ಏಕೀಕರಣ ಪೂರ್ವ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು’ ಎಂಬ ಶಿಫ್ಫ್‌ಕೆಯಡಿ ಸುವರ್ಣ ಕನಾರಟಕ ರೈತ ಸಂಪೂರ್ಣ 1ನ್ನು ಮೊದಲ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ಹೊರತೆರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮಜಲುಗಳು, ಹಾಗು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತ್ವರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಮಾದರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭಾಧಿವೇಳನಗಳ ಚರ್ಚೆಗಳ ಸಂಖೆಯಾಗಿ, 1933ರ ವರೆಗಿನ ಕಾಲದ ಚೆಳುವಳಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ವನ್ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿ ರೈತರ ಚೆಳುವಳಿ ಹಾಗು ಕಾಗೋಡು ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳೂ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ನಮ್ಮೆಗುನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಕೃತಿ ಉಭಯ ಸದಸ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾನ್ಯ ಶಾಸಕರ ಚಿಂತನೆ ನಿಲುವಳಿ ಮಂಡನೆ, ಚರ್ಚೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಸಮಸ್ಯೆ

ಪರಿಹಾರ, ಫಲಿತ ಪರಿಣಾಮ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಗಳು ಹಾಗು ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಅವಗಳ ಪ್ರಿಯಾಸಿಕ ವಿಕಸನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿರುವ ಬಹುಶಃ ಮೊದಲ ಬಗೆಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ.

ಇನ್ನು ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸೇರಿಸಿಗಳಿಗೆ, ವಿಧಾನ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿ.ಆರ್.ಸುದರ್ಶನ್ ಮತ್ತು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಹಾಗು ರೈತ ವರ್ಗ ಕುರಿತಂತೆ, ಇರುವಂಥ ಆಧುನಿಕ ಜಾಗತಿಕರಣದ ಶಾಳೆಗಳ ಹಾಗೂ ಅದರ ಪರಿಣಾಮದ ಅರಿವಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ವರ್ತಮಾನಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿನಮ್ಯ ಕೊಡುಗೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವೆ. ಅದಾಗಿ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನನ್ನ ಹೃತ್ಯೋವರ್ಕ ಕೃತಿಜ್ಞತೆಗಳು. ರೈತ ಚಿಳುವಳಿ ಕುರಿತ ನನ್ನ ಒರೆಹಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಉತ್ತೇಜನ ನೀಡಿದ 2000ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಂಪನ್ಮೂಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಬಿ.ಶಿವಪ್ಪ, ಹಾಗೂ ಸಮಿತಿ ಸದಸ್ಯರಾದ ಸರ್ವ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಮಧುಸೂದನ್, ಎಂ.ರಂಗನಾಥ್, ಎಂ. ಸಂಪಂಗಿ, ಸಿರಾಜ್ ಶೇರ್ಪ್ ಕಾಕಾಸಾಹೇಬ ಪಾ. ಪಾಟೀಲ್, ಡಾ. ವಿ.ಎಸ್. ಅಚ್ಚಾಯ್, ಡಾ. ಹೆಚ್. ಎಲ್. ನಾಗೇಗೌಡ ಅವರುಗಳಿಗೆ ನಾನು ಕೃತಿಜ್ಞಃ.

2005ರ ಏಳಿಗೆ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಂಪನ್ಮೂಲ ಪ್ರತಿಧಿಜಾವಂತ ಸಂಸದಿಯ ಪಟ್ಟಿ ಕೃತಿ ಮಾಲೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಎಲ್.ಎನ್. ಮುಖಂದಪುರುಜ್ ಅವರು ಕೂಡಿಕೊಂಡಾಗ ಹಿಂದಿನ ಸಮಿತಿಗಳ ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ದಿ.ಟಿ.ಟಿ. ಕೂಡ ಆಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಅಷ್ಟುವರ್ಚ ದಾಖಲೆ ಅಗಿದೆ ಎಂದು ಕೃತಿಯ ಗುಣವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮ ವರದಿಯನ್ನು ಸಮಿತಿಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ಮಂಡಿಸಿದ್ದರು. ಸಮಿತಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕರೆದು ವಿವರಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ರೈತ ಚಿಳುವಳಿಗಳು ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳು ಕುರಿತಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿತು. ಅದಾಗಿ ಇಂದಿನ ಸಮಿತಿಯ ಮಾನ್ಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವನಾಥ್ ಪಾಟೀಲ್ ಹೆಚ್ಚಿಳಾ ಅದಿಯಾಗಿ ಶಾಸಕರಾದ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಂಪನ್ಮೂಲ ಶ್ರೀ ‘ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿ’ ಚಂದ್ರು, ಡಾ॥ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಕಂಬಾರ, ಶ್ರೀ ಜಿ.ಎಸ್. ಗಂಡ್ರದರ್ದೇವರ ಮತ ಅವರುಗಳನ್ನು ನೇನೆಯುವೆ. ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಶಾಸಕ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ, ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ನಾನು ಖಚಿತ. ಹಾಗೂ ಮಾಡಿ ಶಾಸಕರಾದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ನರಹರಿ ಅವರ ಸಹಕಾರವನ್ನು ನೇನೆಯುವೆ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಹೈ|| ಎನ್. ಬಸವರಾಧ್ಯ ಅವರು (2000) ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ತೊಡಗಿಸುವಲ್ಲಿ ನೇರವಾದುದಕ್ಕೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಅಭಾರಿ. ಕಣಾಟಕ ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ಸಚಿವಾಲಯದ ಉಪ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಶಿನ್ಮಾನ್ಯಮಿ ಶ್ರೀ ದೇವರಾಜ್ ಹಾಗೂ ಹಿಂದಿನ ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಉಪಸಂಪನ್ಮೂಲ ಮುಂದೆ ಕೃತಿಯ

ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ ಅಧಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗ್ರೀ ಎಚ್.ಎಸ್. ಜಗನ್ನಾಥ್ ಅವರ ಸಜ್ಞನಿಕೆಯ ನಿರಂತರ ನೇರವಿಗೆ ನಾನು ತುಂಬ ಖುಣ್ಣೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಇಂದಿನ ಉಪಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಸೌಜನ್ಯಶೀಲ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಬಿಂದುಪಾಡು, ಅಧಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಮಿಜಾಫ್ ಮೇಹ್ಮೂ ಶ್ರೀ ಕೆ. ನೂರ್ ಅಹಮುದ್ರ್, ವಿಧಾನಸಭಾ ಸಚಿವಾಲಯ ಶಾಖಾಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ನರಸಿಂಹವುತ್ತಿ, ಶ್ರೀ ವಿ. ಮಂಜುನಾಥ್ ಶ್ರೀ ಯಶವಂತ್ ಹಾಗೂ ಗೃಂಥಾಲಯದ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದವರು ಮತ್ತು ಡಿ.ಟಿ.ಪಿ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದ ಶ್ರೀ ಎ.ಎನ್. ಶಿವಕುಮಾರ್, ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ.ಬಿ. ಉಮಾ, ಕು॥ ತೇಜ ಅವರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳಿವೆ. ಮಾಹಿತಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನೇರವಿಗೆ ಬಂದ ದೂ|| ಎನ್. ನಾಗರಾಜ್, ಶ್ರೀ ವಿ. ನಾಗರಾಜ್ ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ನೇರವಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಸುಲೋಚನಾ ನಾಗರಾಜ್ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ.ಜಿ. ಪದ್ಮ ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ. ಶ್ರೀಮತಿ ಎಂ.

ರಾಜಾಚಿನ್‌ರ

ಚೆಂಗಳೂರು

೨೦.೭.೨೦೧೬

ಡಾ|| ಎಂ.ಜಿ. ನಾಗರಾಜ್

ಪಾರ್ಥಿವ ಸಂಪತ್ತರ

ಮಾಫ್ ಬಹುಳ ದಶಮಿ

ಗುರುವಾರ

ಪರಿವಿಡಿ

ಮುನ್ದಿ - v

ಶೇಖರ ನುಡಿ - vii

I ಅಧ್ಯಾಯ ವಿಷಯ ಸೂಚಿ ಮತ್ತು ಚೆಳುವಳಿ ಸೂಚಿ

ಅಧ್ಯಾಯ ೧

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿನ್ನಲೆ	1
೨. ಚೆಳುವಳಿ (ಚೆಳುವಳಿ) ಎಂದರೇನು?	7
೩. ರೈತ ಎಂದರೆ ಯಾರು?	8
೪. ರೈತರ ಕ್ರಾಂತಿ, ಚೆಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಗ್ರಹ, ದಂಗೆ, ಭೂದಾನ ವೈಧ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸ್ಥಾಮ	9
೫. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನೋಕ್ತರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು.	11
೬. ಭಾರತದ ರೈತ ಹೊರಾಟಗಳು	17
೭. ಸತ್ಯಾಮಿಸ್ / ಸಿಖ್ ರೈತ ಬಂಡಾಯ, ಜಾಟ ಬಂಡಾಯ	18
೮. ಆದಿವಾಸಿ ಸಂತಾಲರ ದಂಗೆ (ಗಳಣಿ)	19
೯. ಸನ್ಯಾಸಿ ಘಕೀರರ ದಂಗೆ (ಗಳಣಿ)	19
೧೦. ನೀಲಿ ಬೆಳಿಗಾರರ ಮುಷ್ಕರ (ರಾಜೀಂ)	20
೧೧. ಕುಣಬಿ ದಂಗೆ (ಗಳಣಿ)	20
೧೨. ಮಾಟಿಳ್ಳಿ ದಂಗೆಗಳು(ಗಳಣಿ-ರಣಾಗಿ)	20
೧೩. ಬಾದ್ರೋಲಿ ಸತ್ಯಗ್ರಹ (ರಣಾಗಿ)	21

೧೪.	ವಾರದಿ ಅದಿವಾಸಿಗಳ ಹೋರಾಟ (ರೇಳಣ-ಉಡಿ)	22
೧೫.	ಒಂಗಳಿದ ತೇ ಭಾಗ ಚಲುವಳಿ (ರೇಳಣ-ಉಡಿ)	24
೧೬.	ಟಿಂಡಿ ಇಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಚಲುವಳಿ (ರೇಳಣ)	25
೧೭.	ತೆಲಂಗಣಿದ ಹೋರಾಟ (ರೇಳಣ-ಜಿಗಿ)	26
೧೮.	ನಕ್ಕಲ್ ಬಾರಿ ಚಲುವಳಿ (ರೇಳಣ-ರೇಳಣ)	28
೧೯.	ಶ್ರೀ ಕಾಪುಳಂ ನಕ್ಕಲೀಯ ಹೋರಾಟ (ರೇಳಣ-ಉಡಿ)	29
೨೦.	ಘೋಂಡಿಯವಾಫನ ಸೇತ್ತುತ್ವದ ಅದಿವಾಸಿ ದಂಗೆ (ರೈಣ್ಣ)	30
೨೧.	ಕಿತ್ತಾರು ದೇಶಗತಿ ರೈತ ಹೋರಾಟ (ರೆಣ್ಣಾ)	31
೨೨.	ಬಳ್ಳಾರಿ ಪಾಳೀಗಾರ-ರೈತರ ದಂಗೆ (ರೆಣ್ಣಾ-ರೇಳಣ)	31
೨೩.	ಅಲ್ಲಾಪ್ರದ್ವಿನ್ಸ್ ವಿಲ್ಲಿ (ರೆಣ್ಣಾ-ರೇಳಣ) ಕಾಲದ ತೆರಿಗೆ ಹೇರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಮದ್ ಬಿನ್ ಶೇಗಲಕ್ಕನ (ರೆಣ್ಣಾ-ಜಿಗಿ) ಕಾಲದ ರೈತ ಬಂಡಾಯ	31
ಅಧ್ಯಾಯ ಅ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚಲುವಳಿಗಳು-ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳು		
೧.	ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ರೈತರ ಚಲುವಳಿ (ರೆಣ್ಣಾ-ಉಡಿ)	34
೨.	ಟಿಪ್ಪುಕಾಲದ ದಂಡದ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಫಿರ್ಬಾದು	36
೩.	ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ, ದೂರು-ಮಾರ್ಮಾನಗಳು.	38
೪.	ಮುಮ್ಮಾಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತ ಬಂಡಾಯ (ರೆಣ್ಣಾ)	39
೫.	ಸಂಗೊಳಿ ರಾಯಜ್ಞನ ಬಂಡಾಯ (ರೆಣ್ಣಾ)	51
೬.	ಮೃಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಅಂಗ್ರರ ಕಾಲದ ಟ್ರಾಂಕ್ ಕೋಡ್ ನಿಯಮಗಳ ವಿಫಲತೆ	52

೨. ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಅಮರಸೂಕ್ತದ (ಕನ್ನಾ) ಬಂಡಾಯ (ಗಳಿಂದ - ೫೨) (ಅಪರಂಪರ ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವಾಮಿ- ಪ್ರಜ್ಞಿಸಪ್ಪನ ನೇತ್ಯತ್ವದ ಬಂಡಾಯ)	53
೩. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಂಗ್ಲ್ ಸವಲತ್ತು ಮೋರಾಟ (ಗಳಿಂ) (೫೩)	55
೪. ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಸ್ತುಗಳಿಗೆ ವಿರೋಧಿ ಚಳುವಳಿ ಪರಂಪರೆ (ಗಳಿಂ)	56
೧೦. ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಲಬಿನ್ದಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿ (ಗಳಿಂ)	58
೧೧. ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ರೇರ ತಾಲುಕು ರೈತರ (ಅರ್ಥಿಕ ಕಾರಣ) ಕರನಿರಾಕರಣ (ಗಳಿಂ)	60
೧೨. ಒರೆಕ್ಕರೂರಿನ (ಅರ್ಥಿಕ! ಕಾರಣ) ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿ (ಗಳಿಂ)	61
೧೩. ವ್ಯಾಸರೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭಾ ವೇಶನದಲ್ಲಿ (ಎಂ.ಆರ್.ಎ) ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಚರ್ಚೆ (ಗಳಿಂ)	64
೧೪. ಇವೀನ್ ನಾಲಾ ರೈತ ಚಳುವಳಿ (ಈಗಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆಯು ನಾಲಾ) (ಗಳಿಂ-೫೨)	71
೧೫. ಮೃಸೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭಾ ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಇವೀನ್ ನಾಲಾ ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣ, ಚರ್ಚೆ, ಪರಿಷಾರಗಳು (ಇನ್ನೊಂದು ಗಳಿಂ ಅಕ್ಷಯ್ಯಬರ್ದಾ ಗಳಿಗೆ ದಸರಾ ಅಧಿವೇಶನ)	79
೧೬. ಇನ್ನೊಂದು, ಗಳಿಂ ಎಂ.ಆರ್.ಎ. ಅಧಿವೇಶನ-ದಲಿತ ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಪ್ರಮಾಣ	87
೧೭. ಇನ್ನೊಂದು, ಗಳಿಂ ಎಂ.ಆರ್.ಎ. ಕಲಾಪಗಳು	87
೧೮. ಗಳಿಂ ಇನ್ನೊಂದು ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಲೆಂಡಸ್‌ಡೆವ್‌ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಅಧಿವೇಶನ	88
೧೯. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಮೈಳಣಗಳ ನಿಷೇಧ, (ಗಳಿಂ-೫೫)	90

೨೦.	ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ ಜನನ (ಗಣಿತ)	94
೨೧.	ಚಿತ್ರದುಗ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಸಮೀಕ್ಷಣಗಳು (ಗಣಿತ-ಗಣಿತ)	95
೨೨.	ಕಿಸಾನ್ ಗ್ರಾಮದ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣಿತ-ಗಣಿತ)	95
೨೩.	ರಾಮದುಗ್ರಾಮದ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣಿತ)	96
ಅಧ್ಯಾಯ ೨ : ಅನುಬಂಧ ೧		
೨೪.	ಮಲೆನಾಡು ರೈತರ ಆಹವಾಲು ಬಡರೈತರ ದುರವಸ್ಥೆ (ಗಣಿತ)	102
೨೫.	ಮೈಸೂರು ದಿಸ್ಪ್ರೈಕ್ ರೈತರ ಸಮೀಕ್ಷಣ (ಗಣಿತ)	102
೨೬.	ಆಂಜೋಲಿ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣ ಮತ್ತು ವೀರಪ್ರತಿಷ್ಠೆ (ಗಣಿತ)	103
೨೭.	ದೊಡ್ಡ ಬಳ್ಳಾಪುರದ ತಾಲೂಕು ರೈತರ ಚಾಗ್ಯತಿ (ಗಣಿತ)	103
೨೮.	ಬೆಳಗಲಿ ರೈತರ ಸಭೆ (ಗಣಿತ)	104
೨೯.	ಷಿಕಾರಿಪುರದ ರೈತರಗೋಳು, ಕಂದಾಯ ನಿರಾಕರಣ, ಜಪ್ತಿ, ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪದ ರೈತರ ಸಭೆ, ಹರತಾಳ (ಗಣಿತ)	104 107
೩೦.	ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	107
೩೧.	ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರ ಹೋರಾಟ (ಗಣಿತ)	
ಅಧ್ಯಾಯ ೨ : ಅನುಬಂಧ ೨		
೩೨.	ಇವಿನ್‌ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರ ಚೆಳುವಳಿ: ಮತ್ತು ವಿಷಯಗಳು (ಗಣಿತ)	111
i	ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕದ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಶೀರ್ಷಿಕೆ; ‘ಬೋರೇಗೋಡನು ತುಂಟನಲ್ಲ’	113
ii	ಅವಿನ್‌ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರ ಮಂಡ್ಯದ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	114
೩೩.	ಬೌರಿಂಗ್‌ಪೇಟೆಯ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	118
೩೪.	ಕಾರವಾರ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣ-ಸತ್ಯಗ್ರಹದ ಕಷ್ಟ ನಿಪ್ಪರಗಳು (ಗಣಿತ)	119

**ಅಧ್ಯಾಯ ೩ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತ್ವರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ
ಚಳುವಳಿಗಳು**

೧. ಶಿವಪೋಗ್ಗೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಗೋಡು ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ರಣಜಿಂ-ಜಿಗ)	120
೨. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸಂಬಂಧದ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು (ರಣಜಿಗ-ಜಿಲ್ಲಾ)	132
೩. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ; ಏಂಬೊನ್ ರಣಜಿಗಿರ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು	134
೪. ರಣಜಿಗಿರ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಏಂ ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು: ಕಾಗೋಡು ಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ	136
೫. ಇನಾಂ ರದ್ದತಿ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ, ಲೆವಿ ಕುರಿತು ರೈತರಿಗಾಗುವ ತೊಂದರೆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ (ರಣಜಿಗ-ಜಿಲ್ಲಾ) (ವಿಧಾನ ಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಗಡ್.ಎ.ರಣಜಿಗ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪ)	137
೬. ವಿವಿಧ ಕಡೆಯ ರೈತ ಚಳುವಳಿ, ರೈತ ನಿಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆಗಳು (ರಣಜಿಗ-ಜಿಂ)	147
೭. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿ, ಗೇಣಿಶಾಸನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಸೂದೆ, ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಟೆನೆನ್ನಿ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಗಳು ಪಕ್ಕಿನೋಟಿ, ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ-ಪ್ರೇರಣೆ (ರಣಜಿಗ-ಜಿಂ)	151
೮. ಏಂ-ಎ-ರಣಜಿಗಿರ ವಿಧಾನ ಸಭಾಧಿವೇಶನ; ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಮಸೂದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು.	155
II ಸರ್ವ ಸಂಪುಟ ರೈತ ಚಳುವಳಿ ಸೂಚಿ	a-s
III ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಸಮುಚ್ಚಯ ಸೂಚಿ	

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-ಗ

ಕನಾಟಕ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು-ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳು

ಚಾರಿತ್ರಿಕ - ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲ್ಲೇಟು

ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿನ್ನೆಲೆ: ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಬೇಸಾಯ. ಇದು ಮನುಷ್ಯನ ಹೊಟ್ಟಿಗೆ ತುತ್ತಿ ಕೊಡುವ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ. ಮಾನವನು ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇಂ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಈಚೆಗೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಎಂದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥರು ಆಧಾರ ಸಹಿತ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.*೧ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೇ ವ್ಯವಸಾಯದ ತಾಯಿ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ. ಶ್ರೀಯರು ನೆಲಸಂಬಂಧಿ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಮೊದಲಿಗರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಅವರೇ ಆಶ್ರಯಂತ ಪ್ರಾಚಿನ ದೈತರು ಎಂದು ಲೋಟಿ ಎಂಬ ವಿದ್ಯಾರ್ಥ ನುಡಿದ್ದಾನೆ. ಬೀಲ್ನೇ ಮತ್ತು ಹೋಯ್ಸಳ್ರೂ ಅವರು ಹೆಚ್ಚೇ ಮೊದಲ ಬೇಸಾಯಗಾತ್ರ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮೊದಲ ತುತ್ತನ್ನು ಅಂತಿಮ ಕೊಟ್ಟಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಾಕೆ ಹೆಸ್ಸು.

ಭಾರತದ ಮುಗ್ನೀದ ಕಾಲದ ನಾರಿ ಘೋಷಾಳ ಮದುವೆಯ ಸಂಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿತ ಹೇಳುವ ಮಾತು: ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪರಿವಾರದೊಂದಿಗೆ ಮನೆಯೊಡತಿಯ ಅಧಿಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡು ಎಂದಿದೆ. ಹಣಕಾಸು ಪಶು ಸಂಪತ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಅವಳ ಅಧಿನಾಡಲಿತ್ತು. ಅವಳು ಕನ್ನೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ದವಸ ಧಾಸ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಳ ಕರ್ತವ್ಯವೇ ಆಗಿತ್ತು.*೨ ಭಾರತದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನವಶಿಲಾಯಗಢ ಕಾಲಕ್ಕೆ ವ್ಯವಸಾಯ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ಇ ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ರೂಢಿಗಿದ್ದ ಈ ಪರಂಪರೆ ಸ್ವೇಂಧವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆಸುಪಾಸಿನ ಕಾಲದ್ದೇನ್ನಬೇಕು. ಅಂತೇ ಮುಗ್ನೀದ ಕಾಲದ ನಾರಿಗೂ ಇದ್ದ ಬೇಸಾಯ ಸಂಬಂಧದ ಸೂಚನೆಯು ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಆಗ ಗೋಧಿಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಬೆಳೆಸಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಬಾಲ್ರ ಹಾಗೂ ಹತ್ತಿಯನ್ನು ಕೂಡ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತದನಂತರ ಸಿಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಕ್ಷಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.*೩

ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಮುನ್ನಪ್ಪಾ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ರೂಪ ಕೂಲಿಗಿತ್ತು. ಒಕ್ಕಲುತನದಿಂದ ರೈತಸಮುದಾಯವು ಜೀವಿಸುವ ಒಂದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರೂಪಗೊಂಡಿತ್ತು. ಜನಪದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅದು

*೧. Lowle R.H., (1934), *An Introduction to Cultural Anthropology*, p. ೧೦

*೨. ಭಗವತ್ಪರಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ., (೧೮೨), ಭಾರತೀಯ ಸಮಾಜದ ಒತ್ತಿಹಾಸಿಕ ವಿಶೇಷಣೆ (ಅನು: ಪ್ರಥಾನ್ ಗುರುತ್ತರ್), ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ. ೨೨೯-೨೩೦

*೩. ಡಾ. ಎಂ. ಶೇಷಾದ್ರಿ., (೧೯೫೫), ಹರಪ್ಪಾ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ. ೧೨

ವಿಕಸನಗೊಂಡು ಬಂದಿತ್ತು. ರುದ್ರನು ಕಾಡಾಕಳುಗಳನ್ನು ತಂದು ನಾಡಾಕಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಸಾಕೆ ಸಲಹಿ ಭಾರತೀಯ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಚೌಕಟ್ಟು ತಂದಿದ್ದು. ಹೋರಿ, ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಲಹಿದಾತನಾದ ಕಾರಣ 'ವೃಷಭ' ಎಂಬ ಹೆಸರೂ ಅವನಿಗಾಯಿತು; ಪಶುಪತಿ ಎಂದೂ ಕರೆಸಿಕೊಂಡ, ಎಂದೆಲ್ಲ ಈ|| ಶ್ರೀ ಜಚನಿ ಅವರು ಆಕರಷಣಾವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.*೫ ಇಗ್ನೇಧವು (೨-೨-೧೮)

ಉನ್ನಾಯಿ ಮಂದ ವೃಷಭೋ ಮರುತ್ತಾನ್
ತ್ವಕ್ಕೇಯ ಸಾವಯಸಾ ನಾದಮಾನಂ।
ವೃಷಣೀ ವಚ್ಯಾಯಾ ಮರವಾ ಆಶೀಯಾ
ವಿವಾಸೇಯಂ ರುದ್ರಸ್ ಸುಮ್ಮಂ

- ಎಂದಿರುವ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ, ಅನುಕೂಲಕರ (ಮರುತ್) ಮಾರುತನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಳಿಗರೆವ ಮೋಡವು ರೈತರನ್ನು ತೈಪ್ಪಿಟ್ಟಿಸುವಂತೆ ಇಷ್ವಾಧಿಗಳನ್ನು ಕೃಪೆಗೈಪ ಓ ವೃಷಭ ರುದ್ರನೇ ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯ ನೇರಳಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೆ ತಾಪ ತಣ್ಣಾಗಲೆ, ಎಂಬ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಸಾಯ ಹಾಗು ರೈತರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ರುದ್ರನ ಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಿರುವುದೇ, ರುದ್ರನ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧದ ಸಂಕೇತವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉತ್ಸನಂ ಗೋವಾ ಅದ್ವರಣ್ಣ ದೃಷ್ಟಾಂತಾರ:
ಉತ್ಸನಂ ವಿಶ್ವಭಾತಾನಿ ಸದ್ಗಂಧೋ ಘೃದಯಾತಿ ನಃ।

- ಇತ್ಯಾದಿ ಸಾಲುಗಳ ಶ್ರೀರುದ್ರ ಸೂಕ್ತಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರನ ವಿಶಾಲ ಜಗತ್ತಿನ ಬದುಹು, ಕೃಷಿಕರ ಆಹಾರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕೃಷಿಕರ ಸವಕಾರ ಸಂಮೃದ್ಧಿಯ ಚಿತ್ರ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಭತ್ತದ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಕ ಹಿಮಾಲಯದ ಕೇದಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತನ್ನವುದಿದೆ. ಅಂತಹೇ ಕೇದಾರ ಅಂದರೆ ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ (ಕರ್ತ್ವ ಭತ್ತ - ಕೆಂಪು ಭತ್ತದ ಗದ್ದೆ) ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿದೆ.

‘ಕೇದಾರ ರಾಗ ಕೃಷಿಕರ ರಾಗ! ಕೇದಾರೇಶ್ವರ ಕೃಷಿಕರ ದೇವತೆ!
ಕೇದಾರ ರುದ್ರಕೃಷಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರವಯ್ಯ’

-ಎಂದು ಈ|| ಶ್ರೀ ಜಚನಿ ಅವರ ವಚನಪೂ ಇದೆ; ಯಚುವೇದಿಯ ಶ್ರೀ ರುದ್ರಸೂಕ್ತಿಯೂ ರುದ್ರನ ಕೃಷಿಯ ವಿಸ್ತಾರ ವೈಭವವನ್ನು ಕಂಡು ಅವನನ್ನು ಸಂಕರಣಾರ್ಥಿ ಸ್ವರೂಪ ಎಂದು ಈ ಕಾರಣವೇ ಕರೆದಿದೆ, ಎಂದೂ ಅವರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ರುದ್ರನೇ ಪ್ರಥಮ ಪಶುಪಾಲಕನಾದ ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ಪಶುಪತಿ ರುದ್ರನೇಂಬ

*೫. ಈ|| ಶ್ರೀ ಜಚನಿ., (೧೯೭೨), ಶ್ರೀ ರುದ್ರ ಸೂಕ್ತದಿಗಳು. ಮಾರ್ಚ್‌ಲ್ಯಾಟ್, ಪ.೪

ಹೇಸರುಂಟು. ಗೋತ್ತುಧಿಕಾರಿಯಾದ ಈ ವ್ಯಷಭ, ಗೋವಿಗೂ ಗೋತ್ತುಕ್ಕನ್ನು ಎಡಬಿಡು ಸಂಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗೋತ್ತು ಮೂಲವೇ ಗೋವು. ಗೋತ್ತು ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹಣ್ಣಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಉಂಟು. (ಡಾ॥ ಶ್ರೀ ಜಚನಿ: ವ್ಯಷಭ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಪ್ರ. ೨,೨೨,೨೫,೨೬,೪೦), ಜನಪದೀಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಗಳ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆಯ ಮನ್ನು ನಡೆಸುವರು. ಈ ಎತ್ತಿನ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಎತ್ತುಗಳಿಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಮಾಡಿ ಬಿಟದ ಸ್ವಧೆಯನ್ನು ಗಂಡಸರು ಮಾಡುವರು. ಹೆಣ್ಣು ಮತ್ತೆಳು ಮಣಿನ ಮಂಟಪಗಳ ಸಾಲುಕಂಬದ ಮೇಲೆ ಮಹಿಳೆಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಪೂಜಿಸಿ, ನಿರ್ವೇದಿಸಿ ಜೇಪ್ಪೆ, ಅಷಾಧ, ಕಾತೀಕರಣಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು. ಬಹುಶಃ ರುದ್ರನ ಕಾಲದ ಜನಪದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಹರಿಮ ಬಂದಿರುವ ಬಗೆ ಇದು. ಸ್ವೇಂಧವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮುದ್ರೆಗಳಲ್ಲಿನ ರುದ್ರಿಪವಶುಪತಿಯ ತೊಡುಗೆ, ಶಿರೋವೇಷ, ಪಶುಪತಿನೀಗಳ ಸುತ್ತುವರಿ ನೋಡಿದರೆ ಅವನು ಕೃಷಿಕಾರ ಬುಡಕಟ್ಟಿನ ದೇವತೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ.

ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಗೋಕಾಡು (ಗೋವನ)ಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗೋತ್ತುಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಯಾಯಿತು. ರುದ್ರದೇವನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಣಕಾರರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲು ವೀರ, ನಂದಿ, ಭೂಂಗಿ, ವ್ಯಷಭ, ಸುಂದರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದುದರಿಂದ ಆವರು ಗೋತ್ತಪರುಷರನಿಸಿದರು.*^{೨೯} ದ್ಯಾವಿಡರು ಗೋವುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಗೋಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಗುಪ್ತಸಾನಗಳಲ್ಲಿ ಪರವತಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಗೋರಕ್ಷಣಾ ಸಾಫವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಕಾಪಾಡಿದವ ವೀರಭದ್ರನಾದ ಕಾರಣ ಅವನು ಗೋತ್ತ ಪುರುಷನಿಸಿದ. ಗೋಷ್ಠಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಮೂಲ ಗೋಷ್ಠ ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿದೆ. ಗೋಷ್ಠವೆಂದರೆ ದನಗಳ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಎಂದೇ ಅರ್ಥ; ಗಾವಃ ಆತ್ಮೀಯಂತೇ ಇತಿ ಗೋಷ್ಠಃ 1 ಅಂತೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಿರುವ ದನಗಳ ದೊಡ್ಡಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಂದರೆ ‘ದೊಡ್ಡಿ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ‘ಗೋಷ್ಠಿ’ ಎಂಬ ವಿದ್ವತ್ವಾವಲಯ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು (ಕೃಷಿ) ಜನಪದ ಜಾಯಮಾನವನ್ನು ಮೌಲ್ಯಕರಿಸಿದ ಬಗೆ ಇದನಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ.*^{೩೦} ಗೋತ್ತುರಿ (ಗೋತ್ತುಗಳ ಶತ್ರು) ಎನಿಸಿದ ಇಂದ್ರನು, ದ್ಯಾವಿಡರ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಬೆಟ್ಟ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಶೋಧಿಸಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ. ವೀರಭದ್ರನು ವೀರಗಳರೊಡನೆ ಹೋಗಿ ಕೊಳ್ಳಿ ಹೊಡೆದವರೆದು ಹೇಳಿದ್ದಾರಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತರುತ್ತಿದ್ದ; ಗೋರಕ್ಷಕ ಗೋತ್ತು ಪುರುಷನಿಸಿದ್ದ. ಈ ಕಂಡೆ ತಿಳಿದ ಸೊಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವೀರ ಕವಿಗಳು ಗೋತ್ತ ಪುರುಷನಾಗಿ ಜಗತ ಮರಿದ ವೀರಭದ್ರ ಶಬ್ದಿಯ ಪತಿಯ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕತ್ತಲಿಸಿದೆ ವೀರಭದ್ರ ಎಂದು ವೀರಭದ್ರೇಶರ ಗಂಗ ನಾಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. **

*^{೨೯}. ಡಾ॥ ಶ್ರೀ ಜಚನಿ., (ರೆಳಗ) ಚಗುರಿಟ್ಟು ಚಂತನ, ಪ್ರ. ೧೮೧

*^{೩೦}. ನೋಡಿ, ಧರ್ಮಬ್ರಂಖ (ಮಾಸಕತ್ತಿಕೆ), ಗ.ಜ.೨೦೦೦ ರ ಸಂಚಿಕೆ, ಪ್ರ. ೨

*^{೩೧}. ಡಾ॥ ಶ್ರೀ ಜಚನಿ., ಆದೇ, ಚಗುರಿಟ್ಟು ಚಂತನ, ಪ್ರ. ೧೮೧

ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಆಂಶವೆಡರೆ ಕೃಷ್ಣಾಧಾರವಾದ ಗೋಸಂಪತ್ರ್ಯ -ಹಂಸು, ಎತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ, ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ಇಂಥ ಹಟ್ಟಿಯಿಂದ ಗೋಗ್ರಹಣ ಕೇವಲ ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಇತ್ತಾದಿ ಅಹಾರಾಂಶಗಳಿಗ್ರಣೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೆಷ್ಟುಹುದೆ? ಬೇಸಾಯಿದ ದುಡಿಮೆಯ ಚೈತನ್ಯದ ಸಂಕೇತಗಳಾಗಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳ ಅಪವರಣವು ಸ್ಯೋಂಧವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಕಾಲಕ್ಷ್ಯ ಇತ್ತು ಅಂದರೆ ಅದು ರೈತ ಬದುಕಿಗೆ ಸಮಾಲೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪುರವಂತರ, ಸಮ್ಮಾಳದವರ, ಲೀಂಗಬೀರರ (ಅಂದಿನ ಈ ಕಾಲುಕಕ್ಕೆ ಯಾವುದೇ ಹೆಸರಿದ್ದಿರಲಿ) ಬೆಂಬಲ ಪಡೆದು ಕೃಷ್ಣಿಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿದವನು ವೀರಭದ್ರನಾಗಿದ್ದನೇ ಎನ್ನಬಹುದು. ಹೀಗೆ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಮೊದಲ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಗೋಗ್ರಹಣ ನಿರಸನೆಯ ಮೂಲಕ ಅವನು ತೋರಿಯವಂತಿದೆ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ಪೌರಾಣಿಕ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಲೇಖನವಿದ್ದರೂ ಮಗ್ನೇದೀಯ ವರ್ಣನೆಯು ‘ಗೋತ್ತಾಧ್ರ, ಗೋತ್ತ ಪುರುಷ, ಗೋತ್ತಾರಿ’ ಇತ್ತಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸಾಗಿ ಎಳೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದೂ ಸ್ವಷ್ಟಪೇಸಿಸುತ್ತದೆ.

ದಸ್ಮೃಗಳ ಉರು, ಮನೆ, ಹೊಲ ಹಂಸು ಇತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು, ಇಂದ್ರನ ಸೆರಪಿನಿಂದ ಆರ್ಯರು ಕಿತ್ತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಗ್ನೇದವೇ ಈ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಿರುವ ಬಗೆ ಇದು.*ಲ

‘ಹೋ ದಸ್ಮೂರ್ ಹಂತಾವ ಜನಾ ಸ ಇಂದ್ರಃ’- ಹೀಗಾಗಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಪುರಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡುವವ ಪುರಂದರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತು, ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಅದರೆ ಅಂಥ ಕೃತಿಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಆಕ್ರಮಣದ ತರಪು, ಗ್ರಾಮ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪುರವಂತರನ್ನು ವೀರಭದ್ರ ರೂಪಿಸಿದ ಎಂಬ ಜನಪದೀಯ ವ್ಯಾಟ್ಯೇರಿನನ್ನು ಶ್ರೀ ಜಜನಿ ಅವರು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ದಸ್ಮೃಗಳ ಕೃಷ್ಣಿಕ ಬದುಕು ಹಾನಿಗೊಂಡಾಗ ರೈತಾಪಿ ಪುರವಂತರು ಮೋರಾಟ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ‘ಪುರವಂತ’ ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ರೂಪವು ಜನಪದ ಸ್ವರ್ಪು ಏನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಎರಡು ಗುಂಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಬುಳಗುಂಪು ರೈತಬಾಳ್ಳಿಗೆ ಆಡ್ಡಿಯಾಡಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಮೋರಾಟ-ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಸಿ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆದ ಸಂಕೇತ ಈ ವೀರಭದ್ರ-ಪುರವಂತರೆನ್ನಬೇಕು. ಇದೆಲ್ಲ ಬಹುಶಃ ಮುಂದೆ ಪ್ರಚಲಿತಗೊಂಡ ತುರಗೋಳ ‘ತುರ ಅಪರಣ’ ತುರಗಳಾಕ್ಷರ ವೀರಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕಮಾಗಿ ಕಾಣಬಂದಿಸ್ತಿನ್ನಾಗ್ತಿದೆ. ಎಲ್ಲ ತುರಗೋಳಗಳು ಕೇವಲ ಕೃಷ್ಣಿಕ ಬದುಕಿನ ಮೋರಾಟದ ಸಾಕ್ಷಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ತಿನೇಕ ತುರಗೋಳಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ನೇರ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅದರೆ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಗೋಗ್ರಹಣ ಈ ಮಾದರಿಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಮೊಸಕೋಟೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮೃಗಾವುಂಡಿ ಎಂಬ ರೈತರಮಣೆ ** ಆ ಕ್ರ.ಶ. ಗಂಳಿರಲ್ಲಿ ತುರಗೋಳದಲ್ಲಿ ಮೋರಾಟಿ ಗೆದ್ದು

*ಲ. ಅದೇ, ಚಿಗುರಿಟ್ಟು ಚಂತನ ಪ್ರ. ಗಣಿತ

*ಲಲ. ವಿಷಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕಣಾರಾಟಕ ಸಂಪುಟ.೬ (ಬೆಂಗಳೂರು ಜಲ್ಲೆ), ಮೊಸಕೋಟೆ ಗಂ

ತುರುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನಂತರ ಮಡಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದ ವೀರಗಲ್ಲು ಪುರಗೋಚರ ವೀರಯಗಲ್ಲು - ಇಂಥ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಬೇಸಾಯದ ಪಶುಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸಿದ ಸೊಚೆಯಾಗಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀ ವೀರಗಲ್ಲು ಶಾಸನದ ಮೂಲಕ ನೀಡುವಂತಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಭಾರತದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಅರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆನ್ನೂ ಮೂದಲಿನ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಕದ ವಾರಸುದಾರಳಾಗಿ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯೂ ಅವಶಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾರಂಭ ಬೇರೆಯಾದುವುದೇ ಶೌರ್ಯದ ಕೇಲಸ, ಸೆಲದೊಳಗಿನ ಗಡ್ಡೆ ಗೊಸುಗಳನ್ನು ಅಂಮುವುದು ಹೀನಾಯದ ಕೇಲಸ ಎಂದು ಆಕೆಯ ಪಾಲಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟ. ಹೀಗಾದ ಕಾರಣವೇ ಆಕೆಗೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಶೋಧನೆಗೆ ಅನುವಾಯಿತು. ತುತ್ತು ತುಂಬಿಸುವ ಬೆಳೆಯೊಂದರ ಅವಿಷ್ಯಾರಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಡಿ.ಡಿ. ಕೋಸಾಂಬಿ ಅವರು ಕೂಡ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಫೆಕ್ಟುಗಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಕೇಲವು ಆದಿವಾಸಿ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿನ ಕೃಷಿ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ತ್ರೀ - ವೃರುಷರ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆರೋ.ಎಚ್. ಲೋವೆ ಅವರು ತಮ್ಮ 'Introduction to Cultural Anthropology' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ:

'Because women foraged for wild roots and seeds they observed the vegetable kingdom more closely than did their mates and thus doubtless became the earliest gardeners and farmers'

- ಎಂದಿರುವ ಮಾತುಗಳು ** ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರಮೇಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀ ವಹಿಸಿದ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುವಂತಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಕ್ರಿ.ಪ್ರಾ. ೪೧೦೧ದ ಸುಮಾರಿನ ಘಟನೆಗಳನ್ನಬೇಕು. ಬಹುಶಃ ಹೆನ್ನೂ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಮಹತ್ವ ಹಾಗೂ ಆರ್ಥಿಕ ರೂಪದ ಶಕ್ತಿ (ದವಸಧಾನ್ಯಗಳ ಬೇಕು ಸಂಗ್ರಹ, ನಿಯಂತ್ರಣ) ಕಂಡ ಗಂಡು ತನ್ನ ಅಂಕೆಗೆ ಕೃಷಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳಲು ಅರಂಭಿಸಿದರೆಕು. ಮಾತ್ರಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಓತಪ್ರದಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ತಿರುಗುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಅಧಿಕಾರ ಗಳಿಕೆಗೆ ಮೇಲಾಟಿ ನಡೆಸಿರುವಂತಿದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಹೆನ್ನೂ ತನಿಗೆ ಕೃಷಿವಿಚ್ಛಾನಮೂಲದ ಆರ್ಥಿಕ ಯಾರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗಂಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಹೊಟ್ಟಿಳೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪಿಳಿತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಆಕೆ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ತೋರಿರಬಹುದು. ಕೊನೆಗೆ ಗಂಡಿನ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ದೈಹಿಕ

**. ಡಾ॥ ಎಂ. ಡಿ. ಕಂಪ್ಲಿರಾವ್., (ರಂಡ್), ಬಕ್ಕದುಗ್ರಾ ಬೆಳ್ಯಯ ವ್ಯವಸಾಯ ಜಾನಪದ, ಸ್ನಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತ, ಪ್ರ. ೧೧ ೧೧೮ ರ್ಹಿತ.

ಬಲದೆದುರು ಶರಹಾಗಿಯೋ, ರಾಚೆಯಾಗಿಯೋ ಅಧಿಕಾರ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದ ಒಂದು ವಿಭಾಗವಂತು ಇಂದಿಗೂ ಅವಳ ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಮೊದಲ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಹಾಗೂ ರಾಚೇಪರಿಹಾರ ಸೂತ್ರ ಹೆಣ್ಣೆನದೇ ಅಗಿದ್ದಿರಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಥವಾ ಅಸಹಾಯಕ ಮೌನ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಮೌನ ರಾಚೇ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣೆ ನಡೆದು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮಾತ್ರಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಖಿತ್ತಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹಾದಿಗೊಂಟ್ಟಿ ಸಂಕೇತವೇ ಇಲ್ಲಿರುವಂತಿದೆ.

ಕೃಷಿ ಸಮಾಜವು ರೂಪಗೊಂಡ ನವಶಿಲಾಯುಗದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಪ್ರಾ. ೩೧೦೦೦-೨೧೦೦) ಹೆಣ್ಣೆನ ಕೃಷಿ ಆವಿಷ್ಯಾರಫಲದ ಒಡೆತನ ಗಂಡಿಗೆ ಹೋದ ಸಂದರ್ಭ ಇಡಾಗಿರಬೇಕು. ಆದೆ ಸಮುದಾಯ ಒಡೆತನಪ್ರಾ ಬಂದು ಗ್ರಾಮಚೀವಾಸಿಗಳ ಸಾಮೂಹಿಕ ಕೃಷಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಒಡಮೂಡಿತು. ಆವಿಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರೂ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪಾಲುದಾರರೆ ಆಗಿದ್ದರು. ಸಾಮೂಹಿಕ ಹಿತದ ಗುರಿ ಇಡ್ವಾಗ ಈ ಕೃಷಿ ದುಡಿಮೆಯ ಫಲ ಸಮುದಾಯದ ಹಕ್ಕು ಅಗಿತ್ತು ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಭಾಗಗೊಳಿಸುತ್ತಾಡಿಗಾಗ ಆಸ್ತಿ ವೈಯುಕ್ತಿಕದ ಕಲ್ಪನೆ, ಜಮೀನಿನ ಹಂಚಿಕೆ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ನಡುವೆ ಆರಂಭಮಾಯಿತು. ದುಡಿವ ಕೃಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ನರವಿನ ಯಾಡನೆ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಯ್ಯಾಳು ವಿನ ಕಲ್ಪನೆ ಒಡಗಿರಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಂದರ್ಭಿಕ ವಿನಿಮಯ ಸಹಾಯ ರೂಪದ ದುಡಿಮೆ ನೀಡುವುದು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಗೂ ಮೈ ಬಗ್ಗದವರು ಸುಖಿದ ಮೈ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮಾಲೀಕತನದ ಸವಲತ್ತುಗಳಾಗಿ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದು ಬೆಳೆದಂತೆ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡುವವ, ಒಕ್ಕಲುತನ ದುಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವ ಎಂಬ ವಿಭಾಗಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡವು. ದುಡಿಮೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲ ಕುಗ್ಗಡಾಗಲೋ ಮಾಲೀಕ ಅಥವಾ ಒಡೆಯನ ನಿರಂತರಾಧಿಕಾರ ಬೆಳೆದಾಗಲೋ ಸಂಘರ್ಷ ಶುರುವಾಯಿತು. ದುಡಿಯುವವನಿಗೆ ತನ್ನದೂ ಅಂತ ಬಂದು ತುಂಡು ಜಮೀನಾದರೂ ಆಗಲಿ ತನು ಅದರ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವಂತಾಗಲಿ ಎಂಬ ಆಸೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಅಂತರಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ ಅತಂಕಗಳು ಆಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಹೋರಾಟ, ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಬೆಳೆದುವು, ಫಲ, ಪರಿಹಾರ ಪಡೆಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಂಘಟನೆ, ಬಂಡಾಯ, ಕ್ರಾಂತಿ, ಚೆಳುವಳಿ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಮೈತಳಿದುವು. ಆತ್ಮೀಯ ಭಾವನೆಗಳು ಸೊರಗಿ, ಯಾಂತ್ರಿಕ ಶೈಳಿಯಂತೆ ರೈತ ಭೂಮಾಲೀಕ ಶೈಳಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು.

ನಮ್ಮ ಈ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು, ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಚೆಳುವಳಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಾಪನಸ್ಕೆ ಮೀಸಲಿರಿಸಿದರೆ ಪಂಥೀಯ ಅಥವಾ ವರ್ಗೀಯ

ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಮಿತಿನೊಳಿಸಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಯಾ ಕಾಲದ ಬದುಕು ಹಾಗೂ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಸಚಿವೆಕು; ಅಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯ ಅರ್ಥದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕು. ಸಮಕಾಲೀನ ನಿಲುವಗಳೋ ಪರಂಪರೆಯ ಸೆಲೆಯೋ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒತ್ತಡಗಳೋ ಅಂದಿನ ಮಾನದಂಡಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ರೈತರು ಬೇಸಾಯ ದಂಕರು, ಭೂಮಿ, ಬೆಳೆ ಯಾವುದೇ ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಗೊಂಡರೂ ಈ ಮೇಲಿನವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಒಂದು ಸಮುದಾಯ, ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ಸಂಘಟನೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬೇಕುಹುದು. ಜಾನಾಗಿಕ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಳಕೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಜಾತಿಯ, ವರ್ಣಾಯ, ವರ್ಗಾಯ ಪಂಥೀಯ ನೆಲೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ತಲೆ ಚಾಚಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಶಿಬ್ಗಳ ಹಾಲ್ತಿಯ ಕಾಲದ ಅರ್ಥಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕ್ರಮಾಗತ ಇತಿಹಾಸ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅರ್ಥನಿಷ್ಠೆಗಳು ಒದಗುತ್ತವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಚಳುವಳಿ ಇವೆಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದ ಪರಿಭಾಷೆ ಹಾಗೂ ತೀವ್ರತೆ ಎನಿಸಿದರೆ, ಅಂದಿಗೆ ಈ ಪರಿಭಾಷೆ ದೂರ, ದುರ್ಘಾತ್ಮಾ, ವಿಹಾದ, ನಿಯೋಗ, ಪ್ರಜ್ಞಾಪ್ತ್ಯಾ ಇತ್ತಾದಿ ರೂಪಗಳವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ನೋಂದ ನೋವುಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಅಂತು ಅಂತಹ ಪರಂಪರೆ ನಮ್ಮ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕಗೊಂಡೇ ಬಂದಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸ್ವರೂಪ ಇಂದಿನ ರೈತರ ಸಮುದಾಯದ ಹೋರಾಟ, ಚಳುವಳಿ, ಬಂಡಾಯದ ಸ್ವರೂಪದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದು ಅಂದಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಮೌಲ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿತ್ತೇನ್ನಬಹುದು. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕುರಿತ ಸೂಚನೆಗಳು ಕ್ಷಾಚಿತ್ತಾಗಿ ದೊರಕುತ್ತವೆ. ಸದ್ಯ ಮೇಲಿನ ಚಳುವಳಿ ಸಂಬಂಧಲ್ಲಿ ವಿಕಸನಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು.

ಚಳುವಳಿ (ಚಳುವಳಿ) ಎಂದರೆನು? : ರೈತ ಅಥವಾ ರೈತರು ತಮಗೆ ಒದಗಿದ ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಕುರಿತು ದೂರು ನೀಡುವುದು, ತಂಡವಾಗಿ ಬಂದು ಅವವಾಲು ನೀಡುವುದು, ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯದಿಂದ್ದರೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರುವುದು, ಅದು ಫಲಕಾರಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ್ನಿ, ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ಸಾಗುವುದು, ಬಂಡಾಯ ಮಾಡುವುದು, ಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿ, ಉದ್ದೇಶಗಳ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಗುರಿ ಈದೇರುವವರಿಗೂ ನಡೆಸುವುದು. ಸಹನೆ, ಮೌನಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಸಪ್ತಳ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ತೀವ್ರ ಚಳುವಳಿಯವರೆಗೆ ಇವೆಲ್ಲ ಕ್ರಮಾಗತ ವಿಧಾನಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಿ ಮೊದಲಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬಹುದು ಅಥವಾ ರೂಪಾಂತರಿಸಬಹುದು. ಅರ್ಥಾತ್ ಪರಂಪರಾಗತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವನೆಯು ಆಗಬಹುದು. ಇದು ಸಂಘರ್ಷದ

ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಸಾತ್ಮಕ ಲೇಖನ ಪಡೆದು ಬಂಡಾಯ ಅಥವಾ ಕ್ರಾಂತಿಯ ವಿವರಿತ ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದನೆ ಎಲ್ಲ ಚೆಳುವಳಿ, ಬಂಡಾಯ ಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ನೇತ್ಯಾತ್ಮಕ, ಸಂಕಾರಾತ್ಮಕ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ, ರೊಮ್ಮೆ ಚೈನಾದ ಕ್ರಾಂತಿಗಳೂ ಬದಲಾವಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಯ, ಆಗ್ರಹಿಂದ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ದೂರವಿದ್ದುವೆನ್ನುವಂತಿಲ್ಲದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿ ಕಡಿಮೆ ಸಂಕಾರಾತ್ಮಕ ವಿಕಸನ ನೆಲೆಗಳನ್ನೂ ಹೂಯ್ಯು ಬಂಡಾಯ. ಈಚೆಗಿನ ದಂಕೆಲ್ಲ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದ ಸದೆದ ಚೆಳುವಳಿ ಸಂಘಟನಾತ್ಮಕ ರೈತ ಬಂಡಾಯವನ್ನು, ಚೆಳುವಳಿ ಎನ್ನಿ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಎಣ್ಣ ಅದು ಇಲ್ಲಿನ ಜಾಯವಾನಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಸಂಕಾರಾತ್ಮಕ ನಿಲ್ಲುವಿನದೆ ಆಗಿತ್ತು. ನಕ್ಕಲ್ಲಾಭಾರಿ ಚೆಳುವಳಿಯ ಮಾರ್ಗ ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಆದಕ್ಕೂ ನಿರ್ವಿಷ್ಟ ಗುರಿ ಇತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಚೆಳುವಳಿ ಎಂದಾಗ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಅದು ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಮೋರಾಟಗಳ ಅನುಕ್ರಮ (cumulative) ಮೊತ್ತವಾಗಿರಬಹುದು. ಗುರಿ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಕೆಲವೇಶೀ ವಿಫಲವೂ ಆಗಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ; ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಒಡೆತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಣಬೇಕೆಂದು ಸಂಚಿಭವಾದಾಗ ಸಾಕಷ್ಟು ಮಣಿಸಬಿಲ್ಲ, ಶಕ್ತಿ ಅಥವಾತ್ಮ ಸಮೂದರ ಸಂಪೂರ್ಣಿತ ಶಕ್ತಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಧಿಕಾರ ಅಥವಾ ಒಡೆತನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ರೈತವರ್ಗ, ಭೂ ಮಾಲೀಕ ವರ್ಗ, ಆಳು, ಒಡೆಯ ಎಂದೆಲ್ಲ ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟೇಕೆ, ಪ್ರಾಚೀನದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಿದರ ಮೇಲೆ ಸಂಡೆಯಿತನ್ನಾದ ಆಯುರ ಧಾರಿಯ ಕಾಲಿದಿಂದಲೇ ಸೋತವರು ಗದ್ದವರ್ದಾಸರಾಗಿ ಆಳು - ಒಡೆಯ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಪರಿದು ಬಂದಿತು. ಅದನ್ನು ಇಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಥಿ, ಮಾಲೀಕ ಎಂಬ ವರ್ಗಗಳಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ರೈತ, ಭೂಧಾಲೀಕರ ಕುರಿತು ಸಾಂಪರ್ಯಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಈ ಶಿಶ್ಯಗಳನ್ನು ಅಳ್ವೀಕ್ರಿಯೆಸುವ ಬಗೆಗಳು ಇವೆ.

ರೈತ ಎಂದರೆ ಯಾರು?: ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವನು ರೈತ ಎಂಬ ಇಂದಿನ ಸ್ವಾಲ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಕಲ್ಪನೆಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಶ್ವತಂತ್ರ ಡೊಲವ್ಯಳ್ಳಿ, ಬಿಂಬೀಗಾರಮಾಡದ, ಬಿಂಬಿ ಮಂಜೂರಾತಿ ಇರುವ ಭೂಮಿ ಒಡೆಯವಾಗಿ ಉಳಿಮೆ ಮಾಡುವಾತ ರಾಜಾರೈತ (ಪ್ರಾಚೀರೈತ); ಹಗಿಲ್ಲದವ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತ ಎಂದು ಕೃತ. ಒಂಟರೆಲ್ಲದ್ದ ಕಾಡಿಸಿದ್ದೇಶ್ವರನು ತನ್ನ ಮಹಿಳೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಇದು ಅಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಹಾಗು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಭಿವನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದೆ. ಭೂಮಾಲೀಕರು, ಭೂಕಂಡಾಯ ತೆರುವ ಗೇರೆಫಳಲು ಹಕ್ಕುಮಾರರು ರೈತಾವಿ ವಲಂಬಿಸಬಂದರೂ ಅವರನ್ನು ಸೇರ-ರೈತ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರೈತ ಎನ್ನಲು ಕಷ್ಟಮಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ವತ್ರ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡುವ ಉತ್ತಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆಯುವ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಿದ್ಧವಾದ ರೈತನಿಸಿತ್ತಾನೆ. ಉತ್ತಿಸಿ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವ, ಪೆರೋಕ್ಕು ರೈತ ಅಥವಾ ರೈತ ದುಡಿಮೇಯ ಅಷ್ಮಾಖಮಾರನೆಸಿಸಬಹುದು. ಇಂಥವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಕಾರಿ ರೈತರ ಪರಮಾಗಿ

ಮೋರಾಡುಹುದು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಕಾಮಿಕ, ಸಣ್ಣದೈತ ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂದಾಗ ಇವನು ಶ್ರೀಮಂತ ರ್ಯಾಪ್ಸನೇ, ಮೊದ್ದ ರ್ಯಾಪ್ಸನೋ ಎನಿಸಿ 'ಮಾಲೀಕನಾರಿಕ'ಯ ಲೇಖನ ಇವರಿಗೆ ಅಂಟಿಬಿಡುವುದುಂಟು. ಅಂತಾಗಿ ಇವನ ಹಿತಾಸಕ್ತಿ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಮಿಕ ಅಥವಾ ಸಣ್ಣ ರ್ಯಾತರ ಪರವಾಗಿದ್ದಾಗೆ ಎಂಬಿದಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಹಣಂಟಿ ಇಲ್ಲ. ರ್ಯಾತಕ್ರಾಂತಿ, ಬಂಡಾಯ, ಹಾಗೂ ಜಣ್ಣಿವಳಿಗೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭಗೊಳ್ಳುವವರು ಇಂಥವರೇ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ರ್ಯಾತರ ಕ್ಷಾರಣಿ, ಜಣ್ಣಿವಳಿ (ಜಣ್ಣಿವಳಿ) ಎಂದಾಗ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಕಾಣಬರುವುದು ಸಾವಕಾಶ ಏಕಪ್ರತಿಕಾರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬದಲಾವನೆಗಳಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ವಿಕಾಸಕ್ರಮ ಎನ್ನಲಿಲ್ಲದೆ. ಆದರೆ ಇರಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುರಿ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಸಾಧಿತವಾಗಿದ್ದಾಗು ಏಫ್‌ಕಾಲೀನ ಸ್ಯಾಯಿತ್ವವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗು ಅಲ್ಲಿಕಾಲದ ಬದಲಾವನೆ ಪ್ರಭಾವ ಹೀನವಾಗಬಹುದು. ಆಗ ಜಣ್ಣಿವಳಿ ಎಂಬ ಗೌರವಾರ್ಥ ಹೆಸರನ್ನು ಇದು ಪಡೆಯಲಾರದು.

ರ್ಯಾತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎಂದಾಗ ನೇನಪಾಗುವುದು ಗಾಂಧಿವಿಧಾನ. ಇಲ್ಲಿ ದ್ಯುಹಿಕ ಹಿಂಸೆಯ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲ; ಗುಂಪು ಗೊಂದಲನಿಲ್ಲ. ಆಸದಕಾರ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಎದುರು ಪ್ರಕ್ಕದವರು ಮನೆಯೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ತರುವುದು; ರಕ್ಷಣಾತ್ಮಾಯಗಳನ್ನು ಆವರ ಪ್ರಜ್ಞಗೆ ತಾಗಿಸುವುದು. ಅಂದರೆ ತಮಗೆ ತಾಪೆ ಅನುಭವಿಸುವ ನೋಪ್ತ, ಗುರಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೋವೆಂದೇಂಬೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗ್ರಾಗುವುದಾಗಿದೆ. ಶ್ರವಣಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರರಹಿಂಸೆ, ನೋವ್ ಇವುಗಳ ಪಾಸನೆ ಇರಲೂ ಸಾಧ್ಯ; ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವನಿಷ್ಠೆ ಸ್ವಯಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನೋವ್ ಸಂಕ್ಷೇಪಣನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಆಗ್ರಹ ಪಡಿಸುವುದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿ ಸಂಖೇಪ ನಿರಂತರ ಆಘಾತ ಸಂಖೇಪ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯೋಗ ಎನಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಜ್ಞ ಕಾದದ ಅಥವಾ ಪ್ರಜ್ಞ ಬೆಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಜ್ಞಿಸದ ಎದುರು ಪ್ರಕ್ಕದವರಲ್ಲಿ, ಈ ಮಾರ್ಗ ಯಿತ್ಸ್ವಿಯಾಗುವುದು ಶ್ರಮಸಾಧ್ಯ. ಗಾಂಧಿ ಇದರಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದು, ಯಿತ್ಸ್ವಿಯಾದರು. ಇದು ಸಹ್ಯ ಹಾಗೂ ನಿವ್ವಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಒಂದು ಮಾದರಿಯೂ ಆಗಿದೆ.

ರ್ಯಾತರ ದಂಗೆ-ಬಂಡಾಯಬೆಳ್ಳಿ ಬಲಪ್ರಯೋಗ ಸಾಮಾನ್ಯ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ಹಿನ್ನಲೆ ಇರಲೇಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ತನಿಮ ಪ್ರಮಾಣಿದ ಪ್ರೋರಣೆ ದೇಹರಿಕದರ ಸಾಕು. ಇದು ಜಾಲನೆಗೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ನೋಡುತ್ತಿರುವುದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಬಿಂಬಣ್ಣಾರ ಲಾಟಿ, ಹಿಂಸಾಚಾರ ಇವಲ್ಲ. ಈ ದಾದಿಯುಳ್ಳಾಟು. ಚೋಪ, ಪ್ರತೀಕಾರ ತೀರಿದರೆ ದಂಗೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲುಬಹುದು. ತತ್ವಾಲದ ಪರಿಷಾರವೇ ಇದಕ್ಕೂ ಮದ್ದಾಗಬಹುದು. ಇದೊಂದು ರೀತಿ ತತ್ತ್ವಾಲವ ಬ್ರಾಹ್ಮಿಕ (Impulsive ವಂತಹು) ವಾಗಿ ಶಮನದ ಹಾಬಿ ಕಂಡಕೂಡಲೇ ಅ ರಥಕ್ ಇಳಿಮುವಿವಾಗುತ್ತ ಬರುತ್ತದೆ.

ಭೂಬಾನ ಜ್ಯೇಷ್ಣಾಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಸೂಮ: ಖಾರತೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿ ಹಾಗೂ ಲೋಕ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿಹರೆ ದಾಖಲ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ವಿವುಲ

ಭೂದಾನಗಳನ್ನು ವೀರರಿಗೆ, ಅಗ್ರಹಾರದ ಜನರಿಗೆ ದೇಗುಲ, ಚೈತ್ಯ ಬಸದಿ, ವಿಹಾರ, ಚಟು ಮಹಿಳೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭೂದಾನಗಳು ಆಕ್ರಮಿತಪ್ಪೇ, ಪರಭಾರೆಯೋ ಆಗಿರುವುದುಂಟು.

ಬುದ್ಧನ ಜನ್ಮಸ್ಥಲ ಲುಂಬಿನಿ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಭೂಕಂಡಾಯದಿಂದ ಕ್ರಿ. ಪೂ. ಮೂರನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕನು ಮನ್ಯಾ ಮಾಡಿದ. ಹೀಗೆಯೇ ಬನವಾಸಿಯ ಕ್ರಿ.ಶ. ಗಜೀರ ಸಾತವಾಹನ ವಂಶಿಕ ಚುಟುಕುಲದ ರಾಣ ಶಿವಸ್ಯಂದ ನಾಗಲ್ಕ್ರಿ ಶಾಸನ, ಕ್ರಿ.ಶ. ಉಜ್ಜಿರ ಹಲ್ಲಿದಿ ಶಾಸನ ಕ್ರಿ.ಶ. ಅಲಾರ ಕೊಡಗಿನ ಬಿಳಿಯೂರಿನ ಶಾಸನ, ಕ್ರಿ.ಶ. ಗಂಜಿರ ಬೆಳತೂರು ದೇಕಬ್ಬಿ ಶಾಸನ, ಕ್ರಿ.ಶ. ಗಂಜಿರ ಅಚ್ಚನವಾಡ ಶಾಸನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂ ದಾನದ ಸಂಗಳಿಗಳು ಇವೆ. ಛೈದರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗೇರಿ ಮತಕ್ಕೆ ಭೂದಾನ ನೀಡಿದಂತೆ ಬನಿಕುಪ್ಪೆಯ ಶಾಸನದ ರೀತ್ಯಾ ಕಾದೀರ್ ಶಾಸ ಸಾಹೇಬರ ಮತಕ್ಕೆ ಆಕುಲಶಾಸ ಕಾಬ್ರಿಯ ಫಕೀರ ಧರ್ಮಕ್ಕಿ ಗ್ರಾಮದಾನ ಮಾಡಿದ್ದಿದೆ. *೧೦೦ ಇಂಥ ಭೂದಾನ ಸತ್ತ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಸತ್ಯಾತ್ಮಕಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದಾದರೂ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಭೂ ಮಾಲೀಕ ವರಗಳೋ, ಪ್ರಬಲವರಗಳೋ ಅಪ್ರಾಳಲ್ಲಿ ಆನೇಕವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ ಸಂದರ್ಭಗಳಿವೆ. ಮಲೆಯಾಳದ ಜನ್ಮಿ (ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಭೂಮಿ ಹಕ್ಕು) ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ಶೋಷಕ, ಶೋಷಿತ ವರಗವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿತು. ಕೊಡಗಿನ ಹಾಲೇರಿ ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೈನಿಕ ಸೇವೆ ಹಾಗು ಇತರ ಸತ್ತಾ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡಲಾಗದ ಭೂಹಕ್ಕಿನ ನೀಡಿಕೊಯನ್ನು ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಾರಣ ಪಟ್ಟಿದಾರರೇ ಅದರ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ಹೊಣೆ ದೂರಬೇಕಿತ್ತು ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲರ ಸಮಾನ ಹಕ್ಕಿನ ದುಡಿಮೆ ಇದ್ದ ಕಾರಣ ಇಂಥ ಶೋಷಕ, ಶೋಷಿತ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಅಷ್ಟಾಗಿ ಕಾಣಬರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಆದರೆ ಆ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಪ್ರಾಣ ಶಾಂತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿತ್ತೆನ್ನುವೆಂತಿಲ್ಲ.

- *೧೦೦.i ಶಾಸನ ಸಂಗ್ರಹ., (ರ್ಬೆಂ), (ಸಂ) ಎ.ಎಂ. ಅಣ್ಣೇರಿ, ಅರ್. ರೇಷ್ಟಾಸ್ಟಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಶಾಸನಸಂಚೀ ಱ
- ii ಕನ್ನಡ ಶಾಸನ ಸಂಪರ್ಕ., (ರ್ಬೆಂ), (ಸಂ) ಡಾ. ಕರ್ಮಾಸ್ಟಿ. ಹಿರೇಮರ, ಡಾ॥ ಎ.ಎಂ ಕಲಿಂಗ್, ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಾಸನ ಸಂಚೀ ಱ.೦.
- *# iii ಎಷಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕನಾಟಕ ಸಂಪುಟ ಱ (ಪರಿಷ್ಕಾರ.), (ರ್ಬೆಂ), ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಶಾಸನ ಸಂಚೀ ಱ.೯
- iv ಎಷಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕನಾಟಕ (ರ್ಬೆಂ) ಸಂಪುಟ., ಬೆಂಗಳೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಜನ್ಮಪಟ್ಟಣ ಶಾ.ಸಂ. ೧೮ (ಒಂಗ ರಾಮನಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು) ಬನಿಸುತ್ತೇ ಆಕುಲಶಾಸನ ಶಾಸನ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನೋಕ್ತಮ ರೈತ ಚಲುವಲಿಗಳು-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು

ಕ್ರಿ.ತ. ಗಣಿತದ ಜ್ಞಾನ ಕೆಲ್ಲೆ ಶಾಸನವೀಂದರ ರೀತ್ಯಾ ಹೊಯ್ದಿಲ್ಲ
ವೀರನರಹಿಂಹನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದನಹಾಳು, ಮೊಲಹಾಳು ಮತ್ತು ಕಲ್ಲುಕೆರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ
ಜಮೀನು ಗಡಿ ಸಂಬಂಧದ ವಿವಾದವು ರೈತರಲ್ಲಿ ಉದಗಿತು. ಆಗ ದೊರೆಯು ತನ್ನ
ಬದು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಸಹಿತಪಾಗಿ ಬಂದು ಸ್ವತಃ ಈ ವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆ ಹರಿಸಿದ.
ಉರೋಡೆಯರು ಹಾಗೂ ಗೌಡರನ್ನು ಕರೆಸಿ, ಸಿಲಗೋಡು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಆ ದೊರೆ
ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ (on the spot) ವಿವಾದವನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿದ. *೩೩
ಆಡಳಿತವು ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಸ್ವಂದಿಸಿ ಬಗೆಹರಿಸಿದ ಬಗೆ ಅಡಾಗಿತ್ತು. ವಿಜಯನಗರ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವಂತೆ ವಿನಂತಿಸಲು ದೊರೆಯ ಬಳಿ ಹೋದ ರೈತ
ನಿಯೋಗದ ಉದಾಹರಣೆಯೂ ಇದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಇಂದಿನ ಜಳುವಳಿ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ,
ಒಂದಾಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಅಶ್ವಂತ ಸೌಮ್ಯರೂಪವನ್ನಬಹುದು. ಅಂದಿನ ಹಾಲ್ತಿ ಹಾಗಿತ್ತು.
ಅದೂ ಇನ್ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಾಡಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯು
ಸಂದರ್ಭ ಹಾಗು ಗಣಿತದ ಶತಮಾನದ ಒಕ್ಕುಲಿಗೆ ಮುದ್ದಣಿನ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಬಗೆ
ನಮ್ಮೆ ಇಂದಿನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೂ ದಕ್ಕುವ ಅರ್ಥ ಚೀಷಪವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ವಿವರ
ಹೀಗಿದೆ:

କଣ୍ଠରେ କହିଲୁ ଦୃଷ୍ଟିଯିମିଳ ଶାସନୋକ୍ତମାଗି ଶ୍ରୀଶ୍ରୀ ଅନେ ଶତମାନର ମାତ୍ର ଶାସନଦିଲ୍ଲି ମୋଦଲ ଦୈତ୍ୟ ପ୍ରୂତିଭଟିନେମୁ ମୋଜନେ ଶିଖୁତ୍ତେବେ ଯୁଦ୍ଧପ୍ରତି ରାଷ୍ଟ୍ରକୋଟ ହାଗେ ଆଖୁବେଳେଦିଏ ହିତମାରନମୋଦନେ ନହେଯିତ୍ତାମେ ରାଷ୍ଟ୍ରକୋଟର ପରମାଗି ରାଜାଦିତ୍ତନ ଆଜାତିଯ ମେରେ କୁଳମୁଦ୍ରନେବେ ଏଇରମନେମଙ୍ଗ, ଫେର୍ଗୁଣଜି କୋଟେ (ମାତ୍ର)ଯନ୍ତ୍ର ପରିବିଂଦ ଚିତ୍ରମାରନମୋଦନେ ଆତି ତୁମୁଲ କାଳଗମୋଟିପ୍ରଜଯାଙ୍ଗି ମୁଦିଯିତ୍ତାନେ ବହୁତଃ କେ କାରଣ ଆଵନ ହେଲାନିଲ୍ଲି ନେଇଲୋତ୍ତିନ ଭୋମିଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରାଚୀଭାରଦ ନାଲ୍ମେଳିନ୍ମୋଳିଲୁଲିସି** ଗଦ୍ଦୟିଯନ୍ତ୍ର ଆଖୁଦୁ ଦାନ ନୀତଳାଗିଦେ ଆଦୁ ନାଲ୍ମୁ ଏତ୍ତୁ ଉଲ୍ଲବ୍ଧପ୍ରତି ଏକାରଦ ଭୋମିଯ ମୁଂକ ପରିମାର ନୀତି ଆ ମୁଦିଦ ଏଇରନ ହେଲାନିଲ୍ଲି ଆଵନ ମନେଯପରିଗେ ଦାନ ନୀତିଦ୍ୱାରା ସଂଦର୍ଭମାଗିଥିଲୁ ଆରବଦ୍ଧିତ୍ଯ ମାଦପୁଲୀ (ବହୁତଃ ଆଧିକାରୀଯବ୍ୟାପ୍ତି) ଏବିଷମୁ ନାଲ୍ମେଳିନ ବଳନ କୋଡ଼ିଗେ ଜମିନ ଆକ୍ରମିତିମଧ୍ୟ ଆରତ୍ତ ଉଲ୍ଲବ୍ଧ ଭୋମିଯଷ୍ଟୁ ମୁଂକପ୍ରତି ନୀତବେଳେକଂଦୁ ଉଲାନ (ରୈତରିଗେ) ପରିଗେ ସମାଲୁ ମାକୁତାନେ ଆଗ ଉଲାରପଦୁ ନାଲ୍ମେଳିତ୍ତୁ ବଳନ ଭୋମିଯ ରକ୍ଷଣୀଗେ ବିନଦୁ

*^{no}. G.R Kuppuswamy., (1975), *Economic conditions in Karnataka*, Dharwar, P.26; *Epigraphia Carnatica* Vol.VIII., Ci. No. 72

** ಇಲ್ಲಿ ‘ಫ್ಲೆ’ ಕೂರಗಲ್ಲು ‘ರಫ್ಲೆ’ ಕೂರಗಳನ್ನಾಗಿವೆ.

ಪ್ರತಿಭಟಿದಾಗ, ವಾದಪ್ಪಲಿ ಅದನ್ನೆಡುರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಶಾರದೆ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮಡಿದ ವೀರನ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಪೂರ್ವಾಚಾರವಂತೆ ಗದ್ದು ಆಳಿಕಿ ಸೀರರ, ನಾಮುಣ್ಣರ ಸಾಕ್ಷಿ ಒಷ್ಟ ಹಾಕಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ದಾಸ ಕೆಡಿಸಿದರ ಒದಗುವ ಪಾಪವನ್ನು ಅಂದಿನ ಪಾಪಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಶಾಪಾಶಯ ಮೌಲ್ಯಪಾಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿ ಆ ವೀರಗಲ್ಲಿನ ಶಾಸನದ ಕೆಳತುದಿ ಹಂತವಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲು ಹಾಗು ಅಳೀವ ಮಾನದ(?) ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಅದು ಭೂ ಆಕ್ರಮಣದ ವಿರುದ್ಧ ಉರವರು ನೇಗಿಲು- ಬಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೋರಾಟ ಮಾನಿದ ಸಂಕೀರ್ತ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಗದ್ದೆಯ ಉತ್ತರಣ್ಣ ಆಳೆಯಲು ಹಾಗೂ ಪರಿಹಾರ ಸೂಕ್ತ ನೀಡಲು ಬಳಣತ್ತಿದ್ದ -ಖಸೇರಿನ ಅಳತೆ ಕೊಳಗ-ಬಳ್ಳ (ಬ್ಲಾ) ಎಂಬ ಸಂಕೀರ್ತವನ್ನು ತೋರುವಂತಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ಅನೇ ಶತಮಾನದ ಮಾವಳಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಈ ಫಃಪನೇ ಶಾಸನೋಕ್ತ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಮೊತ್ತ ಹಂದಲ ಹಾಬಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ‘ನಾಲ್ಕೆಣ್ಣನ ಬಳನ ಕೆಡಿಸಿ ಆರೆಳ್ತು ಮಾಡಿ ಮತ್ತಂ ನಿಲಿಲಾರದೆ ಓಡಿದ’ ಎಂಬ ಶಾಸನವ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ, *೧೧ ಆಕ್ರಮಣ, ಉರವರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಹಾಗು ಆಕ್ರಮಣಕಾರನ ಪಲಾಯನವೈ ಸೂಚಿತಮಾಗಿರುವಂತೆಯೇ ಪೂರ್ವಾಚಾರದ ನಾಲ್ಕೆಣ್ಣನೋಳ್ಳಿಸಿ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಮೇರಾಟದ ನಂತರ ಮರು ಪರಿಹಾರದ ಸಂಕೀರ್ತವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೀನಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯನ ಶೇರಿಗೆ ನಿರೂಕರಣೆಯ ಸಂದರ್ಭವು ಅವನ ವಚನದ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಹೋಳಿದಾಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಭಕ್ತಿ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯ, ಕೃಷ್ಣ ಕಾಯಕದ ಮೂಲಕ ಜಂಗಮದಾಕ್ಷೋಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಇದು ಅವನ ಪ್ರತಮಾಗಿತ್ತು. ಮೊಲದಲ್ಲಿ ಹೂದಿದ ನೇಗಿಲಿಗೆ ಹತ್ತಿದ ಲೀಂಗವನ್ನು ಚೋರತೆಗೆದು ಪ್ರಾಜಿಸಿ ಲೀಂಗದಿಕ್ಕೆ ಪಡೆದ. ಇವನೊಬ್ಬ ವಚನಕಾರ ಆಗಿದ್ದ. ರಾಜನು ಕೇಳಿದ ವಚ್ಚಿನ ಶೇರಿಗೆಯನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿರೂಕರಿಸಿದ. ಆ ದಚ್ಚಿನ ವಣವನ್ನು ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿದ. *೧೨ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯ ನಾಸಾತರದ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆದು ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಪಾಲು ಕೊಟ್ಟು ನೆಮ್ಮೆದಿಯಿಂದ ಲೀಂಗಭಕ್ತಿಯೋಳಿದ್ದು. ಅವನ ವಚನ ಮುದ್ದಿಕೆ ‘ಕಾಮ ಭೀಮ ಜೀವ ದನಮೊಡೆಯ’ (ಧನಮೊಡೆಯ ಎಂದು ಅಥುನಿಕವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಚನ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿದೆ) ಎಂದಿರುವಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಮತ್ತು ದಸಗಳ ಬಡೆಯ ಎಂದೂ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

*೧೧. ಶಾಸನ ಸಂಗ್ರಹ (ಗ್ರಂಥ), ಅರ್ವ, ಶಾಸನ ಸಂಪೀಠಿ ೪

*೧೨. ಸಮಗ್ರ ವಚನ ಸಂಪುಟ: ಸಂಕೀರ್ಣ ವಚನ ಸಂಪುಟ-೧, (ಗರಣ್ಣ), (ಸಂ) ಡಾ. ಏ.ಎಂ ಕಲುಬ್ಬಿಗೆ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ನಿರ್ದೇಶಕಾಲಿತ್ವ, ಬಂಗಾರಾರು, ಪ್ರ. ೪೪೨ ೪೪೩ ವ. ೧೦

ಅಂಗವೇ ಭೂಮಿಯಾಗಿ ಲಿಂಗವೇ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ವಿಶ್ವಾಸವೆಂಬ
ಬತ್ತ ಬಲಿದು ಉಂಡು ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕೆಂದ ಕಾಮ
ಭೀಮ ಜೀವ ದನದೊಡೆಯು

-ಈ ಬೆಂದಿನ ವಚನವೇ ರೈತನು ತಾನು ಕೃಷ್ಣಕಾಯಕ ಮಾಡಿ ಹೇಗೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗು ಭೌತಿಕ ಸುಖಿಯಾಗಿರಲು ಬಯಸುತ್ತಾನೆ ಎಂಬುದರ ಚಿತ್ರ ನೀಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಿರುವಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಕೊಟ್ಟಿ ಮುದ್ದುಯ್ಯ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ರಾಜನ ಸೇವಕರು ಒಮ್ಮೆ ಬಂದು ಪ್ರಾನೆ ತೆರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಾಗ, ವಾರ್ಷಿಕ ತೆರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಕೊಡನೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದ. ಸೇವಕರು ಅಗ್ರಹ ಮಾಡಿದಾಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯ ಹಟ ಹಿಡಿದ. ಸೇವಕರು ಮತ್ತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದಾಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯ ರಾಜನಿಗೆ ಬಂದ. ೨೦ ಕೊಳಗ ಭೂಮಿಗೆ ೯೦ ಹೊನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಮತ್ತೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿನ್ನ ಸೇವಕರು ಹಿಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ರಾಜ ಅದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಿಸಲಿಲ್ಲ, ಕಡೆಗೆ ಮುದ್ದುಯ್ಯ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ವಿಷಯ ಕುರಿತು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದ. ಗುತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಕಾರ ನಾನು ಕೊಡತಕ್ಕ ಪಟ್ಟೆಯನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದೇನೆ. ಆಳ್ಳಿಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಿಂದ ಲಿವಿಟ ಬರೆಸಿಕೊಂಡೆ. ಆಗ ರಾಜನು ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಉಂಟಾಗಿಸಿದ್ದರೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನೇಲ್ಲ ಅಯ್ಯಾ ಮೂರಡಿ ಮಣ್ಣಗೆ ಆರು ಹೊನ್ನ ತಪ್ಪು ನಾನೋಕ್ಕಲು ನಿರ್ನೋದೆಯ ಏರಿ ಕೊಂಡಿಸೆಂದರೆ ಮುಖ್ಯವೇ ಸೇರಿ ಸಂಕೋಳಿಸಿಕೊಳ್ಳು (ಈ ವಚನಗಳ ನೀನ್ನಾಂದು ಪಾಠಾಂತರಂಪನ್ನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ವಚನ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮುಂದೆ ನೀಡಿದೆ) ಎಂದು ಲಿಂಗದ ಸಮಕ್ಕಮದಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಅನ್ಯಾಯದ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಖಿಂಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ರಾಜನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಪಟ್ಟೆ ನನ್ನಲ್ಲಿದೆ. ಅದರೂ ಆತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಡಿದರೆ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿವವರಾರು? ನಾನು ಒಕ್ಕಲು ಆತ ಒಡೆಯು. ಅದರೂ ಈತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆ ಹೊಡುವುತ್ತೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರೆ ನಾನು ಸೇರಿ ಬಂಧನ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಿಧ್ಯಾ. ಆಗ ಗುತ್ತಿಗೊರಿಗೆ ಕುಳಿಗಳು ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯ ಕೊಟ್ಟೆನಾದರೆ ನನ್ನ ಹಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಒಡೆಯ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಣೆ. ನನ್ನ ಹಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಒಡೆಯು ಹೋರಿತು ಅರಂಬನಲ್ಲ. ಒಕ್ಕಲುಕಾಯಕ ಮಾಡಿ ತನಗೆ ದಕ್ಕಿದ್ದರಲ್ಲಿ ರಾಜನಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ತನಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಉಳಿದ್ದರಲ್ಲಿ ದಾಸೋಹಕ್ಕೆ ನೀಡುವೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸತ್ಯ ಶುದ್ಧ ರ್ಯಾತ ಕಾಯಕವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾನೆ, ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದುಯ್ಯ. *೨೫ ಆ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದುಯ್ಯನು ಸಾತ್ವಿಕ ರೋಷ, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಘಟನೆ, ತೋರಿ ರಾಜನ ತಪ್ಪನ್ನು ತೋರುವ ನಿರ್ಭಿಡೆಯ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜ ಬಂಧಿಸಿ ಸರೆಯಿಟ್ಟರೂ ಜಗ್ಗಾಪ್ರದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವೀರಷೋಷ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ;

*೨೫. ಬಂಧುವರರ ಸಮಕಾಲೀನರು, (ರಣಾ), ಬಂಧ ಸಮಿತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು,
ಪ್ರ. ಕರ್ನಾಟಕ.

ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಗಣನೇ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ ರೈತ ಎನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ರಾಜನ ಗೇಟೆದಾರನಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ, ಹೊನ್ನಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಗೇಟೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸೂರ್ಯನೆಯೂ ಇಲ್ಲಿ ದೂರೆಯುತ್ತದೆ. ರಾಜನ ಸೇವಕರಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದೆ ರಾಜನೆಯರೇ ಹೋಗಿ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಕರ ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನಿಗಿಲ್ಲದ ಸೃತಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಏದುರು ತನ್ನ ದೃವಪ್ರಜ್ಞೆ ಸ್ವಾತ್ಮಪ್ರಜ್ಞೆ ತೋರಿ ರೈತ ಜ್ಞಾವಳಿಯ ಗಣನೇ ಶತಮಾನದ ಮಾದರಿ ವಕ್ತಾರನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ; ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ರೈತನ ಸಂಖ್ಯೆನೆಕಾರ ಎನಿಸುತ್ತಾನೆ. ರಾಜನ ಆನ್ಯಾಯದ ಆಳಾತಿಗೆ ತೋರಿದ ಪ್ರತಿರೋಧ ಅವನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲು ಕಾಯಿಕ ವಿವರವಿದೆ. ಪಡೆದ ಜವ್ವಳು ಭೂಮಿಗೆ, ಬಿತ್ತುಪಟ್ಟಕೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ (ಕೆರೆಯ ಕೆಳಗಡೆ ಭೂಮಿಯಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ). ಅಂಥ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಭೂಮಿ ಹದಮಾಡಿ ಬೆಳೆದ ಯಾವುದೇ ಫಲ ಎಷ್ಟೇ ಇರಲಿ ಅದು ತನ್ನ ಸೂತ್ರ. ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ತೆರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೂ ಹಚ್ಚು ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡಲಾರೆ ಎಂಬ ಶರತ್ತು ಉಂಟುಮಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಅವನ ಪುಕ್ಕಾವ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳಾಗಿವೆ;

ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಭೂಮಿಗೆ ಮುಂದ ಕರಲು ಹಿಂದೆ ಇಗ್ಗರಲು
ಅಲ್ಲಿಂದ ಆಚೆ ಮಧ್ಯಭೂಮಿ
ಮೂರು ನೆಲದ ಭೂಮಿಯ ಅರ್ಥದು ಬೆಳೆದೆಸೆಂದದೆ
ಇದಾರ ವರವೂ ಅಲ್ಲ
ಕಾಮಭೀಮ ಜೀವಧನದೊಡೆಯ ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ
ವಶಿ ರೀಯೆಂಬ ಕಣ್ಣಿಯಲ್ಲಿ ನೇಗಿಲ ಕೊಡಬಿ
ಬಾಧಕಕ್ಕುವೆಂಬ ಸೋಗದ ಉಭಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ
ಎಡಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಿಯ ಕೂಡಿ
ಬಲಗೋಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಮೂಡಿ
ಅಡಿಕೆತ್ತುವಂತೆ ಧಾಯೆಂದು ಹೊಡೆಯಲಾಗಿ
ಭೂಮಿಯೊಡಗೂಡಿ ಸವಯಿತ್ತು
ಬಿತ್ತುಪಟ್ಟಕೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲ
ಕಾಮಭೀಮ ಜೀವಧನದೊಡೆಯ ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ
*

ಮೂರದಿ ಮುಣ್ಣಿಗೆ ಆರು ಹೊನ್ನೆ ತೆತ್ತು
ಮೀರಿ ಹದಿಕೆಯ ಬೇದನೆಂದು ಈ ಗ್ರಾಮದವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು
ಮೀರಲಿಲ್ಲಾಯೆಂದು ಕಟ್ಟಿಯ ಕೊಟ್ಟಿ
ಘತ್ತಿದ್ದ ಗುಡಿ ಹದಿಕೆಯ ಬೇಡಿದರೆ ನಾ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ
ನೀ ಕೊಟ್ಟ ಪಟ್ಟಿ
ನಮ್ಮ ನಟ್ಟಪದುಮನೆಯ ಬಿಡು ಕಾಲು ನೆಲಬಿನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಯದೆ ಈ

ನೀ ತಟ್ಟಿದೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳುವ ಒಡೆಯುದುಂಟೇ?

ನಾನೊಕ್ಕಲು ನೀನೊಡೆಯ

ಮೀರಿ ಹೊಂಡಿಹೆಸ್ಟೆಂಡ್‌

ಮುನ್ನವೇ ಸಿದ್ಧಾಯ ಶರೆಗೆ ವಾಸೋಳಗು

ಗುತ್ತಿಗೆ ಕಾರಂಗೆ ಮತ್ತೆ ಮಳಪುಂಟೆ

ಇನ್ನು ಕೊಟ್ಟೇವಾದೀವೆ

ಎನ್ನ ಹಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೋಡೆಯ ಕಾಮಭೀಮ ಜೀವಧನದಾಣ.

- ಹದಿಕೆಯ (ಹೆಚ್‌ನ ತೆರಿಗೆ) ಕೇಳಿದಾಗ, ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಾಯ ಸುಂಕ ಕೊಟ್ಟಿರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದೆಯ್ದು. ಅಂತೇ ‘ಇನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿನಾದದೆ ಎನ್ನ ಹೆಚ್ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯೋಡಿಯ, ಚೆವೆಧನದಾನೆ’ ಎಂದು ಪ್ರಾಣ ವಾಗು ದೃವದ ಭಲಪಿಟ್ಟು ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರಿದ ಗಳನೇ ಶತಮಾನದ ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದೆಯ್ದು. ಆ ಕಾಲದ ರೈತ ಸಮಾಜದ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸಂಕೀರ್ತ ಎನ್ನಬೇಕು. ಅಂತಾಗಿ ದೇವನಲ್ಲಿ ರೈತನ ಮುಗ್ಧತನದಿಂದಾದ ತಪ್ಪನ್ನ ಕ್ಷಮಿಸಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿ ಹೀಗಿದೆ: ಉಂಟ ಒಕ್ಕಲಮಗನ ತಪ್ಪ ನೋಡದೆ ಒಪ್ಪಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ

రైత బదుకిన ఐటిమితీయన్న సమాజశ్శే ద్వేవకై ఆఖువ దోరిగే ఒప్పిసి పెరిహార కేళువ బగ్గయూ ఇదాగిదే. రాజసత్తె లొలిగమాన్న పెద్దతియ దప్పచ ప్రతీఏ ఎందు హింసాత్మక వర్తననే తోరువ ల్యగ్రత్తగింత, ప్రక్క రాజకారణశ్శీలం ఆధ రాజసత్తెయన్న లొలిగమాన్నష్టు ఒప్పియూ ఆన్నయవాదాగ ఎదురాడువ ప్రతిభటనే తోరువ సేరేగాగువ ఒక్కలిగ ముద్దయ్య, హెచ్చు క్రాంతికారి ఎన్నిసుతానే.

ಮೇಲಿನ ಪ್ರಚೀನ ವರದೂ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅಥವಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ವರ್ಗವ್ಯಾಜಕ್ಕು ಮಣಿಪ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕು ಶೋಷಣೆಯ ತಾತ್ಪರ್ಯಕ್ಕನ್ನೇ ನೇರವಾಗಿ ಆ ಕಾಲದ ಸಂಭಾಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಬಹುದು. ಅಂತೊ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಎದುರು ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಜ್ಞಾಯ ಎಳೆ ಆ ಕಾಲದ ಜನರಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ಗಾಮಿಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಮಾಡಣ ಶಾಸನವು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ವೀರ ಶಾಸನಗಳ್ಲಿನ ತ್ವರಿತವಾಗಿ ನೇರಿಲನ್ನು, ಅಳಿವ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಂದಿಂದ ತಕ್ಷೇಯಂತಹ ಭಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವುದು ಸಾಂಕೇತಿಕ. ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಅಳತೆಯ ಮೋಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸಬಹುದಾದ ಸಂಕೇತವೂ ಈ ಮಾನವಲ್ಲಿರುವಂತಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಉಲಿನ ರೈತ-ಜನರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಇಂಬುಗೊಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಕೆಗಳೇ ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಕೋ- ಲೀನಿನ್- ಮಾವೋ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ರೈತ-ಕಾರ್ಮಿಕರು ಹಾಗು ಭೂಮಾಲೀಕರು ಇವರ ನಡುವಣ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಬಂಡಾಯ, ಕ್ರಾಂತಿ ಎಂಬ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಂಡುವಷ್ಟೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಚಾಲನೆಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ರೈತರ ದುಗುಡ ದುಮ್ಮಾನ ದೂರುಗಳು ಇಂದಿನ ಪರಿಭಾಷೆಗಳ ಪರ್ಯಾಯ ಅರ್ಥದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಕೆಲವೇಳೆ ಇಂದಿನ ಅರ್ಥಗಳ ಸರಿಹಕ್ಕೂ ಅವು ಬಂದುದುಂಟು. ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ದಂಗೆ, ಬಂಡಾಯ, ಕ್ರಾಂತಿ ಚಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಪನೆಲ್ಲ ಎನ್ನಿ - ಅದು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮೊಗಲರ ಕಡೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ನಿಸಿಕೊಂಡದ್ದುಂಟು. ಆದರೆ ಆ ಹೋರಾಟಗಳಿಲ್ಲ ಮೇಲ್ಲಿಂದ ವಿದೇಶಿ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕ ನೆಲೆಯ ವರ್ಗವ್ಯಾಜೀಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳಿಸುಗೊಂಡವು ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೆ ಭಾರತ, ಭಾರತೀಯರೆ ನಡೆದು ಬಂದ ಹಾದಿಯ ಕಾರಣ ಎನ್ನಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾರತೀಯ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳ ಮಧ್ಯಯುಗೋತ್ತರ ಕೆಲವಷ್ಟು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಕನಾಟಕದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳ ಹಾಗು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿ ಶಾಸಕರ, ಆಡಳಿತಕ್ಕಾರು ನಡುವಣ ಕ್ರಿಯೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಪರಿಹಾರಗಳ ಅರ್ಥಸುವಿಕೆಗೆ ಸಹಕಾರಿ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗೆ ಜಾತಿಯ ಒಕ್ಕಣಿಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಂಥಗಳ ನೆಲಿಗಳೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಥಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಅಂಗವಾಗಿ ನಡೆದರೆ, ಕೆಲವು ಶೋಷಣೆಯ ವಿವರಿತದ ಪರಿಣಾಮದ್ವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಭೂಮಾಲೀಕ ವರ್ಗದ ಅತಿ ಲಾಭಕೋರಣು, ಸವಲತ್ತಿನ ದುರುಪಯೋಗ, ಅಮಾನವೀಯ ಭೋಗಗಳ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೈರುಧ್ಯಗಳಿಂದಾಗಿವೆ. ಈಗ ಅವಗಳ ಅವಲೋಕನ: ಅನುಕೂಲಸ್ಥ ರೈತರಾಗಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಗಾರರಾಗಲಿ ವರ್ಗ ಪ್ರಜ್ಞಿಯ ನೆಲೆಯ ಕ್ರಾಂತಿಸಾಧಕರಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ರೈತರಾದರೋ ಅಲಂಬಿತರಾಗದ ಕಾರಣ ಧನೀ ಜನರ ಎದುರಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲರು; ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭಾವ, ಸೈತಿಕ ವಿಧೇಯತೆಯ ಕಾರಣ ಹಾಗು ತಮಗೆ ಅನ್ಯಾಯದ ಮೌನೆ ತೀರ ಮೋಚಾದ ಹೋರತು ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಈ ರೈತರು ಎದುರು ಬೀಳಿದಿರುವ ಸಂದರ್ಭಗಳೇ ಇವೆ. ಕೊನೆಯ ಗಳಿಗೆಯವರೆಗೂ ಕಾದು ನೋಡುವ ಸಂಯಮ ಇವರದು. ಸಂಖ್ಯೆ ದೊಡ್ಡದ್ದೂ ಹೋರಾಟದ ಕಾಪು ಏರುವರಿಗೂ ಕಾಯುವಂಥವರು ಇವರು.*೧೫ ಪ್ರಾಂರ್ಥಪೇನಾನೋನು, ಮೆಕ್ಕಿಕೋ, ಅಲ್ಲಿರಿಯ, ಕ್ರಾಬ ಮತ್ತು ವಿಯಚ್ಚಾನಾಮ್ರಾಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಕ್ರಾಂತಿಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ವಸಾಹತು ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸಾಧ್ಯತೆಗೊಳಿಸುವವರು ರೈತರು ಮಾತ್ರ, ಅವರೇ ಆದರ

*೧೫. ಎಚ್.ವಿ. ಸಾಗೇರ್, ಎ.ಎ. ಪ್ರನೀತ್, (ರ್ಫಿಎಂ), ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು, ಪ್ರ.೨೦

ರೂವಾರಿಗಳು ಎಂದ. ಭಾರತ ವಸಾಹತು ರಾಷ್ಟ್ರವಾಗಿ ಇಂತಹ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನೂ ಹೊಂದಿತ್ತು.*೧೯ ದಿಟ. ಇದು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿವಾದದ್ದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಳ್ವಿಕೆ ಹಾಗು ನಂತರದ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಎಂಬುದೂ ಅಷ್ಟೇ ಸತ್ತೆ. ಮೋಗಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ನಡೆದದ್ದು ಉಂಟು. ಆದರೆ ತೀವ್ರತೆ ಅಷ್ಟಿರಲ್ಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಮೋಗಲರ ಕೊನೆಯೇ ದಿನಗಳಿಂದ ಅಥವಾ ಅಂಗ್ರೇಸ್ ಆಗಮನದ ನಂತರ ಏ ರೈತ ಹಿನ್ನಲೇಯ ಮೋರಾಟಗಳನ್ನೂ ಕ್ಷಾಫ್‌ಲೀನ್ ಗಾಫ್ ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂದರೆ ಸುಮಾರು ೨೧೦ ವರ್ಷಗಳ ಪ್ರಚೀನತೆ, ಅಥವಿಕ ಮಾನವಂಡಗಳಿಗೆ ಸಿನಿಪವೆಂಬಂತೆ, ಈ ಮೋರಾಟಗಳಿಗಿಂತ ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ಒಂದೇ ಸ್ವರೂಪದವು ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇವೇ ನಿಜವಾದ ಹೋರಾಟ, ಉಳಿದವಲ್ಲ ಎಂದರೆ ಆಯಾ ವರ್ತಮಾನದ ಹೋರಾಟದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಿಲ್ದಾಸಿಸಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾರತದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು

ಕೃಷ್ಣ ಬದುಕಿನ ಭಾರತದ ವ್ಯವಸಾಯದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಹೋರಾಟದ ಕುರಿತು ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಅದು ಇಲ್ಲಿನ ಹೋರಾಟದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಡುವಲ್ಲದು. ಇಂದಿನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ (ಇನ್ಯಾಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಭೇದ, ವರ್ಣಭೇದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಸಮಾನತೆ, ಜಾತಿಭೇದ ಹಾಗು ಶೋಷಣೆಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಮೂಡಿಬಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಭಾವವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ಆಗಿದ್ದುದನ್ನೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ; ಕನಕ, ಪುರಂದರ ಸರ್ವಜ್ಞರ ಹಾಡು-ವಚನಗಳ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲ್ಲವೂ ಕನಾಟಕದ ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿದ ಅಂತರ್ಗಾರ್ಥಿ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಕಡೆಗೊಂಡುವಂತಿಲ್ಲ). ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಏಕದೇವತೋಪಾಸನಾ ದೃಷ್ಟಿ, ಆರಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮತ್ತಾಚರಣೆ ನಿಷ್ಪೇಶಿಸಿದ ದೂರಾದು, ಜಾತಿ ಕಟ್ಟಪಾಡು ಹಾಗು ಭೇದಗಳನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವುದು, ಹೀಗೆ ಈ ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಚಾರವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರನ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ್ದು. ಈ ತತ್ತ್ವದ ಪ್ರಚಾರಕ್ರಿಯೆಯು ನಿರ್ಮತಿ ಹಾಗು ಸಮೂತ್ಪತ್ತಿ ಸಮನ್ವಯಗಳನ್ನು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನೂ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವರ್ಣ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳ ಕುರಿತ ವೈಚಾರಿಕ ವಿರೋಧ ಹಾಗು ಏಕೋಭಾವಗಳು ಈ ಹೊಸ ತತ್ತ್ವ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದುವು. ಅದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳಲಿದೆ ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತಶಾಖೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಎರಡು ಪ್ರಬುಲ ಬಂಡಾಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗಿ ಸತ್ಯಾಘಾತ ಹಾಗು ಸಿಂಹ ರೈತ ಬಂಡಾಯಗಳಾದುವು. ಜಮೀನುದಾರರ ನೇತ್ಯತ್ತದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶದ ಆಗ್ರಾ

*೧೯. ಅದೇ, ಪ್ರ. ೨೦

ಹಾಗೂ ಹರ್ಯಾಣದ ಪ್ರದೇಶದ ಹಿಂದೂ ಜಾಟ ರೈತ ಸಮುದಾಯವು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೬೯-೧೯೭೦ ರಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ಹಾಡಿತು. ಈ ಬಂಡಾಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಹೆಂಗಸರು, ಮನೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ, ಹೋಲಗದ್ದೀಯ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗಂಡಸರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಣ ಸಹಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧುರಾ ಬಳಿಯ ತಲಪಥ್ರಾನ ಜಮೀನುದಾರ ಗೋಪುಲ್ ಈ ಬಂಡಾಯದ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿ ೧೦೦೦ ಸಾವಿರ ರೈತರೊಡನೆ ಏರ ಹೋರಾಟ ನೀಡಿ ಮಡಿದ. ಆಡಳಿತದವರು ೪೦೦೦ ಸ್ವೀಕರಣ್ಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡರು. ಗಡ್ಡೆ ರಲ್ಲಿ ೩೦ಫ ಹೋರಾಟಕೊಟ್ಟಿ ಗೋಪುಲ್ ಮಡಿದ. ನಂತರ ರಾಜಾರಾಮ್ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದ. ಆನಂತರ ಚುರಾಮನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಕರನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಸೈನ್ಯ ಕಟ್ಟಿ ಆಗ್ರಹ ಹಾಗು ದೇಹಲಿ ಆಡಳಿತಕ್ಕಿಂದ ಎಲ್ಲ ಪರಗಣಗಳನ್ನು ಸೂರೆ ಹಾಡೆದರು, ಹೆದ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಗಡ್ಡಗ ರಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯಗಾರರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮದ ಮೇಲೆ ಧಾಳ ಮಾಡಿದ ಆಗ್ರಹ ಘೋಜದಾರರನನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಹಳ್ಳಿಗರು ಕಂದಾಯ ಹೊಡಲು ತಿರಸ್ತರಿಸಿ ಗಡ್ಡ ರವರೆಗೂ ತಮ್ಮ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರು. ಈ ಜಾಟರ ಬಂಡಾಯವು, ದೂರದ ಹಳ್ಳಿಗಳವರಿಗೆ ಹರಡಲು ಜಾತಿ ಹಾಗು ಧರ್ಮ ಬಾಂಧವ್ಯಪ್ರಾ ಬಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಆಡಳಿತದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದ ಪ್ರಚಂಡ ರೈತ ಚಳುವಳಿ ಆಗಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೭೧ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಸತ್ಯಾಮಿಗಳ ಬಂಡಾಯವು ಕೃಷಿ ಹಾಗು ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಅವರನ್ನು ದುಡಿದ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ಮಂಡಿತರಾಗಿಸುವ ಆಡಳಿತಶಾಹಿಯ ನೀತಿ ಎಡುರು ನಡೆದಿತ್ತು. ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಮಿಗಳ ಪೈಕಿಯ ಕೃಷಿಕಾರರು, ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು, ಬಡಗಿಗಳು ಆಕ್ಷಸಾಲಿಗರು, ಜಲಗಾರರು, ಚರ್ಮ ಹದಕಾರರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಆಧುನಿಕ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ದುಡಿಯವ ವರ್ಗದ ಆಧಾರ್ತ ರೈತರ, ಕುಶಲಕರ್ಮಿಗಳ, ಸಣ್ಣ ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಆಡಳಿತಶಾಹಿ ವಿರುದ್ಧ ನಿಂತುದಾಗಿತ್ತು. *೧೯೯೦ ಇನ್ನು ಗಡ್ಡೆ ರಿಂದ ಗಡ್ಡೆ ರ ನಡುವೆ ಬಂಗಾಲ, ಬಿಹಾರ, ಅಸ್ಸಾರ್, ಮಧ್ಯ ಭಾರತ ಹಾಗು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗಡ್ಡ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಆದಿವಾಸಿ ಮುಖಿಂಡರು ಹಾಗೂ ದಿವಾಳಿಗೊಂಡ ರೈತರು, ಕ್ಯಾಕ್ಸಿಯುದಾರರು ಸಾಫ್ತ್‌ಮಾನ ಆಸ್ತಿತಾಸ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಜಾಗಿರುಡಾರರು, ಧರ್ಮಗುರುಗಳು ಪ್ರಾಣಿಷೇಷನ್ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಕೇಳಿಜೂತಿ ಕೊಲಿಗಾರರು ಪಾರ್ಲೋಂಡಿದ್ದ ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಅಂಗ್ಸರನ್ನು ಓಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸಮಾಜ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು

ಹಾಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಾಗಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಹೋರಾಟದ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಅವು ಅನುಗುಣವಾಗಿವೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದ್ದರೂ *೧೮ ರೈತರೂ ಪಾಲೆಗ್ಗಿಂಡು ತಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವಿಟ್ಟು ಹೋರಾಡಿದ ಕಾರಣ ಅದು ರೈತರ ಹೋರಾಟ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಂಟೇಶನ್ ಹಾಗು ಭೂಮಾಲಿಕರು ಅಂಗ್ಲರೇ ಆಗಿದ್ದು ಅವರ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ರೈತ, ಕಾರ್ಮಿಕ ಆದಿವಾಸಿ ಈ ಮುಸ್ತ ಸಂತಾಲರ ದಂಗರ್ಯೇ ಆದಾಗಿತ್ತು. ಬಂಗಾಲದ ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗಳ ನೇ ಶತಮಾನದ ಉತ್ತರಾಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಫೋರ್ ದಂಗರ್ಕು (೧೯೨೭) ರೈತಾಪಿ ಜನರ ಮೊದಲ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಎನಿಸಿ ರೈತರ ಪರವಾದಂತಹವು. ಸಂನ್ಯಾಸಿ ವೇಷದ ಇವರು ಬೇಸಾಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದವರು. ಅಂಗ್ಲರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಕಾರಣ ಮನೆ ಮತ್ತಭಾಮಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ರೈತರ ಪರವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿದ್ದ ರೋಚಕ ಹೋರಾಟ ನೀಡಿ ಮುಂದಿನ ಹೋರಾಟಗಳಿಗೆ ನಾಂದಿ ಇಟ್ಟವರಾಗಿದ್ದರು.

ಅಂಗ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಿಂದ ಸಂತಾಲರು ನಾನಾ ಬಗೆಯ ತೊಂದರೆಗೇಡಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಕಾಣಿಕ ವಸೂಲಿ, ಬಿಟ್ಟಿ ದುಡಿಮೆ, ಅಸ್ತಿ ವಶ, ಹೊಡಿತ ಹಿಂಸೆ, ವಿರೀತ ಬಡ್ಡಿ ಕಿರುಕುಳ, ಹೋಸದ ತುಕ, ಆಳತೆ, ಬೆಳೆದ ಪೈರಿನ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ, ಜಾನುವಾರು ಹಾಗು ಹೆಂಡಿರು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟಕೊಳ್ಳುವದು, ಸಂತಾಲ ಪ್ರಮುಖನನ್ನು ಚಪ್ಪಲಿಯಿಂದ ಹೊಡಿದು ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ನೀಡಿದುದು, ೧೯೭೩ ರ ಜಮೀನ್‌ನಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ತಂದು ಬಾಳಿ ಬಂದ ನೆಲದಿಂದ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಒಡಿಸಿದುದು ಇತ್ತಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಗಳಿಗೆ ರವರಿಗೆ ನಡೆಸಿದ ಸಂತಾಲರ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಘಲವಾಗಿ ಗಳಿಗಳ ರಲ್ಲಿ ೬೦೦೦ ಸಂತಾಲರು ಅದಿವಾಸಿ ಬೇಸಾಯಗಾರರಾಗಿ, ಜಮೀನ್‌ನಾರಿ, ಹಾಗು ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ವೈರಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಗಳ ದಿನಗಳ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿದರೂ ಘಲವಾಗದೆ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ೨೦-೨೧ ಸಾವಿರದಷ್ಟು ಸಂತಾಲರ ಈ ದಂಗೆಗೆ ಸಂತಾಲೇತರ ಹಳ್ಳಿಗರೂ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆಗ ಅಂಗ್ಲ ಸೇನಾತುಕಡಿಗಳು ಸಂತಾಲರ ಇಂ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಬಿಲ್ಲುಬಾಣಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಹೋರಾಡಿದ ಇಂ ಸಾವಿರ ಸಂತಾಲರನ್ನು ಆಹತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡವು. ಆದರೆ ಈ ಬಂಡಾಯದ ಘಲವಾಗಿ ಸಂತಾಲರಪರ ಗಣಘಟಕ ರೂಪಗೊಂಡು ಬಂಗಾಲ ಕೆನೆನ್ನಿ ಆಷ್ಟು ಕಾಯ್ದು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಮುಂದಿನ ನೀಲಿಬೆಳಿಗಾರರ ಸಂಪು, ಪಟ್ಟಾ ಬಂಡಾಯ (೧೯೨೭) ಹಾಗು ಪುಣಿ, ಅಹಮದ್ ನಗರದ ಗಲಭಿಗಳಿಗೆ, ಸಂತಾಲರ ಈ ಹೋರಾಟವೇ ಸ್ಥೂತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸಂತಾಲರ *೧೮. ಎಚ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ್, ಎ.ಎ. ಪುನಿತ್, ಅದೇ, ಪು. ೨೦

ಹೋರಾಟ ಭಾರತದ ಹಿಂದುಳಿದ ರೈತರ ಪ್ರಥಮ ವಿಶಾಲ ಹೋರಾಟವಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಸಂಖಾರಿತ್ವಾಯಿಲ್ಲವುದು *೧೮

ಗಳಣ ರ ನೀಲಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಮುಷ್ಕರವು ರೈತ ಶೋಷಣೆಯ ಒಂದು ಕ್ಷುರಕತೆಯ ಫಲವಾಗಿತ್ತು. ಕಂಪನಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು (ಹಾಲಿ ಹಾಗು ನಿವೃತ್ತ) ಹೇಳಿದವ್ಯು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನೀಲಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆದು ವಿಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿಗೆ ಕಂಪನಿ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಬೇರೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ರೈತರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ನಷ್ಟಾಗಿ, ಕಷ್ಟ, ಯಮಯಾತನೆ, ಕೈಕೋಳ ಅತ್ಯಾಚಾರ, ಎಟಿ ಇವೇ ಅವರ ಪಾಲಿಗಿದ್ದು ಶೋಷಣೆ ಮಿತಿ ಏರಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ರೈತರು ಈ ಹಿಂಸೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಗಳಣ ರಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಕರ ಆರಂಭಿಸಿ, ನೀಲಿ ಬೆಳೆಯಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದರು. ಇಡೀ ಬಂಗಾಲಕ್ಕೆ ಮುಷ್ಕರ ಹರಡಿತು. ಸರ್ಕಾರ ರೈತರಪರ ನಿಲ್ಲದೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿತ್ತು. ಗಳಣ ರಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿ ದಂಗೆಯ ಸಂಪರ್ಕವೂ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ವಿಚಾರಣಾ ಅಯೋಗದೆದುರು ಘೈಯಾವಾಗಿ ನಿಂತು ನೀಲ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೈಸ್ಟ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಧಕ್ಕೆಯೊಡ್ಡಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರಾಂಟೇಷನ್ ಮಾಲೀಕರ ಕೈಯಿಟ್ಟಿತು. ರೈತರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಜಯ ದೊರೆತು ಅದು ಭಾರತದ ಹೊದಲ ಯಶಸ್ಸಿ ರೈತ ಮುಷ್ಕರವೆಂದಾಯಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾರವಾಡಿ ಗುಜರಾತಿಗಳ ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯವಹಾರದ ಕಾರಣ, ಸಾಲ ಕೊಡಲಾಗೆ ಕುಣಬಿ ಹಾಗು ಇತರ ರೈತರ ಜಮೀನುಗಳು ಹೋದವು. ಕೈಸಿ ಬೆಲೆಯೂ ಕುಸಿದಿತ್ತು. ಮಳಿ ಬೆಳೆಗೆ ಹಾನಿ ಆಗಿತ್ತು. ಮುಂಬೈ ಸರ್ಕಾರದಿಂದಲೂ ರೈತರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ಕುಣಬಿ ದಂಗೆಯ ಹೊದಲ ಕಡಿ ಗಳಣಿ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಸೂಪಾ ಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ರೈತರಿಂದ ಯೋಜನಾಬದ್ಧವಾಗಿ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಬಡ್ಡಿ ಲೇವಾದೇವಿ ಸಂಬಂಧದ ಎಲ್ಲ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸುಡಲಾಯಿತು. ರೈತರ ಮೇಲೆ ಪೋಲೀಸರು ಧಾಳಿ ಮಾಡಿ ಗಂಂಂ ಜನ ರೈತರನ್ನು ಸೇರಿ ಹಿಡಿದು ಪುಂಡುಕಂದಾಯ ಹೇರಿದರು. ಜನ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಸಣ್ಣ ರೈತರ ಅರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮತ್ತೆ ಮಾರವಾಡಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಿದ್ದ ಅವಸ್ಥೆ ಅವರದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ದಂಗೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗಳಣ ರಲ್ಲಿ ‘ಕೈಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾಯಿದೆ’ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ರೈತರ ಹೊಲಗಳು ಮಾವಾದಿ ಗುಜರಾತಿ ಸಾಹುಕಾರರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ವಶವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಗಳಣ ರ ಅಧಿಕಾರಿ ಮಾಡಿ ದಂಗೆಗಳು ಹಿಂದು ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಹಾಗೂ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು. ಈನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಕೇರಳಕ್ಕೆ ಬಂದರೆನ್ನಲಾದ ಆರಬ್ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ವಂಶಿಕರಾಗಿ ಬೇರುಬಿಟ್ಟ ಮಾಡಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಶೇ. ೬೦ ಭಾಗ ಬೇರೆಯವರ

*ಗಳ. ಎಚ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ್. , ಎ.ಎ. ಪ್ರನೀತ್. , ಆದೇ, ಪ್ರ. ಉಳ-ಉಳ

ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಷಿಕರಾಗಿದ್ದರು. ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಹಕ್ಕನಡೆನ್ನಲಾದ ಜನ್ಮ ಭೂಮಿ ಮಾಲೀಕ ಸಂಖೂದರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚುಂಪಟ್ಟಮದಾರ ಎಂಬ ಅಲ್ಲಾವಧಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿ ದುಡಿಯತ್ತಿದ್ದರು. ಜನ್ಮಗಳ ಕೈಕೆಗಿದ್ದ ಕಣಂದಾರ ಗೇಣೆದಾರರು ವೆರುಂಪಟ್ಟಮದಾರರಿಂದ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದುಡಿಸಿ ಲಾಭವನ್ನು ತಾವು ಪಡೆಯತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದ ಮಾಪಿಳ್ಳಿಗಳು ಬಲು ದುಬಾರಿ ಗೇಣೆಕೊಟ್ಟು ಆಗಾಗೆ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಈಡಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಪ್ರಭಾವ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ಅಂತ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಂಬೂದರಿ, ನಾಯರ್ ಭೂಮಾಲೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರಾಗಿ ಮಾಪಿಳ್ಳಿಗಳು ಹೋರಾಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಭೂಪ್ರಾ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಶ್ರೀಮಂತ ಜನ್ಮಗಳ ಪರವಾಗಿದ್ದರು. ೧೯೨೨ ರಲ್ಲಿ ಮದರಾಸು ಸರ್ಕಾರ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿ ಹುರಿತಂತೆ ಆಯೋಗ ರಚಿಸಿತ್ತು. ಶೋಷಿತ ಮಾಪಿಳ್ಳಿಗಳು ಗಳಷಣೆ ರಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ಮೋದಲಿಗೆ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಗಳ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಮುಂದುವರಿದು ಬಂದ ಈ ದಂಗೆಗಳು ಅಂತಿಮ ಬಾರಿ ಆದ್ದರಿಂದ ಜನ್ಮಗಳ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣ, ಮನೆ ಹಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು, ದೋಚುವುದು, ಅಶುದ್ಧ ಗೊಳಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ಪ್ರೇರಿಸರ ಗುಂಡಿನೆಡುರೂ ಶಾಂತರಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೯೨೦ ರ ವೇಳೆಗೆ ಈ ಚೆಳುವಳಿಯು ಟೆನೆಸ್‌ನಿಂದ ಚೆಳುವಳಿ ಎನಿಸಿತು. ವಿಲಾಫ್ತಾ ಮತ್ತು ಅಸಹಕಾರ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲಾ ಈ ರೈತರು ಪಾಲೋಗಳಿಂದರು. ವಿಲಾಫ್ತಾ ಚೆಳುವಳಿ ಉಗ್ರಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದಾಗ ಗಾಂಧಿವಾದಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗರು ಹಿಂದೆ ಸರಿದರು. ಮಾಪಿಳ್ಳಿಗಳು ಮತ್ತೂ ಉಗ್ರರಾದರು. ಘಳವಾಗಿ ಹೆಂಬಿಲ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದೂ ರೈತರು ಹಿಂತೆಗಿದರು. ಮಾಪಿಳ್ಳಿಗಳು ಹಿಂಸಾಚಾರಕ್ಕಿಳಿದು ಬಲತ್ವಾರ ಮತಾಂತರ, ಪ್ರೋಲೀಸರ ಮೇಲೆ ಪರಿ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಸೈನ್ಯ ಬರಲಾಗಿ ೩೦ ಸಾವಿರ ದಂಗೆಕೋರರು ಶರಣಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಕೊನೆಗಳಣಿಸಿದರು. ೧೯೨೨ ರ ಬಾದೋಂಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸೂರತ್ ಚೆಲ್ಲೆಯ ಬಾದೋಂಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕರ ನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮುನ್ನ ನಡೆದಿದ್ದ ಬಿಹಾರಿನ ಚಂವಾರಣ್ಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಗುಜರಾತಿನ ಹೀಡಾಗಳ ರೈತರಾಗಿ ಚೆಳುವಳಿಗಳು ಬಾದೋಂಲಿಗೆ ಸ್ಥಾಪಿತಾರಣವಾಗಿದ್ದವು. ಸೂರತ್‌ನ ಪಟೇದಾರ ಕಣಬಿಚಾತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಭೂಮಾಲೀಕ ರೈತರಲ್ಲಿ, ಭೂಹೀನ ರೈತರು ಗೇಣೆಗೆ ನಿಂತು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ಭೂಕಂದಾಯದ ೧೦-೨೦ ಪಟ್ಟು ಗೇಣೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಗೇಣೆ ರೈತರು ಹಿಂದುಳಿದ ಪರಿಶ್ವ ಜಾತಿ ಜನಾಂಗದ ರೈತರಾಗಿ ಕೂಲಿಗಳಾಗಿ ದುಡಿಯತ್ತಿದ್ದರು. ಬನಿಯಾಗಳಿಂದ ಸಾಲ ಪಡೆದು ತೀರಿಸಲಾಗದೆ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಜೀತವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರ ರಜಪೂತ ಬನಿಯಾ ಸಾಹುಕಾರರು, ಅನವೀಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಗುಂಪುಗಳೆಲ್ಲ ಪಟೇದಾರ

ಭೂಮಾಲೀಕರ ಪರ ಇದ್ದವು. ಸರ್ಕಾರ ಭೂ ಕಂಡಾಯವನ್ನು ಶೇ ೨೨ ರಷ್ಟು ವರಿಸಿದ ಹಾರಣ ವಿಪರೀತ ಗೇಣೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟ ಗೇಣೆರ್ತರಿಗೆ ಒದಗಿತ್ತು. ಪಟೇದಾರರ ಪಾಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒದಗಿಬಿಯವಂತಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಬಿಸಿ ಪಟೇದಾರರಿಗೆ ತಟ್ಟಿತ್ತು. ತಮಗೆ ಲಾಭವಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಗೇಣೆ ರೈತರು ಧನಿ ಪಟೇದಾರರೊಡನೆ ಅನಿವಾಯ ಸೇರಿಕೊಂಡರು. ಹೋಸ ಕಂಡಾಯ ದರಕ್ಕೆ ಪಟೇದಾರರು ಹಾಗು ಇತರರು ಒಷ್ಟುದ ಕಾರಣ ಕರ ನಿರಾಕರಣ ಚಲುವಳಿ ಬಾರ್ಮೇಂಗಲಿ ಹೋರಗೂ ಹಬ್ಬಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಜಪ್ತಿಕಾಯ ಹಾಗು ಸಂಚು, ಬೆಳೆದ ಪೈರಿನ ಹರಾಜು, ಜಾನುವಾರು ವಶ, ಪತಾಣ ಪಡೆಯಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹಾಕಿಸುವುದು, ಹಿಂದು ಮುಹ್ಮೀದು ರೈತರನ್ನು ಬೇರೆರೂಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ, ಇವಾವುದೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಇಂತಲ ರ ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಶುರುವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಖಭಂಗವಾಗುವ ಸ್ಥಿತಿಯಾಯಿತು. ಸ್ವೇಮನ್ ಅಯೋಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಗತದ ಸಿದ್ಧತೆ ನಡೆಸಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದ ಕಾರಣ ವ್ಯೇಸರಾಯಿ ಲಾರ್ಡ್ ಇವಿನ್‌ನ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸೂಚನೆ ಇಟ್ಟಿ. ವಿಲಭಾಯಿ ಅವರ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನದಿಂದ ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಿಂತು ರೈತರು ಹಳೇದರದಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಯ ತಂಬಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್‌ಎಲ್‌ ಪರಾದಿ ರೈತರ ಪರವಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಲಾಭವೆಂದರೆ, ಭೂಕಂಡಾಯದ ದರದ ಇಳಿತೆ; ಭೂ ಮಾಲೀಕರು, ಬಡರೈತರು ಬಂದುಗೂಡಿದ್ದು; ರಕ್ತಪಾತೆವಿಲ್ಲದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆದದ್ದು, ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ. ಅದರೆ ಶ್ರೀಮಂತ ವರ್ಗದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ ಬಡ ರೈತರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು. ಇಂತಲ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಕರನಿರಾಕರಣೆ ಚೆಳುವಳಿ ನಡೆದರೂ ಹಿಂದಿನಷ್ಟು ಯಶಸ್ವಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ರೈತರ ಬರೋಡಾ ವಲಸೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ರಾಜಕೀಯ ಜಾಗೃತಿಯ ಹೋರಾಟದ ಫೋನೆ ವಿನಾ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅಂತಿದ್ದರೂ ಬಡರೈತರಿಗೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ-ಚಲುವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪ, ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಬೆಂಬಿಲದ ಪರಿಹಾಮ, ತಿಳಿಯುವಂತಾದುದು ಲಾಭ ಅಲ್ಲ ಎನ್ನವಂತಿಲ್ಲ.

ಇಂಳಿಂ-ಉತ್ತರ ವಾರಲಿ ಅದಿವಾಸಿಗಳ ಹೋರಾಟ ಅದಿವಾಸಿ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಹೋರಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಮುಂಬೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತಾಣ ಜೆಲ್ಲೆಯ ಕಾಡುಗಳ ಈ ಅದಿವಾಸಿ ರೈತರು ಇನ್ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಪಾಸೀ ಪತಾಣ ಇರಾನಿ ಮಾವಾದಿಗಳ, ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಪರೀತ ಸೂಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಜಮೀನುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟು ಕಳಿಕೊಂಡರು. ಈ ಮಾವಾದಿಗಳ ಬಣಾರಾಮು ಒಂದುಕು ಗೂಂಡಾಗಳ ಅಸರೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತ ವಾರಲಿಗಳು ಲಾವಣೆ ರೈತರಾಗುವಂತಾಯಿತು. ಕೃಷಿಕೊಲೀಗಳಾಗಿ ಬರಿ ಗಡ್ಡೆಗಳಾಸು ಸೋಪ್ಪು ಗಂಜ ನೀರು ಅವರಿಗೆ ಅಪಾರವಾಯಿತು. ಕುಡಿವ ನೀರಿಗೆ ಇ-ಎ ಮೈಲಿ ನಡಿಗೆ ಅವರ ಹಣೆಬರಹವಾಯಿತು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯರು ಧನಿಗಳ

ಮತ್ತು ಅವರ ಏಜೆಂಟುಗಳಾದ ಮಹಾದಮರ ಭೋಗವಸ್ತುಗಳಾದರು. ಅವರದು ಗುಲಾಮ ಬಡುಕಾಗಿ ಪ್ರಕೃಟಿ ದುಡಿಮೆಯ ಹೊರೆಯೂ ಬಿತ್ತು. ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕಿದರೆ, ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಏಟು, ಉಳುವ ನೋಗಕ್ಕೆ ಎತ್ತಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಷ್ಟ ಅವರ ಪಾಲಿಗಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥಾಗಿ ರಲ್ಯೂ ದಿನವಿಡಿ ದುಡಿತಕ್ಕೆ ಕೂಲಿ ಕೇವಲ ಒಂದು ಆನೆ ಆಗಿತ್ತು. ಬೆಳೆಯ ಅರ್ಥಭಾಗವನ್ನು ಈ ರ್ಯಾತರು ಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಎಲೆ, ಬ್ಲ್ಯಾಕ್, ಹಣ್ಣ ತರಕಾರಿ, ಕೋಳಿಮೊಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವೇಕಿತ್ತು. ಆಗ ಈ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ವಾರಲಿಗಳು ಸಂಘಟಿತರಾಗಿ ಪ್ರಥಮವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರಿದರು. ಮುನ್ನಾರು ವಾರಲಿಗಳು ಆ ವರ್ಷದ ಬೆಳೆ ಕುರಿಯಿನ ವೇಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಇಂ ಆನೆ ದಿನಗೂಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಉಂಬರ್‌ಗಾಂಧ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮುಷ್ಕರ ಅರಂಭಿಸಿರು. ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವಸಾಗಿ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರಿ ಶ್ರೀಸಾವೇ ಎಂಬಿವನು, ಇವರಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿದ. ಎರಡು ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಮುಷ್ಕರ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮಧ್ಯಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕೆಯಿಂದ ಆರು ಆನೆ ಕೂಲಿಗೆ ಬಟ್ಟಿ ಮುಷ್ಕರವನ್ನು ಕೈಬಿಟ್ಟರೂ ವಾರಲಿಗಳು ಹೊರಗಿನವರ ಮೇಲೆ ನಂಬಿಕೆ ಕೆಳೆದುಕೊಂಡರು. ಇಂಥಾಗಿ ರಲ್ಲಿ ಕಿಂಗ್‌ನ್ನು ಸಮ್ಮೇಳಿಸಿದ್ದರೂ ನಡೆದು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ, ಹಿಂದೆ ಆದ ಸೋಲನ್ನೂ ಮರೆತು ವಾರಲಿಗಳ ಧರ್ಮಗಳ ಬಿಟ್ಟೆ ದುಡಿಮೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರಲು ತೀಮಾನನಿಸಿ ಕೆಂಬಾಪಟ ಹಿಡಿದು ನಡೆದರು. ಸಮ್ಮೇಳಿಸದ ನಂತರ ದಿನಗೂಲಿ ಇಂ ಆನೆ ಇಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡದಿರಲು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಾರ ಮೇರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅಂತಾಗಿ ಉಂಬರಗಾಂಧ್ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿ ದುಡಿಮೆ ಸೋನೆಗೂಂಡಿತು. ಹೀಗೆ ಯಶಸ್ವಿಕಂಡ ವಾರಲಿಗಳು ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿಸಲು ಮುಂದಾದರು. ಮನೆಮನೆ ಮುಂದೆ ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನು ಕಾಗಿ, ಜೊತೆ ಕರೆದೊಯ್ದಲಾರಂಭಿಸಿದಾಗ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅವರನ್ನು ತಡೆಯಲಾಗಲೀಲ್ಲ. ಈ ನಂತರ ಇನ್ನೂ ದೊಡ್ಡ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಿಗೂಂಡರು. ಒಂದು ಹೊರೆ ಮುಲ್ಲು ಸುಯ್ಯರೆ ಎರಡೂವರೆ ರೂ ಕೂಲಿ ಕೇಳಲು ಕಿಂಗ್‌ನ್ನು ಸಾಧಾರಣೆ ಆದೇಶಮಾಡಿತು. ಇದಕ್ಕೊಷ್ಟದ್ದೆ ಕುಟುಂಬರ್ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಂಚು ಮಾಡಿದರು. ವಾರಲಿಗಳ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತ ನಾಯಕ ಗೋದಾವರಿ ಪರುಳ್ಳೆಕರ ಭಾಷಣವನ್ನು ತೆಲವಾಡಿ ಎಂಬ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಏಪರ್ಡಿಸಿದೆ ಎಂದು ಸುಳ್ಳಿ ಸುದ್ದಿ ಮಟ್ಟಿಸಿ, ಕೆಂಬಾಪಟ ಹಿಡಿದು ಬರುವಂತೆ ವಾರಲಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಪ್ರೊಲೀಸರು ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಿದರು. ಏದು ಜನ ಸತ್ತರೂ ವಾರಲಿಗಳು ಕಡಲದೆ ಅನ್ನ ನೀರಿಲ್ಲದೆ ಕುಳಿತದ್ದು. ರಣದಿವೆ ಅವರು ಒಂದು ಮನವೂಲಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಚಕ್ಕಬಂಧಿಸಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿಷಾಯಿಸಿತು. ವಾರಲಿಗಳ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಹುಕಾರರು ಸಂಸಾರಿ

ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಬನೇ ಕೆರುಪು ನೀಡಿ ಸಂಚು ಮಾಡಿದರೂ ಫಲ ದೊರಕಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ ಕೂಲಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು. ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ ೯೦ತ್ತಲ್ಲ ಚಳುವಳಿ ಗಣಭಾರತ ರಕ್ತಪೂತವಿಲ್ಲದೆ ಯಶಸ್ವಿ ವಾರಲಿಗಳಿಗೆ ದಕ್ಷಿತು. ಗಣಭಾರತ ರಲ್ಲಿ ಬಂಗಾಲದಲ್ಲಿ ತೇ ಭಾಗ ಚಳುವಳಿ ನಡೆಯಿತು. ಚಳುವಳಿಕಾರರು ತಾವು ಬೆಳೆದ ಘಸಲಿನಲ್ಲಿ ತೇ ಭಾಗ ಎಂದರೆ ಮೂರನೇ ಎರಡು ಪಾಲು ತಮಗೆ ದಕ್ಷಬೇಕು ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಹಾಲ್ತಿಗಿದ್ದ ಬಗ್ಗದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ರೀತ್ಯಾ ಕೋರಪಾಲು ಕೃಷಿ ರೈತರು ಭೂಮಾಲಿಕ ಜೋತೆದಾರರಿಗೆ ಬೆಳೆದ ಘಸಲಿನ ಅರ್ಥಭಾಗ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಇದೇ ರೂಪದ ಟಿಂಕಾ ಪದ್ಧತಿಯು ಕೆಲ ಜೆಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿತ್ತು. ನೇಗಿಲು ನೇಗಿ ಎತ್ತಗಳನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗದಾರ್ ರೈತರು ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿತ್ತು. ಹೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇದ್ದರೆ ಘಸಲಿನ ಮತ್ತಪ್ಪ ಪಾಲು ಜೋತೆದಾರರ ಘಸಲಿನ ಮೊತ್ತಕ್ಕ ಸೇರಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಬಗ್ಗದಾರರು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮೊಲರ ಹಾಗು ಅಂಗ್ಗರ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂಡಾಯ ಪಸೂಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಮುಂದೆ ಜಮೀನುದಾರರ ವರ್ಗವಾದರು. ಮೂಲಗೇಣಿ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ ಜೋತೆದಾರರಿಗೂ ಪಾಲು ದೊರೆತಿತ್ತು. ಈ ಎರಡೂ ವರ್ಗಗಳೂ ಬಗ್ಗದಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯನುಗುಣವಾಗಿ ಬಡ ರೈತರ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಜಮೀನು ನೀಡಿ ಅರ್ಥ ಘಸಲು ಫಲ ತಾವು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಗಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಏರಿದಾಗ ಈ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಹಳಿದ ಸುಗ್ಗಿ ಆಯಿತು. ಹಿಡುವಳಿ ರೈತರು ಸಾಲವಂತರಾದರು. ತಮ್ಮ ಪಾಲಿನ ಫಲಸನ್ನು ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿ ಮಾರಿ ಹಳೆಸಾಲ ಶೀರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಮರು ಸಾಲಗಾರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಭೂಮಿ ಮಾರಿ ಬಗ್ಗದಾರರಾದರು. ಈ ಸಾಲ ಶೋಷಣೆ ರೈತರ ಚಳುವಳಿಗೆ ನಾಂದಿ ಆಯಿತು. ವಾಮಪಂಥಿ ಕಾರ್ಮಿಕ ರೈತರ ಪ್ರಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡ ರೈತ ವ್ರೋಷಿತ ಕೃಷಿಕ ಪ್ರಜಾಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಥಾಧಿಕ ಎನಿಸಿತು. ಅದರೆ ಅದಿವಾಸಿ ಮುಸಲ್ಯಾನ ವರ್ಗದಾರರು ರೈತರು ಸೇರಿ ಬಂಗಾಲ ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ರೂಪುಗೊಂಡು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬೆಳೆಯಿತು. ತೆರಿಗೆ ಗೇಣ ಇಳಿಸಲು ವರ್ಗದಾರರು ಚಳುವಳಿ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಹಾಗು ಮಧ್ಯಮ ರೈತರಿಂದ ಕೊಡಿದ ಪ್ರಜಾಪಕ್ಷ, ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಸರ್ಕಾರದ ದರ್ಮನ ನೀತಿ ಕಂಡು ಭೂಗತರಾದರು. ಗಣಭಾರತ ರ ಬರಗಾಲದ ನೇರಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ಜನಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಬಡವರ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ಮಂಚಾಣಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಗಣಭಾರತಲ್ಲಿ ತೇಭಾಗ ಚಳುವಳಿ ಅರಂಭವಾಗಲು ಅನೇಕ ಬಗ್ಗದಾರರು ಬೆಳೆದ ಘಸಲನ್ನು ಜೋತೆದಾರರ ಕಣಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸುವ ಬದಲು ತಮ್ಮ ಕಣಗಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಇದರಿಂದ ಪ್ರೋಲೀಸರು ಬಂದು

ಫಂಟ್ ತೆಯಾದಾಗ, ಎರಡು ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜೆಲ್ಲೆಗೆ ಚೆಳುವಳಿ ಹರಡಿತು. ಇದು ಗಣಭಾಷೆ ರ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಕೊನೆಗೆ ಹನ್ಮೇಂದು ಜೆಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಹರಡಿತು. ಈ ರೈತರು ಕಳುಹಿಸಿದ ಫಂಟ್ ನಿನ ಭಾಗವನ್ನು ಜೋತೆದಾರರು ಪಡೆಯಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೂ ಖೋತ್ತಾ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಮನ್‌ಎಂಗ್ ಜೆಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಶುರುವಾದ 'ಟಂಕ್' ಇಳಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಚೆಳುವಳಿ ತೇ ಭಾಗ ಚೆಳುವಳಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಬಡ ಮುಸಲ್‌ಎನ್, ಕೆಳಜಾತಿ ಹಿಂದು ಬಫ್‌ದಾರರು, ಹಾಚೋಂಗ್ ಅದಿವಾಸಿಗಳು ಚೆಳುವಳಿಗೆ ಕೂಡಿಕೊಂಡಾಗ ಅದು ಉಗ್ರವಾಗಿ, ಅಂಚೆ ಕಚೇರಿ, ಪ್ರೇಲೀಸ್ ತಾಣ, ಜಮೀನ್‌ನ್ನರ್‌ ಕಳೀರಿಗಳು ಲೂಟಿ ಆದುವು. ಪ್ಲಾಂಟೇಷನ್‌ ಕೂಲಿಗಳೂ ಸಹ ದಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಲ್‌ಎಂಡಾಗ, ಅನೇಕ ಜೆಲ್ಲೆಗಳ ಜೋತೆದಾರರು ಹೆದರಿ ಪಲಾಯನ ಮಾಡಿದರು. ಹೀಗಾಗಿ ರಕ್ತಪಾತ ನಡೆಯದೆ ಬಗ್‌ದಾರರ ಮೂರನೆ ಎರಡು ಪಾಲು ಫಂಟ್‌ಲು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಸೀಮಿತ ಉದ್ದೇಶ ಸೇರವೇರಿತು. 'ಟಂಕ್' ಇಳಿಯಿತು. ಬಗ್‌ದಾರರ ಹಿತರಕ್ಕಣಿಗೆ ಸೇರವಾದ ಮುಸೂಡೆ ತಂಡಾಗ ಸಣ್ಣ ಪ್ರಟ್ಟ ಗಲ್ಭಿಗಳಾದರೂ ಜೋತೆದಾರರಿಗೂ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಒದಗಿತು. ಬಗ್‌ದಾರರು ವರ್ಗದ ಹಿತವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬುದಕಟ್ಟು ಜಾತಿಮಾಲವನ್ನು ಮರೆಯಿದ್ದ ಕಾರಣ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಅವರನ್ನು ವಿಭಜಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಚೆಳುವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀಮಿತ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಜಾತಿವಾದಿ ರಾಜಕಾರಣವೂ ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞಾಯನ್ನು ದಟ್ಟಗೊಳಿಸದೆ ಚೆಳುವಳಿ ಮಹತ್ವ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿತು. ಬಗ್‌ದಾರರು ಬವಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣ ಹೊರಗಾಗಲು ರೈತ ಹೋರಾಟದ ನಾಯಕ್ತ್ವ ಎಡಪಂಥೀಯರಿಗೆ*೧೦ ದಕ್ಷದ ಪರಂಪರೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ದಿಟ್ಟ. ಆದರೆ ಅದು ಸಮಸ್ಯೆ ವರ್ಗದ ಮುಖಿವಾಣಿ ಅಯಿತು ಏಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬಲವುಗಳ ನಿರಂತರಗಳಿಗೇ ಒತ್ತು ಬಿಡ್ಡ ಅದೇ ಪ್ರಜ್ಞಲಿತಮಾಗಲು ನಾಂದಿಯಾತು. ಸಹ ಬಿಳುಪೆಯ ಕಲ್ಲುಗೆ ಅಡ್ಡತೆರೆ ಬೀಳುವಂತಾಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಜಮೀನುದಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾದರೆ ಅವರ ಖೋಗ ಜೀವನಕ್ಕಾಗಿ ಹಾದಿಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಮುಂದೆ ಬಂದ ಈ ನಾಯಕ್ತ್ವದಲ್ಲಿ ಶೋಷಿತರ ದನಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಗಪ್ರಜ್ಞಾಯ ನೇತಾರರೆನಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಇವರೊಂದು ರೀತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತರೆನಿಸಿ, ಶೋಷಿತರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೂಲ, ಮೊತ್ತದ ಗುಟ್ಟು ಬಿಡದಂತೆ ಆವು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಂದ್ದು ಆ ಪಂಥದ ಧ್ಯೇಯ ಧೋರಣೆಗೆ ವಿಪರ್ಯಾಸವೆನಿಸಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯೂ ಜಾತಿಯ ಮೇಲಾಳೆಕೆಯೇನೂ ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಅನ್ನವ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವಷ್ಟೆ ಬಡವರ್ಗದ ಆಯ್ದು ಮಂದಿ ಕೆಲ ಕಾಲ ಮುಂದೆ ಬಂದರೇ ವಿನಾ ಇಡಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಶೋಷಿತರು ಶೋಷಿತರಾಗಿಯೇ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಉಳಿದು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ ಬಂದು ಬಗೆ ರಕ್ತಪಾತ ನಡೆದರೆ ಈಗ ಇಬ್ಬಗೆ ರಕ್ತಪಾತ ನಡೆಯಲು

*ಇಂ. ಎಚ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ್, ಎ.ಜ. ಪ್ರಸೀತ್, ಅದೇ, ಪ್ರ. ೪೦

ಕಾರಣವಾದಮ್ಮೆ ಮುಂದಿನ ಚೆಳುವಳಿಯ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಶೋರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ರೀತಿ ಸೈತಿಕ ಶೈಥಿಲ್ಯ, ಕೇವಲ ಲಾಭ ಭೋಗ ದೃಷ್ಟಿ ಮುಂದಾಗಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಗದಿಂದ ಶೇಳಣಣ ನಡೆಯಿತ್ತೊಡಗಿತ್ತು. ಮುಖಿವಾಣಿಗಳು ತಾವು ಎಂಬ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಲಾಭ ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಒದಗಿತ್ತು. ಕನಸುಗಳಷ್ಟೆ ಶೋಷಿತ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಉಳಿಯಿತ್ತು.

ತೆಲಂಗಾಣದ ಹೋರಾಟಪು ಗಣಾಳು ರಿಂದ ಗಣಜಗ ರ ಪರೆಗೆ ಸಹಿಯಿತ್ತು. ನಿಜಾಂ ಸಂಘಾನದಲ್ಲಿ ಪಾಳೀಗಾರಿಕೆಯ ಭೂಮಾಲೀಕ ಹಿಡಿತದ ಭೂ ಹಿಡುವಳಿಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇತ್ತು. ಶೇ ಶ್ಲಾಂ ರಷ್ಟು ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಿವಾನಿ ಅಥವಾ ಖಾಲ್ತಾ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗು ಮಾಡುವ ರೈತರು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಶೇ. ಹತ್ತರಷ್ಟು ಭೂಮಿ ನಿಜಾಮರ ಖಾಸಗಿ ಅಸ್ತಿ ಆಗಿದ್ದ ಜೀತದಾಳುಗಳು ಉತ್ತಿಬಿತ್ತಿ ಆದಾಯ ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರಾಜಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಸೈನ್ಯ ದಲ್ಲಾಳಿಗಳಿಗೆ ಅಂದರೆ ಜಮೀನ್‌ದಾರ್, ಜಹಿರ್‌ದಾರ್, ಇನಾಂದಾರ್, ದೇಶಪಾಂಡೆ, ದೇಶಮುಖಿ ಮಂಂತಾದಮರ ಜಮೀನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರು, ಖಾಲ್ತಾ ಭೂಮಿ ರೈತರಿಗಂತೆ ಗಂ-ಶಿ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ತೆರಿಗೆ ಹಾಗು ಬಿಟ್ಟೆ ಜಾಕರಿ ಮಾಡಬೇಕಿತ್ತು. ಸರಬರಾಯಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇದ್ದು ರೈತರು, ಧರ್ಮ, ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿ, ಪಟ್ಟೆಲ ಪಟ್ಟವಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಬೆಳೆದ ಉತ್ಸಸ್ವದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಾಗು ತುಪ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಮಾಂಸ, ಮೊಟ್ಟೆ ಇತ್ತಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಬಡವರ ಮನೆ ಹೆನ್ನು ಮಕ್ಕಳು ಧರ್ಮಗಳ ಕ್ಯಾಂಪಲು ತಿಳುವ ಹಾಗು ಇನ್ನಿತರ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ಯಾರೇ ಹಿಂತಿಗೆದರೆ ಒಕ್ಕಲೆಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರತಿಭಾಸಿದರೆ ಗೂಡಾಗಳಿಂದ ಪಿಟು. ಇಂತೆಲ್ಲ ಶೇಳಣಣ ವಿರುದ್ಧ ಆಂದ್ರ ಮಹಾಸಭೆ ಮುಂದಾದಾಗ, ಹಳ್ಳಿ ಬಡವರೆಲ್ಲ ಜೊತೆ ಗೂಡಿದರು. ಗಣಾಳು ರ ವೇಳೆಗೆ ಚೆಳುವಳಿಗೆ ಯಶೋವಿರೆತ್ತು, ಬಡರೈತರು ಹೆದರಿಕೆ ಬೆಟ್ಟು ನಡೆಯಿತ್ತೊಡಗಿದರು. ಸರಬರಾಯಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಚೆಳುವಳಿ ಇ.ಎ.ಗಣಾಳು ರಲ್ಲಿ ದೂಡಕ್ಕೊಮರಯ್ಯನ ಕೊಲೆಯ ನುಶರ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತ್ತು. ರೈತರು ದೇಶಮುಖಿನ ಜಮೀನಿನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಸೇವ ಹಾಗು ಸರಬರಾಯಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಒಕ್ಕಲೆಟಿಸುವಾದರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಾಸಿದರು. ಧರ್ಮಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬಹಿಷಾರ ಹಾಕಿದರು. ಲಾತಿ ಹಿಡಿದು ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಗರೆಲ್ಲ ಪರಸ್ಪರ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಆಡಳಿತ ಹಾಗು ವೋಲೀಸು ಕೊಡ ಹೆದರುವ ಸ್ಥಿತಿ ಆಯಿತ್ತು. ಸಹಾರ ಕಾಂಲುಕರ್ತರನ್ನು ಬೇಟೆಯಾಡತೊಡಗಿದಾಗ, ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್ ಪ್ರಕ್ರಮನ್ನು ಸಿಂಹಾಧಿಸಿದಾಗ ಹಳ್ಳಿಗರೆ ಅವರಿಗೆ ಆಸಾರೆ ನೀಡಿದರು. ಮೊರಗಿನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಹಣ ಹಾಗು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ ನೀಡಿದರು. ಗಣಾಳು ರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತಮೊಡನೆ ವಿಲೇಂದ್ರಮಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ್ದಾಗ, ಶೋಷಿತ ಜನರಲ್ಲಿ ಅಂದ್ರಾಷಾಸಭಾ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹಾಗು ಕಮ್ಮನಿಸ್ಟ್‌ರೊಡನೆ

ಸತ್ಯಗ್ರಹಕ್ಕಳಿದರು. ಆಗಸ್ಟ್ ಇಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಾಜ ಹಾರಿಸಿದರು. ಆದರೆ ನಿಜಾಂ ಸರ್ಕಾರ ಘರ್ಮಾನು ಹೊರಡಿಸಿದ ಕಾರಣ ತೆರಿಗೆ ಸುಂಕ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜ್, ಕೋಟು ಕಳೇರಿ ಬಂದ್ರ ಅಡಿರಿಸಿದರು. ನಿಜಾಂಪರವಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಭೂಮಾಲೀಕರ ವಿರುದ್ಧ ಗೇರೆ ಕೊಡದೆ ಚೆಳುವಳಿ ನಡೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ಮನೆಗಳ ಲೂಟಿ ಬೆಂಕಿ ಹಾಕುವುದು, ನೀರಿಗೆ ವಿಷಬೆರಕೆ, ಹೆಸ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಮಾನಭಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ರಚಾಕಾರಿಂದ ನಡೆದುವು. ಆಗ ದಲಂ ತಂಡವು ಹಳ್ಳಿಗರ ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಾಘಳಿಂದನೆ ರೈತಾಪಿ ಗೆರಿಲ್ಲಾ ತಂಡದಂತೆ ರಚಾಕಾರರ ವಿರುದ್ಧ ಸೇಣಿತು. ಗಳಿಳಿ ರಲ್ಲಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದ ಪೋಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ನಂತರ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ನಿಜಾಂ ಸರ್ಕಾರ ಕುಸಿಯಿತು. ಪ್ರಭಾವ ತಗ್ಗಿದ ಕರ್ಮನಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಉಂಟಾಯಿತು. ರೈತ ಕೂಲಿಗಾರ ಗೆರಿಲ್ಲಾಗಳು ಜಮೀನಾನ್ವರರ ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ದವಸ ಧಾನ್ಯವನ್ನೂ ಬಡಬಗ್ಗಿಗೆ ಹಂಚುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯ್ದೆ ತರಲು ಆಶ್ವಾಸನೆ ನೀಡಿದರೂ ಒಷ್ಟಲ್ಲ. ಆಗ ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮುಂದಾದಾಗ ಅನೇಕರು ಭೂಗತರಾದರು. ಅರಣ್ಯ ಸೇರಿದ ಅವರಿಗೆ ಅನ್ನ ನೀರು ಸಿಗೆ ಬಲಗುಂದಿದರು. ಗಳಿಗಳ ರ ವೇಳೆಗೆ ಚೆಳುವಳಿ ನಿಂತಿತು. ಈ ಚೆಳುವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಣ್ಣ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರು, ರೈತರು, ಕೃಷಿಕೂಲಿಗಾರರು ಒಟ್ಟು ಸೇರಿ, ವಿವಿಧ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷಗಳ ಜೊತೆಗೊಡಿ ಮತ್ತೀರು ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಪಾಳೇಗಾರಿಕೆ ವಿರುದ್ಧ ಸೇಣಿದ ಹೋರಾಟ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಹೋರಾಟದ ಕೊನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೆಳಜಾತಿಯವರು ಪಾಲ್ಯಾಗಿದರು. ಈ ಹೋರಾಟವು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿತ್ತು. ವರ್ಗಸ್ಥಾಂತರದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಬಡವರೆಲ್ಲ ಬಂದು ಎಂಬ ಭಾವ ಇಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಚೆಳುವಳಿಯಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿ ಕಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಹೋರಾಟ ಪಾಳೇಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ಧರ್ಮಾಂಧತೆಯನ್ನು ತಪಿಸಿದರೂ ಕುಂತಿಕಾರಕವಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಡಲಾಯಿಸಲಿಲ್ಲ, ಅಸಮಾನತೆ ಉಳಿದಿತ್ತು, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಭೂಮಾಲೀಕರಂತು ಕುಟುಂಬದ ಇತರ ಸದಸ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಜಮೀನು ಹಂಚಿಟ್ಟರು, ರೈತರಿಗೆ ಗೇರೆ ಕೃಷಿಗೆ ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಸಿದರು. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗಮನಾರ್ಥ ಅಂಶವೆಂದರೆ ರೈತ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಈ ಚೆಳುವಳಿ ಭಾರತ ಸಾಂಪಂತ್ರಂ ಚೆಳುವಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಾಗಿ ನಿಂತು, ಆ ಚೆಳುವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತನ್ನ ಆಶಯಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿಸಿಕೊಂಡುತ್ತಾ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಾಂಧತೆ ವಿರುದ್ಧ ತೋಷನೆ ವಿರುದ್ಧ ಸಾಂಪಂತ್ರಂ ಗಳಿಕೆಯ ಪರ ಹೋರಾಡಿ ಚೆಳುವಳಿಯ ವ್ಯಾಪಕತೆಯನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಜೊತೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಒಳ ಏಳಿಗಳೂ ನೇಯ್ಯಕೊಂಡಿದ್ದವು ಎಂಬುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಗಣ್ಡೆ ರಿಂದ ಗಣ್ಡು ರವರೆಗೆ ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿ ಚೆಳುವಳಿಯು ನಡೆದು ನೇರ ಅರ್ಥಿಕ ಸವಲತ್ತಿನ ಸಾಧನೆಯ ಗುರಿಗಿಂತ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾದರೆ ಶೋಷನೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಯಶಸ್ವಿಗಳಿಸಬಹುದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಗಣ್ಡೆ ಮೇ, ಜೂನ್‌ನಲ್ಲಿ ಗಳಿ ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ನಡೆಯಿತು. ನೇಪಾಲ ಚೇತಾದ ಗಡಿಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವ ಡಾಚೆಲಿಂಗನ ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿ ಅರವತ್ತು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದೆ. ಸಂತಾಲ, ಬರಾವ್ರಾ, ಮುಂಡಾ, ಇತ್ಯಾದಿ ಬುಡಕಟ್ಟಿಗಳ ಇಲ್ಲಿನ ರೈತರು ಬಡವರು ಅನಕ್ಕರಷ್ಟರು. ಸಾಲದ ಹೊರೆ ಇದ್ದವರು. ಭೂದಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಭೂ ಒಡೆತನದ ವಿಷಯವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿದ್ದಿ ಬೇರೆ ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ನಮೂದಿಸಿ ಭೂ ಕಬುಳಿಕೆ ಮಾಡಿ ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು. ಈ ಶೋಷನೆ ವಿರುದ್ಧ ಚಾರುಮಜಮದಾರ್, ಕಾನುಸನ್ಯಾಲ್, ಜಂಗಲಸಂತಾಲ್, ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಕಾರಣರಾದರು.

ಆದರೆ ಪಕ್ಕರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕ್ರಾಂತಿ ವಿಳಂಬಿ ಸಲ್ಲ ಎಂದು ತುನಾವಣೆಗೂ ನಿಂತ ಈ ಮುಂಚೊಣಿಯ ನಾಯಕ ಇಡುಗಂಟು ಕೆಡೆಮೆಚೊಂಡ. ಈ ಮಾರ್ಗ ವ್ಯಾಘ ಎಂದು ಗೆರಿಲ್ಯಾ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಗುವ ಪ್ರಯತ್ನವಾಯಿತು. ಎದಪಂಥೀಯ ಸಂಯುಕ್ತರಂಗ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಹಾಗು ಪ್ರೋಲೀಸರು ಭೂಮಿ ಜಗತದಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಬಾರದೆಂಬ ನಿಲುವು ಆ ಸರ್ಕಾರದ್ದಾಗಿದ್ದ ಮಜಮದಾರ್ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತೆಪ್ಪಿದ್ದ. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ ರಚನೆ ಆದ ಮೇಲೆ ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿ ಚೆಳುವಳಿ ಶುರುವಾಯಿತು. ಭೂಕುಳಿಕೆ, ಬಿಡ್ಡಿ ಹೊರೆ, ಶೋಷನೆ ಕುರಿತು ಕುದಿಯತ್ತಿದ್ದ ಅದಿವಾಸಿ ರೈತರ ಕ್ರೋಧ ಗಣ್ಡೆ ರಲ್ಲಿ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸೆಫ್ರೋಟಗೊಂಡಿತು. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಜ್ಞೆ ಮೀರಿ ಜಮೀನುದಾರನೂಬ್ಬಿ ಬಡರೈತನನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸಿದುದರ ವಿರುದ್ಧ ಬಿಡ ರೈತರೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಆದನ್ನು ತಡೆದರು. ಚಹಾ ತೋಟದ ಮಾಲೀಕನ ವಿರುದ್ಧವೂ ಇಂತದೇ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಪಡೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿ ಹೋಗಲು, ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿ ಸತ್ತ. ಆಗ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ದೊಡ್ಡವಾಗಲು ಹೆಂಗಸರು ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲೆ ಗುಂಡು ಹಾರಿಸಲಾಗಿ ಬಂಬತ್ತು ಜನರು ಸಾವಿಗೆಡಾದರು. ಇದರಿಂದ ರೊಚ್ಚಿಗೊಂಡ ರೈತರು ಹಿಂಸಾಚಾರಕ್ಕಿಳಿದರು. ಜಮೀನ್‌ನ್ನರ ಕಣಜವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ ಬಡಬಗ್ಗರಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಹಂಚಿದರು. ಸಾಲಪತ್ರಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟಿರು. ಜನರೇ ಸಣ್ಣ ಕಾವಲು ತಂಡ ರಸೆಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೋಲೀಸರನ್ನು ಹಳ್ಳಿಗೆ ಬಿಡದೆ. ಶಾಲೆ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ವಶಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಎಲ್ಲೆಡೆ ಪ್ರಯಾರ ಸಿಕ್ಕಿತ್ತು. ನಕ್ಕಲ್‌ಬಾರಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಗಳು ಕೆವಿ ಮಾತು ಹೇಳಿದರು. ಚೆಳುವಳಿಗಾರರು ಮಣೀಯಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಸಲ್ಲ ಎಂದು ಕಮ್ಮಿನಿಸ್ತಿರು

ವಿರೋಧಿಸಿದಾಗ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕೈಯಿಡಲು ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಗಳು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದ್ದವು. ನಕ್ಕಲ್ ಬಾರಿಗಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಪ್ರಚಾರದಿಂದಾಗಿ ಜೇನಾದ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಹೊಗಳಿ ಬರೆದುವು. ಪತ್ರಿಮು ಬಂಗಾಳ ಸರ್ಕಾರ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ನಡೆಸಲಾಗಿ ನಕ್ಕಲೀಯ ಚಕ್ರವರ್ತಕಾರರು ಶರ್ಕಾರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಯುಕ್ತಂಗ ಪತ್ರಿಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮಜಮ್ ದಾರನ ಸಂಘಟನೆ ಬಲವಾಗಿ ತಳ ಉರಿತು. ಈ ನಕ್ಕಲ್ ಬಾರಿ ಪ್ರಕರಣದ ಪ್ರಭಾವ ಗಣೈಯ ರ ವೇಗಿಗೆ ಅಂದ್ರ ಹಾಗೂ ಬಿಹಾರ ರಾಜ್ಯದ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಯಿತು. ಇದೇ ಮಾದರಿ ಚಳುವಳಿ ಆಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆ ಚಳುವಳಿ ರೈತ ಹೋರಾಟವೆನಿಸದೆ ವರ್ಗಸಂಘರ್ಷದ ಯುಲುಕಾದ ಚೆಳಿ ಎನಿಸಿತು. ವಲವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಅನೇಕ ಮುಖಿಂಡರ ನಿರಪರಾಧಿಗಳ ಕೊಲೆಯಾಯಿತು. ಆಗ ರೈತ ವರ್ಗವು ಇಂಥ ಕ್ಷಾತ್ರಿ ಬಗ್ಗೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ಭ್ರಮೆ ನಿರಸನಗೊಂಡಿತು. ಚಳುವಳಿ ವಿಫಲವಾಯಿತು.

ಗಣೈಯ-೨೦ ರ ಶ್ರೀಕಾಶಿಳ್ಳ ನಕ್ಕಲೀಯ ಹೋರಾಟವು ರೈತರು ಎಲ್ಲಿಡೆ ಜಾಗೃತವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ತರ್ಕವನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿತ್ತು. ರಷ್ಯ ಅದರ ಆರಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಸಣ್ಣ ರೈತರು ಭೂರಹಿತ ಕಾರ್ಮಿಕರು ಮಂಚೊನಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಸಶ್ವತ್ ಸಂಘರ್ಷಗೆ ಗೆರಿಲ್ಲಾ ತಂತ್ರ ಬಳಸಿ ವರ್ಗವೈರಿ ಬಂಡವಾಳಶಾಂಗಿಗಳನ್ನು ನಿನಾಮು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ವಾದ ಅದರದಾಗಿತ್ತು. ಅನೇಕ ಹೆಲ್ಲಿಗಳೂ ನಕ್ಕಲ್ ವಾದಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ್ದವು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೂಲಿ, ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆದದ್ದು ಇತ್ತೂದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆದಿವಾಸಿ ರೈತರಿಗೆ ಲಾಭವಾಗಿ ಈ ಚಳುವಳಿ ಬಗ್ಗೆ ಅವರು ಆಸ್ಥೆ ತೋರಿದರು. ಬಾಯಾದ ಮಜಮಾರನನ್ನು ಶ್ರೀಕಾಶಿಳ್ಳ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಆಪ್ಪಣಿಸಿ ಮುಖಿಂಡರು ಸಲಯೆ ಕೇಳಿ ಗಣೈಯ-೨೦ ರಿಂದ ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಕೆರುಪುಳವನ್ನೂ ಅರಂಭಿಸಿದರು. ಧಾನ್ಯಸಂಗ್ರಹ ಲೂಟಿ, ಬಿಡ್ಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮನೆ ಲೂಟಿ, ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಕಾವಲು ಪಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಧಾಳಿ ಇತ್ತೂದಿಗಳು ರೈತರಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿ ತುಂಬಿತ್ತವೆ ಎಂಬ ವಾದ ಅವರಲ್ಲಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವಿನಾಶ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಮೀನುದಾರರ, ಪ್ರೋಲೀಸರ ಅಂಗಾಂಗಿಗಳನ್ನು ಅವರ ರುಂಡಗಳನ್ನು ಅವರ ಮನೆ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ನೇತುಹಾಕುವಿಕೆ, ಸುದ್ದಿಕೊಟ್ಟಿವರ ಕೊಲೆ, ಸರ್ವೇ ಸಾಧಾರಣವಾಯಿತು. ನಕ್ಕಲೀಯ ರೈತ ಸಂಗ್ರಾಮ ಸಮಿತಿಯ ಆಡಳಿತವೇ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ಪ್ರೋಲೀಸರ ಬೃಹತ್ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯಾಗಿ ನಕ್ಕಲೀಯ ಮುಖಿಂಡರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿ ಹಾಕಿದ ಮೇಲೆ ಹಿಂಬಾಲಕರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿರಸ, ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊರಗಿನ ಜನರ ಕುರಿತ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ವಿರೋಧ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಗಣೈಯ ರ ವೇಳಿಗೆ ಈ ಚಳುವಳಿ ತಣ್ಣಾಗಾಯಿತು. ಇಂಥ ವರ್ಗವೈರಿ ಸಂಘರ್ಷ ಬಂಗಾಲದ ಮಿಡ್ಲಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದರೂ ಅದೂ ವಿಫಲವಾಯಿತು.

ಮಂಥನ: ಈ ಹೋರಾಟ, ಚಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರತಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಬಹುದು. ಕರೆಚೊಕ್ಕುಕ್ಕಣ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ತಂತಾನೆ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಲಿಯವರು ಎಂಬ ಅಂತಿ ನಿರಿಕ್ಷೆ, ಹೋರಾಟ ಆರಂಭವಾದ ಹೇಳೆ ಅದರ ಪ್ರಭಾವ ಎಲ್ಲಿದೆ ಹರಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ, ಹೋರಾಟ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಹೋರಿಗನ ಜನಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸುವ ಕಾಳಜಿ ರಾಹಿತ್ಯತೆ, ರೈತಾಪಿ ಜನರು ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಯವಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾಡದ ಅಪ್ರಾಣ ಸಿದ್ಧತೆ, ಸಶಸ್ಯ ಗೆರಿಲ್ಲಾ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪರಿತಾದ ವೈಭವೀಕರಣಾಧಿಕ್ಷಿ, ಅಳುವ ಸರ್ಕಾರದ ಶಕ್ತಿ, ಬುನಾವಣಾ ಕಲ್ಲನ್ನೆಗಳು, ಜಾತಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಗಾಂಧಿವಾದ, ಪರಾಂಪರೆಯ ಹಿಡಿತ, ಈ ಬಗೆಗೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾದ ಒಂತನೆ ವಿವೇಚನೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಈ ದೇಹಾಟದ ಕನಸುಗಳು ಕನುವು ಪಡೆಯಲಾಗಲಿಲ್ಲ ಹಾಗು ಕ್ರಾಂತಿಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರೈತಕ್ಕಾಂತಿಗೆ ಬೌದ್ಧಿಕ ವರ್ಗವೂ ವಂಚನೆ ಮಾಡಿತು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ನೆಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ಹಿಡಿತವೆಂದು ಪರಿಭಾವಿಸುವ ಬದಲು ಈ ರೈತರ ಆಂತರ್ಗಾಂಧಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಜಾಯಮಾನ, ಈ ನೆಲದ ಜನರೆವಂಷ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಹೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ವಿದೇಶಿ ಮಾನಸಿಕ ಚಿಂತನೆಗೂ, ಹೋರಾಟಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲಿನ ಚಿಂತನೆಗೂ ಹೋರಾಟಕ್ಕೂ ಬಹಳ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನದು ಸ್ವೀಕರಣಾದ ಮೂಲಕ ಹೊಳು-ಹೊಡೆಯ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ವಿನಾ ಸರಕು ತಂದ ಸಾಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಹೋಷಣೆ ಹಾಗು ಹಿಂಸೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸುಡಿ ಆಚರಣೆಗಳು ಅಭಿಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಳವನ್ನು ಕೆದುವಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತ್ಯಾಗ ಸದನೆ ಸಂಯುಕ್ತ ತೋರಿ ಸರಿಪಡಿಸುವ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಬೆಳೆಸಿಹೊಂಡು ಬಂದ ಜಾಯಮಾನ ಇಲ್ಲಿನದು. ಹೊಲೆ ಢ್ರೆಷ್ಟ ಹಿಂಸೆಯೇ ಎಲ್ಲ ಶಾಧನೆಗಳಿಗೆ ಅಂತಿಮ ಉತ್ತರ ಆಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿನ ಬಹುಜನಮಾನಿತ ಆಂತರ್ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಗಿದೆ. ತಿದಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣ ತೋರಿದಾಗ ಕ್ಷಮೆ ಹೋರಿದಾಗ ಮತ್ತೂ ಕಾಯುವ ಸಫಲವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಬಿಲವಗಳಿಂದಾಗ, ತಾಮಸದ ನೆಲೆಗಳು ಬಹಳ ಕಾಲ ಉಳಿಯದಲ್ಲವೇ? ನಮ್ಮ ಲ್ಯಾಯ ಹೋರಾಟಗಳ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ನೆಲೆಯನ್ನು ಹೀಗೆ ಗಮನಿಸಿ ನಿರ್ಣಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಆದರೆ ಹೋಷಣೆ, ಸೋವೆ, ಹಿಂಸೆ, ಅನ್ಯಾಯ ಇವನ್ನು ಸಹಿಸಬಿಲ್ಲ, ಹೋಷಿತ ರೈತ ವರ್ಗದ ಸಹನರು ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಂತಿಯಾಗಿ ವಿಲಂಬಿಸಿದಾಗ ಆ ಇದೇ ಸಮುದಾಯದ ಅಂತರ್ಶಕ್ತಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಸೈರ್ಕಾಟಗೋಂಡಿರುವುದೂ ಕಾಣಬಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಹಳ್ಳಿಗಳ ನಾಡು ಎಂಬಧರ ಇಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿಸುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ರೈತರು ಯಾವುದೇ ವರ್ಗ-ಜಾತಿಯಿಂದ ಬಂದಿರಲಿ, ರೈತಾಪಿ ಅಂಶಗಳು ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಧಿಗೆ ಸೇರಿಸಿರುವುದುಂಟು. ಆದಿವಾಸಿ ರೈತರುಗಳ ರೈತಾಪಿ ಅಂಶಗಳ ಕಾರಣ ಧೋಂಡಿಯ ವಾಫನು ಆಂಗ್ಲರೆದುರಿನ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಪಾಲೆಗೊಂಡಂಥ, ಗಿಡ್ಡ ರಲ್ಲಿ ಧೋಂಡಿಯ ವಾಫನ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ

ಕನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಡೆದ ಈ ಅದಿವಾಸಿ ದಂಗೆಯನ್ನು, ಗಳಿಗಳ ರಲ್ಲಿ ಕಿತ್ತಾರು ರಾಣಿಯ ಜೊತೆ ಅಂಗ್ಲರೆಡುರು ಆರು ಸಾವಿರ ಗ್ರಾಮೀಣ ರೈತರು ತರುಣರು ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಕಿತ್ತಾರು ದೇಶಗತಿ ಹೋರಾಟವನ್ನು ರೈತ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಿರುವುದುಂಟು. *೨೦ ಹೀಗೆಯೇ ಗಳಿಗಳ ಮತ್ತು ಗಳಿಗಳ ರ ಬಳ್ಳಾರಿಯ ಪಾಠೇಗಾರರ ದಂಗೆಯನ್ನೂ ರೈತಾಪಿ ಅಂಶಗಳುಳ್ಳ ರೈತ ಚಳುವಳಿ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತಿಹಾಸಕಾರ ಬರನಿ, ಅಲ್ಲಾಪುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಕೃಷ್ಣ ಉತ್ತನ್ನಗಳ ಬೆಲೆ ಇಳಿಸಿದ ಕ್ರಮದ ವಿವರವನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಜೊತೆಗೆ ಮಹಮದ್ ತೋಗಲಕ್ಕಾನ ಕಾಲದ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಫಲಿತವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಈ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಾಯದ ಚಳುವಳಿಯ ಬಗೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ತೊಲನಿಕ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಸಿಗುವ ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಈ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿಸಲಾಗಿದೆ.*೨೦ ಆ

ಅಲ್ಲಾಪುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ತೆರಿಗೆ ಹೇರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಮದ್ ಬಿನ್
ತೋಗಲಕ್ ಕಾಲದ ರೈತ ಬಂಡಾಯ

ಅಲ್ಲಾಪುದ್ದೀನ್ ಖಿಲ್ಲಿ (೧೯೬೪-೧೯೬೫) ತನ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಉತ್ತನ್ನಗಳ ಮಿಸುತೆ (Surplus) ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬೆಲೆ ಇಳಿಸುವ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೋಸತೆರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಮುಖ್ಯಸ್ಥಾನಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಚೌಧರಿಗಳಿಗೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತರಿಗೆ ಒಂದೇ ಪ್ರಮಾಣದ ದರದಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆ ನಿಗದಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಖಿಲ್ಲಿಯು ಒಡ ರೈತರ ರಕ್ಖಕನೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಅಧಿಕಾರ ದತ್ತತ್ವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಹೀಗಾಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ದರ್ಷಕದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ನಲುಗಿದರು. ಅಂತೇ :

No one dare make any babble or noise during the time of
Sultan Allauddin

- ಎಂದಿರುವ ಮಾತುಗಳೇ ಅಂದಿನ ರೈತರ ಒಂದು ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ.

ಈ ಸನ್ನವೇಶವು ಮಹಮದ್ ಬಿನ್ ತೋಫಲಕನ (೧೩೭೫-೭೬) ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯಾದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದಾಗ ದೋಬ್ ಪ್ರದೇಶದ ಕೃಷಿಕ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ರಿಯ ಬೆಳೆದು ದೀರ್ಘಕಾಲೀನ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗೆ ಇಂಬಾಯಿತು. ವಿಶೇಷತಃ ಗ್ರಾಮ ಮುಖಿಂಡರು (ಹೋತ್ ರೈತರು)

*೨೦. ಎಚ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ್, ಎ.ಎ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ., ಅದೆ ಪ್ರ. ಗಳಿಗಳ

*೨೧. Irfan Habib., *Economic History of the Delhi Sultanate an essay in interpretation*, The Indian Historical Review. ICHR, 1978, Vol.IV, No.2, PP.296-97

ಹಾಗು ಮುಖ್ಯದ್ವಾರೆ ರೈತರು ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ಯಾ ಬಂಡಾಯಗಾರರಾಗಿ ಚೆಳುವಳಿಯನ್ನು ವರಡಿದರು. ಜೊತೆಗೆ ಕ್ಷಮಪೂ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಆಗ ಮಹಿಮ್ಮದ್ ಬಿನ್ ತೋಫಲಕ್ಕನು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಬಹುಶಃ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ತಕಾವಿ ಸಾಲವನ್ನು (ರೈತರಿಗೂ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಕ್ಷಮಿ ಸಾಲವನ್ನು) ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಉಪಶಮನ ಮಾಡಿದ್ದು, ಆ ರೈತರ ಚೆಳುವಳಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಪರಿಹಾರವಾಗಿತ್ತು.

ಮೇಲೆನ ಎರಡೂ ಸಂಚರಿಗಳನ್ನು ಮೋಲಿಸಿದರೆ, ಸಂಭಾಟನೆ ಬಲವಿಲ್ಲದಾಗ ನೋವುಂಡ ರೈತ ಅದರ ಸೇಫ್ಟಿಕಾಪಿ ಕಾಯಿತ್ತಾನೆ : ನೋವಿನ ನೆಲೆ ತೀರ ಕಾವಗೊಂಡಾಗ, ಸಂಭಾಟನೆಯ ಬಲ ಬೆಸೆದುಕೊಳ್ಳತ್ತ ಬಂದರೆ ಮೊತ್ತಗೊಂಡ ನೋವೆಲ್ಲ ಬಂಡಾಯದ ಸೇಫ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಸಿಹಿದಾಗ ಪರಿಹಾರದ ನೆಲೆಗಳು ಯಾವ ನೆಪಗಳ ನೆರಳಲ್ಲಾಯದೆ ಆವಿಗೆ ಅಂಥ ತೋರುತ್ತವೆ ಎಂಬುದು ವಿದಿಗೊಳ್ಳತ್ತದೆ. ಮುಂದೆ ವಸಾಹತುಭಾಷಿಗಳ ಅರ್ಥಿಕ ಜಾಲಾಹಳ್ಳಿ ರೈತರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಮೌಲ್ಯ ನೀಡಿದ್ದಾಗ ಅವರು ಸಿದಿದ್ದೆ ಪರಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೂ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿನ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಆಯಾ ವರ್ತಮಾನದ ಆಯಾಮಗಳೇ ವಿವಿಧ ವಿಶೇಷ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಕಣಬರುತ್ತವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವ ಉದಾ. ಇದೆ.

ಬೋಂಬಾಯಿ ಪ್ರೌಂತ್ಯದ ಸರ್ಕಾರ ಭೂಕಂಡಾಯ ಏರಿದಾಗ ಗುಜರಾತಿನ ಜಾಮೋಲಿಯ ರೈತ ಮುಖಿಂಡರು ಸದಾರ್ ವಲ್ಲಭಭಾಯಿ ಪಟೇಲ್ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿಜಿಯವರಲ್ಲಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದರು ಆ ರೈತರು ಗಾಂಧಿಜಿ ಆದೇಶದಂತೆ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ ನಡೆಸಿ ಯಶಸ್ವಿಪಡಿಸಿದರು. ಶ.ಲ.ಗ್.ಎಲ ರಂದು ವಿಜಯೇಶವ ಅಜರಿಸಿದರು. ಭಾರತದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಮೋರಾಟಕ್ಕೆ ಈ ಜಾಮೋಲಿ ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮುಖ್ಯ ಮೈಲಿಗಲ್ಲಿನಿಸಿ, ಮಾದರಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಇವೆಲ್ಲ ಪ್ರಾಚೀನ ರೈತರ ಯಮ್ಮಾನ-ಮೊರನ್ನಿ, ಚೆಳುವಳಿಯ ದೂಪವನ್ನಿ, ಆವು ರೈತರ ಹಾಗು ಇತರ ಜನತೆಯ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿದ ಪರಿಸಾಮ, ಆಷು ನಡೆದು ಬಿಂದ ಡಾಡಿಯ ನೆಟ್ಟಿಗಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಣಬರುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಾ ವರ್ತಮಾನದ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಯ ಆಯಾಮಗಳು ನಾಡಿನ ಬಿಂದಿನ ಮೇಲೆ ಹೇಗೆ ಪರಿಸಾಮಗಳನ್ನು ಬೀರಿಸುವು? ಆದಕ್ಕೆ ಉಭಯ ಶಾಸನ ಶಭ್ದಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಭಾವಪಾಠಗಳೇನು? ಆಧುನಿಕ ಸ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ತೆರುವು ಯಾವುದು? ರೈತ ಸಮುದಾಯ ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಘಲಪ್ರಾದ್ಯಾಂತಿತು? ಆವುಗಳ ಇತಿಮಿತಿಗಳೇನು? ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರದ ಮುದುಕಾಟ, ವೀಶ್ವೇಷಕ, ಘಲಶ್ರುತಿ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾಗಿವೆ. ಆವುಗಳ ಸಾಮಾಜಿಕ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕ, ಅರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಹಾಗು ಮಾನಸಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಪ್ರಯುತ್ತವೂ ಇದೆ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-೨

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು - ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು

ಕನಾಟಕಕ್ಕೆಂತ ಮುಂಚೆ ತಮಿಳುನಾಡಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ನಡೆದಿವೆ. ಆವುಗಳಿಂದ ತಾತ್ತ್ವಿಕವಾಗಿ ತಾಂತ್ರೀಕರಾಗಿ ಕನಾಟಕ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗಿವೆ. ಭಾರತೀಯ ಶಕ್ತಿಕೂಟದಲ್ಲಿ ರೈತನ ಶಕ್ತಿಸಾಫಾನವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ ಶೋಷಣ ಶಕ್ತಿಕೂಟವಾದ ಜಮೀನುದಾರ, ಸಾಮುಕಾರ ಆಳುವವರ್ಗದ ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ಸಂಘರ್ಷಿತರಾಗಿ ನಡೆಸುವ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಗತಿಪರ ಹೋರಾಟದ ನೆಲೆಯೆ ರೈತ ಶಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಗೆ ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿರುವುದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪರಂಪರಾಗತ ಕಾರಣಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣ ಬಡತನ, ಅವಿದ್ದು, ಅಜ್ಞಾನ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಆಧುನಿಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡ ರೈತರ ಚಳುವಳಿಯ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಎಡಪಂಥಿಯ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಈ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ವಿಶೇಷಿಸಿರುವುದಂತು. ಅದರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಂವಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣೆ ಗಾಢವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವುದು ಕಾಣಬರದು. ಅಂತಾಗಿ ರೇ-ಎಂನೇ ಶತಮಾನದ ವಿಶೇಷಣೆಗಷ್ಟೆ ಸೀಮಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ಹಿಂದೆ ರಾಜರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಮೌಲ್ಯಕ್ಕೆ ಬೆಲೆ ಬಾರದಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ಯಾವುದೇ ಒಂದು ಚಳುವಳಿಗೆ ಹೋರಾಟಗಳ ಪ್ರಜ್ಞಾ ಪರಂಪರೆಯ ಮೊತ್ತಪ್ರಾ ನೆಲಗಟ್ಟಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ರೂಪ ಹೊಸ ಸೈಷ್ಟಿ ಎಂದುಕೊಂಡರೂ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಅಂತರ್ಗಾಮಿ ಪ್ರವಾಹವನ್ನೂ ನಿರ್ಳಕ್ಷಿಸಬಾರದು. ಶೋಷಣೆ ವಿರುದ್ಧ ವರ್ತಮಾನದ ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನಷ್ಟೆ ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಸುದ್ದಿ ಮಾಡಿದರೆ ತರತಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಮುಂದು ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಸಮಸ್ತ ಜನವರ್ಗದ ಸಮಸ್ಯೆಯ ನೆಲೆಯಾಗದೆ ಪಂಥಿಯ ದೋಷವನ್ನು ಹೊರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಮಾನವ ಕುಲ ಅಧಿವಾ ಮನುಜ ಹಿತವೇ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ, ಆಶಯಕ್ಕೆಗೆ ನೆಲೆ ಎಲ್ಲಿ ಬದಗಿತ್ತು? ಅಂತಾಗಿ ಯಾವ ಸ್ವರೂಪದ ಯಾವುದೇ ಮಟ್ಟದ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಆಗಿರಲಿ ಹಿಂದಿನಪುರಗಳನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಮುಂದಿನ ತಲೆಮಾರಿಗೆ ಅವು ನೀಡಿದ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು ಗೃಹಿಸಬೇಕು. ಅಂದಿನ ಒಡೆಯ - ರೈತ; ಇಂದಿನ ಒಡೆಯ - ರೈತ ಕುರಿತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಕಾಲದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಜಾಯಮಾನದ ಮೂಲಕವೂ ಗೃಹಿಸಬೇಕು.

*ಂ. ಎಂ.ವಿ ನಾಡಕರ್ನ.,(ಗ್ರಂಥ), ಕನಾಟಕದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರು, ಜ. ೨

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜಬಡೆಯರ ಕಾಲದ ರೈತ ಚಟುವಳಿ (ಕ್ರ.ಶ. ೧೯೮೨-೮೩)

ಕ್ರ.ಶ. ೧೯೮೨ ರಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಬಡೆಯರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದರು. ಅವರ ಆಲ್ಕೋಹಿಲ್ ರೈತರ ಸಾಗುವಳಿ ಸಂಬಂಧದ ಕಂದಾಯ ದರ ನಿಗದಿಯಾದ ಬಗೆ ಹೀಗಿದೆ: ಭೂಮಿಯ ಗಿಡಗೆಂಡೆಯನ್ನು ಕಡಿಮು ರೈತರು ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಏದು ವರ್ಷದವರೆಗೆ ಗ/ಾ ಪಾಲು ಕಂದಾಯ ನೀಡಬೇಕಿತ್ತು. ಗಡಿ ಹಣ ಹುಟ್ಟುವ ಮಧ್ಯಮ ಭೂಮಿಗೆ ಗ/ಾ ಪಾಲು ಅಂದರೆ ಉ ಹಣ ಕಂದಾಯ ಪಡೆದು ಅರಮನೆ ಪದ್ಧತಿ ಮೇರೆಗೆ ನಿಜ ಕಂದಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಬಂಧನೆ ಇತ್ತು; ಬಾಗಾಯಿತ್ತು, ಸಂಬಂಧವಾದರೆ ಘಲನೋಡಿ ಕಂದಾಯ ನಿಬಂಧನೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು - ಅಡಕೆ, ತೆಂಗು ತೋಟ ಮಾಡಲು ರೈತರಿಗೆ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಗಂಠ ಬಾಳೆಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಇ ಹಣ ಕಂದಾಯ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಅಡಕೆ, ತೆಂಗು ಘಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಳೆಯ ಕಂದಾಯ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಅಡಕೆ ತೆಂಗಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮೆ ಪದ್ಧತಿ ಮೇರೆ ವಾರ ಆಫ್ವಾ ಕಂದಾಯ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ನಿಬಂಧನೆ ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು; ಮೂಸೆ, ಹಲಸಿನ ಮರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಘಲವಿದ್ದಂತೆ ಇ ರಿಂದ ಉ ಹಣದ ವರೆಗೆ ಮರವಳಿ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭೂಮಿಗಳಿಗೆ ರೈತರು ನಾವು ಕಂದಾಯ ಕೊಡಲಾರೆವು ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ದೊರೆಯವರು ರೈತರ ಮೇಲೆ ಕಟಾಕ್ಕುವಿಟ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬದುಕಬೇಕಿಂದು ವಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನೇಮಿಸಲಾಯಿತ್ತು. ವಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಅರಮನೆ ಪಾಲಿನ ದವಸವನ್ನು ಉಗ್ರಾಕ್ಷ ಸೇರಿಸಬೇಕು; ವಾರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಹುಲ್ಲು ಮೇದೆಗೆ ತಂದು ಹಾಕಲು ಗಡಿ ಸುಖೇದಾರರಿಗೆ ನಿಬಂಧನೆ ಆಯಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಕಲ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಾಗ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ರೈತರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಘನ್ನು ಸೇರಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಅವರು ಗರ್ವಿತಾಗಿ ಅರಮನೆಗೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ಕಂದಾಯ, ವಾರದ ದವಸ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ನಾವು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಡುಭೂಮಿಯನ್ನು ಬರವಣ್ಣನು ಉಳುತ್ತಾನೆ; ದೇವೇಂದ್ರಸು ಮಳೆಯನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ; ನಾವು ಕಷ್ಠವಟ್ಟು ಜೈರು ಮಾಡಿ ನಿಮಗೇತಕೆ ಕೂಡಬೇಕು ಎಂಬುದಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಮೀರಿದರು. ಆಗ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿತರಿಸಿ ತುಂಟರನ್ನು ಶೀಕ್ಕಿಸಿ ಅವರ ಸವಸ್ವವನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಕಂಡು ಭಯಪಟ್ಟ ಕೆಲವು ರೈತರು ಅಪ್ಪಣಿ ಆದುತ್ತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು. ಆಗ ರೈತರ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಅರಂಬಕ್ಕೂ ಅವರಲ್ಲಿದ್ದ ಧನಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಂತ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಅರಮನೆಗೆ ಕೊಂಡರು. ರೈತರಿಗೆ ಸರಾಗ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಹೀಗಾಯಿತ್ತು ಎಂದು ರೈತರನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವ

ನಿಮಿತ್ತ ಆರಮನಗೆ ಕೂಡಿ ಬರುವಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಮನೆರಿಗೆ ಮೊದಲಾದ ಇ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಿದರು: ಮನೆರಿಗೆ, ಮಲ್ಲಿಹಣ, ದೇವರಾಯ ವಿಟ್ಟೇ, ಏರ ಸುಂಕ, ಸಮಯಾಚಾರ, ದಳಕರು ಮಾರಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸುಂಕ, ಕುರಿತೆರಿಗೆ, ಗುಳುವಿನ ಪ್ರೌಮ್ಯ, ಅಂಗಡಿಮಂಡ, ಕೂಟಾಚಾರ, ಉಪ್ಪೆಹಣಿಕೆ, ಅಂಗಡಿಪ್ಪಡಿ, ಗಿಡಹಾವು, ಜಾತಿಮಣಿಯ ಮಗ್ಗದ ಕಂದಾಯ, ಪಾಶವಾರ, ಮದುವೆ ತೆರಿಗೆ, ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಳ, ಕೌದಿಯ ತೆರಿಗೆ-ಹೀಗೆ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ನಿಷ್ಕಷ್ಟಿಸಿ ಬಾಬುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬು ಮಣಿಗಾರ, ಶಾನುಭೋಗ, ಕೋಲುಗಾರ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿ ಈ ಬಾಬುಗಳನ್ನು ಗುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೊಡಲಾಯಿತು. ಆಯಾ ಸಂಪತ್ತರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಗುತ್ತಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಆಯಾ ಗಾಮದ ಮಟ್ಟವಳಿಗೆ ಸೇರಿಸುವಂತೆ ಆಯಾ ರೈತರ ಸುಮಾರಿತು ಕಂದಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಆ ಹಣವೇಲ್ಲ ಸೀಮೆಯ ಕಂದಾಯದ ಹಣದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವಂತೆ ನಿಂಬಧನೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. *೨ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ತೆರಿಗೆಗಳು ಎವಡಲಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಉಂಟಾಯಿತು. ‘ಕಷ್ಟಪಟ್ಟ ಬೆಳೆ ತೆಗೆದು ತೆರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೇನು?’ ಎಂದೆಲ್ಲ ರೈತರು ಹೇಳತೊಡಗಿದಾಗ ಮತ್ತಮ್ಮ ತೆರಿಗೆಗಳ ಬಿದ್ದು ರೈತರ ಕುದಿತ ಹೆಚ್ಚಿತು. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ದೊರೆಗಳ ಮಂತ್ರಿ ಆಗಿದ್ದ ಎಳಂದೂರು ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯ ಪಂಡಿತನು ಶಿವಾಚಾರದವರ ಪ್ರಾಬಿಲ್ಯ ತಪ್ಪಿಸಿದ. ಅದರಿಂದ ಜಂಗಮರ ರೈತರೊಂದನೇ ಸೇರಿ ಸರ್ಕಾರದ ಭಯ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯಲು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದ ಜಂಗಮರನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಲು ಪಂಡಿತನ ಪ್ರಯತ್ನವಾಯಿತು. ಜಂಗಮರ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಂಡು ನಂಜನಗೂಡಿನಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿದ. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬಿರಣಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸುವ ನಾಟಕ ಮಾಡಿ ನಂತರ ಮರೆಯಾದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿ, ಕಟುಕರಿಂದ ಸುಮಾರು ೪೦೦ ಜನರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ. ಅನೇಕ ಜಂಗಮ ಮತಗಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದ. ಇದರಿಂದ ರೈತರು ಹೇದರಿ ಹೊಸ ತೆರುಗೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾ ಬಂದರು. ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಸಂಕಟಗಳ ಕಾರಣ ದ್ವೇಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ಇಂತಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷ್ಯಪಂಡಿತ ಆ ರೈತರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಲಪಟ್ಟ. *೩

*೨ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು., ಇಂಗ್ಲೆ, ಮೈಸೂರು ಸಂಘಾನದ ಪ್ರಭುಗಳು ಶ್ರೀಮನ್ ಹಾರಾಜ ರವರ ವಂಶಾವಳಿ (ಖಾಗ I). ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ. ಇಂಡಿಯಾ.

*೩ ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್(ಇಂಡ), ಮೈಸೂರು ಸಂಘಾನದ ಚರಿತ್ರಾಚಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ. ಅಂ

ii ಎಂ.ಶಾಮರಾವ್., ಮೈಸೂರು ಸಂಘಾನದ ಚರಿತ್ರೆ ಭಾಗ III ಮತ್ತು IV. ಇಲಾರ್‌ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿತವಾದ ಈ ಕೃತಿಯೊಡನೆ ಬ್ರಿಂಡಾ ಅಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಕನಾರ್ಚಿಕಾ ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ ಏಭಾಗದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲಾಚಾರ್ಯ ಪರಚಿತ ಚಕ್ಕದೇವರಾಯ ವಂಶಾವಳಿ, ಮೈಸೂರು ಇಲಾಜ, ಕೃತಿಗೆ ಎಸ್.ಜಿ.ಸರಸಿಂಹಚಾರ್ ಅವರು ಬರೆದ ಏಿಲಕೆ, ಪ್ರ.೨

ಮಂಥನ: ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಅಂಶಗಳಿಂದರೆ, ಜಾತಿ ರಾಜಕೀಯ, ಅಧಿಕಾರದ ಪೈಪೋಟಿ, ಮತ್ತರದ ಹನ್ನಾರಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಭಾವಗಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಾಟದ ಸಂಘರ್ಷ, ಅಧಿಕಾರದ ವಿವೇಚನಾರಹಿತ ದುರ್ಬಳಿಕೆ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಪೊಣಕುಮಾಗಿ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು ಮಂಚಣಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ರೈತರ ಜಳುವಳಿ, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವೇಚನೆಯೂ ಇದೆ. ಸ್ವಂತ ಆಭಿವೃತ್ತಿಯೂ ಇದೆ. ಅದರ ಎದುರು ಅಧಿಕಾರದ ಮುಖಿವಾದದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯವರ್ತೀ ಮಂತ್ರಿಯೊಬ್ಬ ಕುಟಿಲ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದ ಹನ್ನಾರ ನಡವಿರುವುದೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ರೈತರು ಜಂಗಮರ ಮರದ ಜಮೀನನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಜಂಗಮರುಡನೆ ಅನ್ನೋನ್ನೆ ಸಂಬಂಧ ಪಡೆದುರಾಗಿದ್ದರು; ನಂಜನಗೂಡು, ಕಾಮರಾಜನಗರದ ಕಡೆಯವರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮರದ ಶಿಷ್ಟರು ಆಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಗುರು, ಶಿಷ್ಟ ಸಂಬಂಧ ಮತ್ತು ತೆರಿಗೆಯ ಸಂಕಷ್ಟಗಳೂ ಸೇರಿ ದೊರೆ - ಮಂತ್ರಿ ಎದುರು ರೈತ - ಜಂಗಮ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆದು ಜಳುವಳಿ ರೂಪಿಗೊಂಡಿತು. ಇದು ಮಂತ್ರಿಯ ಕುತಂತ್ರದ ಕೊಲಗಳಿಂದ ವಿಫಲವಾದರೂ ಇನ್ನೇ ತಶಮಾನದ ಬಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ರೈತ ಜಳುವಳಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ತುಂಡು ಜಳುವಳಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಜಂಗಮರ ನಿರ್ವಹಣ್ಣ ಅನ್ವಯಿಸಿದಾಗ ನಿರಜವಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಚೆಂಝಣೆಯ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೂ ಆಗಿತ್ತುಂಬಿದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ರೈತರಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಜಾಗ್ರತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ಜಂಗಮರು ಮಂಚಣಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಾಣತೆತ್ತಿದ್ದು ಇತಿಹಾಸ.

ಟಿಪ್ಪು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದಂಡದ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಫೀರ್ದಾದು

ಆಡಳಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಧೃಟಿಕೋನ, ಜನಹಿತ ಚೆಂತನೆ, ನೀತಿ - ನಿಯಮಗಳ ಪಾಲನೆ ಒಂದು ಇವುಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೊಕೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾಹಿತಾಸಕ್ತಿ ತಮ್ಮ ಅದಕ್ಕತೆ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಹನ್ನಾರಗಳ ಕಾರಣ ಜನರ ದೂರು ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಆಡಳಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಲ್ಲಿ ತಿರುಟಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿಸಿರುವ ಉದಾಹರಣೆಗಳೂ ಇವೆ. ಅದು ಆಡಳಿತಕ್ಕೂ ಕೇಂದ್ರ, ಜನಹಿತಕ್ಕೂ ಕೇಂದ್ರ. ಇಂತಹ ಒಂದು ಘಟನೆ ಟಿಪ್ಪು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿತು. ಫೀರ್ದಾದು ತಂದ ರೈತರ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಕೆವಿಗೊಡದೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ರೈತರ ಮೇಲೆ ಟೀಪ್ಪುವಿಗೆ ಹೋಪ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಕೂರ ಶಿಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದ ಸಂಗತಿ ಅದು.

ಶ್ರೀರಂಗವಟ್ಟಣಾದ ಸಮೀಪದ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ರೈತರು ದಂಡಕೊಟ್ಟು ಸಾಕಾಗಿ ೩೫-೬ ಸಾವಿರ ಮಂದಿ ಕೂಡಿ ಟೀಪ್ಪುವಿನ ಬಳಿ ಬಂದರು. ಮಂತ್ರಿ, ದಿವಾನ ಮೀರಸಾದಕನು ಅವರ ಬಳಿ ಇದ್ದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಫೀರ್ದಾದು

ನ್ಯಾಯವಾದದ್ದೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದು ಟೀಪುವಿಗೆ ಆದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹೇಳಿದ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಟೀಪುವಿಗೆ ಕೋಪ ಬರದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ವಸೂಲಾದ ಹಣವು ನಡರಾಣೆಯ ಬಾಬಿಗೆ ಸೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದ (ಅದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ತಪ್ಪನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲು ಮೀರಸಾದಕನು ಮಾಡಿದ ಕುಟಿಲತಂತ್ರ). ಆಸಂತರ ರೈತರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ೩೯ ೫೨ ೮/೨ ಪ್ರಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದಾದರೆ ಇನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧವಾಗಿಯೂ ಕಂಡಾಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಸೂಲು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಂಬಾಕು ಬೆಳೆಯುವ ಸ್ಥಾತಂತ್ರ ವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗುವುದು ಎಂದನು. ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ಯೋಗಸರ್ಕಾರ ಪದೇ ಪದೇ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಿರುಕುಳ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ತಪ್ಪಿದರೆ ಸಾಕು ಎಂದು ರೈತರು ಹೆಚ್ಚು ಕರ ಕೊಡಲೊಂಟಿದರು. ಮೀರಸಾದಕನು ರೈತರ ಈ ಸಮೂತ್ತಿಯನ್ನೇ ಟೀಪುವಿನ ಬಳಿ ತಿರುಚೆ, ರೈತರು ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಲು ಒಟ್ಟಿದುದೇ ಅವರ ಫಿರ್ಯಾದು ಸುಳ್ಳಿಂದು ತೋರಿಸುತ್ತೇ, ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಅವರ ಮೇಲೆ ಟೀಪುವಿಗೆ ಕೋಪ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಅದರಿಂದ ರೈತ ಮುಖಿಂಡನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಪಟ್ಟೆಲನನ್ನು ಟೀಪುವು ಗಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಕಿಸಿದ. ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಯವನ್ನು ಮೀರಸಾದಕ ನಿಷ್ಫಲ ಮಾಡಿದಂತೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ. *೬

ಮಂಘನ: ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ (ಸೌಪ್ಯ) ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಜಳುವಳಿ ಎಂದರೆ ದೊರೆಯ ತನಕ ದೂರು ಒಯ್ಯಿವುದಷ್ಟೆ. ಅಂತಾಗಿ ರೈತರು ಮತ್ತು ಟೀಪುವಿನ ನಡುವೆ ವಿಷಯ ಮನನ, ವಾದ ಮಂಡನೆ, ಪರಿಹಾರಗಳಿಗಾಗಿ ಇದ್ದವನು ಅಧಿಕಾರಿ ಮೀರಸಾದಕ. ಆದರೆ ಅವನು ಅಧಿಕಾರದ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಡಳಿತದ್ದೆ ತಪ್ಪೆಂದು ಬೆಂಬಾಗಿ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಮೇಲ್ಕೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಂಬಿಕೆದೆಲ್ಲೇಕ ಮಾಡಿ ರೈತರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡಿಸಿದ. ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ವಿಫಲರಾದರು; ಅವರ ಅಂತಯದಲ್ಲಿ ಕಹಿ ಉಳಿಯಿತು. ಆಡಳಿತ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಿಂದ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಣ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮುಂದಿನ ರಾಜಕೀಯ ಫಟನೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅಂತಹಗಳಿಗೆ ಸಂಕಟಗಳೂ ಬೆಂಬಲವಾದುವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

*೬ ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ಗಳಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚರಿತ್ರೆ, ಪಾಟ್‌ III ಮತ್ತು IV ಮೈಸೂರು, ಪ್ಲ. ೧೫-೧೬

ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಪೆಟ್ಟತ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ದೂರು ದುಮಾನಗಳು

ಟೀಪುವಿನ ತರುವಾಯ ಕೆಲವು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರು, ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಥಿಕಾರಿಗಳು ಪಾಳೆಯಗಾರರ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಶಾಸುಭೋಗಿಗೆ ಲಂಚವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂಮಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಅನಾದಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಮಟ್ಟಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಯಾವುದೇ ಅಮಲ್ಲಾರ್ ಈ ಅಕ್ರಮವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿತೊಡಗಿದರೆ ಅಂಥವರನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಕೊಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರು ಇದನ್ನು ತಿಳಿದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಕಂದಾಯದ ಬಾಕಿ ಮುಂತಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಸೋಡಿ ಮಾಡಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲಿಂದಾ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ಕಂದಾಯ, ಸಾಯರು ಸುಂಕ ಮುಂತಾದುವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದು ಪ್ರತಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಖುಷಿ ಜಮಿನಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಅಗುವ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವನ್ನು ದವಸವಾಗಿಯೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಳಷ್ಟವಾಯಿತು. ಆದರೆ ತರೀ ಜಮಿನಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರಿ ಧಾರಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಆದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥ ಉತ್ಪತ್ತಿಯ ಕ್ರಯವನ್ನು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಂದರ್ಭವಶಾತ್ ಸರ್ಕಾರದವರಿಗೂ ರೈತರಿಗೂ ಧಾರಣೆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ ಬಿಡ್ಡರೆ ಆಗ ಹಣಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ದವಸವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾವ ರೈತನಾದರೂ ತನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದ ಜಮಿನಿನ್ನು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡದೆ ಬಂಜರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಜಮಿನಿನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಇತರರಿಗೆ ಕೊಡಬಹುದಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಿವಪ್ರಸಾಯಕನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೈತನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಮಿನಿನ ಮೇಲೆ ಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಹಕ್ಕು ಇತ್ತು; ಆವನ ಜಮಿನಿನ್ನು ಬಂಜರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಕ್ಷುಪ್ತ ಕಂದಾಯ ಕೊಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದವರಿಗೆ ಜಮಿನಿನ್ನು ಆವನ ಕ್ಷುಪ್ತಿಸಿ ಆಸ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಜಮಿನುದಾರರು ಅರ್ಥ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಅರ್ಥ ಕಂದಾಯವನ್ನು ದಂಡಿಗೆ ಜನರನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ತುಂಬಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಬಂಧನೆ ಇತ್ತು. ಹೈದರ್ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಂದಾಯವು ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ದ್ವಾರ್ಪೂ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿಷ್ಳಷ್ಟವಾಯಿತು. ೧೯೨೧ ರಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಸ್‌ರು ಟೀಪುವಿನಿಂದ ಅರ್ಥರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡರು. ಆಗ ಟೀಪುವು ಕೊರತೆ ಬಿಡ್ಡ ಮಟ್ಟಿವಳಯನ್ನು ಉಳಿದ ಅರ್ಥರಾಜ್ಯದಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು, ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ. ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಗರದ ರೈತರು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರಿಗೆ ಪಟ್ಟವಾದ ಮೇಲೆ, ದೂರು ನೀಡಿ ಶಿವಪ್ರಸಾಯಕನ ನಿಬಂಧನೆಯನ್ನು (ಅರ್ಥ ದ್ವಾರ್ಪೂರೂಪದ ಕಂದಾಯ) ಅರ್ಥ ದಂಡು ತುಂಬಿಸುವ ಕೆಲಸದ ರೂಪದ ಕಂದಾಯ, ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮರು ಜಾರಿಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆದು ಸಾಫ್ತ್ವಿಲ್ಲವೆಂದು

ಹೇಳಿ, ಟೀಪು ಹಾಕಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂಡಾಯವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿ ಹೈದರನ ಕಾಲದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇ ಮರು ಜಾರಿ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಹೈದರ್ ಮತ್ತು ಟೀಪು ಕಾಲದಲ್ಲಾ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಹೋರತು ಕಂಡಾಯ ವಸೂಲಾಗುತ್ತಿರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರು ರೈತರಿಗೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುವಂತೆ ಕಂಡಾಯ ನಿಷ್ಪತ್ತೆ ಮಾಡಿ ಜಮಿನುಗಳ ಬಾಧ್ಯತೆಯು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯವಾಗಿ, ಕಂಡಾಯ ತಪ್ಪದೆ ಕೊಡುತ್ತ ಬರುವವರಿಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದರು.*

ಮಂಭನ: ಪಟ್ಟೇಲರಾಗಲೀ, ಪೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲೀ ಯಾವುದೇ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭಾವಿಯ ಪಾರಂಪರ್ಯ ಹಕ್ಕಣ್ಣ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಪಡೆವ ಲೆಖ್ತಿಗಳನ್ನು ಡುಕ್ಕಿಸಿದ್ದ ದುರಾಸೆ, ಸ್ವಾರ್ಥವಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಹಕ್ಕುಗಳು ಒಂದು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಾದ್ಯಂತ ತ್ವರಿತೋಗಿದ್ದರ ಕಾರಣವೂ ಆವರ ಆ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಎಡೆಮಾಡಿರಬಹುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಾನೂನಿನ ಮರಯಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರ್ಗತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಾಗಳನ್ನು ಬರಸಿಕೊಳ್ಳಬುದರ ಮೂಲಕ ತೋರಿದ್ದ ಕೆಲವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮೂಲದಿಂದ ಮುಟ್ಟಿರಬಹುದು; ಇನ್ನೊಂದು ನಗರದ ರೈತರಿಗೆ ಇದ್ದ ಹಕ್ಕಣ್ಣನ್ನು ಕಸಿದಾಗ, ದೂರು, ಬಿನ್ನಹಗಳ ಮೂಲಕ ತೋರಿದ ಮಾನಸಿಕ ಚಕ್ರವರ್ಣಿಯ ಪ್ರಜ್ಞಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡೆದಿರಬಹುದು. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಒಂದು ಮೌನ ರೂಪದ್ದುದರೂ ರೈತರು ಕಂಡಾಯದ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಆದಕ್ಕೆ ದೊರಕಿದ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿತ್ತಿನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಮ್ಮುಕ್ಷಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ನಗರದ ರೈತ ಬಂಡಾಯ (೧೮೭೦)

ದಿವಾನ್ ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಾ ತಮ್ಮ ಮದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ತುಂಟು ಪಾಳೆಯಗಾರರಿಗೆ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಉದ್ದೋಜ ಕಲ್ಪಿಸಿ ತಪುಂದಿಗೆ ತಂದರು. ಪ್ರಾರ್ವದಿಂದಲೂ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ರೈತಾಪಿ ಜನರು ಬಿಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜರ ಬಳಿ ಸಿಪಾಯಿ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಟೀಪು ಸೇನೆಯಲ್ಲಾ ಇದ್ದು ಬಿಡುವಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಸಿಕ್ಕಿದಿದ್ದಾಗ ಗುಂಪು ಕೆಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಉಳಿಯಗಳನ್ನು ಉಟಿ ಮಾಡುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಮಾಗಿದ್ದರು. ಪ್ರಾಣಯ್ಯನಮ್ಮು ಇವರನ್ನೆಲ್ಲ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ದುರಗಗಳ ಕಾವಲಿಗಾಗಿ ಕಂಡಾಚಾರದ ಇಲಾಖೆಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಪಾಳೆಗಾರರು ಹಾಗು ಸೈನ್ಯದ ರೈತಾಪಿ ಜನರಿಗೆ ಸಂಬಳಕ್ಕೆ ಆರ್ಥಿಕ ನೀಡಿ ಮಿಕ್ಕ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಭಾವಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸದ್ಯ ತ್ವರಿಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಅಂಗ್ಲರಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳ ಸಬ್ಬಿದಿಯನ್ನು ಕೊಡಲೇಬೇಕೆನ್ನುವ ಒತ್ತಾಯಿದಿಂದಾಗಿ ಕಂಡಾಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಮೇಲ್ಗೊಂಡವರು ಅಧಿಕಾರಣಾನಿರ್ದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ವಿಶೇಷ ಸವಲತ್ತು ಸಾನಾಗಾರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

*. ಎಂ. ಶಾಮರಾಚಾ., (೧೮೭೦), ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಚರಿತೆ, ಆದೆ, ಪ್ರ. ೪೪-೬೦

ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪೂರ್ಣವ್ಯವರಿಗೆ ದಿವಾನ್‌ಗಿರಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೬೯
ರಲ್ಲಿ ಬಾದಾಮಿ ರಾಮರಾಯರೆಂಬುವರನ್ನು ನಗರದ ಫೌಜುದಾರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಕ
ಮಾಡಿದ್ದು ಮುಂದಿನ ನಗರ ಡಿವಿಷನಿನ ಬಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಮೂಲಬೀಜ ಪೂರ್ಣವ್ಯವರ
ಆರಿವಿಗೆ ಬರದೆ ಬಿದ್ದತ್ತಪ್ರಸ್ತಾಪನು. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೯೭೫ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಯರಿಗೆ
ಸವಾರಿ ಕಳೇರಿ ಭಕ್ತಿಗಿರಿ ಅಯಿತು. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಾದಾಮಿಯಿಂದ ಬಂದ ಈತ
ತನ್ನ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧಿಗಳನ್ನು ಹಾಗು ಸ್ವೇಷಿತರನ್ನು ತುಂಬಿದ. ಅಂದರೆ ತನ್ನ
ಸೋದರಳಿಯ, ಮೊಮ್ಮೆಗೆ ಇಂಥವರಸೆಲ್ಲ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನದೇ ಪ್ರಬುಲ ಗುಂಪನ್ನು
ನಗರ ಡಿವಿಷನ್‌ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಿಕಿಸಿದ. ಈತ ದಿವಾನ್ ಪದವಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲಂತು,
ನಗರದ ಫೌಜುದಾರರಾಗಿ ಸುಮಾರು ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವರು
ಈತನ ಸಮೀಪದ ಬಂಧುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ನಗರ ಡಿವಿಷನಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತರ ಆಶಾಂತಿ
ಅತ್ಯುಪ್ರಿಗೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಕಾರಣಾರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನಗರ ಡಿವಿಷನ್ ಕಂಡಾಯ
ಚರಿತ್ಯೆಯೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ.

ఈ డివిషన్‌ల్లో కందాయద నిగది వ్యవస్థ తాలుళకీనింద తాలుళకీగే హళ్ళయింద వల్గిగే బేరే బేరే ఇచ్చు పికరూపతే మొందిరల్లిల్. కడూరు, మత్తు తరికేరే కచెయల్లు ఈసుమనదయ మత్తు మనుషుదయ ఎఱు అభిగౌలుగా వ్యవస్థ కందాయ నిగది అభిగౌలు వ్యవస్థ లిగిత్తు. విజయనగర కాలదింద దివానోపాణాయునవర కాలదవరీగు కందాయ నిష్టాప్తంయి ఏపిధ హంతగళన్ను నోడిదరే నిగదియ దరగాలు హచ్చుత్తలే మోదద్ద కండు బరుత్తదే. పూణాయునవర కాలదల్లి ఇదు గరిష్ట మితి ముట్టి తిష్టుబాస్తి మత్తు కాసికే పథ్థతి రూపదల్లి కాసికేండితు. జోతేగే అమల్లారర కిరుకుళద వసూలి విధానపూర్వికరించు బయలు సంకష్టించు మాడిత్తు.* ఈ ప్రదేశాల్లి జారియల్లేద్ద వగ్గెగేణి పద్ధతి దోష పూరితవాగిత్తు. సాగువళిదార ఒందు వేళీ ఒందు వషణ సాగువళి మాడదే సకారక్కే వెని కొడదే మోదాగ ఆ భామియ సాగువళియ హళ్ళు బేరేయవరిగే సకారదింద దత్తవాగుత్తిత్తు. దివానో పూణాయునవరు గటంక రల్లి భామి అభిగౌలు మోస క్రమవన్ను జారిగే తందరాదరూ వెని పావతియ మోదలిన దరగాలు హాగే ఉలిదువు. క్రమేణ కందాయద భార హచ్చె సాగువళి మాడువ జన కడిమే ఆదరు. ఈ సమయదల్లి ఇద్ద కట్టుగుత్తిగేయ సందభవన్ను తెలుయబేట.

*१ ए. 'सिंहासन' ज्ञानसेवा': 'गोपीं-युगे रथौ नगर दिविष्णुनल्लि नदेत्र द्युत्र दग्धः
चूदम् एवेचेन'; साधने (भैग्यालय विद्यालय) संप्रयुक्ति संचये थ, प्रसिद्ध -
ज्ञानो गोपीं, त्र. १०८

ಕಟ್ಟಿಗುತ್ತಿದೆ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಕೊಡುವಲ್ಲಿ ಅಯಾ ತಾಲ್ಯಾಕಿನ ಸುಭೇದಾರರು ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಗೊತ್ತಾದ ಮೊಬಲಗನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವೇಕು. ಆ ನಿಗದಿತ ಮೊಬಲಗಿಗೆ ಕೊರತೆಯಾದರೆ ಸುಭೇದಾರನೇ ಹೋಕಿ. ಹೆಚ್ಚು ಹುಟ್ಟುವಳಿ ಅದರೆ ದಬಾರಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು. ರೈತರಿಗೆ ಸುಭೇದಾರರು, ಏನೂ ಹೊಂದರೆ ಉಂಟುಮಾಡಬಾರದು, ಹೊಸ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸಬಾರದು, ಒಟಾಯಿ (ಸರ್ಕಾರಿ) ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬರತಕ್ಕ ಸರ್ಕಾರದ ಪಾಲಿನ ದವಸವನ್ನು ಹೊಂದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ರೈತರನ್ನು ನಿರ್ಬಾಂಧಿಸಬಾಡು, ಎಂದೆಲ್ಲ ನಿಯಮಗಳು ವಿಧಾಯಕಗೊಂಡವೆ. ಈ ಕಟ್ಟಿಗುತ್ತಿದೆ ಪದ್ಧತಿ ಪೂರ್ವಾಯ್ದುವರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೂ ಇತ್ತು. ಅದರೆ ಅವರು ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೊಸ ಸುಭೇದಾರರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಗುವಳಿ ಆಗದಿದ್ದಾಗ ಸುಭೇದಾರರಿಂದ ದಂಡ ತೆರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಭೇದಾರರು ದುಂಡಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಗುತ್ತಿಗೆ ವಸಾಲು ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಿಂದ ದೂರು ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದರೆ ಸುಭೇದಾರನಿಗೆ ತಿಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸಿ ಹೆಚ್ಚು ವಸಾಲಾತಿ ಹಣವನ್ನು ವಾಪಸು ಕೊಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.*²

ನಗರ ಡಿವಿಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಇಕ್ಕೆರಿ ಅರಸನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಉಳಿಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಜಾಗಗಳಿಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಬಹುದಾದ ಹೊನ್ನಾಳಿ; ನಿರ್ವಿಷ್ಟ, ಭೂ ವಾರಸುಡಾರರ ಬಳಿ ಬೇಕಾಯಿವಷ್ಟು ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದು, ಬೇರೆದೆ ವರ್ಗಾವಣೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬರುವ ಹಕ್ಕು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಸತತ ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಭಾವ ಹಕ್ಕು ಮೊಂದಿದ್ದ ಕೃಷಿ ಆಳಿಗೆ ಮನ್ನಾಕು ಎಂಬ ವಿಂಗಡನೆ ಇತ್ತು. ಇಂದಿನ ಪಂಥ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಜೀತೆಂದೂ, ಗುಲಾಮಗಿರಿ ಎಂದೆಲ್ಲ ಕರೆದುಕೊಂಡರೂ ಅಂದಿನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮನೆಮುಕ್ಕಳಂತೆಯೇ ಭಾವನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ದುಡಿಮೆ ಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಹೊಡಗಿನ ಕೃಷಿಕಾರರಾದ ದಲಿತ ಕೆಂಬಟಿಗಳ ವಂಶ ಚಿರಿತ್ತೆ ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಇದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ಮುಂದೆ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ಬದಲಾದಾಗ, ಈ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ನಂಟು ಹೊಗಿ, ಶೋಷಿತ, ಶೋಷಕ ವರ್ಗ ರೂಪಗೊಂಡಿತು. ಅಂಗ್ರೀಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ಬಹಳ ದಟ್ಟಗೊಂಡಿತು. ಅಂಗ್ರೀಸರ ಆಧಿಕಾರ ಹಾಗು ಭೂ ಮಾಲೀಕರು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡರು. ನಗರ ಡಿವಿಷನ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಮಲಾರ್ಪ ಕಿರುತುಳಿದ ಮೂಲಿ ವಿಧಾನದಿಂದಾಗಿ ರೈತರ ಕಷ್ಟ ಹೇಳತ್ತಿರದಷ್ಟುಯಿತು.

*- ಬೆ.ವನ್. ಲಿಂಗಾಳ್ಯಾಡ್., (ರೇಳಂ), ಮುಮ್ಮುಡಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಚ್ಯೇಂದ್ರ ಉದಯರು, ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ. ೫೨

ಅಕ್ಷೇ ಬೆಳವ ಗಡ್ಡೆ ಜಮೀನಿನ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟೇದಾರ (ಮಾಲೀಕ) ರೈತನಿಗೆ ಜೋಡಿತ್ತು ಬಿತ್ತನೆ ಬಿಜ ಮತ್ತು ಇಪ್ಪತ್ತು ರೂಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ. ಈ ಹಣವನ್ನು ರೈತ ವಾಪಸ್ಸು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ತೋಟಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಧ್ಯತಾ' ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗಿದ್ದು ಅದರಂತೆ ಜಮೀನಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮೇಲುಪೈರು ಬೆಳಿ: ಅದಿಕೆ, ತೆಂಗು, ಹಣ್ಣಗಳು ಪಟ್ಟೇದಾರನ ಪಾಲಿಗೆ, ಕೀರ್ತಿಪೈರು ಬೆಳಿ: ಬಾಳಿಹಣ್ಣು, ಎಲೆ, ಮೇಣಸು, ರವೆ ಇತ್ತಾದಿಗಳು ರೈತನ ಪಾಲಿಗೆ ದಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಪಟ್ಟೇದಾರನೇ ಹೊಣೆ. ಮೇಲುಪೈರನ್ನು ಪಟ್ಟೇದಾರ ಮತ್ತು ರೈತ ಇಬ್ಬರು ಸಮಾಗಿ ಹಂಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೋರು ಎಂಬ ಪದ್ಧತಿ ಇತ್ತು. ಕೀರ್ತಿಪೈರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ರೈತನ ಪಾಲಿಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಈ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಕೋರಿನ ಪದ್ಧತಿ ಮುಖ್ಯವೆನಿಸಿತ್ತು. ಈಗಾಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗಳಂತೆ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಯ್ಯನವರು ರೂಪಿಸಿದ ಹೊಸ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕಂದಾಯದ ಭಾರ ಹೆಚ್ಚಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಜನರು ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ಷೇತ್ರಿಸಿತು. ಸಾಗುವಳಿ ಹೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಸ್ವತ್ವದಂತಾಯಿತು. ವಳ್ಳಿಯ ಪಟೇಲರು ಅಮಲ್ಲಾರೂಪಾಡನೆ (ಸುಭೇದಾರ) ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಕೊಡುವುದು, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಒತ್ತಾಯಿಸಬೊಡು ಎಂದಾಯಿತು. ಅಂತಾಗಿ ಪಟೇಲರ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನೆನನ್ನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ರೈತ ತಾನು ಬೆಳೆದುದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಪಾಲನ್ನು ಪಟೇಲರಿಗೆ ಹೊಡಿಸಿಕು, ಎಂಬುದೂ ರಾಧಿಗೆ ಬಂತು. ಶಿವಪ್ಪನಾಯಕನ ಕಾಲದ ದರದಂತೆ ಕಂದಾಯ ಆಂದರೆ ಒಟ್ಟು ಬೆಳೆಯ ಬದನೇ ಒಂದರಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟುವ ಹೊಣೆ ಪಟೇಲರದು. ಅದರಿಂದ ವರ್ತನೇ ಮೂರರಷ್ಟು ಪಟೇಲರಿಗೆ ದಕ್ಕುತ್ತಾ ಬಂದು ಅವರು ಶ್ರೀಮಂತರಾದರು. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿಯೇ ಗೇರೆದಾರರೆನಿಸಿ ತಮ್ಮ ಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ತೀರಾ ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸುಭೇದಾರರು ಪಟೇಲರು ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಲಿಪೂರಾದರು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರದೇ ಬಂದು ಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ. ಪ್ರತಿ ಸುಗ್ರಿಯ ಸಂತರ ಇಕ್ಕೇರಿ, ಸಾಗರ, ಕೋಲೇದುಗ್ರ ಮುಂತಾದೆಡೆ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ತಕರ ತಂಡ ತಮಗಿಷ್ಟ ಬಂದಂತೆ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಡತನ ಹಾಗು ಹಣದ ಅಗತ್ಯದ ಕಾರಣ ವರ್ತಕರು ಕೇಳಿದ ಬೆಲೆಗೆ ರೈತರು ತಾವು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಮಾರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಂದಾಯದ ಹೊರೆ, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ಮೋಸೆ, ಪಟೇಲ, ಸುಭೇದಾರರ ಬಡ್ಡಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ನಡುವೆ ರೈತರು ನಲುಗಿದರು.*

ಇಂಥ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಒಡೆಯರ ಆಂತರಂಗ ಸಚಿವರಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಣೆ ವೆಂಕಟಪುರ್ಯ ಪ್ರಮುಖರಾಗಿದ್ದರು.

*. ಎಂ. ಸಬಾಹೀನ ಚೌಕ್ಕಾರ್, ಆದೇ,

ಅವರೇನೋ ಬುದ್ಧಿವಂತರು, ಸಮರ್ಥರು. ಆದರೆ ಮಾನವ ಸಹಜ ಮಿತಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ.*೯ ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಪಜು ಜನರು ನಗರ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸುಭೇದಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ದಿವಾನ್ ಪದವಿಗೆ ಬಂದವರು ದಕ್ಷರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆ ನೀಡಬಲ್ಲ ಚತುರರಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರೇಖಿದೆಂಟ್ ಕಾಸಾಮೇಜರ್ ಶೂಡ, ದೂರು ದುಮ್ಮಾನದ ಅಹವಾಲು ಆಚೆಗಳು ಬಂದಾಗ, ಅವನ್ನು ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ವಿಷಯ ಎಂದು ಕಣ್ಣಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ. ಸಂಸ್ಥಾನದ ದುಷ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪ್ರಾಂತಯ್ಯನವರು ಶೂಡಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮೂರು ಕೋಟಿ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ೩-ಇ ವರ್ಷಗಳೊಳಗಾಗಿಯೇ ವ್ಯಯ ಮಾಡಿ ಮಹಾರಾಜರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪುರೋಭಿವೃದ್ಧಿಯತ್ತ ಗಮನಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರದ ಹಟ್ಟವಳಿ ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತು. ವೀರಕ್ಕಾಮ ತಲೆದೋರಿತು. ಸರ್ಕಾರಿಕ ಮಳೆ ಆಗಮ ವ್ಯಾಪಾರಯ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವೇತನ, ಬಹುಮುಖ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯ, ಅಗ್ರಹಾರ ದಾನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಹಣ ಹೆಚ್ಚಿಂದಾಗಿ ವರಮಾನವೂ ಶೂಡಿಬರಲಿಲ್ಲ. ವ್ಯಾಪಾರ ಕೈಗಾರಿಕೆ ವಾಣಿಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಕುಂಠಿತಗೊಂಡು ಸುಂಕ ಸಾರಿಗೆ ಮೂಲಕ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಮಟ್ಟವಳಿ ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತು. ವ್ಯಾಪಾರಾಯದಿಂದ ಮಾತ್ರ ರಾಜ್ಯದ ಹಟ್ಟವಳಿ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಮುಗ್ಗಣಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುಗೂತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗಿ ಎಂದು ಜಾರಿಗೆ ತಂದರು. ಇದಕ್ಕೆ 'ಶಿತ್ಯ' ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಎಂದೂ ಕರೆಯುವುದುಂಟು. ಆದರೆ ನಿರ್ಜ್ಞತ ಘಲ ಒದಗಲಿಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನುಕೂಲವೂ ಮಹಾರಾಜರ ಸಲಹೆಗಾರರಿಗೆ, ಆ ಸಲಹೆಗಾರರ ನೆಂಟರಿಷ್ಟರಿಗೆ ಒದಗಿ ಅವರು ಶಿತ್ಯ ಅಮಲುದಾರರಿಸಿದರು. ಬರಬೇಕಾದ ಗುತ್ತಿಗೆ ಹಣ ಕಡಿಮೆ ಆದಾಗ ಈ ಸುಭೇದಾರರು ನಾನಾರೂಪದಿಂದ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮಗೆ ಬೇಕಾದವರಿಗೆ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ನೀಡಿ ಬೇಡದವರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾರಾಜರ ಸಲಹೆಗಾರರು ತುಂಬಾ ಪ್ರಭಾವಿಗಳಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇತರರು ಇವರಿಗೆ ಹೆದರಿ ನಡೆಯುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಅಮಲುದಾರರ ವಸೂಲಿಯ ಕ್ರಮ ಅತಿವೇಗದ್ವಾಗಿ ರ್ಯಾತ ಹಾಗು ವರ್ತಕ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ತುಂಬಿ ಹಾನಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿತು. ಕರ ಪಾವತಿಸದವರಿಗೆ ಬಂಧನವಟ್ಟೆ ಅಲ್ಲದೆ ಗಲ್ಲಿನ ಶಿಕ್ಕೆ ವಿಧಿಸುವಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೂ ಶಿಕ್ಕೆ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಪ್ರಾಂತಯ್ಯನವರು ಮಂತ್ರಿತ್ವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಸವಾರ ಕಳೇರಿ ಭಕ್ತಿ ರಾಪುರಾಯನ ಪ್ರಾಬಿಲ್ಯವು ದೊರೆಗಳ ಬಳಿ ಹೆಚ್ಚಿತು. ನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಯನ

*೯. ಒ.ಎನ್. ಲಿಂಗಾಂಕ್ಯಾ., ಅದೇ, ಪು. ೫೨

ಸಂಬಂಧಿಗಳು ರೈತರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಗೋಳಿಗುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ತಿಳಿಯದುತ್ತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಣಗುತ್ತಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಮರಾಯನ ಸಂಬಂಧಿಗಳೇ ಘೋಜುದಾರರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರೆಲ್ಲ ಸೇರಿಕೊಂಡು ರೈತರಿಂದ ವಸೂಲಾದ ಕಂದಾಯ ತೆರಿಗ ಮುಂತಾದುವರಗಳನ್ನು ದುರುಪಯೋಗಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲನೇಕು ದರೋಚೇಕೋರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೊಳ್ಳಿ ಮೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಉತ್ತರ ಆಕಾಶಗ್ರಾಮ, ದಕ್ಷಿಣ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಸೀಮೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದು ತರಿಕೆರೆ ಬಳಿಯ ಲಕ್ಷಷ್ಯಾಯಿಲ್ಲದ್ದ ದರೋಚೇಕೋರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ರಾಮರಾಯನ ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಪ್ರೌಢಾಹ ಕೊಡುತ್ತೇ ಜನರ ಮಳಿಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಗರ ಘೋಜುದಾರ ಹಾನುಗಲ್ಲು ಕೃಷ್ಣರಾಯ, ಜನಗ್ನಿರಿ ಸುಭೇದಾರ ಅಣಗ್ಗೆಗೆ ವೆಂಕಟರಾಯ ಈ ಹಗಲು ದರೋಚೇಕಾರರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಪ್ರತೀತಿ ಇತ್ತು. ಇವರುಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವುದಾದರೂ ದಾರು ಬಂದರೆ ದೋರೆಗಳ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ರಾಮರಾಯನ ಪ್ರಾಬಿಲ್ಯವಿದ್ದರಿಂದ ಉಪಾಯವಾಗಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಇವರ ಕೀರುಕುಳಿ ತಡೆಯಲಾಗದೆ ಗಳು ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ರೈತರ ಫಿರ್ಯಾದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಬಿಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂಪಾಯಿ ಕಂದಾಯ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಾಗದೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಜರು ಈ ಮೊಬಿಲಿಸಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯ ಕಂದಾಯ ಮುಖತ್ವ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದುದನ್ನು ವಸೂಲು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಮೊದಲು ರಾಮರಾಯನು ತನ್ನನ್ನೇ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವಂತೆ ತಂತ್ರ ಮಾಡಿದ. ಅನುತ್ತರ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ರೈತರ ಫಿರ್ಯಾದನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದ ನಾಟಕ ಮಾಡಿದ. ಬಾಕಿ ಒರಬೆಕೆದ್ದ ಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂಪಾಯಿ ಸುಮಾರು ೫ ಗಳಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯ ರೂ ಬಾಕಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಕುಳಿಗಳು ಸತ್ತು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದರೆಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಸೋಡಿ ಮಾಡಿಸಿದ. ಗಳು ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಈತ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದ. ನುತ್ತರ ಸೋಡಿ ಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಜೀವಂತವಿದ್ದು, ಬಾಕಿ ಕೊಡಲು ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದವರಾಗಿದ್ದರು ದೋರೆಗಳಿಗೆ ತಿಳಿದು ಬಂದಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಬೇ ಘೋಜುದಾರರ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ಉದಾಸೀನಾಗಿದ್ದು. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ವೀರರಾಜೇ ಆರಸು ಎಂಬವರನ್ನು ನಗರದ ಘೋಜುದಾರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದರು.

ಪ್ರನವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡಿದಾಗ, ವೀರರಾಜೇ ಆರಸಿಗೆ, ಹಣವನ್ನು ಸೋಡಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಅನ್ಯಾಯವಿಂದ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂತು. ರೈತರು ಮತ್ತು ಸುಭೇದಾರರಿಂದ ಕಟ್ಟಣಗುತ್ತಿಗೆ ಪದ್ಧತಿ ಪ್ರಕಾರ ಕಟ್ಟಣನಿಟ್ಟಾಗಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ರಾಮರಾಯನ ಸುಭೇದಾರ ಹಾಗೂ ಅಧಿಕಾರಿ ಸಂಬಂಧಿಗಳಿಗೆ ಇದು ನುಂಗಲಾರದ

ತುತ್ತಾಯಿತು. ಅರಸುವಿಗೆ ಇಲ್ಲ ಸಲ್ಲದ ಕೆರುಕುಳಿಕೊಟ್ಟಿ ಫೌಜುದಾರಿಕೆ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಂಚು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೋಡಿ ಹೊ ಮತ್ತೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂಬ ಭಯವನ್ನು ರೈತರದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿ ಅವರನ್ನು ಎತ್ತಿ ಕೆಟ್ಟಿದ್ದರು. ಚನ್ನಗಿರಿ ಅಮಲ್ಲಾರ ಗೋಪಾಲರಾಯನು ಇಂಗ್ಲೀಷರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಬಳ್ಳಾರಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ ರೈತರಿಗೆ ದುಬೋಧನೆ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಿಸಿದ. ಇನ್ನು ಕೆಲವೆಡೆ ಜಮಿನು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡದೆ ದೊಂಬಿಕೂಟವನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರದತ್ತ ನಿರ್ಜ್ಞ ತೋರಿದರು. ಬೆಂಗಳೂರು, ಚಿತ್ತದುಗ್ರ ಇತ್ತಾದಿ ಪ್ರದೇಶಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಚಿತ್ತಾವಳೆ ಮಾಡಲು ಪಿತೂರಿ ಸೂಚಕ ಬೇವಿನ ಸೊಫ್ಟ್‌ವರ್ನ್ ಕೊಟ್ಟಿ ಜನರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ರೈತರಿಗೆಲ್ಲ ಹಾಲಿ ಫೌಜುದಾರ ವೀರರಾಜೇ ಅರಸಿನ ಮೇಲೆ ಅಸಮಾಧಾನ ಬೆಳೆಸಿದರು.

ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನಗರ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೈಗಮಲ್ಲನೆಂಬ ಪುಂಡ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಜನರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬಿತ್ತಿ ಜನರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿತ್ತಿದ್ದ. ಇವನು ಹೊನ್ನಾಳಿ ಸನಿಹದ ಚಿನ್ನಕಟ್ಟೆ ಗ್ರಾಮದವ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಸಾಯಗಾರನ ಮಗ. ಇವನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಆಳ್ವಿ ಆ ಹೆಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೂ ಆಲೆಮಾರಿಯಾಗಿ ಚಿಟ್ಟನವೆಲ್ಲಿಯ ಪಾಸೇಗಾರ ಜಾತಿಯ ಜನಗಳ ಮುಖಿಂಡನಾಗಿದ್ದ. ೨೦ ವರ್ಷ ಆಗುವ ಮುನ್ನವೇ ನಾನಾ ಕಡೆ ಕಳುವ ದರೋಡೆ ಮಾಡಿಸಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಡ್ಡ ದ. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಶಿಕ್ಕೆ ಅವಧಿ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಗಿ ಬರುವಾಗ ಜಿಲ್ಲಾ ಕೋಟ್ಟಿನವರು ನೀಡಿದ್ದ ರಹದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಒಂದಿಬಬವವ್ವ ನಗರ ಖಾವಿಂದ ಎಂದು ಬರೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದ ಕಡೆಗೆ ಬಂದ.*೧೦೦ ಇನ್ನೊಂದು ಕರೆಯ ರೀತ್ಯಾ ಇವನು ಕುಂಸಿ ಸ್ಥಳದವ. ಮಲ್ಲನೆಂದು, ಹೆಸರು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿಯೆ ದರೋಡೆ ಮಾಡಿ ಇವನಿಗೆ ಎರಡು ವರುಷ ಸಜಾ ಆಗಿತ್ತು. ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಂತರ ಬಿಡನೂರು ದೊರೆಯ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮ್ಮೆಯನ ಬಳಿ ಸೇವೆಗೆ ನಿಂತ. ಜಂಗಮ್ಮೆಯ ತೀರಿದ ಮೇಲೆ ಅವನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಡನೂರು ದೊರೆಯ ಮೊಹರುಂಗುರವನ್ನು (ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆ) ಅಪಹರಿಸಿ ಒಂದಿಬಬಸಷ್ಟನೆಂಬ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಿಡನೂರು ರಾಣಿ ವೀರಮ್ಮಾಜಿ ಮೊಮ್ಮೆಗನೆಂದು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಗರಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಗಳಗೂ ರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಳುವ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಎರಡನೇ ಬಾರಿಗೆ ಜ್ಯೇಶ್ವರ ಹೋದ. ಜಿಲ್ಲಾ ಕೋಟ್ಟಿನಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಆಗಿ ಬರುವಲ್ಲಿ ಮೊಹರು ಮಾಡಿದ ಒಂದು ಬಿಡುಗಡೆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಳಿ ಇಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಗರಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿಯವರ ನಗರದ ಪ್ರಭುತ್ವಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಸನ್ನದೆಂದು ತೋರಿಸಿ ಭೂಮಿಗೊಳಿಸುತ್ತ ಅನೇಕ ವಟೀಲರನ್ನು ಹಾಗು ಇತರೇ

*೧೦೦. ಡಿ.ಎನ್.ಲಿಂಗಣ್ಣಯ್ಯ., ಅಡೆ, ಜೆ. ಎಂ

ಜನರಸ್ಸು ವರಮಾಡಿಕೊಂಡ. *ಗಳ ಮಗದೊಂದು ಮೂಲವು ಇವರಸ್ಸು ಕುಂಸಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಒಟ್ಟು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತನ ಮಗ ಶಾದರ ಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವ, ದುಷ್ಪರ ಮುಂದಾಶು ಎಂದಿದೆ.*೧೦ ಇದು ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್ ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಕತೆ. ಓ.ಎನ್. ಲಿಂಗಣ್ಯಯ್ಯ ಅವರು ದಾಖಲಿಸಿರುವ ಕತೆಯಲ್ಲಿ, ನಗರ ಸಂಸಾಫನದ ಕಡೆಯ ರಾಜ ತೀರಿದಾಗ ಅವನ ಗುರುವಾಗಿದ್ದ ಜಂಗಮ ವಸಂತಯ್ಯ ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ಕುಂಸಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಯೋಂದರಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ. (ಬಹುಶಃ ಈ ವಸಂತಯ್ಯ, ನಗರದ ರಾಜವಂಶದವಸ್ತಾಗಿದ್ದ ಆರ್ಥಾತ್ ಏರಮ್ಮಾಜಯ ಸಂಬಂಧಿಕನಿದ್ದು ಜಂಗಮ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಬಿಡುಕೂರು ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ) ಈ ಜಂಗಮ ವಸಂತಯ್ಯ ಕಾಲವಾದ ಮೇಲೆ ರಾಜಮುದ್ರಿಕೆಯ ಉಂಗುರವನ್ನು ಅವರಿಸಿ ಜನರಿಗೆ ಹೆಗೆಮಲ್ಲನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಗರ ಸಂಸಾಫನದ ಗಾಡಿಗೆ ಹಕ್ಕುದಾರನೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ಕಂಪೇನಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಒಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದ. ನಾನು ದೊರೆಯಾಗುವೆ. ನನಗೆ ಸೇರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲವರಿಗೆ ಜಮೀನು ಕಂದಾಯ ಕಡೆಯೆ ಮಾಡಿ, ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಾಕಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾ ಕಂಪೇನಿ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮುಗ್ಗರೈತರು, ತಿಳಗೇಡಿಗಳು, ಘಾಸೇಗಾರರು ಅವನ ಮಾತು ನಂಬಿ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು. ತನ್ನ ಕಡೆಯವರನ್ನು ತರೀಕೆರೆ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ ಈ ಕವಟ ಬೂದಿ ಬಸಪ್ರಸಾಯಕನು ಕಳುಹಿಸಿದ. ಈ ಕುರಿತ ವಿವರಗಳನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದವನಿಗೆ ಏರರಾಜೇ ಅರಸಿನ ವಿರುದ್ಧದ ಕಿರುಕಳಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟವರು ರಾಮರಾಯನ ಸಂಬಂಧಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಈ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೆಲ್ಲ ದರೋಡಕೋರರೊಂದಿಗೆ ಶಾಮೀಲಾಗಿದ್ದರು. ನಗರ ಬಂಡಾಯದ ಒಗ್ಗೆ ಪಚಾರಕೆ ನಡೆಸಿದ ಹಾರ್ನ್ ಮೋರಿಸಿನ್ ಮೆಕೋಲೆರ್, ಮಾರ್ಕ್ ಕಟ್ಟನ್ ಇತ್ತೂದಿ ಸೈನ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇದ್ದನ್ನು ದೃಢಿಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಗರದ ಫೌಜದಾರನಾಗಿದ್ದ ಸಹ್ಯಾತ್ಮಕರಾವ್ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣರಾವ್, 'ಗುಂಡ' ಎಂಬ ದರೋಡಕೋರರನ್ನು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದುದು, ರೈತರ ಮನೆಗಳನ್ನು ದೋಷಲು ಸಹ್ಯಾತ್ಮಕರಾವ್ ಈ ಕಳ್ಳಕಾರಿಗೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ರೈತರನ್ನು ದೋಷಲು ಹೇಳಿದ ಈ ಫೌಜದಾರರೇ ರೈತರನ್ನು ದಂಗೆ ವಳಲು ಪ್ರೇರಿಸಿದ್ದು, ತವರ ಸ್ವಾಧ್ಯ ಹಾಗು ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತೆಯ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿತ್ತು; ರಾಜ ಒಳಪಿತೂರಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಶೋಷಿಸಿದ್ದ ಬಗೆ ಇಡಾಗಿತ್ತು.

*೧೦. ಎಂ. ಶಾಮರಾವ್, ಮೈಸೂರು ಸಂಸಾಫನದ ಚರಿತ್, ಅದೇ, ಪು. ೧೧೦

*೧೧. ಶ್ರೀಮನ್ ಶಾರಾಜರವರ ವಂಶಾವಳಿ ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ - ಇನ್ನೆ ಅಧ್ಯಾಯ, ಪು. ೯೮

ಕರೆಟ ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನೂಡನೆ ರೈತರು ಜೊತೆಗೂಡುವಂತೆ ಈ ದುಷ್ಪಕೂಟ ಪ್ರೇರಿಸಿತು. ರಾಮರಾಯನ ಭಾವಮೈದನ ಆನವಟ್ಟಿ ಸುಭೇದಾರ ಲಕ್ಷ್ಮಣರಾಯನು ಈ ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನಿಗೆ ತುಂಬ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಟ್ಟ. ಅರೆಹಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದ ಪಟೇಲನಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದು ಶ್ರೀಮಂತ ನಗರಭಾವಿಂದ, ನಗರಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜರಾದ ಘೇಗಮಲ್ಲನಾಯಕರು ಆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ವಿಹಾರ ಮಹೋತ್ಸವ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ಎಲ್ಲ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಮುಖತ್ವಗ್ರಾಮಿ ಒದಗಿಸಿ, ಇಂದ್ರಾಗಿ ಹಾಜರಿದ್ದ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ರೆ ನೇರವಾಗಬೇಕು, ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದ. ತದನುಗೂಣವಾಗಿ ನಗರ ಖಾವಿಂದನಿಗೆ ಮದುವೆ ನಡೆದು ಆ ಹಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಬ್ರಹ್ಮೇಶವೂ ನಡೆಯಿತು. ಅನೇಕ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪಟೇಲರು, ರೈತರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸೇರಿ ಅವನನ್ನು ನಗರ ಸಂಸಾಧನ ರಾಜನೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದರು. ಇದಾದ ನಂತರವೇ ರೈತರಿಗೆ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ಮಾಡುವಿಕೆ ಕಂದಾಯ ದರ ಇಳಿಸುವಿಕೆ ಇತ್ತಾದಿ ಅಶ್ವಾಸನೆಗಳನ್ನು ಅವನು ನೀಡಿದ. ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮುಖಿಂಡರಿಗೆ ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಪತ್ರ ಬರೆದು ತನ್ನ ಹಿರಿಯರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ನನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸಲು ನೇರವಾಗಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಚೆಳುವಳಿ ರೂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಅಣ್ಣೇರಿ ಮನೆತನದ ಗೋಪಾಲರಾವ್ ಎಂಬಾತ ಚನ್ನಗಿರಿ ರೈತರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಅಮಲುದಾರನ ವಿರುದ್ಧ ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದ ಕಾರಣ ದುಷ್ಪಕೂಟದ ಸುಭೇದಾರರೂಡನೆ ಆ ಅಮಲುದಾರ ಸೇರದಿದ್ದರೇ ಆಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಪ್ರಾಬಲ ಸ್ವಾಧಿಕ ಸಮಯಕಾರಕ ವರ್ಗ ಮುಗ್ಗಿ ರೈತಪಿ ಜನರನ್ನು ಬಾಳ್ಳಿಯಿನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗುಪ್ತಕಾರಕಾಸ್ಥಾನದಿಂದ ಶೋಷಿಸಿದ್ದ ಬಗೆ, ಉಪ್ಪ ತಿಂದೂ ರಾಜನೀತಿಯ ಕಟ್ಟಳೆಗಳಿಗೆ ಮೌರ್ಯಪೇಸಿಗಿದ ಬಗೆ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ನಡೆದ ದಂಗಗೆ ರೈತರ ಮುಖಿವಾಡ ತೊಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಧಿಕ ಬೇಯಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂರ ವರ್ತನೆ ಇವರದಾಗಿತ್ತು. ಶೋಷಿತ ರೈತರಿಗೆ ಆಮಿಷಗಳನ್ನಿಷ್ಟು ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಈ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣವೇ ದಕ್ಷ ವೀರರಾಜೇ ಅರಸನ ವಿರುದ್ಧ ಜನರ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿ ಪದಚ್ಯುತಿಗೊಳಿಸುವ ಯನ್ನಾರ ಆ ವರ್ಗದಾಗಿತ್ತು.

ತರೀಕರೆ ಪಾಳೀಪಟ್ಟು: ತರೀಕರೆ ಪಾಳೀಗಾರರ ಪೂರ್ವಿಕನಾದ ಹನುಮಪ್ಪನಾಯಕ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ದಳಪತಿ. ಮೊದಲು ಸಂತೆಬಿದನೂರು ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಕೆಲವು ಪ್ರುದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಕೊನೆಗೆ ತರಿಕರೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದಾತ. ಅವನ ವಂಶಿಕರು ಮೋಗಲಾಯಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ನಂತರ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಪೋಗದಿ ಕೊಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೆ ಪಾಳೀಪಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರು. ಹೂಣಂಯನಾವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ವಂಶದ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನಾಯಕ ಬಂಧಿತನಾದ. ೧೮೦೨ ರಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಬಹಳ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಿ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡ. ಆನುತರ ಪೆನೊಷನ್ ಪಡೆದು ತರೀಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತ ಜಮೀನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅವನ ಬಂಧುವರ್ಗ

ಕೌಲೇದುಗಂ, ಕಾಮನದುಗಂ, ಅಜ್ಞಂಪುರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಭೋಷಿತಿ ಹೊಂದಿತು. ೧೯೬೦-೬೧ ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರದ ಕಡೆಯ ದಂಗೆಜೋರರು ತರೀಕರೆ ಪಾಳೇಗಾರರೆ ಮತ್ತಿಕರಣ್ಣ ಪ್ರಸಂಗಾಯಿಸಿ ಮೈನ್ಯಾರು ವಿರಾಧ್ಯ ಎತ್ತಿಕ್ಷಮಿದರು. ಈ ಮಂಳದ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧಿಕಾರ ಅವನ ಮಗ ಹನುಮಪ್ಪಾಯಕ ಹಾಗು ಅವನ ಸೋದರನ ಮಗ ಸಚಾಪ್ಪಾಯಕ ಇವರಲ್ಲಿ ತರೀಕರೆ ಪಾಳೇಪಟ್ಟಣ್ಣ ಮತ್ತೆ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆಸೆ ಜೆಗುರಿ, ರೈತರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದಂಗೆಯ ಸೆಪರ್ಚನ್ನೀ ರಂಗಪ್ಪಾಯಕ ಮುಂದುವರಿದ. ಬೂದಿಬಸಪ್ಪೇನಾಡನೆ ಸಹಕರಿಸಿದ. ಕೌಲೇದುಗಂ, ಕಾಮನದುಗಂವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.

೧೯೬೦ ಸೆಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಅಂಗಣ್ಣ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಾದಿಬಿಸಪ್ಪಾನ ಸ್ವೇಸ್ವವ ಅನುತಪ್ಪರಕ್ಕೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿತು. ಕೋಟೆಯಂತು ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರೈತರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದೂಂಬಿ ಆರಂಭಿಸತೋಡಿದರು. ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನ ಅನುದಾಯಿ ಮಾನವನ್ನು ೨೦೧೧ ಜನರೋಡನೆ ಹೊರಟು ಹಳ್ಳಿದಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಂಡೆಬ್ಬಿಸಿ ಅಥಿಕಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಪರಿಹಾಯುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಹೊಸ್ತಾಳಿ ಚ್ಹವಿಗಿರಿ, ಬಸಮಾಪಟ್ಟಣ ಉಡುಗಳೇ, ಶಿಕುರಿಪ್ಪರ ಕುಂಣಿ ಪ್ರಾಂತದ ರೈತರುವೆಲ್ಲ ದಂಗೆ ಎದ್ದರು. ಈ ದಂಗೆಯು ಶಿವಮೋಗ್ಗ, ತಿತ್ತಾದುಗಂ ದೂಡಬಳ್ಳಾಪುರ, ಆರಕಲಗೂಡು, ಕೃಷ್ಣರಾಜಕಟ್ಟೆ, ಹುಳಿಯೂರು, ಹೊಳೆಂದೂನ್ನಿರು, ತರೀಕರೆ, ಅವಸ್ಥೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಪ್ರಾಂತಿಕ್ತು. ಆಗ ವೀರರಾಜೇ ಆರಂಭಿಸಿದ ಸದಾಯಕ್ಕಿಂದು ಭಕ್ತಿ ಅಣ್ಣಿಜ್ಞರಾಯ, ಆಚೆ ನಾಮಯನನ್ನು ಸ್ವೇಸ್ವದೊಂದಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ರೆಸಿಡೆಂಟನ ಸ್ವೇಸ್ವದ ಸೆರವು ದೂರೆಯಲ್ಲಿ. ದಿವಾನ್ ಪೆಂಕಟರಾಜೇ ಅರಂಭನ್ನು ರೆಸಿಡೆಂಟ್‌ನ ಕಲದೆಯುತ್ತೆ ಚೆಕ್ಕಿಸಾಯಿಕನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ರೈತರ ದಂಗೆ ಅಡಗಿಸಲು ಕಳುಹಿಸಲಾಯಿತು. ವೀರರಾಜ ಅರಂಭನ್ನು ೧೯೬೧ ರ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಾಪಸು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಕೃಷ್ಣರಾಜ್ ಮತ್ತೆ ನಗರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅದರೂ ರೈತ ಚೆಲುವಳಿ ಮುಂದುವರಿದಿತ್ತು. ರೈತರಲ್ಲಿಯ ಒಳಗಿನ ಆತ್ಮಿಕ್ಯ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತೋಡಿತ್ತು. ಡೆಂಗಳೂರು ಫೌಜದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಚಿತ್ರಮಂಗ ಫೌಜದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ ರೈತರು ನಗರದವರಂತೆ ಕಳಬಂಧನ್ನು ಕಟ್ಟಿಪುಡಿಕ್ಕೆ ಅರಂಭಿಸಿದರು. ನಗರದ ರೈತರ ಹೆಸರಿಸಲ್ಪಿ ಮೈಸೂರು ರೈತರಿಗೆ ದಂಗೆಗೆ ಸೇರಲು ಕರೆ ಸೀಡಿರುವ ಪತ್ರಪೂರ್ ಲಭ್ಯವಿರಾವಲ್ಲಿ, ಈ ದಂಗೆಯ ಪ್ರಾಂತಿಕ್ತು ನಗರಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೂಂಡಿರಲ್ಲಿಪೆಂದು ತಿಳಿಯಲ್ತದೆ. ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಕಾರ್ಪಿಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲುಗಿಂದ್ದು ರೈತರು ಈ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಲೋಗಿಂಡರು. ಕೊಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಪಿತೂರಿ ಇದರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೊಸೆಗೆ ಅವರ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಈ ಚೆಳುವಳಿ ಸಿಗದೆ, ರೈತರ ನಾಯಕತ್ವವೇ ಸೆಲೆ ಪಡೆಯಿತು. ಸರ್ಕಾರ, ವರ್ತಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೇಲ್ಗಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿರುದ್ಧಾಗಿ ರೈತಾರ್ಥಿ ಜನ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದು, ರಾಜಭಕ್ತಿಯ ವಿನಮ್ಯತೆಯ ನಡುವೆಯೂ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ತಿರುವು ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅನಿಮಾಯವಾಗಿ ಹೀಗೆಲ್ಲ ನಡೆದ ವಿದ್ಯಮಾನ ಕಂಡು, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ರೈತರ ಅನುದಾನವನ್ನು ಕಷ್ಟನಿಷ್ಠಾರವನ್ನು ತಾವೇ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಗಳಿಂ ನೆಯ ಇಸವಿ ದಿಸೆಂಬರ್ ಗಳ ರಂದು ಕಬೇರಿ ಭಕ್ತಿ ರಾಮರಾಯ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಣಿಬಸಪ್ಪಾಡಿ, ಭಕ್ತಿ ದಾಸಪ್ಪಾಡಿ, ಬಾಬುರಾಯ, ಭಕ್ತಿ ಭಿಮರಾಯ, ಮುಂತಾದ ಮುಖ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಮಹಾರಾಜರು ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣದ ಕಡೆಗೆ ಹೋರಣಿರು. ದರಶಕ್ತಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರೈತರು ದೊರೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗಿದ್ದ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ನಂತರ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವೇದಿಸಿದರು. ರಾಜರು ಅದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರ ಸೌಕರ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರು. ಅತಿಗುಪ್ತೇ ಮಾರ್ಗ ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣ ಹಾಗು ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಾರ ಮಾಡುತ್ತ ರೈತರ ಮುಖಿಂಡರನ್ನು ಕಂಡು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಸಂಚಾರ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಈ ರೈತರು, ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ, ಸುಭೇದಾರ, ಶಿರಸ್ತದಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಷ್ಟಕೇಳಿದೆ, ದೆಂಗಸರ ಮಾನಧಂಗ ಹಾಗೂ ಇತರ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರಪಾಟೀಡಕರಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಎಂದೆಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡರು. ಒಡೆಯರು ಈ ಬಗೆಲ್ಲ ವಿಚಿತ ಪರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಪ್ಪಿತಪ್ಪ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕೆಲಸದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಕೂರ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡಿ ರೈತರ ತೊಂದರೆ ನಿರ್ವಾರಿಸಿದರು. ರೈತರಿಗೆ ಹೊರೆ ಎನಿಸಿದ ಅನೇಕ ತೆರಿಗಳನ್ನು ವಚಾ ಮಾಡಿದರು. ಕಂದಾಯದ ದರಗಳನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದರು. ರೈತರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಚನ್ನರಾಯಪಟ್ಟಣದ ವರ್ತಕರು ಮತ್ತು ರೈತರು, ಒಡೆಯರ ಯಾವ ಮೃದು ಸಾಂತ್ವನೆ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದೆ ಸಮಾಷದ ಒಂದು ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆದ್ದು ದೋಳು ಬಾರಿಸುತ್ತ, ಕವಳೆ ಉದುಮತ್ತ ಸರ್ಕಾರದ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹರಮಾರಿತನ ಮಾಡಿದರು. ತರೀಕರೆ ಪಾಳೇಗಾರ ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ, ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನಾಯಕ ಒಂದಾಗಿ ದಂಗೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸತ್ತೊಡಗಿದರು. ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಾಂತದ ಜನರೂ ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತ ಕಾಮನಾದುಗ್ರ, ಕವಲೇದುಗ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ರಸಿಡೆಂಟ್ ಕಣ್ಣಿ ತರೆದ. ಕಂಪನಿ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತರೀಕರೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ. ಕಾಮನಾದುಗ್ರ ಕೊಲೆದುಗ್ರಗಳನ್ನು ಪಾಳೇಯದಾರರಿಂದ ಪರಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ದಿವಾನ್ ವೆಂಕಟೇ ಅರಸರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ದೊರೆಗಳು ದೆಬ್ಬೂರಿಸಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಬದಲು ಭಕ್ತಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪನ್ನೂ ನಗರದ ಫೌಜಾದಾರಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನೇಮಿಸಿದರು. ವೆಂಕಟರಾಜೇ ಅರಸರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಗಳಿಗಿ ನೆಯ ಘೈಬುವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸೈನ್ಯವು ಕೆಲೇದುಗ್ರವನ್ನು ಪರಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅನಂತರ ಮೊನ್ನಾಳಿ, ನಗರ ಕೊಲೆದುಗ್ರವನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಮೊನ್ನಾಳಿ, ನಗರ ಕಾಮನಾದುಗ್ರ ಮುಂತಾದ ಸ್ಥಳಗಳೂ ವಶವಾದುವು. ಭಕ್ತಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪನು

ಆನಂತಪುರದಿಂದ ಕಂಪೇನಿ ಸ್ವೇಸ್ವದ ನೆರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ. ದಂಗೀಕೋರರ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವಶವಾಗುತ್ತ ಬಂದವು. ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ, ನಗರ ಖಾವಿಂದ ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನಾಯಕ ಇಬ್ಬರೂ ತಲೆಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ವೆಂಕಟರಾಜೇ ಅರಸರ ನಂತರ ಬಾಲಾಚರಾವ್ ಎಂಬವರು ದಿವಾನರಾದರು. ದಂಗೀಯನ್ನು ಬಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಆಡಗಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಬೂದಿಬಸಪ್ಪನಾಯಕ ನಿಜಾಂ ರಾಜ್ಯದ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದಕ್ಕೆ ಒಂದಿಹೋದ. ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕ ಶರಣಾದ. ರೈತರೆಲ್ಲ ಕವುಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆ ಸೇರಿದರು.

ಇನ್ನೊಂದು ಮುಂದು ರೀತ್ಯಾ ಗಿಳಿ १०-೩೪ ರ ಬೂದಿಬಸಪ್ಪ ನಾಯಕನ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಿಮೋಗ್ಗಳ ಜಿಲ್ಲೆ ಆನಂದಪುರದ ಬಳಿಯ ಮೋಸಂತೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ರೈತರ ಸಮಾವೇಶ ನಡೆದು ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರೆ ನಗರ ಪ್ರಾಂತದ ರೈತ ಬಂಡಾಯವೆಂದು ಬ್ರಿಟಿಷರು ಇದನ್ನು ಕರೆದು ಅತ್ಯಧಿಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಗುಂಡಿಕ್ಕಿಂತಿಂದರು. ಆನಂದಪುರ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ರೈತನಾಯಕ ಆಳ್ಳಿಪ್ಪ ಪಾಲೆಗ್ಗಂಡಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಾದಂತ ವ್ಯಾಪ್ತಿಸಿದ್ದ ಈ ಚೆಳುವಳಿಯ ನೇವ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೈಸೂರು ಸಂಸಾಫನದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಬ್ರಿಟಿಷರು ನೇರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು.*೧೧ ಈ ದಂಗೀಗಳ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅಂಗ್ಲರು ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನೂ ತಾವು ವಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸರ್ಕಾರಪ್ಪನಾಯಕನು ಗಿಳಿಗ್ಗನೆಯ ಇಸವಿಯವರೇಗೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗ್ಲರಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಂತ ಶಿಕ್ಕ ಹೊಂದಿದೆ.*೧೨ ಈ ರೈತಬುಂಡಾಯ ಅಸಮರ್ಥ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿ ಮೋಸ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದಿದೆ. ಅದರೆ ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಮೇಲಿನ ಬಹುಜನ ರೈತರ ರಾಜಕ್ಕೆತೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಈ ಕುರಿತು ಬೇರೆಯ ನಿಷ್ಪಿನಿಂದ ಸೋಜಬೆಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಂಧನ: ಮೈಸೂರಿನ ಬಂದು ವರ್ಗದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸ್ವಾಧ್ಯ, ಸ್ವಾಧಿಂಧು ಮಹಕಾರ, ದುರ್ಬಾಸೆ ಅಧಿಕಾರ ಲಾಲಸೆ, ಪ್ರಶ್ನಾತೀತ ಸವಲತ್ತುಗಳ ಬಯಕೆ, ಭೋಗಲಾಲಸೆ, ಕೆಳವರ್ಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡಿದ ಶೋಷನೆ, ಕರ್ತವ್ಯ ದೇಶೋಹ, ಅದ್ವಾತೆ, ಒಳಪ್ರಢಯ ದಮನ ಹಾಗು ವರ್ತಕ, ಪಟ್ಟೇಲ ಶಾಸುಭೋಗರ ಸ್ವಾಧ್ಯಗಳು, ರೈತರನ್ನು ಬಹು ಶೋಷನೆಗೊಡುಮಾಡಿದುವು. ರೈತರ ಅತ್ಯಾಯನ್ನು ಸಹಾರದ ಪ್ರಭುತ್ವಯಾದ ರಾಜರ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರದೆ ರೈತರ ಸುಲಿಗೆ ಹಾಗು ಸುಲಿದ ರೈತರನ್ನೇ ದಂಗೀಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಿದ ಇಬ್ಬಂದಿ ನಡ್ಡಾವಲ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗೆ

*೧೧. ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಆಕಾದೆಮಿಯ ಹಂಪೆ ಸಮ್ಮಾನದಲ್ಲಿ (೧೯೦೦) ಬಿ.ಎಸ್. ರಾಮಭಟ್ಟರಿಂದ ತಿಳಿದುಪಡ್ಡ.

*೧೨. ಪಿ.ಎನ್. ಲಂಗಣ್ಯಯ್ಯ, ಅದೇ

ದಾರಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಹೈಗಮಲ್ಲ ಬೊದಿಬಿಸಪ್ಪನಾಯಕನು ಅರ್ಥಿಕ ಆಮಿಷವಿಟ್ಟು ಮೇರೆದ ಮುಖಿವಾಡವನ್ನು ತೋಟ್ಟು ಸ್ಥಾನಾರಂಭೀಯ ಸ್ಥಾರ್ಥಕ್ಕೆ, ರೈತರ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಹಾಗು ಮುಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ. ಅದು ನೈತಿಕ ಶೈಲಿಲ್ಪದ ಪರಮಾವಧಿ ಆಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ, ಚಳುವಳಿಯ ನಾಯಕತ್ವಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಗಟ್ಟಿನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತು? ರಂಗಪ್ಪನಾಯಕನು ಪಾಳೀಯಪಟ್ಟನ ಪುನಾಸ್ತಾಧಿನಕ್ಕೆ ಈ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವಿಷಯ ರೈತರ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞಗೆ ತಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಇವೆರಡೂ ರೈತಹಿತದ ಅಶಯಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯರಾಗಿ, ರೈತರ ಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಸ್ವಂದಿಸಿದ್ದು, ಚಳುವಳಿಗೆ ದೊರೆತ ಪರಿಹಾರವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷರ ನೆರವಿನಿಂದ ವಹಿತ ದಮನಕಾರಿ ಕುಮ ಬಳಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾರಣ ತಿಳಿದು ಸಾಂತ್ವನ, ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಆವರಿಗೆ ಅಂಗರಿಂದ ದೊರೆತ್ತದ್ದು, ರಾಜ್ಯಾವಧರಣಾದ ಕೊಡುಗೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಗರ ಬಂಡಾಯ ರೈತರ ಸಮಗ್ರ ವ್ಯಾಪಕ ಬಂಡಾಯ ಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಯಕತ್ವದ ಸ್ಥಾರ್ಥ ಹಾಗು ಅಸಮರ್ಥತೆ ಅದಕ್ಕೆ ತಾತ್ತ್ವಿಕ ಗೌರವವನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಲಾಲಸೀ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದರ್ಶ, ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ, ಶೋಷನೆ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಒಳಮನಸ್ಸು, ತೋರಿದ ತೀವ್ರ ಹೋರಾಟ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬುದಂತು ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಹಿಂದಿರುವ ಸತ್ಯ, ಸತ್ಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಾಗಿ ಚಳುವಳಿಯ ಕೇರ್ತಿ ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೆ ವಿನಾ ಕೇಳು - ಸ್ಥಾರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಬಂದ ನಗರಖಾವಿಂದ ಹಾಗು ಪ್ರಜ್ಞಾರಹಿತ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದ ಫೌಜಿದಾರರಿಗಲ್ಲ. ರೈತರ ಚಳುವಳಿ ತನ್ನ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ರಾಜರ ಮೂಲಕ ಕಂಡುಕೊಂಡ್ದು, ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸಂಖಾರದ ಫಲಶ್ರುತಿಯ ಆಗಿತ್ತು. ರೈತರು ಅಧಿಕಾರಾಳಿ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟವೇ ನಗರ ಬಂಡಾಯ ದಿಟ. ಅಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಅಧಿಕಾರ ಶಾಹಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ ದೊರೆಗಳೇ ಆಗಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಆದರೆ ಅಂಗರ ನೆಪ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೇಲ್ಲ ಮರೆಮಾಡಿತು.

ಸಂಗೋಳಿ ರಾಯಣನ ಬಂಡಾಯ (೧೮೯೦)

ಕಿತ್ತಾರು ರಾಣಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ಕಾಲದ ಹಳ್ಳಿ ಕಾವಲಿನ ಒಬ್ಬ ಓಲೆಕಾರ ಸಂಗೋಳಿ ರಾಯಣನು ಸ್ಥಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ಇವನನ್ನು ಸೇರಿ ಇಟ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವನ ಸೇವಾ ಜಮೀನೆಸಸ್ತು ಮುಟ್ಟುಗೋಳೆಯ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಸಂಗೋಳಿಯ ಕುಲಕರ್ಮಣೂ ಇವನನ್ನು ಅವಮಾನಿಸಿದ್ದು. ರಾಣಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯ ಸೋಸೆ ಈರವ್ವರ ರಾಯಣನಿಗೆ ನೆರಪ್ಪಾತ್ಮ ಎಂದು ಅಂಗರು ಆಕೆಯನ್ನು ಕುಸುಗಲ್ಲ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರು. ಕುಲಕರ್ಮಣ ಬಾಳಪ್ಪನಾಂತು ರೈತರ ಸುಲಿಗೆ ನಡೆಸಿದ್ದು. ಇವೆಲ್ಲ ರಾಯಣನಲ್ಲಿ ರೋಷ ತಂದಿತ್ತು. ಕಿತ್ತಾರು ಆರಸು

ಮನೆತನದೊಂದಿಗೆ ರಾಣಿಚೆನ್ನಮ್ಮಾಜಿಯ ಶೈರ್ಯದ ಕಾರಣ ರೈತರಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧವೂ ಇತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳೂ ಸೇರಿ ರಾಯಣ್ಣನಿಗೆ ರೈತುಳಪೆಲ್ಲ ಸೈಸ್ಯಾಟಿವಿಟಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿತು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಮುಖಿವಾಗಿ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಿವಾಗಿ ಗಳಣಿ ರಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲರೆಡುರು ಕಾದಾಡಿತು.*೧೫

ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಅಂಗ್ಲರ ಕಾಲದ ಟ್ರೌಂಕ್‌ಕೋಡ್ ನಿಯಮಗಳ ವಿಘಳತೆ

ನಗರ ಬಂಡಾಯದ ನಂತರ (ಗಳಣಿ) ಅಂಗ್ಲರು ರಾಜ್ಯದ ಅಡಳಿತವನ್ನು ರಾಜರಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡರಷ್ಟೇ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೆರೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿ ಅಥವಾ ಗ್ರಾಮೀಣ ಕೆರೆಗಳು ಎಂಬ ವಿಂಗಡನೆ ಇತ್ತು. ಕೊಡಗಿ ಕೆರೆಗಳ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡಗಿ ಇನಾಂಗಳ ನೇರವಿನಿಂದ ರೈತರು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದರು. ಕೊಡಗಿ ಇನಾಂಗಳ ನಿಯಮಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಕಾಣಬರುತ್ತಿರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಗಳನ್ನು ನೀರಾವರಿ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸಿದ್ದ ಜಮೀನಿನ ಆದಾಯಕ್ಕನ್ನು ಗುಣವಾಗಿ ವಿಭಜಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನೀರಾವರಿ ವೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಏಕ,೪೧೦ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾರಣ ಕೆರೆಗಳಿಂದ ಬರುವ ಆದಾಯವಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಆಗಿತ್ತು. ಗಡ್‌ಎರ ಮುಸ್ಕು ರೈತರು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆರೆಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಹಾರಣೆಗೆ ಉತ್ತಮ ತಾಂತ್ರಿಕ ಸೈಕ್ಯಣಿ ರೈತರಿಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾದವನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದುಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ರೀತಿಯ ಕೆರೆಗಳ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನು ರೈತ ಜನರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕೆರೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದವರೇ ಸ್ವಂತ ವಣಾದಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಡ್‌ಎರ ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹಿಂದಿನ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕೃತ ನಿರ್ವಹಣೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿತು. ಗಳಣಿ ರಲ್ಲಿ ಅಸಮರ್ಪಕ ಬಾಲಿಶ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೊರಡಿಸಿ ಕೆರೆಗಳ ಮೇಲ್ಮೈಹಾರಣ ರೈತರ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದಿತು. ಕರ್ತವ್ಯಚ್ಯಾತರಿಗೆ ದಂಡನೆ ಕುರಿತ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕ್ರಮಗಳು ವಿಘಳವಾದುವು. ರೈತರು ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೆರೆಗಳ ದಂಡೆಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೆರೆಗಳ ದುರಸ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ನಿಯಮಗಳ ಪರಿಪಾಲನೆ ಆಗುತ್ತಿಲ್ಲದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಯಲು ಸರ್ಕಾರ ವಿಘಳವಾಗಿತ್ತು. ರೈತರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಅಧಿಕಾರ ಹಾಗು ಹಕ್ಕಾಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿದ್ದುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಗಡ್‌ಎರ ಟ್ರೌಂಕ್

*೧೫ ಎಂ. ಜ. ಸಾಗರಾಚ್., (೧೯೯೯), ಬಿಡುಗಡೆಯ ಮಟಿಲಲ್ಲಿ ಕಸ್ತುದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್, ಬಂಗಾರೆ, ಪ್ರ. ೧೨

ಕೋಡೊನ ಕರಿಣತರ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಚಾರಿಗ ತರಲಾಯಿತು. ಅದರ ರೀತ್ಯಾ ಹಳ್ಳಿಯ ಕರೆಯಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಟ್ಟಿ ರೈತನು ತಾನು ನೀರು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕರೆಯ ದುರಸ್ತಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಲಿನ ದಾಖಲೆ ಪಾಲುಪಟ್ಟಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ರೈತ ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪಾಲಿನ ಕೆಲಸ ನಿರ್ವಹಿಸದಿದ್ದರೆ ಶಿಕ್ಕಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅದರೆ ಇಂತೆಲ್ಲ ರೂಪಿಸಿದ ಚಿಂತನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಉದ್ದೇಶವೇ ಅದರ ವಿಫಲತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.*ಇಂದರೆ ರೈತರು ತೋರಿದ ಕರೆ ನಿರ್ವಹಣೆ ಸ್ಥಗಿತತೆಯು, ಮೌನಪ್ರತಿಭಟನೆಯಾಗಿತ್ತು; ಹೇರಿಕೆ ನಿಯಮದ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಫಲ ಇದಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರೂಢಿಗಳಿಗೆ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ನಂಟನ್ನು ಆಡಳಿತ ಗುರುತಿಸದೆ ಮೋದ ಕಾರಣ ರೈತ ಸಮೂಹದ ಉದಾಸೀನಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಾತ್ ಮೌನಸ್ಥಿಯಾಪ್ತಿಭಟನೆಗೆ ಆಡಳಿತ ರೂಪಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು ಸೋತಂತಾದುವು.

ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಅಮರಸೂಳ್ಯ (ಕಿನರಾ) ಬಂಡಾಯ (ಗಳಣ-ಇಂ ಅವರಂಪರ್ ಕಲ್ಯಾಣಸ್ಥಾಮಿ-ಪ್ರಟ್ಟಬಸಪ್ಪನ ನೇತ್ಯಕ್ಕಾದ ಬಂಡಾಯ)

ಅಂಗ್ಲರು ಗಳಣಿಲ್ಲ ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದರು. ಅದೇವರ್ಷದ ಅಕ್ಷಯೋಬರ್ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದ ಅಮರಸೂಳ್ಯ, ಬೆಳ್ಳಾರೆ, ಪ್ರತ್ಯಾರು ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅಂಗ್ಲ ಆಡಳಿತಗಳಾರರು ಸೇರಿಸಿದರು. ಈ ವರ್ಗಾವಣೆಯಿಂದ ಕೊಡಗಿನ ಜನರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾರಿನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅಮರಸೂಳ್ಯ ಪಂಜ, ಬೆಳ್ಳಾರೆಗಳ ಜನಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಆಸ್ತಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಕಾರಣ ಭೂಮಿಕಾಣ, ಕುದಾಯ ಕೆಳಗೆ ಆಸ್ತಿಪಾಠಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಯಿತೆಂದು ಅ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆದುರಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರು. ಭೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಕೊಡಗು ರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಆ ರಾಜರ ಸೀಮೆಗಳಲ್ಲಾಗಲಿ ಬಹುತೇಕ ತಮ್ಮ ಗ್ರಾಮ ಯೂ ನಾಡಿನಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಜರ ಉಗ್ರಾಣಗಳಿಗೆ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉಗ್ರಾಣಗಳಿಂದ ಮಾಡಿಕೇರಿ ಆರಮನೆಗೆ ಎತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೇರು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ತಾವೇ ಒಯ್ದು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉಗ್ರಾಣದ ಧಾನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಲು ಗಡಿ ಪವರೆಗಾರರ ಹಾಗು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿದ್ದ ಉಕ್ಕಿದ ಪವರೆಗಾರರ ಉಂಟದ ವೆಚ್ಚುಷ್ಟಾಗಿ ವಿಚಾರಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೆ ದ. ಕನ್ನಡದ (ಮಂಗಳೂರು) ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಈ ಮೇಲ್ಮೈಚಿತ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡಿದ. ಆಗ ಹಣದ ಚಲಾವಣೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉರು-ಪೇಟೆಗಳ ಸಾಮುಕಾರರ ಕ್ಷೇತ್ರಲ್ಲಿತ್ತು. ಸಾಮುಕಾರರು ಬಹಳ ಧಾನ್ಯ ಪಡೆದು ಕಡಿಮೆ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಧ್ಯವರ್ತೀಗಳಾದ ದಳ್ಳಾಳಿಗಳಿಂದಾಗಿಯೂ ಧಾನ್ಯದ ಬಮಭಾಗ ಪೂರಾಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ವಹಣೆ

*. ಡಾ. ರಾಮಕೃಷ್ಣನ್.., 'ಮೃಸಾರು ರಾಜ್ಯದ ಕೆಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಬಗ್ಗೆ ವಸಾದಪುರಾಟ ನಿಲವು'; ಇತಿಹಾಸದರ್ಶನ ಸು.ಎ. ೧೬೭೨

ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಹೇಳಿದ ಬೆಲೆಗೆ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿ ಈ ಕಷ್ಟ ಒದಗಿತು. ಅದೇ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಅಂಗ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಸ್ವೀಕಾರದಲ್ಲಿ ಚಾಲ್ತಿಗಿಡ್ದ ಮೊದಲಿನ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ಕಂಡ ಫ್ರೆಡ್ ಕೆಳಗಿನ ಸೀಮೆಗಳ ರೈತರು, ದ. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಲೆಕ್ಟರನ ಅಧೀನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಕಾರಣ ತಮಗೆ ಹೀಗೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಣಿಪುರಗಳಾದುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವನ ಅಧಿಕಾರ ಮುಗಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿದರು. ಅಂಗ್ಲರು ಕೊಡಗಿನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಗಾಯಿತಮಾದ ತಮ್ಮ ಸೀಮೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಗಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಹಿಂಸುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಆ ರೈತರಿಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಇಂಥ ಅಸಮಾಧಾನ ಅತ್ಯಾರ್ಥಿಯ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ಹೋಡು ರಾಜಮಂತ್ರಿಕ ಅಪರಾಪರನ ಅಂಗ್ಲರೆಂದರಿನ (ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ) ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ನಿಂತರು. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಬ್ಲೇರ್ ಮತ್ತು ಕಾಟ್ ಈ ಬಂಡಾಯದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಸಿದ ವರದಿಯಲ್ಲಿ: ಈ ರೈತರು ಕಂಪೇನಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತೋರಬೇಕಿದ್ದ ರಾಜಭಕ್ತಿಯನ್ನು ತೋರೆಯಲು ಇದ್ದ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪಲವರು ಭಯ, ಪ್ರೇರಣೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದರೆ ಬಹುಮಂದಿ ತಾವಾಗಿ ತಾವೇ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂಡಾಯದ ನಾಯಕರನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಈ ನಾಯಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರುಕ್ಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಸೆಗಳನ್ನು ತೋರಿದರು ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದು ಜನರ ಬಂಡಾಯ. ಜನರು ಸರಕಾರವನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ನಿಂತ ದಂಗೆ. ಈ ಬಂಡಾಯಗಾರರಲ್ಲಿ ಆನೇಕರು ಸರಕಾರಿ ಉದ್ದೋಃಗಿಗಳಾಗಿ ರೈತರೊಂದಿಗೆ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧ ಹೊಂದಿದ್ದವರು. ಅಂತಾಗಿ ಆವರೆಲ್ಲರನ್ನು ಆಪರಂಪರನೊಡನೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ರೈತರೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸೇರಿಕೊಂಡ ಈ ಆಮರಸುಳ್ಳದ ಕ್ಷಾಂತಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೆಲದಿನಗಳ ಕಾಲ ಮಂಗಳಾರು ಈ ರೈತರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಅಡಕಗೊಂಡಿದ್ದುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಇದನ್ನು ಹೀಂಸಾತ್ಕೃತ ಹೋರಾಟಪನ್ನುವುದು ಕಷ್ಟ. ಕಾರಣ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಜಾರಿ ಮಾಡಿದ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಾನದ ಅತೀ ಹೀಂಸೆಗೆ ರೈತರು ತೋರಿದ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯೇ ವಿನಾ ಹೀಂಸಾತ್ಕೃತ ಹೋರಾಟಪನೆಸದು. ನೋವಾದಾಗ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುವ ಬಗೆಯು ಹೇಗೆ ಹೀಂಸಾತ್ಕೃತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಇದು ಕೂಡ. ಆಮರಸುಳ್ಳದ ಆಮಲಾರ್ಥ ರಾಮಘೇರ್ಯನ ಅಹಂಕಾರ, ಕ್ರಾಯದ ವರ್ತನೆ, ತಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳಲೇಬೇಕೆಂಬ ಒತ್ತಾಯ, ರೈತರ ಅಸ್ತಿಗಳ ಬಲತ್ವಾರ ವಶವಂತಿಕೆ, ಎದುರಾದವರಿಗೆ ಧಾಡಿಯರಿಂದ ಹೊಡತೆ, ಮಂಗಳಾರಿನ ಕಲೆಕ್ಟರನಿಗೆ ರೈತರ ಬಂಡಾಯದ ಸಂಚನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಮನ್ನಾರ್ಥ, ಇವೆಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಅತೀ ಹೀಂಸೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಸಹಿಸಿ ಸಾಕಾಗಿದ್ದ ಗೊಡ ರೈತರ ಆಕ್ರೋಶಕ್ಕೆ ರಾಮಘೇರ್ಯ ಬಲಿಯಾದ. ಕೊನೆಗೆ ಅಂಗ್ಲರಕ್ರಿಯೆ ನಾಲ್ಕು ಸುತ್ತುವರಿದ ಪ್ರಯೋಜನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೂ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದ ಆಮರ ಸುಳ್ಳದ ಕ್ಷಾಂತಿಯ ಜನ, ರೈತ ಮುಂದಾಳುಗಳ (ಶಾಂತಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಯ್, ಗುಡ್ಡೆಮನೆ ಅಪ್ಪೆಯ್)

ಸಹಿತವಾಗಿ, ಗಲ್ಲು, ಗಡೀವಾರು, ಸೇರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದರು.* ಗಳಿಂಥಾಗಿ ಆಡಳಿತ ತೋರಿದ, ಈ ಕೈರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆದುರಾಗಿ ಬಂಡಾಯಗಾರರ ಮಾನವ ಸಹಜ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಒಂದೇ ತಕ್ಷದಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಹೋಲಿಸಲಾಗದು.

ಮಂಭನ: ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಆಮರಸುಳ್ಳದ ಹಾಗು ಕೊಡಗಿನ ರೈತ ಬಂಡಾಯವು ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕೀರುಪುಳ ರೈತಿಬುಕಿನ ಸಹನೆಯನ್ನು ನುಂಗಿದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ, ಬಹುಕಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ದುರ್ಭರ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ; ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಕೀರುಪುಳವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಟ್ಟಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕಳ್ಳು ತೆರೆಸಲೂ ಮಾಡಿದ ತೀವ್ರ ಪ್ರಯತ್ನ ಅಡಾಗಿತ್ತು. ಆದಕ್ಕೆ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಇತರರ ಬೆಂಬಿಲವನ್ನೂ ಕೂಡಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಪ್ರಾಧಾಸ್ಯವಾಗಿ ನಿಂತರೂ ಇಲ್ಲಿ ರೈತಕ್ಕಾಂತಿ ಅದರ ಅಂತರಿಕ ಶಕ್ತಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯವಂತಿಲ್ಲ; ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಆದುಮಿಟ್ಟ ನೋವೆಗಳು ಆಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಒಳಗೇ ಚಲಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಾಧ್ಯದ ಆಸರೆ ಯಾವುದೇ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರಕಿದಾಗ ಚಿಮ್ಮುವ ಸೈಫಿಟಗಳಾಗುತ್ತವೆ, ಎನ್ನಬೇಕು. ರೈತರ ಬಹುಕಿನಲ್ಲಿ ಬದಗಿದ ಅನ್ಯಾಯ, ಅಕ್ರಮ, ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ, ಒಳಗಿನ ನೋವೆ ಸಹನೆಯ ಕಟ್ಟನ್ನೊಡೆಸಿ ತೋರುವ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಚೆಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪರಾಷ್ಯವಸಾನವಾಗುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕನ್ನಡಜಳ್ಳೆಯ ಜಂಗಲ ಸವಲತ್ತು ಹೋರಾಟ (ಗಳೆಂ)

ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯು ಒಂದೇ ಜಳ್ಳೆಯಾಗಿದ್ದಾಗ ಧಾರುಸ್ ಮನೋ ಜಳ್ಳಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು. ಅವನು ಜಳ್ಳೆಯನ್ನು ಸೆಟಲ್‌ಮೆಂಟ್ ಮಾಡಲು ಹೋರಟಾಗ ರೈತ ಜಮೀನುದಾರರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಅಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಗೆ ತೋಡಗಿದರು. ಇದರಿಂದ ಗಳೆಂ ರಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯನ್ನು ಇಬ್ಬಾಗ ಮಾಡಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯನ್ನು ಮುಂಬಿಯಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೂ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೂ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಜಳ್ಳೆಯ ಒಕ್ಕಾಟವನ್ನು ಮುರಿದು, ಜಂಗಲ ಸವಲತ್ತನ್ನು ನಷ್ಟ ಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದ ಈ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಗಳೆಂ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯವರು ಕರನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿ ಕೆಲವೊಂದು ಜಂಗಲ ಸವಲತ್ತನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆದರು.*^{೧೧} ಧಾರುಸ್ ಮನೋ ಗಳೆಂ ರಲ್ಲಿ ಜಳ್ಳಾಧಿಕಾರಿ ಆಗಿದ್ದಾಗ

*೧೧. i. ಡಿ.ಎನ್. ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ., (ಗಳೆಂ), ಕೊಡಗಿನ ಇತಿಹಾಸ, ಪ್ರ. ಜಿಜಂ

ii. ತಿರುಮಲೆ ತಾತಾಕಾಯ್ ಕರ್ಮ., ‘ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಕೆನರಾ ಬಂಡಾಯ’

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಸಂಗಾಮ, (ಗಳೆಂ), ಪ್ರ. ೧೧,೫೬

భూకండాయద వ్యవస్థ ఆగి కండాయద దరచల్లి ఇళతాయవాదరూ, కండాయద సంగ్రహశ్రేష్ట పాలిసువ కెట్టు సిట్టుగల్ల అతియిందాగి కుడాయదర రైతలిగి హచ్చస్తిమిత్తు ఎంబిచు గల్లాగన బుకానిస్కు మాతు. ఈ సంకేతమధ్య సమిదివ కేలుకాలానుతర రైతర అసపకార శురుచాయితు. ఇదశ్శ మత్తుపు ప్రచోదన ఎంబంతే గల్లాగల్లి జిల్లాయన్న ఇబ్బగించ్చు ఇవెల్ల కరనిరాకరణయల్లి ప్రయుచశానవాగిత్తు. ఇదర ఫలవాగి జంగల్లా సవలత్తు చిందు ప్రసరా పరిషారపాగి ఒదగి బందితు.

ಗಳಿಗ ರಲ್ಯೂಯೆ ಮತ್ತು ಬೇಳೆ ಸ್ಥಿತಿ ಗಮನಿಸದೆ ಕಂದಾಯದ ಒತ್ತಾಯ ಸಂಗ್ರಹದ ವಿರುದ್ಧ (ಎತ್ತರ) ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ನಡೆಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸಂಪನ್ಮೂಲ ಬಂದಾಯದ ರೂಪ ತಳೆದಿತು. ಅಂದಿನ ಹೆಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ದಿಕ್ಕನ್ನನ್ನು ಮೇಲೆ ಅರ್ವಾರೂಪ ಹೊರಿಸಲು, ಕೃತ್ಯಯನ್ನು ಸೌಕರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿಸಲು ತಗ್ಗಿಸಲು ಕೆಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೌಕರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಹಿತೂರಿಯೆ ಈ ಬಂದಾಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಎಂದು ನೇಪವನ್ನು ಹೇಳಲಾಯಿತು.^೫ ಗಳ ಅಲ್ಲದೆ ಕ್ಷಮೆ ಬಂದಾಗ, ಅಡಿಕೆ ಮರಗಳಿಗೆ ಹೂಳಿರೋಗ ಬಂದಾಗ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಾಟು ಸೀಡಲು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಅಡಿಲತಗಾರರು ತೇರ ಪೀಠಂಬ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುಂಥೂ ಇಂತಹ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಮೊತ್ತವಾಗಿ ಹೇರಣಿ ನೀಡಿದ್ದು.

ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ವನದುಃಖ' ಎರೋಡಿ ಚಳುವಳಿ ಪರಂಪರೆ (ಗ್ರಂತಿ)

ಆರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ಮಧ್ಯಭಿನ್ನ ಕ್ರಮದ ವೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಆರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ ನೈಕರು ರೈತರಿಗೆ ಕೀರ್ತಾತರಂತೆ ಉಪದ್ರವ ನೀಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ತೋವರೆ ಉಂಟಾಯೆತು. ಗಿರ್ಣಂ ರಲ್ಲಿ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಏ ಲಕ್ಷ್ಯ ಉಂಟಾವಿರದ ಇಟ್ಟ ಎಕರೆ ಇದ್ದ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಗಡಿಗಳ ರಲ್ಲಿ ಏ ಲಕ್ಷ್ಯದ ಗಂ ಸಾವಿರದ ಅಲ್ಲ ಎಕರೆಗೆ ಇಳಿದು ಇಂ ಸಾವಿರದ ಗಂ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಭೂಮಿ ಪಾಲು ಬಿಡ್ಡಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಬೀಳುಭೂಮಿ ಗಡಿಗಳ-ಲ್ಲಿ ರಲ್ಲಿ ಇಂ ಸಾವಿರದ ಜಿಲ್ಲಾ ಎಕರೆ ಇದ್ದರೂ ಗಡಿಗಳ-ಗಡಿಗಳ ರ ಹೇಳಿಗೆ ಗ ಲಕ್ಷ್ಯ ಏ ಸಾವಿರದ ಜಿಲ್ಲಾ ಎಕರೆಗೆ ಇತ್ತು. ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ಗಂ ಕೂಡಾ ಕಡಿಮೆ ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಇತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಚೆಳಿಗಾಲದ ವರದನೇ ಬೆಳೆಯಾದ ದ್ವಿಧಾಧಾನ್ಯಗಳ ಬೆಳೆಗಳ ಕ್ಕೆತ್ತುವು ಕುಸಿದಿತ್ತು. ಬೆಳೆ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ರಕ್ಷಣೆ ಆರಣ್ಯಗಳಾದ ಕಾರಣ ಮೊದಲು

*८. लक्ष्मीकृष्ण जिल्हा गृहीतमर्या., (१८८५), द्वारा मूल्यवान् कामता (८०) [यांचे गृहीतमर्या., (१८८५), जेम्स कूलिंबला प्राची II, (८०) झालातील लादू-कै.]

ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಿಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಲಿಗೂಟಗಳ ಸರಬರಾಜಿಗೆ ಆಗ ಕಡತ ಬಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ದ್ವಿದಳ ಧಾಸ್ಯಗಳ ಬೇಳೆ ನಿಂತಿತು. ಗಡ್ಡಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಬೇಳೆಗಳ ಕಾರಣ ಭತ್ತದ ಮೂದಲ ಬೇಳೆ ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದು ಈಗ ಕುಂತಿತಗೊಂಡಿತು. ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದ ಉಚಿತ ಮೇವು ಸಿಗದೆ ಹೋರೆ ಮಲ್ಲಿನ ಬೆಲೆ ಗಂ ವಷಟಗಳಲ್ಲಿ ಜಿ ರೂ ನಿಂದ ಇಂ ರೂಗಳಿಗೇರಿತು. ಮನೆ ಹೊದಿಕೆಗೆ ರಾಸುಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಲ್ಲು ತುಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. ಬೇಸಾಯಗಾರಣಿಗೆ ಸೋರುವ ಮಳೆ ಮನೆ, ದನಕರುಗಳಿಗೆ ಉಪವಾಸವೆ ಗತಿ ಆಯಿತು. ಗಳಳಂ ರಲ್ಲಿ ಇಂಳಿಲ ಜ.ಮ್ಯೂಲಿ ರಕ್ಷಿತ ಅರಣ್ಯವಾಗಿ ಆದರ ಶೇ. ಗಂ ರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಇಳಾಗ ರೈತರು, ಸೋಪ್ತು, ತರಗೆಲೆ, ಗೂಟ, ಬಿದಿರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಅವಶ್ಯಕ ಮರಮಟ್ಟಗಳಿಗೆ ಕಾದಿಟ್ಟ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವ ಸ್ನಾವೇಶ ನಿರ್ಮಿತಪಾಯಿತು. ರೈತರ ಹಕ್ಕು ಕಸಿಯು, ಪಂಚಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ಹಗಲುದರ್ಮೋಚೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಆಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಇದೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟಿಷರನ್ನು ರೈತರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿರೋಧಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಗಳಳಂ ರಲ್ಲಿಯೇ ವನದುಃಖ ನಿವಾರಣಾ ಸಭೆಯನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಗಳಳಿ ರಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯು ಸಭೆ ಸೇರಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಗಳಳಿ ರ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜೆಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಸೆಟೆಯರ್ (ಪ್ರ. ಗಳಳಿ) ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಬಂದ ಆರಣ್ಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದರ್ವೆ, ಆದ ವಸ್ತುಪೂರ್ವಿಗಳ ವಾವಳಿ, ಆದರಿಂದ ಬೇಳೆಗಳ ನಾಶವನ್ನು ತಡೆಯಲು ಸರ್ಕಾರದ ನಿರ್ಬಳ್ಳೆ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದಾಗಿ ಪರಿಫೀತಿ ವಿಷಮಿಸಿತು. ಅದು ಕಾರಣ, ಗಳಳಿ ರಲ್ಲಿ ಬೀಳಿಗಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ವನದುಃಖ ನಿವಾರಣಾ ಸಮೀಕ್ಷಣ ನಡೆಯಿತು. ಗಳಳಿ ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಸಮೀಕ್ಷಣ ನಡೆದು ರೈತ ವರ್ಗಗಳ ವಿನಾಯಕ ವಿರೋಧಿ' ಇಂಳಿವಳಿ ತರೆ ಎತ್ತಿತು. ಈ ಚಳುವಳಿಯ ನೇತ್ಯಕ್ಕೆವನ್ನು ಗಳಾಪತಿರಾವ್ ಮಾಸೂರರು ಪರಿಸಿದರು. ಅವರು, ಜೆಲ್ಲಾಯ ಬಹುಂಬಾತ ರೈತರು ಕೃಷಿಕ ಬದುಕೇ ದಿನಾ ಕೃಂಗಾರಿಕ ಅಲ್ಲ, ಕೃಷಿ ಕುಸಿತದಿಂದಾಗಿ, ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಪ್ರಮಾಣಪ್ರ ವರುಪೇ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಕೃಷಿ ಉತ್ಸನ್ಸ ಕುಂತಿತಪಾಗಿ ಬದತನ ರೈತರನ್ನು ಕಾಡಿ ಉತ್ಸಾಹಗನುಂದಿಸಿದೆ. ಆರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ವಯಿತ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಹದ್ದಬಿಂಬಿನ ಕಮಗಲು ರೈತರನ್ನು ಬಂಡ ಸರಂಕಷ್ಟೆಡು ಮಾಡಿದೆ, ಎಂದೆಲ್ಲ ಜೆಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗೆ ಗಳಳಿ ರಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಗಳಳಿ ರ ನಿಯಮದಂತೆ ಇಂ ಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾದಿಟ್ಟ ಅರಣ್ಯ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಕಡೆ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಸರಾಸರಿ ಎರಡಾಂಶ ಮಲ್ಲುಬಿಂಬಿ ಕೊಟ್ಟು ಆದರ ಮೇವಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಮಿತಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶಗಳೇ ಇಲ್ಲಾದಾಗ ಸರ್ಕಾರ ಆರಣ್ಯದ ಹಕ್ಕು ಚಲಾಯಿಸಲು ಬಾರದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬರಿ ಬೋಳು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಪ್ರೌದೆ ತುಂಬಿದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ, ಇಂಥ ಹಕ್ಕು ಚಲಾವನ್ನೆ ಹೇಗೆ? ರೈತರು ಮೋಗಲಾರದ ದಟ್ಟಾರಣ್ಯ ಅಥವಾ ಪಲವು ಮ್ಯಾಲೆ

ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು; ಹೊರೆಸೊವ್ವೆ ಸೌದೆಗೆ ೧-೨ ಮೈಲಿ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ಸಾಗರೇಕಾದುದು; ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಅರಣ್ಯಜನ್ಯ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತಲ್ಲದೆ ಹೂ ಹೊಟ್ಟೇ ಹೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದುದು, ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ನಿರಂತರ ಪರ್ವತಗಳು, ಕೆರುಪುಳ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ರೈತರಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಆಸಮಾಧಾನ ಬೆಳಿದಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಕುರುಡು ನೀತಿಗೆ ರೈತರು ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಇಂ ರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತೋರಿದರು. ಪತ್ರಿಕೆಗಳು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಜಾಗೃತಿ ಮಾಡಿದ್ದವು.*೧೦ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಗುಂಟೆ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳಿದ ರೈತ ಗಣಾ ರ ನಿರ್ಣಯಪೂರ್ವದರಂತೆ ಬೆಲ್ಲ ತಯಾರಿಕೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಸೌದೆಗೆ ಕಡ್ಡಾಯ ಗ ರೂ ತೆರಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಇದು ಜನರಿಗೆ ಸುಲಿಗೆ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಮಾಂಟಿಯ್‌ನ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದಾಗಿ ಈ ದರ ಗ ರೂ ನಿಂದ ಎರಡೂವರೆ ಆಂತೆಗೆ ಇಳಿದು ರೈತರು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದ್ದರು; ಮುಂದೆ ಸವಲತ್ತು ನಿರಾಕರಣೆ, ಕಂದಾಯ ಭಾರ ಹಾಗು ವಸ್ತುಪ್ರಾಣ ಯಾವಳಿ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಉದಾಹಿಸೆ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಇಂ ೧೦ ರಲ್ಲಿ ರಾ॥ ಸಾ॥ ಗೋಪತೀರಾವ್ ಮಾಸೂರರು ಸಾಹೇಬ್ ಪದವಿಗೆ ರಾಜೀನಾಮೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಹಾಗು ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟವು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಸಮಯಾವಧಾನದ ಕೊರತೆ ಕೆರುಪುಳ ದಪ್ತ ಇವೆಲ್ಲ ಸಹನೆಯ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಹಾದಿಗೆಡಿಸಿ ಹೇಗೆ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ದಾರಿಯಾಯಿತು, ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ವನದುಃಖಿ ಚಳುವಳಿ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಉತ್ತರಕ್ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯ ‘ಹುಲಬಣಿ-ಕರನಿರಾಕರಣ’ ಜಣುವಳಿಗಳು (೧೯೫೦)

ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಲುತ್ತಮವರೆದರೆ ನಾಡೆಯು, ಹಾಲಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲಿಗರು, ನಾಮಧಾರಿಗಳು; ಅದಿಕೆ ತೋಟದ ಸಾಗುವಳಿ, ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ಹವ್ವುಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತೆ. ವಿಶೇಷತೆಯ ಸಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ತರ, ಯಲ್ಲಾಪ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಹೆಚ್ಚು; ಕ್ಯಾಂಪಿ ಅವಲಂಬಿತರೆಂದರೆ ವಳ್ಳೆಪ್ಪೆಕದೆಯು, ದೀವರು, ನಾಮಧಾರಿಗಳು. ಘಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ನಿಬಿಡ ಅರಣ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಮಲೇರಿಯಾ ಹಾವಳಿ ಹಿಂಸ್ಯ ಪಶುಗಳ ಕಾಟ, ಕಾಡಾನೆಗಳಿಂದ ಗಡ್ಡೆಬೆಳೆ ಬೈರುಗಳ ನಾಶ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ರೈತರ ಈ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸ್ವಂದಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ಅರಣ್ಯ ಸಂಬಂಧದ ಸವಲತ್ತನ್ನು ಕಸಿದು ಕಾದಿಟ್ಟ ಅರಣ್ಯ ಬೆಳೆಸುವ ಯೋಜನೆ ಜಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಲೇರಿಯಾ ರೋಗದ ಹಾವಳಿಗೆ ರೈತರು ತುತ್ತಾದರು. ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂಕೋಲೆ, ಶೀರಕಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ತರ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಡೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಆರಂಭವಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇಂ ೧೦ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳಿಂದ ಹುಲಬಣಿ ಅಂದರೆ

*ಇ. ಡಾ॥ ಸೂರ್ಯನಾಥ ಕಾಮತ್: ‘ಉತ್ತರ ಕ್ಕನ್ನಡ ರೈತರನ್ನು ಕರಳಿಸಿದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ನೀತಿಗಳು; ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ, ಸಂ. ಶಿಂಗಳ್, ಪ್ಲ. ೧೦,೬೨

ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸಲಿ, ಮೇಯಿಸದಿರಲಿ, ಆ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡುವ ನೇರ ಕರ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರ ವಸೂಲಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಭೂಕಂಡಾಯ ವಸೂಲಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಜಪ್ಪಿಕ್ಕೆಮುವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸರಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ೧೯೬೦ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಿಂದ ಈ ಕಾರಣಗಳಾಗಿ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ದಾಪುರ, ಅಂಕೋಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಬಿನ್ನಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಆರಂಭವಾಗಿತ್ತು. ಆಗಸ್ಟ್ ಇಂದ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ವಸೂಲಿ ಆರಂಭವಾದರೂ ಪ್ರಗತಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ, ಸರಕಾರ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ವಸೂಲಿ ಅವಧಿಯನ್ನು ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ೩೦ ರ ವರೆಗೆ ಅನುತ್ತರ ಅಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ವರೆಗೆ ಮತ್ತೆ ನವೆಂಬರ್‌ವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು.

ಮೊಳೆ ದೇವಣ್ಣನಾಯ್ಕು, ಬಾಸ್ಕೋಡ ರಾಮನಾಯ್ಕು, ಶೆಟ್‌ಗೇರಿ ಜೋಗಿನಾಯ್ಕು, ವಂದಿಗೆ ಹಮ್ಮಣಣ್ಣನಾಯ್ಕು, ಭಾವಿಕೇರಿ ರಾಮನಾಯ್ಕು, ವಾಸ್ತೇ ಸುಬ್ರಾಯನಾಯ್ಕು, ಹಿಚಕಡವ ಬೀರಣ್ಣನಾಯ್ಕು, ರಾಮಚಂದ್ರನಾಯ್ಕು, ಮಂತಾದವರು ಈ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ಕರನಿರಾಕರಣಯ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ನಾಡವರು ಹಳ್ಳಿಯಕೂಟ, ಸೀಮೆಸಭೆ ಪರ್ವದಿಸಿ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಹಳ್ಳಿಯಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರು ಚೇಗವಾಗಿ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ದಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕೆನಲ್ಲಿ ೧೯೬೦ ರ ನವೆಂಬರ್ ೩೦ಗಳಿಂದ ಮಾಮಲೆದಾರರು ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ವಸೂಲಿಗೆ ಜಪ್ಪಿ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದರು. ಆದು ರೈತರಿಗೆ ಹೀಡ ಎನಿಸಿತ್ತು. ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ಕೊಡದಿದ್ದ ಮುದುಕನ್ಮೂಳ್ಯವನ್ನು ಮೈಯೇಲಿನ ಹೊಡಿಕ ತೆಗೆದು ನವೆಂಬರ್ ೩೦ಗಳ ಒಳಿಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯಿವರಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದರು. ಆ ಮುದುಕ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ಯಯನ್ನು ಕೊಡಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಉಲಿನ ಪಟೇಲನಿಗೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ಮೋಡಲಾಗದೆ ಬಡಬಗ್ಗರ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ಬಾಕಿ ೩೦ರಾಗಳನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ತುಂಬಿದ. ಆಗ ಉಲಿನ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ, ಸಾಮೂಹಿಕ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿದರು. ಪಟೇಲನಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಕೂಲಿಯಾಕೂ ಸಿಗದಂತಾಯಿತು. ಸರಕಾರ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ವಸೂಲಿ ವಿಫಲವಾಯಿತು. ವಸೂಲಿ ಗಡುವನ್ನು ೧೯೬೧ ರ ಮಾರ್ಚ್ ೧೫ ರ ವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ತಾನಾಗಿ ಅಳ್ಳು ಹೊರಡಿಸಿತು.

ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ಕರವಸೂಲಿ ಅವಧಿ ವಿಸ್ತರಣೆಗೆ ಹಾಗು ಆರಣ್ಣದಲ್ಲಿ ದನ ಮೇಯಿಸುವವರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ಕರ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಕೊನೆಗೆ ಸರಕಾರ ಒಪ್ಪಿತು. ಹೀಗೆ ಹುಲ್ಲಬಿನ್ನಿ ನಿರಾಕರಣ ಸತ್ಯಗ್ರಹಕ್ಕೆ ವಿಜಯ ದೊರೆತಿತ್ತು. ಇಂಥ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೇರಾಟದ ಸಂಬಂಧದ ಕರ ನಿರಾಕರಣ ಸನ್ನೇಶಕ್ಕೂ ಬೆಂಬಲ ನೀಡಿತು. ಸಂಘಟಿತ ರೈತ

ಜನತಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಕೊಡುಗೇಮು ಬಗೆ ಇದು. ರಾಜಕೀಯ ಸದುದ್ದೀತಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಅಂದೋಲನ ಪುಟ್ಟಿಯು ಇದಾಗಿತ್ತು.

ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತರ (ಅಧಿಕ ಕಾರಣ) ಕರನಿರಾಕರನೆ (ರೇಣಿಗ)

ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರಲ್ಲಿ ಏನು ಕಾರಣಪ್ರೇರಿತ ಭೂಕುದಾಯ ತೆರುವ ಸಾಮಧ್ಯಕ ಕಡಿಮೆ ಆಯಿತು. ಸಹಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆ ಬಾರದೆ ಭತ್ತದ ಬೆಳೆ ಕೃಗೂಡಲೀಲ್ಲ. ಅದಿಕೆ ಬೆಳೆಗೆ ಕೊಳ್ಳಿರೋಗ ತಗ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಹಾಣಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದಿಕೆ ಬೆಳೆ ಬಮ್ಮೆಲೆ ಚಸಿಯಿತು. ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚನೀಯವಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೊರೆ ಇಟ್ಟಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ತಹಕೂಬ ಇಡಲು ಬಿನ್ನವಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇದೆಲ್ಲ ಪಕ್ಕ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರೇರಿತಪೆಂದು ಮೇಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಭಾವಿಸಿದರು. ರೈತರ ಕಂಗಾಲು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮಾಮಲೆದಾರರು ತಿಳಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾವಹನೆಯ ಶಿಕ್ಷೆ ಒದಗಿತು. ಅದರಿಂದ ರೈತರ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಬರಲು ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಾರಣರಾದಂತಾಯಿತು. ರೈತರ ಯೆಷಟ್ವಾರೆ ಹೀಗೆ ಇಳಿಮುವಿವಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದುದು, ತಿರಿಗೆ ಭಾರ ಆವರಣ್ಣ ಕಂಗೆದಿಸಿದುದು, ಗಣವಿಜ-ಎ. ರ ಕೊಲೆನ್‌ ಅವರ ವರದಿಯಿಂದ ಪುಟ್ಟಿಗೊಳ್ಳತ್ತದೆ. ಅದು ಹೀಗಿದೆ:

i. ಹೋಟಗಾರರ ಸಾಲದ ದೊರೆಯ ಕಾರಣ ಕನಿಷ್ಠ ಸ್ಥಿತಿಯ ಹೋಟಗಳು ಹಾಗು ಹಳೇ ಅದಿಕೆ ಗಿಡಗಳೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದ್ವಾವು.

ii. ಘಟ್ಟದ ಕೆಲಗಿನ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳ ಅಪ್ರಮಾಣೀಕ ದುಡಿಮೆ, ಏರಿದ ಕೂಲಿದರ, ಜೈರಿಗೆ ಕುಸುಲಿದ ಕೊಳ್ಳಿರೋಗ, ಹಂದಿ, ಶಾಷನ, ಮಂಗಗೇ ಕಾಟ, ಬಂದೂಕು ಲೈಸೆನ್ಸುಗಳ ಅಭಾವ, ಅನಾರೋಗ್ಯಕರ ಹವೆ, ಮಲೇರಿಯಾ ಹಾವಲಿ, ಜನಪಂಬೀಯ ಇಲಿತ, ಬೆಲೆಕುಸಿತ, ಆಡಾಯ ನಷ್ಟ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ರೈತರ ಕಂಗಾಲು ಸ್ಥಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಮಳೆ ಬರದೆ ತರೀ ಜಮಿನಿನ ಇಳುವರಿ ಕಡಿಮೆ ಅಗಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ನೆಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲ. ಅದಾಗ ತೀವ್ರೆಯ ತಪಕೂಬ ಇಟ್ಟ ಮುಂದಿನ ಹಾಲನ ಹಾಗುವಳಿಗೆ ತಕಾವಿ ಸಾಲ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗೆ ರೈತರು ಆಪಣಲು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ನೆರವು ದೊರಕಿಲ್ಲ.

ಈ ಒಸ್ಸುಲೆಗಳಿಂದ ರೈತರು ಗಣಿಗ ನೇ ಜನಪರಿ ಗೂಡಿ ರಂದು ಶಿರಸಿಯ ಮಾರಿಕಾಂಬ ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತುವಳಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು ಹೀಗೆ:

ಸದ್ಗುರು ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಕಡಿಮೆ ಧಾರಣೆ ತಗ್ಗಿದೆ. ಸಾಗುವಳಿ ವಚ್ಚೆ ಸಮನಾಗಿ ಅದಾಯ ಇಲ್ಲ. ರೈತರಿಗೆ ತೀವೆ ತೀರಿಸುವ ಹಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ತೀವೆ ವಸೂಲಿ, ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘ ಯಾಗು ಸಾಮಾರಿಂದ ರೈತರ ಸಾಲ ವಸೂಲಿ, ಇವೆಲ್ಲ ತಪಕೂಬ ಇಡಬೇಕು. ಸನ್ನಿಹಿತ ಗಮನಿಸಿ ಗೇಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೆಲುಗಳಿಗೆ ಖಾತೆದಾರರು ಸವಲತ್ತು ತೋರಿಸಬೇಕು, ಎಂದೆಲ್ಲ ಆ ಗೊತ್ತುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತು.

ಕುಮಟಾ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತ ಪರಿಷತ್ತು ಕಾಡ ತೀವೆ ತಪಕೂಬ ಇದುವ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಿಸ್ತುವಿಸುವ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸಿತು. ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತ ಪ್ರಮುಖಿಯ ಜ್ಯೇಶ್ವರನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣ ರೈತ ಪರಿಷತ್ತು ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೆ ಹಾಲಕಣೆ, ಕಾನೂನಾರ ಫಿಕಾದಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮಗಳ ರೈತರು ತೀವೆ ತಪಕೂಬ ಕುರಿತು ಕಲೆಕ್ಟರರಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ಹಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನುವಾದ ಬೇದಿಕೆಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಾಂಕಿಸಿ, ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಅಧಿಕ ಕಾರಣ ನೆಲೆಯನ್ನು ಮನದಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅಗ್ರಹವಿಟ್ಟು ಕರನಿರಾಕರಿಸಿ ಘಳಿಪಡೆದರು.

ಹಿರೇಕರೂರಿನ ಅಧಿಕ ಕಾರಣ ಕರನಿರಾಕರಣೆ (ಗ್ರಂಥ)

ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಹಿರೇಕರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯಂ ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಯಾಗು ಬಿತ್ತಿದ ಬೆಳೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಆಗದೆ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ಕಂಗಾಲಾಗಿತ್ತು. ಕೆರೆ, ಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರ ಕೆಲವೆಡೆ ಕೊಳ್ಳಬೇಗ್ಗೆ, ಮಳುಬಿದ್ದು ನೀರು ಸೇವನಾಗೆ ಅರ್ಜಣಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜೊತೆಗೆ ರೈತರಿಗೆ ರೋಗಗಳ ಖಾಪುವ. ಇಂಥ ಸಂಭರಣಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತೀವೆ ನೀಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಎಂದು, ತಮ್ಮ ಕರನಿರಾಕರಣೆ ಕುರಿತು ಮುಖೀಂದರಾಗಿದ್ದ ಕೆಮಿಗ್ರಾಮದ ಪಟ್ಟೆಲ ವೀರನಾಡರ ಆವರ ಮುಂದೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರು ಬಿಸ್ತುವಿಂದರು. ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿ ದಂಸಭಾವಿಯ ರೈತ ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಗಣ್ಯಂ ಜನರಿ ಇ ನೇ ತಾರಿಖಿ ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಅಂದೋಲನದ ನಾಯಕರಾಗಿ ವೀರನಾಡರು ಮುಂದೆ ನೀಡಿರು. ದಂಸಭಾವಿಯಲ್ಲಿ ಗುಜ್ಜೆಪ್ಪ ಡಳಿಕೇರಿ, ಶಿ.ರು. ಸೇಸ್ವಿ, ಕೆ.ಎಚ್. ಪಾಟೀಲ್ ಶವರುಗಳು ಈ ಅಂದೋಲನಕ್ಕೆ ನೆರವಾಗಿ ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಸಂಘಟನೆ ಬಲಗೊಂಡಿತು. ಗಣ್ಯಂ ಜನಪರಿ ಶಿಂಗಂದು ವಕ್ಕೆಲ ಪಾವಟೆಯವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಹಿರೇಕರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕು ದೈತ ಪರಿಷತ್ತು ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೈತರ ಕಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ರಂಗನಾಥ್ ದಿವಾಕರರ ಭಾಷಣ ಕೇಳಿತು. ಪಲು ಜನರ ಮಂಡಳಿ ರಚಿಸಿ ಕಂದಾಯ ತಪಕೂಬ ಇಡಲು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಆವರ ಮೂಲಕ ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಹಿರೇಕರೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರಿಗೆ ಕರನಿರಾಕರಣೆ

ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ವೀರಸಗೌಡರ ನೇತ್ಯಕ್ಕದಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸತ್ಯಗ್ರಹಕ್ಕ ಸಿದ್ಧಾದರು. ಫೆಬ್ರವರಿ ಇನೆ ತಾರಿಖು, ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ರರ ಹಿರೇಕೆರಾರು ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತರ ಕಂಗಾಲು ಸ್ಥಿತಿಕಂಡು ಅಧಿಕ ಅಪಶ್ಮಿನಲ್ಲಿ ಸರಪಾಗಬೇಕೆಂದು, ಕನಾಟಕ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಅದು ರೈತರಿಗೆ ಮುಮ್ಮುಸ್ಸು ನೀಡಿದಂತಾಗಿ, ಸರಕಾರದ ಕ್ರಮದೆಮರು ಸಿದ್ಧಾದರು. ಫೆಬ್ರವರಿ ೪ ರಿಂದ ಹಿರೇಕೆರಾರು ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮೊದಲ ಕಂತಿನ ಕರ ವಸೂಲಿಗೆ ನಿಂತು, ಕರ ನಿರಾಕರಿಸಿದವರಿಗೆ, ಜ್ಯೇಲು ಎಂದು ಹೆದರಿಸಿದರು; ಬೇರೆಡೆ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲದೆ ಕರ ವಸೂಲಿಯಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳ ಹೇಳಿದರು; ಚೆಕ್ಕಿರೂರಿನ ಶ್ರೀಮಂತ ಜಮೀನುದಾರನ ಮನೆ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ರೈತರಲ್ಲಿ ಭಯ ಮಟ್ಟಿಸಿದರು. ರೈತರು ಎದೆಗೆಡಲಿಲ್ಲ. ವಸೂಲಿಯ ಗಡುವು ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೫ಕ್ಕೆ ಮುಗಿದರೂ ಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯ ಇಗ ಸಾವಿರ ರೂ ಮಾತ್ರ ವಸೂಲಾಗಿತ್ತು. ಅನೇ ಕಂತಿನ ವಸೂಲಿ ಮಾಚ್ಕೆ ೬ ರಿಂದ ಆರಂಭವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಗಾಗಾಧರ ದೇಶಪಾಂಡ ಅವರು ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಯವರಿಗೆ ತಂತಿಕೊಟ್ಟು ಕನಾಟಕದ ಕ್ರಿಯೆ ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು (ಅಂಕೋಲ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ರರ, ಹಿರೇಕೆರಾರು ತಾಲ್ಲೂಕು) ಮರಯೆಚೇಡಿ ಎಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಾಂದಿ- ಐವಿನ್‌ ಒಪ್ಪಂದದ ಕಾರಣ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ ಅಂಕೋಲಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಅಲ್ಲಿ ಚೆಳುವಳಿ ನಿಂತಿತು. ಆದರೆ ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಪ್ರರ, ಹಿರೇಕೆರಾರು ತಾಲ್ಲೂಕೆನವರು ಅಧಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದ್ದು, ಅಹಮಾಲುಗಳ ಮೂಲಕ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನೂ ಮನವಿ ಮಾಡಿ ಕೊಲಬ್ಬು ಪಡೆಯಲು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲವೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ಜಪ್ತಿಸತ್ತವು ತೇವ್ರ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅರಿವಿಗೆ ಬರಲಾಗಿ ಅದು ಸ್ವೇತ ಬೆಂಬಲ ಮಾತ್ರ ನೀಡಿತು. ರೈತರು ಜಪ್ತಿಸತ್ತವನ್ನು ಧ್ಯೇಯದಿಂದ ಅಷಿಂಸಾ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಿ ನಿಂತರು. ಹಿರೇಕೆರಾರಿನಲ್ಲಿ ಇಂಕ್ಕೂ ಮೇಲುಟ್ಟು ರೈತರ ಮೊಲಗಳನ್ನು ಸರಕಾರ ಮುಟ್ಟಿಗೊಳೆಲು ದಾಕೆಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಮನೆಗಳ ಜಪ್ತಿ ಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಇಂತಹ ಮನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜಪ್ತಿ ಎಂದು ಸೇರಿಸಿ ವಟ್ಟಿತ್ತು. ಸರಕಾರದ ಇದಾವ ಕ್ರಮಚಳ್ಳು ಬೆದರಿದೆ ಯಾವ ರೈತರನೂ ಒಂದು ಕಾಸೂ ಹೊಡಲಿಲ್ಲ.*೧೦ ಅ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಟ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಗ್ರಂತಿ ರ ವಪ್ಪಿಲ್ಲ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಮೀಷನರ್ ಸ್ಕೂಟರ್ ಮತ್ತು ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರ ಇವರ ನಡುವೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು:

*೧೦. ಏಕ್ಕುಕನಾಟಕ, ಪಾರಪತ್ರಿಕೆ (ರಷ್ಟ್ರ.ಇ.ಗ್ರಂತಿ), ಬೆಂಗಳೂರು.

- i. ತೋಟದ ಅಧಿಕ ಬೆಲೆ ಹಾಗು ಇತರೆ ಬೆಳಗಳ ಬೆಲೆ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ ಅಧ್ಯರಿಂದ ತೋಟದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ತೀವ್ರೆಯ ಅನೇ ಕಂತು ಕೊಡಲು ಬಹಳ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವಿಸಿದ ತೋಟಗಳು ಹಷ್ಟೆ. ತಹಕೂಬಿ ಬಗ್ಗೆ ಅರ್ಜ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಲೆಕ್ಟರುಗಳು ಆ ಕುರಿತ ವಿಚಾರಕೆಗೆ ಅರ್ಜ್ಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಾದಲ್ಲಿ ಈ ಆಲ್ಯೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಒಪ್ಪಬೇಕು.
- ii. ಅರ್ಜ್ಯ ವಿಚಾರಕೆಯಲ್ಲಿ ತೀವ್ರೆ ಏ ಕಂತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಂಭಾಧದಲ್ಲಿ ಸಮಲತ್ತನ್ನು ಸರಹಾರದಿಂದ ನೇರ ಪಡೆಯಬೇಕು.
- iii. ಚಳುವಳಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ವಚನವನ್ನು ಹಾಲಿಸಿದ ಕೊಡಲೇ ಕಾನೂನಿನ್ನರು ಕ್ರೀಕೋಂಡ ಖಟ್ಟೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಸತ್ತೀ ಕುಮಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು.
- iv. ಹಷ್ಟೆ ಕೊಡದೆ ಇದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಕಿದ ದಂಡದಲ್ಲಿ ವಸೂಲಾಗದೆ ಇದ್ದ ದಂಡವನ್ನು ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಗುವುದು.

-ಇದಕ್ಕೆ ಎ-ಎ-ರೆಎಗಿ ರಂದು ಕಮೀಷನ್‌ರ್ ಸ್ಕ್ಯಾಟ್‌ನು ಸಹಿ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ ಓಂಗೆಯೆ ಗೆಂಗಿ ರಲ್ಲಿ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಾ ಸಿ.ಎಂ. ಪೂಣಾಚ್ಚೆ ಬೆಳ್ಳಿಯವು ಅವರುಗಳು ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿ ನೇತ್ಯಾತ್ಮ ವಹಿಸಿದ್ದರು.

ಈ ಮೇಲೆ ಉತ್ತರಾದ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿಗಳು*೧೦ ರೈತರಿಗೆ ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಘಲ ತಂದು ಕೊಟ್ಟವು. ಪ್ರತಿಕೊಲ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ನಡೆಸಿದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ವಿ ದೊರೆತ ಬಗೆ ಅದು. ಆರ್. ದಿವಾಕರ, ಕಲಮಣಿಕರ ಅವರುಗಳ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಇದರೊಡನೆದ್ದವು. ಕರನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿದ ರೈತರು ಯಾವ ಹೊಲಮನೆಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರೋ, ಅವೆಲ್ಲ ರೆ.೨೨-೨೫ ರಲ್ಲಿ ಹೋರಾಟದ ಘಲವಾಗಿ ಮರಳಿ ಒದಗಿದ್ದವು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮಂತ್ರಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಪ್ರಾರ್ಥಿತವಾದಾಗ ರೈತರ ಸ್ಥಿರಭರಾಸ್ತಿಗಳಿಲ್ಲ ಆಯಾ ಮಾಲೀಕವಾರು ಮರಳಿ ದೊರೆತವು. ಅಂದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಸತ್ತಾ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಟ್ಟ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಕಾಲಾಂತರದ ಹೋರಾಟಗಳ ಪರಂಪರೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯಪಕ್ಷ ಗಳಿಸಿದ ಅಧಿಕಾರದ ಕಾರಣ ಯಶಸ್ವಿ, ಪರಿಹಾರ ಪಡೆದದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಒಂದು ರೀತಿ ಮುಯ್ಯಿಯಂತಹ ಕೊಡುಗೆಗಳು ಅವಾಗಿದ್ದವು. ರೈತರು ಮತ್ತು ಸರಹಾರದ ನಡುವೇ ಅಂದಿನ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು, ಇಂದಿನ ವಿಧಾನಸಭೆ - ಪರಿಷತ್ತಿನ ಶಾಸಕರಂತೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಾಯಕತ್ವ ಹಾಗು ಸಮಸ್ಯ

*೧೦. ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರ., (ರೆಜಿಂ), ಕರನಿರಾಕರಣ ವೀರಕ್ಷಣೆ, ಪ್ರ. ೪೪,೨೫,೨೦.

ಪರಿಹಾರಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರು. ಇಂದಿನ ವೇಗದ ದಿಕ್ತಿರ್ ಪರಿಹಾರಗಳು ಅಂದಿನ ಚೆಳುವಳಿ, ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಒದಗಿತೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇದ್ದರೂ ಹೋರಾಟ ಪರಂಪರೆಯ ಒತ್ತಡಪೆ ಪರಿಹಾರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಆಳುವವರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು ಎನ್ನಬೇಕು. ನಿಯಮ ಪಾಲನೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಇದ್ದೂ, ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಂದ ಸಹನೆಯ ಮಿತಿ ಮೀರಿದಾಗ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಕರನಿರಾಕರಣ, ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳ ಮೂಲಕ ರೈತರು ಪ್ರತಿದೋಧ ತೋರಿ, ನಿಯಮ ಪಾಲನೆಗೆ ಕಾಲಾವಕಾಶ, ಆರ್ಥಿಕ ಸವಲತ್ತನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೇ ವಿನಾ ಪೂರ್ಣ ನಿಯಮ ಬಾಹಿರ ವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಯಮರಹಿತರೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಹೋರಾಟಗಳ ಬಗೆಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಪರಂಪರೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೂ ತಮ್ಮ ಚೆಳುವಳಿಯ ಕಾವನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು. ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಕೀಸಾನ್ ಸಭಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ವಾಪಕವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶ, ಬೆಳಗಾಂ, ಬಿಜಾಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ, ಹುಬ್ಬಳಿ, ಕೋಲಾರ, ಕೊಡಗು ಮುಂತಾದೆಡೆ ಚೆಳುವಳಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಬಿಲ ಬೇರುಗಳಾದ್ದುವು. ದಿನಕರ ದೇಶಾಯಿ, ಎನ್.ಎಸ್.ಎಲಾಫಾಧ್ಯಾಯ ಜೋಗಾನಾಯಕ ಮುಂತಾದವರೂ ಈ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಅಂತಹಿಗೆ ರೈತರಿಗೆ ನಾಯಕರ ಕೊರತೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಹೋರಾಟದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕುಸಿತೆವಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೋಳಿ ರವರೆಗೂ ಕರನಿರಾಕರಣ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು ಎಂಬುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ವಿಶೇಷತಃ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್, ರೈತರನ್ನು ತನ್ನ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಗೋಳಿ-ಇಗ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾನೂನು ಭಂಗ ಚೆಳುವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆದ ಅಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ಮುಟ್ಟಿಗೋಲು ಹಾಗು ಹರಾಜನ್ನು, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ಪ್ರತಿಭಟನಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಲ್ಲಿ ಸೌರಬ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿ ಗ್ರಾಮದ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಪಾಲ್ಯಾಂಡಿದ್ದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಉಗ್ರರೀತಿಯದಲ್ಲ ಎಂದಿದ್ದರೂ, ಪರಿಣಾಮ ರಹಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರು ವರ್ಜಾಪುತಿನಿಧಿ ಸಭಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ (೧೦.ಆರ್.ಎ) ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಚರ್ಚೆ^{*೩೦} (ಜೂನ್ ಗೋಳಿ)

ಕಂದಾಯ ಮಾಫ್ ಹಾಗು ಕಂದಾಯ ಕಂತುಗಳ ಹೆಚ್ಚಳ-ಅಧಿವೇಶನದ ಕಲಾಪಗಳು

ಈ ಕುರಿತು ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಕೋಲಾರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶ್ರೀ ದೊಡ್ಡರಾಮೇಗೌಡರು ಮಾತನಾಡಿ; ಭೂಕಂದಾಯದ ಹೆಚ್ಚಳದ ಜೊತೆಗೆ ರೈಲು, ಶಿಕ್ಷಣ ತೆರಿಗೆಗಳಂಥ (ಚಿಲರೆ)

*೩೦ Mysore Representative Assembly Pages (1931) June session
Resolutions, Part-I, PP. 159-168

ಉಪ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ರೈತರು ಸಹಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕಿದೆ. ತಮ್ಮ ಸೀಮೆಗಡಿ ದಾಟಿ, ಹಿಂತಿರುಗುವ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಹಾದಿಸುಂಕ ತೆರಬೇಕಿದೆ. ಸೀಮೆ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಗು ಇತರೆ ದಿನಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುಗಳ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ರೈತರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಈ ಹೆಚ್ಚು ಕರಭಾರವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಬೇಕು. ಹಣ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ಬಿಗಿ ಪೋವಾಟಿನ ಕಾರಣ ಭೂ ಕಂದಾಯದ ಹಣ ಕೊಡಲು ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಬೆಲೆಯೂ ತುಂಡು ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಇಳಿಸಬೇಕು ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿಯಾಚಾರ್ಯ ಅವರು: ಮೈಸೂರು ಹಾಗು ಗಡಿಪ್ರದೇಶದ ಭೂಕಂದಾಯದ ದರಗಳನ್ನು, ಮದ್ವಾಸಿನ ಅದೇ ಬಗೆಯ ಭೂಕಂದಾಯದ ದರಗಳೊಡನೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತ ಮದರಾಸು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆದರ ಇದೆ. ಮಳೆ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ಸುಗ್ರಿ ಕೊಯ್ಯು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ಹೊಡ ಆಗಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಮದ್ವಾಸು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ತರೀ ಸಾಗುವಳಿ ವಿಫಲವಾದಾಗ ಒಣಬೆಳೆ ಕಂದಾಯ ದರದ ರೀತಾಗ್ಗೆ, ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಣ ಚೇಸಾಯವಾ ವಿಫಲವಾದರೆ ಕೇವಲ ಚೆಲ್ಲಲ್ಲಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತ ಕಂದಾಯವನ್ನು ರೈತ ತೆರಬೇತಾದ ಕಾರಣ, ಸ್ವಂತ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟುವ ಸ್ಥಿತಿಗೇಡಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮದರಾಸಿನ ಮಾದರಿ ಅನುಸರಿಸಿದರೆ ರೈತನಿಗೆ ಜೀವದಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜ್ಯದ ಖ್ಯಾತಿ ತೆರಿಗೆಯೂ (ಕಂದಾಯ) ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು, ಮದ್ವಾಸು ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಎರಡಾಷ್ಟೆಯಿಂದ ಎಂಟಾಷ್ಟೆಯರಿಗೆ ಕಂದಾಯ ದರವಿದ್ದರೆ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೂ ನಿಂದ ಎರಡು ರೂಗಳ ವರೆಗೆ. ಆದಾಗಿ ಈ ದರಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮಕ್ಕನುಗಳಿಂದ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಬೇಕು, ಎಂದರು.

ಮಲೆನಾಡು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತು, **ಶ್ರೀ ದ್ಯಾವೇಗೌಡರು**, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಬೆಲೆ ತುಂಡಿದೆ, ಅವಗಳನ್ನು ಕೆಣಿಷ್ಟ ಬೆಲೆಗೊ ಮಾರಲು ರೈತನಿಗೆ ಗ್ರಾಹಕರು ಸಿಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ ಅವಗಳನ್ನೂ ಸಾಗಿಸುವ ಅನುಕೂಲಗಳಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಕಂದಾಯ ನೀಡಲು ಅವನ ಬಳಿ ಹಣವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ರೆವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂದಾಯದ ನೀಡಲು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ, ಕಂದಾಯ ಬಾಕಿಗಾಗಿ ರೈತನ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಹರಾಜಿಗಿಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಶೇಕಡ ಇಂ ರಪ್ಪು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ರೈತರಿಗೆ ನೇರವಾಗಬೇಕು. ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ರಾಮಯ್ಯನವರು ಮೇಲಿನ ವಕ್ತ್ವಗಳ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೆಂಬಲಿಸುತ್ತು ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ನಿಯಮಗಳು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿಲ್ಲ. ಬೆಲೆ ಕುಸಿತದ

ಕಾರಣ ರೈತರು ಕಂಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣ ಶೇ ಏಜಿ ರಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ಹಾಗು ಕಂದಾಯದ ಹಳೆ ಬಾಕಿಯನ್ನು ಅರು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಂತಹ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕು ಎಂದು ವಿಷಯ ಮಂಡನೆ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ನಾರಾಯಣ ಪಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರು: ಭತ್ತು, ಬೆಲ್ಲ, ಅಡಿಕೆ, ತೆಗು ಹಾಗು ಇತರೆ ಬೆಳ್ಗಳ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತೆ, ಹಣ ವೆಹಿವಾಟಿನೆ ಬಿಗಿತದಿಂದಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಸಾಲಪ್ರಾ ಅಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಗೆ ರೆವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಕೆರುಕುಳ ಹಾಗು ಕನಿಷ್ಠ ಶೇ ಲ೦ ರಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡದ ರೆವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಬಳ ನಿಲುಗಡೆಯ ಕುರಿತ ಸರ್ಕಾರದ ರಹಸ್ಯ ಸುತ್ತೋಲೆಯ ಕಾರಣ ಅವರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿದ ತೊಂದರೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಹೇಳಿ ಈ (ಪ್ರ.ಪ್ರ.ನಿ) ಸಭೆಯು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಕನಿಷ್ಠ ಶೇ ಏಜಿ ರಿಂದ ಇ೦ ರಷ್ಟು ಭೂಕಂದಾಯಯವನ್ನು ಮಾಫಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಹಾರಾಜರವರ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವ ಈ ನಿಣಾಯದ ಮೂಲಕ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಸಭೆಯು ಅದನ್ನು ಒಪ್ಪಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಫಿಸಲಾಗಿದೆ, ಎಂದೂ ಗೊತ್ತುವಳಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು(moved the resolution).

ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎ. ರಹೀಂ ಅವರು ನಿಲುವಳಿಯನ್ನು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಪಂಚದ ವ್ಯಾಪಾರ - ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಸಿತವೂ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ರೈತರ ದಿನನಿತ್ಯ ಖರ್ಚುವೆಚ್ಚೆಗಳಿಗೂ ಕಾಸಿಲ್ಲದಂತಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಂಕಷ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರೈತರಿಗೆ ಕೆಲವಪ್ಪು ಪರಿಹಾರ ನೀಡಬೇಕು. ಶೇ ಏಜಿ-ಇ೦ ರಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ಎಂದರೂ, ಸರ್ಕಾರವು ಸುಮಾರು ಏಜಿ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳಷ್ಟು ಆಗುವ ಕೊರತೆಯನ್ನು ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳಿಂದ, ಸಾಫ್ತೀಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಭಾರತೀಯ ಕಿಂಬಿ ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯನ್ನು ಮುಂದಿನ ಬಡ್ಡಿಗೂ (ವರ್ಷ ಮುಂಗಡ) ನಲ್ಲಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಗಳ ಲಕ್ಷ ರೂಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಳ್ಳವ ಮೂಲಕ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಬಳಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿತಗೊಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕೊರತೆ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಬೇಕು, ಎಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದರು.

ಶ್ರೀಯುತರು ಮುಂದುವರಿದು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅಹಮಾಲಗಳು, ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ನಿಣಾಯಗಳು ಕಂದಾಯ ಕಡಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಸಲು ನಿಯೋಗಪ್ರೋಂದು ಸಮಯ ಕಾಯ್ದುದ್ದೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯಾಸ್ತಕ್ವಾಗದೆ ರೈತರಿಗೆ ಯಾವ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ರೈತರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪ್ರಿಯ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಆದು ಕಾರಣ ಈ ಅಧಿವೇಶನ ಮುಗಿಯುವುದರೊಳಗೆ, ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಘೋಷಿಸಲಿವಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು.

ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಿ ಸದಸ್ಯರು ಶೇಕಡ ಟಿಂಗ್-ಟಿಂ ರಪ್ಪು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದರೆ, ತನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿರುವಪ್ಪು ಪರಿಹಾರವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಒದಗಿಸಲಿ ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಶ್ರೀಗುರುಷ್ಠಾಮಿಗೌಡರು, ರೈತರಿಗೆ ನೋಟೆಸು, ಭೂಮಿ ಹರಾಜು ಸಂಬಂಧಿ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನೀಡದೆ, ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಲು, ಕೃಷಿ ಹಾಗು ರೇಣ್ಣ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಗಳ ಲಕ್ಷ ರೂ ವೆಚ್ಚವನ್ನು, ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಡಿತಗೊಳಿಸಬೇಕೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕಡಿತಗೊಳಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ಪರಿಹಾರ ಮೂಲವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿ ಎಂಬ ಸಲಹೆಯನ್ನು ನೇಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಎಸ್.ಎ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಅವರು: ರಾಜ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಡೆ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟ ಪರಿಥಿತಿ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದು, ಆ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಅಹವಾಲುಗಳು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ರೈತರ ಆದಾಯದ ಮೂಲಗಳು, ಬೇಕೆ ಮಾರಾಟ ಹಾಗು ಪಶುಸಂಪತ್ತಿನ ಮಾರಾಟದಿಂದ ಒದಗುವಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗಳ ಧಾರಣೆ ಕುಸಿತ ಈ ಹಿಂದೆ ಕೇಳಿರಿಯದ್ದಾಗಿ, ರೈತರಿಗೆ ವಿಶೇಷ ರಿಯಾಯಿತಿ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಕಂದಾಯ ಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದ ರೈತನ ಜಮೀನಿಗೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದು ಗುಬ್ಬಿ ತಾಲುಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ರೈತರಿಗೆ ಆನುಕೂಲಿಸಲು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಭೂಕಂಡಾಯವನ್ನು ಅವರ ಕಂಗಾಲು ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವಸೂಲು ಮಾಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ರೇಣ್ಣೇಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನೇರಳೆ ಬೆಳೆವಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೊಳ್ಳುವ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಂತಿತೋಂದಿದೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ನೇರವಿಗೆ ಸಾಗಬೇಕು ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಬಿ. ಗುಂಡಣ್ಣವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ಇಡೀ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ಶೋಚೋಯಾಗಿದ್ದ ಅಹವಾಲುಗಳನ್ನು, ಕುದಾಯದ ಮಾಫಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂದೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಅಹವಾಲುಗಳು (representations) ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಂದ ದಾಖಲೆ ಕಾಣಿದು. ಹಳೇ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ರೈತರ ಇಂಥ ಹದಗೆಟ್ಟ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂದಿನ ಉತ್ತರ ನೀಡಬಹುದು. ಪಹಣೆ ಲೆಖ್ಯಾಚಾರದ ರೀತ್ಯಾ, ಗೆಜಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಬೆಳೆಗಳು ಸ್ಥಿರವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿರಬಹುದು. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹದಗೆಟ್ಟಿಲ್ಲ, ರೈತರು ಅತಿರಂಜಿತವಾಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಶಾನುಭೋಗನೊಬ್ಬ ಪಹಣೆ ದಾಖಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಗಳು ಅಸಮರ್ಪಕವಾಗಿವೆ ಎಂದು ಬರೆದ್ದಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರವು ಶಿಕ್ಷಿಸಿದೆ. ರೈವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪಟೇಲರುಗಳಿಗೆ ಕಿರುಹುಳಕೊಟ್ಟು, ರೈತರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಿರುಹುಳುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದಿದೆ. ಇದೇ

ರೈತರು ಈ ಹಿಂದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಸರ್ಕಾರ ಅವರ ನೇರವಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಅನಂತರ ಸಭೆಯ ಸಹ ಸದಸ್ಯರು, ಭಾರತವುತ್ತಿ ಕಟ್ಟಿಣಿ ಕಾರ್ಯಾನ್ವಯ ನೇರವಿನ ವೊತ್ತ ಹಾಗು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಬಳ ಕಡಿತ ಮಾಡುವ ಸಲಹೆಗೆ ದೀಗೂಡಿಸಿ, ಸಭೆಯ ಮುಂದಿರುವ ಗೊತ್ತುವಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ತುಡಿ ರಾಮಣ್ಣಪರು, ಹೇಳಿದ್ದು: ಮಲೆನಾಡಿನ ಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದ ರೆವಿನ್ಯೂ ಆಯುಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ರೈತರು ನಿಯೋಗ ಹೋಗಿ ಪೂರ್ಣ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಲು ತಮಗಿರುವ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಮೊದಲಿನ ದರದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲು ಬಿನ್ನವಿಸಿದರೂ ಆಯುಕ್ತರು ಕಾರ್ಯತತ್ವರರಾಗಲಿಲ್ಲ. ರೆವಿನ್ಯೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತುಂಬ ಕರಿಣಾವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಗೆ ನಿಂತರು. ತೀಘ್ರಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ರೈತನೊಬ್ಬನ ಜಮೀನನ್ನು ಇಲ್ಲ ರೂಗಳ ಬಾಕಿಗಾಗಿ ಹರಾಜು ಹಾಕಿದರು. ಆ ರೈತನು ಸರ್ಬ ಡಿವಿಜನ್ ಆಫೀಸರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಇಂ ರೂ ಕಂದಾಯವನ್ನು ತೊಗಾಗಲೇ ಕಟ್ಟಿದ್ದು ಬಾಕಿಯನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಕಟ್ಟುಪ್ರದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೂ, ಆ ಅಧಿಕಾರಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕೆವಿಗೊಡದೆ ಜಮೀನನ್ನು ಹರಾಜು ಹಾಕಿದ. ಈಗ ಜಮೀನನ್ನು ಮರಳ ಪಡೆಯಲು ಆ ರೈತನಿಗೆ ತಗಲುವ ವೆಚ್ಚೆ ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿ ರಿಸೆಟಲ್ ಮೆಂಟ್ ಮುನ್ಸಿನ ಕಂದಾಯವನ್ನೇ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಬೇಕು. ಹೆಚ್ಚಿನ ವೆಚ್ಚಗಳಿಗಾಗಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಂಬಳದಿಂದ ಕಡಿತ ಮಾಡಿ, ವೆಚ್ಚ ಭರಿಸಿ, ರೈತರಿಗೆ ನೇರವಾಗಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ಬಿ.ಪಿ. ಬರಪ್ಪ ಸೆಟ್ಟಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಮಂಡಣೆಯಲ್ಲಿ : ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರೈತರು ಅನೇಕ ಅಹವಾಲುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುವುದು ಹಾಗು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ಕೊಂಡ ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಇದೇ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿರುವುದು ರಾಜ್ಯದ ರೈತರು ತೀರಾ ಕಂಗಳಾಗಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಷ್ಟ ಸೂಚನೆಗಳಾಗಿವೆ, ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಈ ಹಂತದಲ್ಲಿ ರೆವಿನ್ಯೂ ಆಯುಕ್ತರು ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೆ ಇತ್ತು ರೈತರ ಅಹವಾಲುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸಿ ಪರಿಹಾರದ ಬಗ್ಗೆ ಬೆಂತಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ; ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಯಾವ ರಹಸ್ಯ ಸುಕ್ರೋಲೆಯನ್ನು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಾತಿ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಲ್ಲ. ಅಡಿಕೆ ರಾಗಿ ಮತ್ತು ಭತ್ತದ ಬೆಲೆಗಳೂ ಹುಸಿದಿವೆ ವಿನಾ ಇತರೆ ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆ ಹುಸಿದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಫಿ ಮತ್ತು ಹತ್ತಿ ಕಡ್ಡಾಯಿ ಬೆಳೆಗಳೂ ಹುಸಿತಗೊಂಡಿಲ್ಲ. ಅಂತಾಗಿ ಕಂದಾಯದ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೆ ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಸದಸ್ಯರ ಆಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ಕಂದಾಯದ ದರವನ್ನು ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಕಾರಣ, ಅದರಲ್ಲಿ

ಸರ್ಕಾರ ತಲೆ ಹಾಕುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಬೆಲೀಗಳು ಸುಧಾರಿಸುವವರಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ದರದ ಕಂಡಾಯವನ್ನು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ; ಮುಂದಿನ ೫೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಧಾರ್ಹಗಳನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದೆ; ಕಂಡಾಯ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಬೆಲೆ ಹಾಳಾಡಾಗ, ನೇರೆಹಾವಳಿಯಿಂದ ಹೊಚ್ಚಿ ಹೋದಾಗ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವುದೇ ಸೂಕ್ತ ಕಾರಣದ ಹೋರತಾಗಿ, ಬೆಳೆ ಧಾರಕೆ ಕುಸಿತದ ಕಾರಣದಿಂದ ಕಂಡಾಯ ಮಾಫಿ ನೀಡಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭೂಕಂಡಾಯ ನಿಯಮಗಳ ರೀತ್ಯಾ ರೈತರ ಸಂಕಪ್ಪಗಳ ಆರಿವಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಜಮಿನು ಹರಾಟ, ಕಂಡಾಯ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿ/ನೋಟಿಸ್ಟ್, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಮುಂದೂಡಲಾಯಿತು; ಅಲ್ಲದೆ ನಿಯಮಾನುಸಾರದ ಹಕ್ಕಿಗಳನ್ನುವಾಗಿ ಬಾಕಿಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡ ೫೦ ಭಾಗವನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿ, ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಮನ್ನಾ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ; ೫೦ ಸಾವಿರ ರೂಗಳನ್ನು ಹಾಲಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತಹಾವಿ ಸಾಲವನ್ನು ಮಂಜೂರಾತಿ ಮಾಡಿದೆ; ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಲು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗಿದೆ, ಎಂದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಆಯುಕ್ತರೆ ಹೇಳಿಕೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ಶ್ರೀ ದಾಸಪ್ಪನವರು, ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಇಂದಿನಂತೆಯೇ ಸಂಕಷ್ಟ ಒದಗಿದರೆ ಕಂಡಾಯ ಕಟ್ಟಲು ಆವರಲ್ಲಿ ಹಣವಿಲ್ಲವಾದರೆ ಅದನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಟ್ಟಿಯಾರು ಎಂದಾಗ, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂದು ಆಯುಕ್ತರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಎನ್. ಚಿನ್ನಪ್ಪನವರು ಬಾಂಬೆ ಪ್ರೌಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಯ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಕೆಲವು ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗಮನ ಸೆಳೆದಾಗ ಆಯುಕ್ತರು ಧಾರಕೆ ಕುಸಿತಕ್ಕಾಗಿ ನೀಡಿದ ಮಾಫಿ ಅದಲ್ಲ ಎಂದರು. ಅನೇಕಲ್ಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸಯಂಗಾರ್ ಅವರೂ ಕೂಡ ರಾಜ್ಯದ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಗಣನೆಗೆ ಬರುವ ಕಾರಣ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಬೇಕು ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪನವರು: ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಬೆಲೆ ಬಹಳ ಏರುಗೊಂಡುದುದರ ಕಾರಣ ಹಿಂದಿನ ಕಂಡಾಯದ ದರ ನಿಗದಿಯನ್ನು, ಏರಿಸಿ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಈಗ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತಗೊಂಡಿರುವ ಕಾರಣ ಕಂಡಾಯದ ದರವನ್ನು ಇಳಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ರೈತರ ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದರೆ ಆವರು ಪ್ರೊಣ ನಾಶವಾಗುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಾಗಿ ಕಂಡಾಯ ಮಾಫಿ ಕೊಡಲಾಗದಿದ್ದರೆ, ಕನಿಷ್ಠಪದ್ಧತಿ ಅದನ್ನು ವಸ್ತುರೂಪದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ (ವಿಮರ್ಶೆ) ಸಮೀಕ್ಷೆಯ ಮುನ್ನ ಇಂದ ದರದಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಸಲ್ಲಿಸುವೆ ಎಂದರು.

ಕೌನ್ನಿಲ್ಲಿನ ಎರಡನೆ ಸದಸ್ಯರು: ಸದ್ಗುರು ಪರಿಹಾರ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು- ಜೂನ್ ತಿಂಗಳು ಆರಂಭವಾಗಿ, ಹೆಚ್ಚು ಕಡೆಮೆ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ಕಂದಾಯದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ನೀಡಿರುವಲ್ಲಿ, ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿಯಾದರೆ, ಕಟ್ಟಿರುವ ಹಣ ಎಷ್ಟು ಜನ ರೈತರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಬಲ್ಲದು ಎಂಬ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಬೇಕು, ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಅಂತಾಗಿ ಮುಂದಿನ ವರ್ಷದ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ನೋಡಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಬಹುದು. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರೇವಿನ್ನೂ ಆಯುಕ್ತರನ್ನು ಮತ್ತು ಮಾನದ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗುವುದು, ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು.

ದಿವಾನರು, ಸರ್ಕಾರದ ಸಂಕ್ಷೇಪವನ್ನೂ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರು ಗಮನಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಹೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದೂ, ತಕ್ಷಣವೇ ಯಾವ ಬಗೆ ರಿಯಾಯಿತಿಕೊಡಲು ಸಾಧ್ಯ ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎಂದೂ ತಿಳಿಸಿ, ಸಂಧಾರನುಸಾರ ಮುಂದಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ಅಗತ್ಯ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸಲಾಗುವುದೆಂಬ ಭರವಸೆ ನೀಡಿದರು. ನಿಜಾಯವನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕಲಾಗಿ ಸರ್ವಾನುಮತದಿಂದ ಅಂಗೀಕಾರಗೊಂಡಿತು.

ಮಂಧನ: ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಹಾಗು ಸರ್ಕಾರದ ವಕ್ತಾರರ ನಡುವೇ ನಡೆದ ವಿಚಾರ ಮಂಡಣೆಯಲ್ಲಿ, ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಹಾಗು ಪರಿಹಾರದ ವಿಷಯಗಳ ಮಂಡಣೆಯ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಬಿತ್ತ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ರಾಜರ ಅಳ್ಳಿಕೆಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು ಬಂದ ರೈತರು ಆ ತೀಸಿನ ಚೋಕಟಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಹವಾಲುಗಳ ಮೂಲಕ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭಾ ನಿಜಾಯಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದೂರು ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನೂ ನಿದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯ ಮಾನ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಕನಿಷ್ಠ ಬೆಲೆ ಸಾಗಾಣಿಕೆ ಕಷ್ಟ ಕುರಿತೂ, ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿ ತೆಲನಿಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನೂ ನೀಡುತ್ತ, ಅಧ್ಯಯನಪೂರ್ವಾವಾಗಿ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಯಾಯ ಸಲಹೆಗಳನ್ನೂ, ಪರಿಹಾರ ಸಂಧರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವುದೂ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ರೈತರ ದೂರು ದುಮ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರವು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಸ್ವಂದಿಸಿರುವ ಬಗೆಯೂ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಅಂತಾಗಿ ರೈತ ಚಳುವಳಿ, ಸಂಘಟನೆ, ಪರಿಹಾರ ಇತ್ಯಾದಿ ಘಟಕಗಳನ್ನು ಆಯಾ ಸಮಕಾಲೀನ ಆಯಾಮಗಳ ಮೂಲಕ ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಆವುಗಳಲ್ಲಿನ ವಿಕಸನ ಅಯಾಮಗಳನ್ನು ಆಧ್ಯೈಸುವುದು ಆಯಾ ಹಾಲದ ಸ್ವಿವೇಶಗಳನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಆಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಒಂದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವುದು ಸಮಂಜಸವಾಗಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾರ್ಥಕ ಹಾಗು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೈತರ ರೈತರ ಚಳುವಳಿಗೂ ಆವುಗಳದೇ ಆದ ಆಯಾಮವಿದೆ.

ಇವ್ಯಾಸ ನಾಲೂ ರೈತ ಚಳುವಳಿ (ಕಿಗಿನ ವಿಶ್ವೇರಯ್ಯ ನಾಲಾ): (ಗೆಂಗ-ಇ)

ಈ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯು ಇವ್ಯಾಸ ನಾಲೂ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಅವರೆಗೆ ನಡೆದ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಶಾಸಕಾಂಗ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಕೊನೆಮಜಲಿನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳು, ಚಾಲನೆ ಹಾಗು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಬಂಧದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವೇಷಗಳಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಜೂನ್ ಇಂಜಿನ್ ರಷ್ಯು ಮುಂಚೆಯೆ ಈ ನಾಲೂ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಎನಿಸಿದ ರೈತರು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮಾಡಿದ ಮಾಹಿತಿ ಇದೆ. ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರ ನೇತ್ಯತ್ವದಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸಲಾದ ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸುಗಳನ್ನೂ ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಜಾರಿಗೆ ಕೊಡದೆ ನಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಾಂಪ್ಲಿಯಾಷನ್ ಹಣದ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಎನಿಸಿತು. ಶಾಸಕಾಂಗ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿದರೂ ಸಮರ್ಪಕ ಪರಿಹಾರ ದೋರೆಯಲ್ಲವೇನಿಸಿದ ಕಾರಣ ಈ ರೈತ ಚಳುವಳಿ ರೂಪೇಗೊಂಡು ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿತು. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್ ಇದನ್ನು ಬೇಸಾಯಗಾರರ ಚಳುವಳಿ ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಕೆ. ವೀರಾಗ್ನಿಂದ, ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಕೆ. ಪ್ರತಿಭಾನ್ವಿತರ ನೇತ್ಯತ್ವದ ಈ ಇವ್ಯಾಸ ನಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ರೈತರು ಭಾಗಿಯಾಗಿ ಮದ್ವಾರಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನವರೆಗೆ ಪಾದಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ದಿವಾನರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆದ ಫಲವಂತಿಕೆಯ ಚಳುವಳಿ ಇದು.*^{೧೨}

ಇವ್ಯಾಸ ನಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜಾಗರದಿಂದ ಹೊರಬರುವ ಹಾವೇರಿ ಶಾಶೀಯ, ಶಿಂಘಾಜಾಖೆಯ ರೈತರು ⁱ.ಆನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ವ್ಯವಸಾಯ ಕ್ರಮ ⁱⁱ.ನೀರಾವರಿಯಾಗುವ ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಕಂದಾಯ ⁱⁱⁱ ಕಾಂಟಿಬೂಷನ್ (ಆಸೆಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ನೀರಾವರಿ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸಿದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಅಭಾರಿ ಸಹಾಯದಿನ) ಹಣ ಕಟ್ಟಬೇಕಾದ್ದು ತಡವಾದರ ಅರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಡ್ಡಿ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಹೊರಡಿಸಿದ ಹುಕುಂ, ಇವುಗಳ ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟದಾಯಕವೇನಿಸಿದ್ದುವು.

ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂನಲ್ಲಿ (Block system-ಜಮೀನಿನ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ವರ್ಷೇ ವರ್ಷೇ ಪಯಾಯ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆವ ಪದ್ಧತಿ) ಮೊದಲವರ್ಷ ಭತ್ತೆ, ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಕೆಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ಬೆಳೆಗಳಾದ ಅಲೂಗೆಡ್ಡೆ, ಈರುಳ್ಳಿ ಅರಿತಿನ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಮೂರನೇ

*^{೧೨} i. ಎಚ್.ಕೆ. ವೀರಾಗ್ನಿಂದ., (ಗೆಂಗ), ಬದುಕು ಮೆಲುಕು, ಮೈಸೂರು, ಪ್ರ. ೧೨೦-೧೪೫
ii. ಡಿ. ಲಿಂಗಯ್ಯ., (ಗೆಂಗ), ಶಿವಪುರ ಧ್ವಜ ಸತ್ಯಗ್ರಹ, ಬೆಂಗಳೂರು, ಪ್ರ. ೩೯

ವರ್ಷ ಮತ್ತೊಂದು ಬೇರೆ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಇನ್ನೊಂದು ಹೇಳಿಕೆ ರೀತ್ಯಾ ಒಂದು ನಿಗದಿಯಾದ ಜಮೀನು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಒಂದು ನಾಲೆ ಹಾಗು ಸೀಳುನಾಲೆ ಕೆಳಗಿರುವ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಬ್ಬಿ, ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಭತ್ತ, ಮೂರನೇ ವರ್ಷ ಶಿಂಫಿ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆಯಲು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸಮಿತಿಯು ಸ್ಥಾಲವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ, ಇಲಾಖಾ ಅಧಿಕಾರ ಮುಖ್ಯಾರಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡಿತ್ತು. ಇದು ರೈತರಿಗೆ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಹಾಗು ವೆಚ್ಚಹೆಚ್ಚಿಪೆನಿಸಿತ್ತು. ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೋಫ್ಸ್‌ ಹಣದ ನೀಡಿಕೆ ಎಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತನಿಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಹೊಡಿತವೆನಿಸಿತ್ತು. ಕಾರಣ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಸಮಿತಿ ಶಿಫಾರಸು ಮಾಡಿದ್ದ ೪೦-೧೦೦ ರೂ ಹಂಟ್ರೀಬ್ಲೋಫ್ಸ್‌ ಹಣದ ನಿಗದಿಯನ್ನು ಸ್ಕಾರ ಬದಲಿಸಿ ೧೦೦-೧೫೦ ರೂಗಳಿಗೆ ಪರಿಸಿದ್ದುದೆ ಅಗಿತ್ತು.

ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖಾ ಡ್ಯೂರ್ಕ್‌‌ರ್‌ ಡಾ॥ ಲೆಸ್ಲಿ ಕೋಲ್ಡ್‌ನ್‌ ಅವರು ಶ್ರೀ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ಅವರ ಸಲಹೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದರು. ಈ ವೇಳೆಗೆ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ಸರ್ವ ಆಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಯಾ ಪ್ರದೇಶದ ಭೂಗಣವನ್ನು ಮಣ್ಣ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಘಲಿತಾಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖೆಯ ಹಿರಿಯ ತಜ್ಞ ಡಾ॥ ಬಿ. ನರಸಿಂಹಯ್ಯಾಗಾರ್ ಅವರು ಒಂಭತ್ತು ವಿಧಿಗಳನ್ನೊಂದ ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ರೂಪರೇಷನೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವು ಕೋಲ್ಡ್‌ನ್‌ ಅವರ ಸಲಹೆಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾಗಿದ್ದರೂ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿದ್ದರೂ ಕೋಲ್ಡ್‌ನ್‌ರಿಂದಾಗಿ ಸರಕಾರ ಆ ವರದಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟಿತು. ಶಳೀಯ ರೈತರ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಅರಿವು, ತಾಂತಿಕ ಅನುಭವ ಹಾಗು ಜಾರೀತಿಕ ಜಾಯಮಾನ ತಿಳಿದು ರೂಪಿಸಿದ ಸಲಹೆಗಳ ಇವ ವೃಟಿಗಳ ವರದಿ ಆದಾಗಿತ್ತು.

ಸರ್ಕಾರದ ಮಹಿಂನಿಂದ ಒದಗಿರುವ ಸಂಕ್ಷೇಪಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಂದ ಅಯ್ಯೆಯಾದ ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ದಿವಾನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡುವ ಬದಲು ಅವರ ದಾಢ್ಯಾಳ್ಯಾಕ್ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಮೈಸೂರಿನ ನಾಯಕರೊಬ್ಬರು ಅರೋಪಿಸಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಬಹಿರಂಗ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಒಂದು ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆ ನ್ಯಾಯಯುತ ಎಂದು ಭಾವಣಾ ಮಾಡಿದರಷ್ಟೇ. ಆಗ ದಿವಾನರು ಅವರನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಎಚ್ಚರ ನೀಡಲಾಗಿ ಆ ನಾಯಕರು ರೈತರ ಬಳಿ ಮತ್ತೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಮನನ ಮಾಡಲು ಅಗತ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ರೂಪಿಸಲು ನೇತ್ಯತ್ವ ವಹಿಸಲು ಹೊಸಗೇನಹಳ್ಳಿಯು ಶ್ರೀ ಕೆ. ಪ್ರಟ್ಟಣಾಯ್ಯ, ಇಂಡ್‌ವಾಳದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಹೊಸ್ಸೆಯ್ಯ ಅವರುಗಳು ಮದ್ದಾರಿನ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಕೆ. ವೀರಳ್ಗೌಡರನ್ನು ಒಲಿಸಿದರು. ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರು.

ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳು: ನ ಬ್ಲಾಕ್ ಪದ್ಧತಿ ಬೇಳೆ ಬದಲು ಯಾವಾಗ ಬೇಕಾದರೂ, ಯಾವುದೇ ಬೇಳೆ ಬೇಳೆಯಲು ರೈತರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು; ನರಸಿಂಹಯ್ಯಂಗಾರ್ ವರದಿ ಜಾರಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಕಾಂಟಿಬ್ಲಾಷನ್ ಹಣಾದ ಮೇಲಿನ ಬಡ್ಡಿ ವಜಾ ಮಾಡಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಂತಿನ ಮೇಲೆ ಕಾಂಟಿಬ್ಲಾಷನ್ ಹಣ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕು, ಎಂದೆಲ್ಲ ಇದ್ದುವು.

ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯ ಶ್ರೀ ಡಿ.ಎಸ್. ಮಾಡಷ್ಟುಪರ ಮೂಲಕಪ್ತಾ, ನರಸಿಂಹಯ್ಯಂಗಾರರ ವರದಿಯ ಉಪಯುಕ್ತ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಒಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ದಾರದೇಕೆ? ಎಂದೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲಾಯಿತು. ಅಂತಹ ವರದಿಯೆ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಸರಕಾರ ಸುಳ್ಳಿ ಹೇಳಿತು. ವೀರಣ್ಣಗೌಡರು ಸರ್ಕಾರ ರಹಸ್ಯವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ರೈತೋಪಯೋಗಿಯಾಗಿದ್ದ ನರಸಿಂಹಯ್ಯಂಗಾರರ ಒಟ್ಟಿಗಳ ವರದಿಯನ್ನು ಉಪಯಾಯವಾಗಿ ಮಂಡ್ಯ ಜೆಲ್ಲಾ ಎಷ್ಟುಕೂಟಿವ್ವ ಎಂಜನಿಯರಿಂಗ್ ಕಳೇರಿಯಿಂದ ತರಿಸಿ ರೈತರೆಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಯಲು ಮಾಡಿದರು. ಹೋರಾಟದ ರೂಪರೇಷೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಸರ್ಕಾರದ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದಾಗಿ ರೈತರಿಗಾಗುವ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ಎಲ್ಲ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿಗಳ ರೈತರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಚ್ಚಿನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡುವುದು. ಅಂತಿ ಅಂಶಗಳ ಸಹಿತ ಈ ಬಗೆಗಿನ ಪ್ರಕಟನೆ ಹೊರಡಿಸುವುದು ಎಂದೆಲ್ಲ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೋರಾಟದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಹಣಾದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವುದು, ಮಂಡ್ಯ ಸರಕಾರ ಸಂಘಟನೆ ಆ ಹಣಾವನ್ನು ಲೇಖೆ ಇಡುವುದು, ಚಂದಾ ಎತ್ತಿ ಮೊತ್ತ ಕೂಡಿಸುವುದು ರೈತರು ಎತ್ತಿಸಿಗೊಂಡಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರೋದ್ದೇಶಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಡುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಅಪಪ್ರಭಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದಿತೆಂದು ನಡೆದೇ ಹೋಗಿ ಪ್ರಚಾರದಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾಯಿತು; ಮನೆಕಟ್ಟಲು ಹೊನ್ನಾಯ್ದಾವರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಣಾವನ್ನು ಸಾಲವಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಂತರ ಮರಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ರೈತರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಬೇಕೆಂದಾಯಿತು. ಹೊದಲ ಪ್ರಚಾರ ಸಫೇದ ಮಳವಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮತ್ತಿತಾಳೇಶ್ವರ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಆನಂತರ ಚಿಕ್ಕಅರಸಿನಕೆರೆ, ಗೆಜ್ಜಲಗೆರೆ, ಗೊಡಗೆರೆ, ಹೊಳಲು, ಕರೆಗೋಡು, ಮದ್ದಾರು, ಮಂಡ್ಯ, ಮಳವಳಿ, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಪ್ರೇಂಬ್ರಾಹ್ಮ (ಕುಗಿನ ಪಾಂಡವಪುರ), ಮುದುಕುತೋರೆ ಜಾತೆ, ಚುಂಚನ ಕಟ್ಟಿ ಜಾತೆ ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ಸುಮಾರು ಒಳ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ನೂರಾರು ಪ್ರಚಾರ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿ ರೈತರ ಕಷ್ಟ ನಿಪ್ಪರಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸೆಳೆಯವಂತೆ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯಿಸುವಂತೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಅರಿವನ್ನಂಟು ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ಸರ್ಕಾರ ರೈತರ ಈ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಿಗೆ ನಿರ್ಜ್ಞ ತೋರಿದಾಗ, ಗೆಜ್‌ಲಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ ರೈತರ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಗಡಿಗ ರ ಡಿಸೆಂಬರಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ದಿವಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಥಾ ಹೋಗಲು ತೀಮಾನನಿಸಲಾಯಿತು. ರೈತರು ದಿವಾನರನ್ನು ಕಾಣಬಯಸುವರೆಂದು ಪತ್ರ ಬರೆಯಲಾಯಿತು. ಸಾಧ್ಯವಾದಪ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಗ ಜನವರಿ ಅನೇ ತಾರೀಖಿ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ೨ ಗಂಟೆಗೆ ಬೆಂಗಳೂರು ಅತಾರ ಕಫೀರಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ದಿವಾನರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಆಪ್ತ ಕಾಯಣದರ್ಶಿಯವರಿಂದ ಪತ್ರವು ರೈತ ಮುಖಿಂಡರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಆದರೂ ಸಹಸ್ರರು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರು ಬಂದು ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ರೈತ ಮುಖಿಂಡರು ಮರು ಪತ್ರ ಬರೆದು ಜಾಥಾ ನಿಯಮವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು.

ಪ್ರತಿಗ್ರಾಮದಿಂದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗನುಗಣವಾಗಿ ರೈತರು ಬರಬೇಕು; ಲ ದಿನಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಪಡಿ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸಹಿತ ಒಂದರೆ ಎತ್ತಿನ ಬಂಡಿಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತರಬೇಕು; ವಯಸ್ಸುದವರನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೂರಿಸಿಕೊಂಡು ಉಳಿದವರು ಇಬ್ಬಿಬುರಂತೆ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಸಾಲಾಗಿ ಬರಬೇಕು; ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳಲು ಮಾಡಬಾರದು ಇತ್ತಾದಿ ಅನೇಕ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿ, ಹಂಚಿ ರೈತರಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಶುಚಿಭೂತರಾಗಿ, ಉಪವಾಸವಿದ್ದು, ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಡಿಸೆಂಬರ್ ಇಗ, ಗಡಿಗ ರ ಸಂಜೀ ಇ ಗಂಟೆಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೇತುವೆ ಬಳಿ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ರೈತರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೇತುವೆ ಬಳಿ ಸೇರುವ ರೈತರನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ಚೆಡಿಸುವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ, ಪ್ರಾಲೇಸರ ಮಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಉಪಾಯ ಕೈಗೂಡಲಿಲ್ಲ. ಸೇತುವೆ ಬಳಿ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲರಾ ಇದೆ ಎಂಬ ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿತು. ರೈತ ಸಂಘಟಕರು ಸೇತುವೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇ ಮೈಲಿ ದೂರದ ಕೋಡಿಹಳ್ಳಿ ಗುಂಡುತೋಪಿನಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಇ ಗಂಟೆಗೆ ರೈತರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿದರು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಇ ಗಂಟೆಗೆ ರೈತರನ್ನು ಇಬ್ಬಿಬುರಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಬೆಂಗಳೂರಿನತ್ತ ಪಯಣ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಈ ಸಂಖ್ಯೆ ಇ ಸಾವಿರ ಇತ್ತು. ಗಂಂತ್ರಾ ಗಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಟ ಈ ರೈತರಲ್ಲಿ ಕುರುಡರು, ಮುದುಕ, ಮುದುಕಿಯರೂ ಇದ್ದರು. ರೈತರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂದು ಬ್ರೆಡ್ಸು, ಬಿಷ್ಟು, ಎಲೆ, ಅಡಿಕೆ, ಬೀಡಿ, ಸಿಗರೇಟು, ಬೆಂಕಪ್ರೈಟ್‌ಎಂಬುದಿಗಳನ್ನಿಷ್ಟುಕೊಂಡು ಮಂದ್ಯದ ಪಿ. ವೆಂಕಟಗಿರಿಯಯ್ಯನವರು ಗಾಡಿಅಂಗಡಿಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಸಾಲು ನಡಿಗೆಯ ಶಿಸ್ತು ನಿವಾಹಿಸಲು ಮಲ್ಲಿಗೆರೆ ಪಾಪಣಿನವರ ನೇತ್ಯತ್ವದ ಗಂಂತ್ರಾ ಮಂದಿ ಸೈಕಲ್ ಸವಾರರು ಜೊತೆಗೆದ್ದರು. ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ದಾಟಿ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ರೈತರ ಶಿಸ್ತು ನಿವಾಹಣೆ ಕೆಂಡು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಕಾರಿನಲ್ಲಿ ಹಂಡಿರುಗುತ್ತಿದ್ದ ಮೈಸೂರು ಜೆಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಅಬ್ಬಲ್ಲಾವಾಚೀದ್ದ ಅವರು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ದಿವಾನರಿಗೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅದು ದಿವಾನರಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು.

ಹಾದಿಯುದ್ದ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಾಮ ಪಟ್ಟಣಗಳವರು ಹಸಿರುವಾಗೆ ಚಪ್ಪರ ಹಾಕಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿ ಶುಭ ಹಾರ್ಡಿಸಿದರು; ಹೆಂಗಸರು ಆರತಿ ಬೆಂಗಿ ಬೀಳೊಳ್ಳಿಟ್ಟರು. ಕೆಂಗೇರಿ ನಾಗರ್ಕನವರ ಭತ್ತದಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ತಂಗಿದಾಗ ನಾಗರ್ಕನವರು ಬಂದು, ಜಾಥಾಕ್ಕೆ ಯಶಸ್ವಿ ಕೋರಿದರು. ಜಾಥಾದ ರೈತರ ರುಜುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದ ಹಾಳಿಗಳನ್ನು ಬೈಂಡ್ ಮಾಡಿಸಿ ಇವನ್ನಾ ನಾಲ್ಕಾ ದೃತರ ರುಜುಗಳ ಪ್ರಸ್ತರ ಎಂದು ಅಚ್ಚ ಮಾಡಿಸಿದರು. ದಿವಾನರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಅಜ್ಞಯಲ್ಲಿ ಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು.

ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದ ರೈತರ ಜಾಥಾವನನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸಾವಿರಾರು ನಾಗರೀಕರು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ಒಂದುರಾಜಪೇಟೆ ಬಂದನೇ ರಸ್ತೆಗೆ ಬಂದು, ಕೋಟೆಯ ಮುಂದಿನಿಂದ ಸಾಗಿ ಅತಾರ ಕಭೇರಿ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಗಣಾನೇ ಜನವರಿ ಇ ರುಧಾತ್ಯಾಷ್ಟ್ ಗಳ ಗಂಟೆ ಸುಮಾರಿಗೆ ರೈತರೆಲ್ಲ ಸಾಲಾಗಿ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ಕುಳಿತರು.

ಸರ್ ವಿಜಯ ಇಸ್ಕಾಯಿಲ್ ದಿವಾನರು ಉ-೧೦ ಜನ ರೈತ ಮುಖಿಂಡರನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಬಂತಿಸಿದರು. ವೀರಣಗ್ಗಾಡರು ದಿವಾನರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ರೈತರಿಗೆ ದಿವಾನರ ಕಭೇರಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ, ದಿವಾನರನ್ನು ನೇರ ನೋಡಲಪೇಕ್ಷಿಸಿರುವುದರಿಂದ ದಿವಾನರೇ ರೈತರಿರುವಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದರು. ಅತಾರ ಕಬೀರಿಯ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದ ಹಲ್ಲಿನ ಮೈದಾನದ ವೇದಿಕೆಯ ಹೀಗಳ ಮೇಲೆ ದಿವಾನರು, ಕೌನ್ನಿಲರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳು, ಇಲಾಖಾ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಮುಂತಾದವರು ಅಸೀನರಾದರು. ರೈತರು ಕಾಲ್ಯಾಂಡಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ರೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ, ಎಂದು ದಿವಾನರು ನುಡಿದಾಗ ಬಡ್ರೇಶ್ಯಮುಕ್ತಿ ಗಳಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಎಂದು ವೀರಣ್ಣ ಗೌಡರು ನುಡಿದಿದ್ದರು.

ದಿವಾನರು, ಸರ್ಕಾರದ ಅಜ್ಞಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಒದಗು ಎಂದಾಗ, ಸಮೃತಿ ಸೂಚಿಸಿದ ತಮ್ಮ ಮಾವನವರನ್ನು ಶ್ರೀ ವೀರಣಗ್ಗಾಡರು ಸುಮೃತಿಸಿ ಅಜ್ಞಯಲ್ಲಿನ ಗಳ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿವರಿಸಿ, ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ರೈತರ ರುಜುಗಳ ಹೊತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ದಿವಾನರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು.

ದಿವಾನರೊಡನಾದ ಜಚ್ಚೆಯಲ್ಲಿ: ಬಂದೇ ಬಾರಿಗೆ ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಷನ್ ಹಣ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು, ತಪ್ಪಿದರೆ ಶೇ ೬ ಗ/ಉ ರಂತೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಸರ್ಕಾರದ ಹುಕುಂ ಸಾಧುವಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಹಣಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಕೇಳುವುದು ಅನ್ಯಾಯವನಿಸುತ್ತದೆ. ರೈತರಿಗಂದು ಕೋಟ್ಯಾಂತರ ರೂಪಾಯಿ ಖಚುಮಾಡಿ ಅಣಿಕಟ್ಟು ಕಟ್ಟಿ ಕಾಲುವೆ ತೋಡಿ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿರುವುದು ಸ್ವಾಗತ್ಯಾಹ. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಈವರೆಗೆ ಯಾವ ಉತ್ಪತ್ತಿಯೂ ಒದಗಿಲ್ಲ. ಉತ್ಪತ್ತಿ ಬರುವವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ

ಸಹಸ್ರೇಯಿಂದ ಕಾಯಬೇಕು, ಬಡ್ಡಿ ವಚಾ ಆಗಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ವೀರಣ್ಣಾಡರು ಪ್ರತಿವಾದ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ದಿವಾನರು ಹುಕುಂ ಹೊರಡಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ನುಡಿದರು. ಪ್ರಾಥಿಕಸಿರುವಂತೆ ಬಡ್ಡಿ ವಚಾ ಮಾಡಲಾಗುವುದು. ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಫ್‌ನೋ ಹಣವನ್ನು ೧೦ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ತೀರಿಸಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಲಾಗುವುದು, ೧೦ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಉಳಿದ ಹಣದ ಮೇಲೆ ಬಡ್ಡಿ ಆಕರಿಸಲಾಗುವುದು, ಎಂದೆಲ್ಲಾ ದಿವಾನರು ನುಡಿದರು. ಇದು ಉಭಯತ್ವ ಸಮ್ಮತಿ ಆಗಿ ರೈತರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿದರು. ಈ ಯಾತ್ರೆಯಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಸುಮಾರು ಒಂದು ಕೋಟಿ ರಿಯಾಲಿತಿ ಹೊರತೆಗಾಗಿತ್ತು. ಬೇಸಾಯಗಾರರ ಈ ಚೆಳುವಳಿ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಇವನೊನಾಲೂ ರೈತರ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳು ಎಂಬ ಪ್ರಸ್ತರವೇ ರೈತಸಂಘದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಈ ಹೊತ್ತಗೆಯನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮವಂತು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ದಿವಾನರು ರೈತರ ಕುಂದು ಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ್ಯ ಕಾಣಲು ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಬರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಬಹಳ ಗೋಪ್ಯವಿಡಲಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರದ ಮುಲಾಜಿಗೆ ಮಣಿವ ಸುಮಾರು ೫೦-೧೦೦ ಮಂದಿ ರೈತರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರಖಾಸಿ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಲು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚನೆ ಹೋಗಿತ್ತು. ವಿಷಯ ಹೇಗೋಂ ದಿವಾನರು ಬರುವ ಹಿಂದಿನ ದಿನ ತಿಳಿದು ಪ್ರತಿಹಳ್ಳಿಗೂ ಸುದ್ದಿ ಹೋಯಿತು. ದಿವಾನರು ಬರುವ ದಿನದ ಬೇಳಗೆ ೧೦ ಗಂಟೆಗೆ ಸುಮಾರು ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ಜನರು ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. ಹೇರಿದ್ದ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞಗೆ ಬೆಲೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಈ ನಡುವೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರದ ಮುಖ್ಯದ್ವಾರದ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿರುವ ಟಿಪ್ಪುಸುಲಾನನ ಶಾಸನದ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರದ ಹತ್ತು ಸಾವಿರ ಅಕ್ಷಾದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿದ್ದ ರೈತರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಖಿಂಡರು ಹಂಚಿದರು. ಆ ಶಾಸನದ ರೀತ್ಯಾ ಟೀಪು ಕಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಸೆಕ್ಟ್ಯೂನ (ಪ್ರ. ಎಪ್ಪತ್ತಿ ಅಡಿ) ನೀರಿನಿಂದ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುವ ರೈತರು ಬೇರೆಡೆ ತರಿ ವ್ಯವಸಾಯದ ರೈತರು ಕೊಡುವ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ರೂಪಾಯಿಯ ನಿ ಅಸೆಯವ್ಯಾನ್ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕು. ಉಳಿದ ಉ ಅಸೆಯನ್ನು ದೇವರ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾವಾಗಿ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರು ಶೈಂಕರ ಎಂದೆಲ್ಲ ಇತ್ತು. ಈ ವಿಷಯದ ಸಾವಿರಾರು ಪ್ರತಿಗಳು ರೈತರಲ್ಲಿ ಹಂಚಲಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಇರಿಸು ಮುರಿಸು ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ದಿವಾನರು ಹೆಚ್ಚು ಮಾತನಾಡಲಾಗದೆ ಮೇಸೂರಿಗೆ ಸಾಗಿ ಹೋದರು. ನಿಷೇಧಾಜ್ಞ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದರೆಂದು ಎಚ್.ಕೆ. ವೀರಣ್ಣಾಡರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ೧೦-೧೧ ಮಂದಿ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮಿನಲ್ಲಾ ಕೇಸ್ ದಾಖಲು ಮಾಡಿ ಸನ್ನಡತೆಗಿಂದ ಜಾಮೀನು ಕೊಡಲು ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೂಡಿದು ರೈತರಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನಮಾಗಿತ್ತು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಸಾಗರದಿಂದ ನಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಥೇಷ್ಟು ನೀರು ಹರಿದರೂ ರೈತರು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಬಳಸಲೊಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಒತ್ತಾಯಿಸಿತು. ರೈತರು ರೈತಸಂಘದ ಸಲಹೆ ಬಯಸಿದರು. ಸಾಗುವಳಿಗೆ ರೈತರು ನೀರನ್ನು ಅಣೆಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಒದಗಿಸಲೂ ಕೇಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಂತಿಷ್ಟೇ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ಹಣ ಕೊಡಲು ರೈತರಿಂದ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪತ್ರ ಪಡೆದಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ವ್ಯವಸಾಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರೈತರು ಒಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಹೇರಿದ್ದ ರೈತರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೇಳಿರುವ ರಿಯಾಯಿತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುವವರಿಗೆ ನಾಲಾ ನೀರಿನ ಬಳಕೆಗೆ ರೈತರು ಸಿದ್ಧಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಲ್ಲ ರೈತಸಂಘದ ನಿರ್ಜಯವಾಗಿ, ನಾಲೆಯ ನೀರನ್ನು ಅನೇಕ ತಿಂಗಳುಗಳ ಕಾಲ ಕೇಳುವವರ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ರೈತರನ್ನು, ಹಾಗು ವೀರಣ್ಣಗೌಡರನ್ನು ನಾನಾ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಬುಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲು ಸರ್ಕಾರ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾಲಗಾರ ರೈತರು ಅಸಹಾಯಕರಾಗಿ ನಾಲಾ ನೀರು ಬೇಸಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ನೆರವು ಪಡೆದಾಗ ಮೊದಲಿನ ನಾನಿಕ ನಿರ್ಧಾರ ಸದಿಲಗೊಂಡಿತು. ಕ್ರಮೇಣ ಇವಿನ್ನು ನಾಲಾ ರೈತ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು, ವಿವಿಧ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಿಂತುವು. ಆದರೆ ಈ ಚಟುವಳಿ, ರೈತ ಸಂಘಟನೆಯ ಶಕ್ತಿ, ಶಿಸ್ತ, ಘೋರವನ್ನು ಎತ್ತಿತೋರಿಸಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. ಈ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟ ಸಂಬಂಧದ ದ್ವಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ರೈತ ಬೆಂಬಲ ದೊರಕಲನುವಾಯಿತು. ಹೋರಾಟದ ಕೊಂಡಿಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು.

ಮಂಭನ: ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ ಇರುವುದು ಸಂಘರ್ಷ ತೀವ್ರತೆ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಖಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೈತ ಶಕ್ತಿ ಎನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಾರ್ಹ ಸಂಗತಿ :ಎಂದರೆ, ರಾಜ ಪರಂಪರೆಯ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಗೌರವ ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ರೈತ ಸಮುದಾಯ ಶಿಕ್ಷಿಸು ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಅನ್ಯಾಯವನಿಸಿದಾಗ ಆ ಸಮುದಾಯ ಎದುರಿಸಿದ್ದ ರಾಜರನ್ನಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು. ಅಲ್ಲದೆ ವೈಕಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞ ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ರೈತ ಮುಂದಾಳುಗಳ ರೈತಸಂಘಟನೆಯ ಸಲಹೆ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ಬಯಸುವ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಪಂದಿಗ್ನಾಗಿ ತೋರಿತು. ಚಟುವಳಿಯ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿದ ಫಲವಾಗಿಯೇ, ಮೈಲಿಗಟ್ಟಲೇ ನಡೆದು ಹೋದ ಧೈರ್ಯವಿನಷ್ಟು ರೈತರಾಗಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಅಸಹಾಯಕತೆಗೆ ತುತ್ತಾಗಿ ಕ್ರಮೇಣ ಸರಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ತಲೆಬಾಗಿದರು. ದಿಟ. ಆಡೆ ಸಂಘಟನಾಶಕ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪಭುತ್ತದೆಮರು ನಾಂದಿ ಹಾಕಿದ ವರ್ತಮಾನದ ಮೊದಲ ಉದಾಹರಣೆ ಈ ಚಟುವಳಿ ಆಗಿತ್ತು. ಇಡೀ ಚಟುವಳಿ ಕುಮಬಧ ಹಾಗು ಯೋಜಿತ ಚಟುವಳಿ ಆಗಿತ್ತು. ಇಂದಿನ ಹೋರಾಟಗಳ ಭರಾಟ, ತೀವ್ರತೆಯ

బెళ్ళకనల్ని అదన్న నోచువ ఆగత్తువిల్ల, అందిన ప్రజ్జగ్గే, జాయమానక్కే ఆదర బగెయే, చఱువలియ స్వష్ట నిదర్శనవాగిత్తు. ఈ బగేగల్ల ప్రప్రసిద్ధి సభీయ కలాపగళత్త ఈగ గమన.

మైసూరు ప్రజాప్రతినిధి సభాఅధివేశనగళల్ల ఇవినో నాలా
సంబంధం చెఱువలోగల ప్రస్తావ, చచ్చే, పరిషారగణ్ణ*^{xx}

ఇవినో నాలా సంబంధం సమస్యగళ బగ్గే సకారద గమన సేళంయుత్త శ్రీ ఎం.శ. లింగేరోడరు, ఇవినోనాలా ప్రదేశద జమీను సాగువలివారచ మేలే కాంట్రీమ్యూషన్స్ హావన్ను ఎకరేగే రూ. १०రింద గఱం ర వరేగే నిగదిగొల్సిరువుదు బడర్స్ తరిగే తుంబ త్వస్తదాయకవాగిదే ఎందరు. బ్లాక్ సిస్టం బేళే పద్ధతి బగ్గే ప్రస్తాపిసి, బేరే ప్రదేశగళల్లి ఈ పద్ధతి వ్యేఫల్యద అనుభవవన్ను పరిగొసిదరే ఇవినోనాలా ప్రదేశదల్లి అఖవదిసుపుదు సరియల్ల ఎంబ అభిప్రాయపట్టరు. ఇవినోనాలా సమీతియు ఈ పద్ధతియ బగ్గే సమగ్ర పరితీలనే మాడిరువ బగెగాగలే, వ్యవసాయ ఇలాబేయిండనే ఈ దిసెయల్లి తీమాన తేగేదుకొళ్ళవ మొదలు సమాలోచిసిరువ బగెగాగలి స్వష్ట మాట్లాడు. అంతాగి ఈ నాలా ప్రదేశద కేలవ ర్చేతరన్న సమీతియల్లి సేరిగికొళ్ళబేందు ఒత్తాయిసిదరు. ఈ నాలా ప్రదేశదల్లి సహకార సంఘగళన్ను ల్యాండ్మాట్స్ గేజ్ బ్యాంక్ గళన్న (భా ఆడమాన బ్యాంక్) వాగు బీజమాలిగెగళన్న తేరేయబేందు అభిప్రాయపట్టరు. ఇదు గణాగిర జూన్ ఆరంభం అధివేశనదల్లి నటేద చచ్చేయ ఏషయ. ఇల్లి ప్రతిసిద్ధిగళ కళకళి వాగు సలహాగళ గమనాహంవాగి మండితవాగిరువుదు కాణబయట్టదే.

గణాగిర దసరా అధివేశనదల్లి, ఇవినోనాలా ప్రదేశద మన్ను పరిశ్శేయు కృషి రసాయనిక తజ్ఞర్లింద నడేదు ఆ ప్రదేశద మణ్ణేన గుణవన్న తెల్లింద విషయ ప్రస్తాపవాగిదే. అల్లిన కృషి ప్రగతిగే అదు పూర్కవాద కాయుక్కుమచాగిత్తు. ఇవినో నాలీయ ఎరడు శాఖగలింద వాయిసువ నీరు ఒచ్చు లక్ష ఇష్టత్తు సాపిర ఎకరే జమీను సాగువళగలిగే నేరవాగువంతే గీల లక్ష రూ, గళ వేష్టద అందాజు కూడ ప్రసాధితవాగిదే. ఈ హంతదల్లి

*^{xx}. i. MRA Proceedings., June 1931 Session P-75

ಇವಿನ್ನೊ ನಾಲೆಯ ಮದ್ದತ್ತರು ಶಾಶೀಯು ಅಂತ ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗಳ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ನೀರೆಡಿಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿತ್ತು. ಈವರೆಗೆ ಒಣ ಜಮೀನೆನಿಸಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಇವಿನ್ನೊನಾಲಾ ನೀರು ಸರಬರಾಜು, ಬಹಳ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಂಡಿತ್ತು. ಎಂಜನಿಯರ್ ಶೇಷಾಚಾರ್ ಅವರು ಮದ್ದತ್ತರು ಇವಿನ್ನೊನಾಲಾ ಶಾಶೀಯನ್ನು ಕಾಳಜಿಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದರು.

೧೯೨೨ ರಲ್ಲಿಯೇ ಇವಿನ್ನೊನಾಲೆ ಯೋಜನೆಗೆ ಅಂತ ಲಕ್ಷ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾಲಾ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅದೇ ವರ್ಷ ಮದ್ದತ್ತರು ಇವಿನ್ನೊನಾಲಾ ಶಾಶೀಯು ಅಂತ ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗಳ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಗೊಂಡಿತ್ತು. ಮಣ್ಣ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಫಲಿತಾಂಶದ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಇವಿನ್ನೊ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ಹಾಗು ಧಾಸ್ಯ ಬೀಜ ಬೆಳೆಯ ಬೆಳಕಿನ ಪ್ರದೇಶದ ಪ್ರಗತಿ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಸುಮಾರು ೧೦ ಎಕರೆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ನೆಟ್ಟು ಜುಲ್ಯೆ ತಿಂಗಳ ವೇಳೆಗೆ ಈ ವಿಶೇಷ ನಾಲೆಯ ಮೂಲಕ ನೀರುಣಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂ.ಗಂ.೧೯೨೨ ರಂದು ಇವಿನ್ನೊನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜುಗಿರುವ ನಿಯಮಗಳು ಪರಿಶುಗಳು ಹಾಗು ಸಾಗುವಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಅನ್ವಯ ಪುರಿತಂತೆ ನಿಲುವಳಿಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪನಪರು ಮಂಡಿಸಿದರು.

ಈ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಅಳುಲುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿತ್ತು ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸಲೆಲ್ಲಿರುವ ಬಳ್ಳಾಕ್ ಸಿಸ್ಟೆನ್ ಇತಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಸಪ್ಪನಪರು ಎಳೆ ಎಳೆಯಾಗಿ ವಿಶದೇಕರಿಸಿದರು: ಈ ಪದ್ಧತಿ ಮೈಸೂರಿಗೆ ವಸ್ತುಶೇ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದರ ರೀತ್ಯಾ, ಮುಂಗಾರು, ಹಿಂಗಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಸತತ ನೀರು ಸರಬರಾಜೆನ ಕಾರಣ ರೈತನು ನಿಗದಿತ ಜಮೀನು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೊದಲಪರ್ವ ಭಕ್ತ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಎರಡನೇ ವರ್ಷ ಹೊಮಾಟೋ, ಈರುಳಿ, ಅರಿಶಿನ ಇತ್ಯಾದಿ ಒಣ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಗಾರು ಮುಂಗಾರುವಿನಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ನೆ ಒದಗಿಸುವ ನೀರ ನರವಿನಿಂದ ಬೆಳೆಯಬೇಕು; ಮೂರನೇ ವರ್ಷ ಇಡೀ ವರ್ಷ ಆಗಾಗ್ನೆ ಒದಗಿಸುವ ನಾಲಾ ನೀರವಿನಿಂದ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಪರಿಯಾರ್ಥ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಅನ್ವಯಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ರೈತನಿಗೆ ಒದಗಿಸುವ ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ೧೦ ಎಕರೆ ಇರುವ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಇಡೀ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಿದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಗಾರಿಬೇಕು. ಬೀಜ ಗೊಳ್ಳಿರ, ದನ ಹಾಗು ಕೃಷಿ ಕೊಲಿ (ಕೃಷಿಕರ್ಮ)ಗಳನ್ನು ಮುಡುಕಿ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ರೈತನಲ್ಲಿ ದಣವಲ್ಲಿದೆ? ವೆಚ್ಚವಾದರೋ ಭರಿಸಲಾರದವ್ವು ಅಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಷ್ಟಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅವನು ಕಬ್ಬಿ

ಬೆಳೆದನೆಂದುಕೊಂಡರೂ ಈ ಹೊಸಪಡ್ಡಿ ಪ್ರತಾರ ಮರುವರ್ಷ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಪಶು ಬಳಕೆಯಾಗಲಿ, ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಗಾರರ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಾಗಲಿ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದಷ್ಟು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ರೈತನು ಮೋದಲೇ ಆವುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು, ಇಂಥ ಸಂಭರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆವುಗಳ ಗತಿ ಏನು? ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ತರಿ ಬೆಳೆ ಅಥವಾ ಕಬ್ಜು ಬೆಳೆದ ಮೇಲೆ ಯಾವುದೇ ರೈತನು ಅಲ್ಲಿ ಖಣ್ಣಿ ಬೆಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದರೆ ರೈತರ ದನಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲು ಸೂಷ್ಟು ಒದಗುವುದಿಲ್ಲ. ದನ ಸಾಕಾಣಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿಸಿದರೆ ದುಬಾರಿ ಟ್ರಾಕ್ಟರ್ ಬಳಸಬೇಕು. ರೈತನಿಗೆ ಅಂಥ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು ಶ್ರೀ ದಾಸಪ್ಪ.

ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಲೂಷನ್ ಹಣದ ಬಗ್ಗೆ ದಾಸಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತೆ, ವಿಶೇಷರಂತ್ಯ ಸಮಿತಿಯು ಎಕರೆಗೆ ೧೦ ರೂಪಿಂದ ೧೦೦ ರೂಗಳಿಗೆ ಆ ಹಣವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿತು; ರೈತರು ಕನಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ೨೫ ರೂಗಳಿಗೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲು ಅಹವಾಲು ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ೩೦ ರೂಪಿಂದ ೨೨೦ರೂಗೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯದ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಪ್ರಥಮ ಸದಸ್ಯರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಸಮಿತಿಯು ಕಳೆದ ಬಾರಿ ತನ್ನ ಸಭಾ ಶಿಫಾರಸ್‌ನ್ನು ಮಾಡಿತು. ತಜ್ಞರು, ಅನೇಕ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗು ಅಧಿಕಾರೇತರ ಸದಸ್ಯರು ಇದ್ದ ಈ ಸಮಿತಿಯ ಸರ್ವಾನುಮತ ಶಿಫಾರಸ್‌ನ್ನು ಕಡೆಗಳನ್ನಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಲೂಷನ್ ಹಣವನ್ನು ೧೦೦ ರೂ ಗಳಿಗೆ ರೂಗಳಿಗೆ ಪರಿಸಿದ್ದು ಆಜ್ಞಿಸಿಯೆ. ಬೇರಾವ ದೇಶದ ಸರ್ಕಾರವೂ ಇಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಪರಮ ತಜ್ಞನೆಂದುಕೊಳ್ಳಿದೆ, ತಜ್ಞರ ಶಿಫಾರಸ್‌ನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಹಾಗಿಲ್ಲ, ಎಂದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ದಿವಾನರು, ಸರ್ಕಾರವೇ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮ ತೀವ್ರಂಗಾರ, ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಅದಕ್ಕೆ ದಾಸಪ್ಪನವರು, ಬೇರೆಡೆ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಲೂಷನ್ ದರ ಹೆಚ್ಚಿಗಿನೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕಿಂತರೆ ಅಲ್ಲಿಲ್ಲ ಬ್ಲಾಕ್ ಶಿಪ್‌ಂ ಬಳಕೆಗಿಡೆಯೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡಬೇಕು. ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟ್ಟಿ ರೈತರನ್ನು ತುಂಬಿ ನಾಡಿರುವಾಗ ಸರ್ಕಾರ ಈ ಹೆಚ್ಚಿನ ದರವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಆಶ್ರಯವನ್ನಿಸುತ್ತದೆ; ಇಡೀ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಲೂಷನ್ ಹಣವನ್ನು ನೀರು ಒದಗಿಸಿದ ಮೊದಲ ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೆ ರೈತರಿಗೆ ಶೇ. ಕಿರಷ್ಟು ಸೋಡಿ ಬಿಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ೧೦ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಿ, ಉಳಿಕೆ ಹಣವನ್ನು ಶೇ. ಈ ೧/೪ ರಂತೆ ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತ ತೆರಬೇಕಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಡ್ಡಿ ವಸೂಲಿ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದೆ. ತಕಾವಿ ಸಾಲದ ಮೇಲೂ ಬಡ್ಡಿ ಹಾಕಲಿದೆಯೆ? ಎಂದೆಲ್ಲ ವಾದಿಸಿ ಈ ರೀತಿ ಬಡ್ಡಿ ವಸೂಲಿ ಅಗತ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಆಲ್ಲದೆ ಸರ್ಕಾರವೇ ಆಯ ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮಾಗತವಾಗಿ ನೀರಿನ ದರವನ್ನು ಇ ರೂಪಿಂದ ೧೦ ರೂಗಳವರೆಗೆ ಪರಿಸಿರುವುದು

ತುಂಬಾ ಹೆಚ್ಚಿನಿತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರೊಡನೆ ಸಮಾಳೋಟಿಸಿ ಸಮೃತಿ ಪಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ತೊಡಟಗಳ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಮುಗ್ಗು ರೈತರು ಮುಚ್ಚಳಕೆಗಳನ್ನು ಒರಿದುಕೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವಲ್ಲ ಅಸಾಧ್ಯದ ಷರತ್ತುಗಳಾದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರ ರೈತರನ್ನೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಒತ್ತಾಯಿಸಬಾರದು ಎಂದು ದಾಸಪ್ಪನವರು ಅಗ್ರಹ ಪಡಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ಡಿ. ಎಂ. ಮುಲ್ಲಪ್ಪನವರು: ಮೈಸೂರಿನ ಚೌನಾಹಾಲ್ ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ೨೧೦ ಮಂದಿ ರೈತರಿಂದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಸ್ವಂ ಪಥ್ಯತಿಯ ಆಳವಡಿಕೆಯಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತವ ಚಂದು ಕೊರತೆಗಳು, ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಿಸಿದ್ದು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದಿವಾನರನ್ನು ನಿಯೋಗದ ಮೂಲಕ ಭೇಣಿ ಮಾಡಿದಾಗ, ಕಾನ್ವಿಲ್ಲಿನ ಪ್ರಥಮ ಸದಸ್ಯರ ಹಾಜರಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಕಷ್ಟವಿಷ್ಟುರಗಳನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಅಲೀಸಿದ ದಿವಾನರು, ಆ ಬಗ್ಗೆ ಬೇರೊಂದು ಪರಿಶೀಲನ್ನು ಸಮಿತಿ ಸೇವಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಶಿಳಿಸಿದರು. ರೈತರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಸಮಿತಿಯ ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಕಾಂಟಿಬ್ಲೂಫ್ಸ್ ಹಣದ ದರ ಎಕರೆಗೆ ರೂ ೧೨೦ ರಿಂದ ೧೫೦ ರವರೆಗೆ ಏರಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರ ವಿರೋಧವಿದ್ದರೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದುಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಶೀಲನೆ ಸಮಿತಿಯ ರೂ ೬೦ ರಿಂದ ರೂ ೧೨೦ ವರೆಗೆ ಸಮುಚ್ಚಿತವಾಗಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸೇರಿ ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದರೂ, ಸರ್ಕಾರ ತನ್ನ ವರಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದೂ ಈ ವರಿಕೆ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದರ್ದೇಕೆ? ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಇದೇನೇ ಇರಲ್ಲಿ ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಸರಳಾರ ನ್ಯಾಯಯುತವಾಗಿ ಕಾಡೇರಿಸುವುದೆಂಬ ನಿರೀಕ್ಷೆ ನಷ್ಟದು, ಎಂದರು.

ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರ ಜೆಳವಳಿ ಕಾರಣ ಸಮಿತಿಗೆ ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮಳವಳಿ ಆ. ಸೇರಿದಂತೆ ಮೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರು ಈ ಸಾಗುವಳಿ ಪಥ್ಯತಿ ಬಗ್ಗೆ ವಿರೋಧ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮಳವಳಿ ರೈತರು ಗಲಾಟೆ ಮಾಡದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಈ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಸೇರಿಸಿಲ್ಲ. ಈ ಯೋಜನೆಗೆ ರಾಜ್ಯದ ಚೊಕ್ಕಸದ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗ ಖಿಚ್ ಮಾಡಿ ಮೂರು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ೨೦೦ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಮಾತ್ರ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಮಳವಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೂ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕು. ಆ ಸೇರೆ ಕಲ್ಪಿಸಲು ತಾನು ಸಿದ್ಧ ಎಂದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಕೆ. ಮಾದಯ್ಯನವರ ಕಾಳಜಿ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿತ್ತು.

ಮುಂದೆ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಎಂ. ಮಲ್ಲಯ್ಯನವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ, ತಾವು ಆಯ್ದುಗೊಳ್ಳಬ ಹೊತ್ತಿಗೆ, ಸಮಿತಿಯ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿತ್ತು. ರೈತರ ಮುಚ್ಚಳಕೆ ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ತಾವು ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿಫಿಯಲ್ಲಿ

ಬಂದು ಆ ಸಂಬಂಧದ ಶರತ್ತುಗಳ ನಮೂದಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಆಸಮ್ಮೈ ತಿ ಸೂಚಿಸಿರುವದನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದರು. ಬ್ಲಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟ್ ಬೇಕೆ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತಂತೆ, ಮೊದಲನೇ ವರ್ಷ ರೈತನು ಭತ್ತ ಬೇಕಿಯೆಂದೂದರೆ ಗಡ್ಡಯ ಹಿಕ್ಕಲು, ನಡುತೋಡು, ಕಾಲುವೆಗಳನ್ನು ತೋಡಲು ಹಾಗು ಉಳಳು ಎತ್ತುಗಳಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ವ್ಯಯ ಮಾಡಬೇಕು; ಎರಡನೆಯ ವರ್ಷ ಕಬ್ಬಿ ಬೇಕಿಯುವಲ್ಲಿ, ಹಿಕ್ಕಲು, ಕಾಲುವೆಗಳು ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರದೆ ವ್ಯಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಎತ್ತುಗಳೂ ಆಗ ಅವಶ್ಯಕವಾಗುತ್ತದ್ದಿಲ್ಲ. ಖಿಟ್ಟ ಮತ್ತುಪ್ಪು ಅಮರಿಕೊಳ್ಳತ್ತದೆ. ಮೂರನೇ ವರ್ಷ ಆನ್ನ ಬೇಕೆ ಬೇಕಿಯುವಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲಿನ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದ ಹಣವೆಲ್ಲ ನಿರಧರಿಸಿದೆ ಒಟ್ಟುರೆ ರೈತನಿಗೆ ಆನಗತ್ಯ ನಷ್ಟ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಬರಿ ತರಿಬೆಕೆ ಸಾಗುವಳಿಯಿಂದ ಶೀತಕಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಳೀಯರ ಆರೋಗ್ಯ ಕೆಡುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ದ್ವೀಪೀಯ ಸಮರ್ಥನೆ ಇಲ್ಲ. ಕಾರಂಟ್ರೆಬಿಂಬಾಷನ್ ಹಣದ ದರವು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತರಿಗೆ ವಿವರಿತ ಭಾರವನ್ನಿಸಿದೆ. ಖಿಟ್ಟ ಹೆಚ್ಚಿಗಿದೆ. ಇದರ ಫಲವೊಂತೆ ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಜಮೀನುಗಳ ಬೆಲೆ ಮೌಲ್ಯ ಹುಸಿದಿದೆ. ಈ ರೈತರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಬ್ಲಾಕ್‌ಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾಲ ಕೊಡಿಸಿದರೂ ಆ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು. ಸಾಲ ತೀರಿಸಲೇ ಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭ ಬಂದರೆ ರೈತನು ಗುಳ್ಳೆ ಹೋಗಿ ಈ ಪ್ರದೇಶದ ನಿರಜನವಾಗಬಹುದು. ಅಂತಾಗಿ ಸಾಗುವಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ರೈತರ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಸರ್ಕಾರ ಕಾದು ನೋಡಲೇ; ರೈತರ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಗ/ಇ ಅಥವಾ ಗ/ಇ ಭಾಗದಪ್ಪು ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಆಳವಡಿಸುವ ಉಸ್ತುವಾರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ; ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿ ಜಮೀನಿನ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ರೈತನ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಹಾಂಟ್ರೆಬಿಂಬಾಷನ್ ಹಣದ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಲೇ ಎಂದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಬಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅವರೂ ವಾಣಿವಿಲಾಸ ಸಾಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟ್ ಬೇಕೆ ಪದ್ಧತಿ ವಿಫಲವಾದುದರ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಆನುಭವವನ್ನು ಹೇಳಿ ಆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹೇರಬೇಡಿ ಎಂದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮೋರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದು.

ಶ್ರೀ ಚೆಲುವಯ್ಯನವರು ಏರ್ವೆನ್ಸ್‌ನಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದ ಜಮೀನುಗಳ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಕಬ್ಬಿ ಕೃಷಿಗಾರಿಕೆ, ಕೆಳಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಬ್ಲಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟ್ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರಲ್ಲಿ ಘುಲಕಾರಿ ಆಗು. ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾರಣ ಸಾಗುವಳಿ ನಿಂತು ಹೋಗಬಹುದು. ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿರುವ ಹಾಂಟ್ರೆಬಿಂಬಾಷನ್ ಹಣದ ದರವು ಖಿಟ್ಟ ಹಾಗು ತರೀ ಜಮೀನುಗಳ ಭೂ ಮೌಲ್ಯಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸದ ಅಧಿಕಾರ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವ ಅಧಿಕೃತ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಇಲ್ಲದಿರುವ ಕಾರಣ ಅಸಾಮಂಜಸ್ಸುವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಅಣೆಕಟ್ಟಿನ

ಮೇಲ್ವಾಗದ ರೈತರುಗಳಿಗೆ ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಯಾಷನ್ ಹಣದ ದರವನ್ನು ಎಕರೆಗೆ ೬೦ ರೂ ಸಂತೆ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿ, ಬಡ್ಡಿಯ ಬಗೆಗೊ ಕೂಡ ರಿಯಾಲಿಟಿ ತೋರಿರುವ ಸರ್ಕಾರ ಈ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಬಗ್ಗೆ ತಾರತಮ್ಯ ತೋರಿರುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಇನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ೬೨ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕಂಡಾಯದಾರರ ಹಣದಿಂದ ಸದ್ಯದ ಜಲಾಶಯವನ್ನು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಜನರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆ ಎಂಬ ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಲ್ಲ ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ವಿದ್ಯುತ್ತಮಾನದನ್ನಾಗಿ ಈ ಜಲಾಶಯ ನಿರ್ಮಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ನೀರು, ಬೇಡವಾಗಿರುವ ಹೆಚ್ಚಿಳದ ನೀರಾಗಿ. ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಮಾದರಿ ರಾಜ್ಯ ಎಂದು ಆಸ್ತರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಜಲಾಶಯ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ರೈತರಿಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೆಂದರೆ, ಬ್ಲಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟ್ ಹಾಗು ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಯಾಷನ್ ಹಣ ಎರಡನ್ನೂ ಕ್ಯಾಬಿಡಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ತೋಲನಿಕ ವಿಮರ್ಶೆ ನೀಡಿದರು. ಸರ್ ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಚಟ್ಟರ್ ಟಿನ್ ಆವರೂ ಕೂಡ ಇಡೀ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯ ಬೇಕಾದರೆ ಭಾಮಿ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿ ಆವಶ್ಯಕ ಗೊಬ್ಬರ ಪೂರ್ವಸಲು ೬೦ ಲಕ್ಷ ಆಗತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿರುವಲ್ಲಿ ರೈತರು ಅದನ್ನು ಮೊಂದಿಸಬಲ್ಲ ಶಕ್ತರೆ? ಇದಲ್ಲದೆ ಮೊದಲವರ್ಷ ಕೃತಕ ಗೊಬ್ಬರ ಬಳಿಕೆ ಭಕ್ತ ಬೆಳೆದರೆ ಆ ಭಾಮಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಾಗೂಡಿ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಗೆ ಹಾನಿಯಾಗಬಹುದು. ಎಲ್ಲ ಬೆಳೆಗೂ ಒಂದೇ ಬಗೆ ಗೊಬ್ಬರ ಹಿಡಿಸಲಾರದು. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಈ ಬಗೆಲ್ಲ ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ರೂಪಿಸಬೇಕು. ಮುಖ್ಯಾಳಿಕೆ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟ ಮೊರತು ನೀರನ್ನು ಜಮೀನಿಗೆ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಒತ್ತಾಯವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟಿರು.

ಶ್ರೀ ಪಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅವರು: ಪಾಲಹಳ್ಳಿ ಹಾಗು ಬೆಳೆಗೊಳ ಗ್ರಾಮಗಳು ನಾಲೆಯ ಬಲದಂಡಗಿದ್ದು ಇಡೀ ವರ್ಷ ನಾಲ್ಕು ನೀರಿನ ಸರಬರಾಜಿನ ಕಾರಣ ಜನವಸತಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದರುವುದನ್ನು (ಆರೋಗ್ಯರಹಿತ ವಾತಾವರಣದ ಕಾರಣ) ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಆದೇ ಗೆ ಗೆ ೬೦ ಮೈಲಿಗಳ ಕೆಳಸಾಲ್ಪಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ವರ್ಷದ ಬದಲು ಆಗತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಿಡುವ ಕಾರಣ ಬೇಸಿಗೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಳಿಗರ ಆರೋಗ್ಯ ತುಂಬ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಲೆ ೬೦ ಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಖಿಷ್ಟಿ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ತರಿ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರೆ ಕ್ಯಾಫಿಕೊಲಿಗಾರಿಕೆ ಬಹಳ ಬೇಕಾಗಿ ಆದು ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು ಕಷ್ಟ. ಇನ್ನು ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯ ನಂತರ, ವಾರ್ಷಿಕ (ಅಧಿಕ) ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆದರೆ ಇಳುವರಿ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತದೆ. ಸತ್ಯಮಂಗಲ ಮತ್ತು ಕೊಯಮತ್ತಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದಾಗಿ ಬಹಳ ಉತ್ತಮ ಇಳುವರಿ ಬಂದಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ ಆಗಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಂಪೋಸ್ಟ್ ಗೊಬ್ಬರದ ಬಳಕೆ ಅರಂಭಗೊಂಡ

ಮೇಲೆ ಬನ್ನಿಗೆ ಅ ರೂ. ಗಳಷ್ಟು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಗೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣ ಗೊಬ್ಬರದ ಸಮಸ್ಯೆ ಕಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬಹಳ ಪ್ರಮಾಣದ ಜಮೀನುಗಳಿರುವವರಿಗೆ ದುಖಾರಿ ಎನಿಸುವ ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಗುವಳಿ ಕಷ್ಟ ಎಂಬ ಭಾವನೆ ಇದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ರೂಧಿಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಗುತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಸ್ಥಳೀಯ ರೈತರು ಸಹಕಾರ ಸಾಗುವಳಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಯಂತ್ರಗಳ ಬಳಕೆ ಸಮಸ್ಯೆ ಬರದು. ಜಮೀನುಗಳಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡತೆ ಗೋಮಾಳಪಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಹುಲ್ಲು ದೊರಕಿಸಲು ಕಷ್ಟ ಎಂದರೆ ಕೆಲವು ರೈತರು ರಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹುಲ್ಲು ದೊರಕಿಸಿಕೊಂಡ ಉದಾಹರಣೆ ಇದೆ. ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಫ್ಸ್‌ನ್ ಹಣಾದ ದರ ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚು ಎನ್ನಲು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರಣಗಳಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಕಟ್ಟಿಸಿರುವ ಅನೇಕಟ್ಟಿಗೆ ವಿಚುರ ಮಾಡಿರುವ ಮೌತ್ತಿ ಇ ಕೋಟಿ ಅಗಿದ್ದು ಆದರ ಮೇಲಿನ ಬಡ್ಡಿಯೇ ೧೯ ೧೯ ಲಕ್ಷ ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಅನೇಕಟ್ಟಿನ ನಾಲೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗ ಪಡೆದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರಿಗೆ, ರಾಜ್ಯದ ಇತರ ಭಾಗದವರು ಬಡ್ಡಿ ವಿಚುರ ಕಟ್ಟಬೇಕಿಂದರೆ ಸಮರ್ಥನೀಯವಲ್ಲ. ರೈತರು ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಫ್ಸ್‌ನ್ ಹಣಾದ ಕಂತುಗಳು ಬಾಕಿಯಾದರೆ ಆದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮನ್ನಾ ಮಾಡುವುದು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುದ್ದು, ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ ಬ್ಲೂಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ಸಾಗುವಳಿ ಪದ್ಧತಿ ಹಾಗು ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಫ್ಸ್‌ನ್ ಹಣಾದ ದರ ಹೆಚ್ಚಳವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು.

ಶ್ರೀ ವೆಚಟಿರಮಹಾರಾಜರು ಬ್ಲಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟಂ ಬೆಳೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಹೇರಬಾರದಂದೂ ಹಾಲಿ ೫೦ ರೂಕೂಡ ಬೆಲೆಬಾಳದ ಒಂದು ಎಕರೆ ಜಮೀನಿನ ಮೇಲೆ ೧೫೦ ರೂ. ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಫ್ಸ್‌ನ್ ಹಣಾ ತೆರಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಸಮರ್ಥನೀಯವಲ್ಲವೆಂದರು. ಶ್ರೀ ಇಬಾಹಿಂ ಖಾನ್ ಅವರು ಇದಕ್ಕೆ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ಈ ದರವನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುತ್ತೆ ಆದರ ಶಿಪಾರಸ್ಟಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತ ಸಾಗುವಳಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅನ್ವಯವನ್ನು ವಿಳಂಬ ಮಾಡಬಾರದಿಂದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಉಸ್ತಾನ್ ಖಾನ್‌ರು ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಸ್ತು, ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ನಾಲೆಯ ಅನುಕೂಲ ಪಡೆದು ರಾಜ್ಯದ ಉಳಿದ ಭಾಗದ ರೈತರಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಹಣ ಕೂಡುವುದೆಂದರೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಈ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ಮಳೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಇಲ್ಲ. ಅಂತಾಗಿ ಕಾಂಟ್ರೀಬ್ಲೂಫ್ಸ್‌ನ್ ಹಣಾದ ದರವನ್ನು ೧೧೦ ರೂಗಳಿಗೂ ಏರಿಸಿದರೆ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಈ ರೈತರು ನಿಜವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜಮೀನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಾದರೆ ಕೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದರು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಚಚೇರುವನ್ನು ಮುಕ್ಕಾಯಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ ಅವರು ಮುಂದಿಡಲು ಎಂ.ಸಿ. ಲಂಗೇಗೌಡರು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಈ ನಿಲುವಳಿಯ ಮೇಲೆ ಇನ್ನು ಅನೇಕ ಸದಸ್ಯರು ಚಚೇರು ಇಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಕಾರಣ ಮುಕ್ಕಾಯಗೊಳಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಮೂಡಿಬಂದಿತು.

ಶ್ರೀ ಎಂ.ಎಂ. ಲಿಗೆಗೊಡರು: ಪರಮಾರ್ಥ ಬೆಳೆ ಸಾಗುವಳಿ ಚ್ಯಾಪ್ಸ್‌ಹೆಚ್‌ನ್ಯಾನ್‌
ಮಾಡುವುದೇನೂ ಶರಿ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಮೀನಿನ ಮೂರನೇ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಶಾಷ್ಟ್ರತ ತರಿಂ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿ ಉಳಿದರ್ದ್ದು ಖಿಂತ್ತಿ ಬೆಳೆಗೆ
ಮೇಲಿದಲ್ಲಿ. ಒಂದೇ ಬಗೆ ಬೆಳೆದು ರೈತ ಸೋಮಾರಿಯಾಗಿರಲಿ. ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ
ಕ್ಷೇತ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ಯಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟಂ ಸಾಗುವಳಿ ಅಳವಡಿಗಿ; ಅನುಭವಕ್ಕುಗೂಣವಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ
ತರಬೇಕೇ ವಿನಾ ಒತ್ತಾಯಿದಿಂದಲ್ಲಿ, ಎಂದು ಸಲಹೆ ಇಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಯುತರು,
ಕಾಂಪ್ರೆಬ್ಲೂಫ್‌ನ್ ದರವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿಯೇ ಸಮರ್ಥಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರವು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ
ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿ, ಸಾಲ ನೀಡುವ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಸಲಹೆ
ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎಂ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪಗೌಡರು ರೈತರ ಪರವಾಗಿ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿ
ಮಾತನಾಡಿದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟುತ್ತು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಕಂಡಾಯದಾರರು ಹೈಸೂರು
ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ಅನುಕೂಲವ್ಯಾಗಿ ತರಬೇಕೇ? ಎಂಬ ವಾದಕ್ಕೆದುರಾಗಿ, ಹೈಸೂರು
ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ತಿಪ್ಪಗೊಂಡನದಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ದಾಗು ರಾಜ್ಯದ ಇತರ
ಜಿಲ್ಲೆಗಳ ಯೋಜನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕಂಡಾಯದ ವಣ ನೀಡಿರುವಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಪ್ರಶ್ನೆ
ಪ್ರಳಿಬಾರದೆಂದರು. ಶ್ರೀಮತಿ ಸಾರ್ಕಾರವರು ಕಾಂಪ್ರೆಬ್ಲೂಫ್‌ನ್ ದರವನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು
ಇಳಿಸುವುದು ಒಳಿತೆಂದರು. ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟಪರಾಜಾಕ್ರಾರು ಹೈಸೂರು ರೈತರಿಗೆ,
ಕೋಲಾರದವರಿಗಿಂತ ಇರುವ ಮಳೆಯ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸರ್ಕಾರ ರ
ಸೂಚಿಸಿರುವ ಪದ್ಧತಿ ಸಮಾಜ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಟ್ಟಿಸ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯು
ತುಟ್ಟಿಯಾದ ಕಾರಣ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಭಾಗವನ್ನು ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಸಾಗುವಳಿ
ಮಾಡುವುದುತ್ತವು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು.

ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರ ವರ್ಕ್‌ಫೆನ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ಥಿಗಳು ಈ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ:
ಬ್ಯಾಕ್‌ಸಿಸ್ಟಂ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಲ್ಲಿ I. ವ್ಯವಸಾಯ ಯೋಜನಾ ಪೆಚ್ಚ
II. ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುವ ನೀರಿನ ಅಪವ್ಯಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲು ಮಾಡಿರುವ ಭಾರಿ ಪೆಚ್ಚ ದಾಗು
ಜನರಿಗ ಕ್ಷೇತ್ರಿಯಾದ ಅನುಕೂಲ. III. ಸಾಗುವಳಿ ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಜನರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು
ಕಾಂಡಾಯದ ಇವ್ಯಾಪ್ತಿ ಗಮನಮಾರ್ಪಿಸಿದೆ. ಸಂಗ್ರಹಿತ ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು
ಆರನೇ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿದ್ಯುತ್ತುಾದಸೇಗೆ ಬಳಸಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ
ಕಂಡಾಯದಾರರಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮುಚಿತ ಮೊತ್ತ ಒದಗಬೇಕಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮದ್ರಾಸು
ರಾಜ್ಯದೊಡನಾಗಿರುವ ಒಪ್ಪಂದದ ರೀತ್ಯಾ ಈ ಜಲಾಶಯದಿಂದ ಒಂದು ಲಕ್ಷ
ಇಷ್ಟು ದು ಸಾವಿರ ಎಕರೆಯಷ್ಟು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೀರಿನ ಒಳಕೆ ಆಗಲವಕಾಶವಿದೆ.
೧೦ ಮೈಲ್ ನೀಡು ಇಂ ಮೈಲ್ ಆಗಲ ವಿಸ್ತಾರದ ಅಷ್ಟಕಟ್ಟು ನಾಲ್ಕಾ ಸ್ವರ್ವಾಶದಲ್ಲಿ
ಇಟ್ಟಿ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಭತ್ತವನ್ನು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆ ನೀರಿನ ಹಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣ ಕೆಳಗಿನ ನಡಿಗೆ
ದೋಗಿ ದಂಡಪಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗು ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಜನರ ಆರೋಗ್ಯ ಸತತ ನೀರಿನ
ನಿಲಾಗಡ ಸಾಗುವಳಿಯಿಂದ ಕಡುತ್ತದೆ, ಎಂದೆಲ್ಲ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮವನ್ನು
ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಭೆಯನ್ನು ಮರುದಿನಕ್ಕೆ ಮುಂದೂಡಲಾಯಿತು.

ಪಂ.ಆರ್. ಎ. ದ ಆಕ್ಷ್ಯೋಬರ್ ಗಣಿಗಳ ರ ಇಮ್ಮೊಂದು ವಿನಿದ ಅಧಿವೇಶದನಲ್ಲಿ (MRA proceedings P.140-160) ಇವಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಾರ್ತೆಗಳ ವೆಚ್ಚು, ಹಿಂಬಂದಿ ಹಾಗು ಉಸ್ತುವಾರಿ ವೆಚ್ಚು, ಜಾತಿವಾರು ನೇಮಕಾತಿ ಗುತ್ತಿಗೆ ನೀಡಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ವತ್ವೀ ಎಂ.ಸಿ. ಲಿಂಗೇಸ್‌ರಿಡ್ ಹೆಚ್.ಸಿ. ದಾಸಪ್ಪ, ಕಪನಿಗೌಡ ಡಿ.ಎಸ್. ಮಲ್ಲಪ್ಪ ಅವರುಗಳು ಚೆಚೆಸಿ, ರೈತರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ಕಂದಾಯ ಹಾಗು ಬೆಳೆ ಪದಭಿಯ ಅಳವಡಿಕೆಯ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಒಿನ್ನಲೇನುಸ್ತು ಸ್ವಾಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಯಶ್ಸಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಮಂಡ್ಯ, ಮಂಡೂರು ಮಾವ್ಲಿ ತಾಲ್ವಾಕು ರೈತರಿಂದ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ಪರೂಲಿ, ನೀರಿನ ದರಗಳು, ಬ್ಲ್ಯಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ಕೃಷಿ ಫಾರಂಗಳಿಗೆ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಜಮೀನುಗಳು ಇವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಪವಾಲು, ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಬಂದಿವೆಯೇ? ಅದನ್ನು ನಾಲೂ ಸಮಿತಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿತೇ? ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸಿದ ಸದ್ಯದ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ದರ ಹೆಚ್ಚಳಹೇ? ಬಿಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಂತಿನ ಹಣದ ಮೇಲೆ ಪರೂಲು ಮಾಡಲಾಗಿದೆಯೇ? ಎಂದೆಲ್ಲ ಪರ್ಮೇಗಳಿಗೆ ಖಾತ್ರರ ಪಡೆಮು ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಆಮೂಲಾಗ್ರಾಮಿಗಳಿಗೆ ಈ ಶಾಸಕರು ಸ್ವಂದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರೈತರಿಂದ ನೆನಪಿನೋಲಿಗಳು ಹಾಗು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬೇಡಿಗಳೂ ಸರ್ಕಾರದೊಡನೆ ಆಗಿರುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಖಾತ್ರರದಿಂದ (ಪ್ರ. ಗಳಿಗೆ) ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಸಮರ್ಥನೆ ಎದುರೂ ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಿಗಳಿಗೆ ಪರಿಪಾರದ ಪರವಾಗಿ ವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇನ್ನೂ ಇಂಜಿ ರಂದಿನ ಎಂ.ಆರ್.ಎ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ (ಪಿ. ಟೆ-೬೦) ಸರ್ವತ್ವೀ ಆರ್. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಆಯ್ದಾ ಹಾಗು ಎಂ.ಸಿ. ಮಲ್ಲಯ್ಯ ಅವರು* ಇಲ್ಲಿ ಇವಿನ್ ನಾಲೇಯನ್ನು ರಾಜೀವುವ ಮೇಲು ತಾತ್ಯಾತಿಕ ಹಿಡುವಳಿಯಾಗಿ ದಲಿತ ವರ್ಗದ ರೈತರು ಪಡೆದಿದ್ದ ಖಾಸಿ ಜಮೀನುಗಳು ತರೀ ಜಮೀನುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತಪಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಅವರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಜೋವನ್ನೋಪಾಯಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ದಂಡತೆತ್ತು ಆ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ನಾಗುವಲ್ಲ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥಾಗಿ ಕಾಂಟ್ರಿಬ್ಯೂಷನ್ ಪರೂಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚನ ಕಾಲಾವಧಿ ನೀಡಿ ರಿಯಾಯಿತ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೊಚ್ಚಿದರು. ಸರ್ಕಾರವು ಇವಿನೊಂದಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಉಂಟ ಜಮೀನು ನೀಡಿಕೆ ಆಧಾರ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದ ಕಂಬಾಯ ನೀಡಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಈ ದಲಿತ ವರ್ಗದ ಕುರಿತ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೆಂಬ ಖತ್ತರ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಒದಗಿತು.

ಇನ್ನೂ ಏ. ಇಂಜಿ ರಂದಿನ ಎಂ.ಆರ್.ಎ. ದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತಾವರಗಳಲ್ಲಿ (ಪ್ರ. ಟೆ-೬೧) ಇವಿನೊಂದಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಯಾನ್ನೆ ಸಾಕ್ಷಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕಲ್ಲೋ ತಾಲ್ವಾಕೆನ ಶ್ರೀ ಆರ್. ಸುಭೂರಾವ್ ಮತ್ತು ದೇವಡ್ಡಬಳ್ಳಾಪುರದ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಸಿದ್ದಲೀಂಗಯ್ಯನವರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಂದ ಬೆಳೆದ ಕಬ್ಬನ್ನು ಸಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಯಾನ್ನೆಗೆ ಒದಗಿಸಲೇಬೇಕೆಂಬ ಮುಖ್ಯಾತ್ಮಕ ಯಾಸ್ತು ಒತ್ತಾಯಿದಿಂದ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎಸ್. ಪ್ರಕೃಷ್ಟಾಮಿಯವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಸರ್ಕಾರ

* MRA Proceedings June 1932 Session., PP. 89-90, 94-95,-200

ಉತ್ತರಾಯದಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮುಚ್ಚಲ್ಕಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸಕ್ಕರೆ ಬಿತ್ತಾದನೆಗೆಂದೇ ಆದರೂ, ಅದು ಕೂಡ ಉತ್ತರಾಯವೇ ಎಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯಾಸಾಮಿಯವರ ವಾದಮಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೆಲ್ಪಿ ಸರಿರೂಜನ ಬಗ್ಗೆ ಖಾತರಿಯೆಂ್ಬ ಇಲ್ಲದೆ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾಣಿಸಿ ಆರಂಭಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದು ಎಂದು ಸಹಾರದಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತ್ತು.

ಜೂನ್‌ ತಿಂಗಳ ಇನ್ನೊಂದು ದಿನದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ (ಪ. ೨೧೦) ಶ್ರೀ ಹೊಸ್ತಯ್ಯನವರು, ಇವಿನ್‌ ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಠಾರಗಳನ್ನೂ ಪರಿತು ಚೆಚ್ಚಿಸಲು ಸಬ್ಬಿ ವಿಷಯದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿ ಜೀಲ್ನ್‌ ಮಾಡಿಸ್ತೇರು ನಿಷ್ಠೆಧಾಜ್ಞೆ ವಿಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ತರಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದ್ದರೆ ರೈತರಿಗೆ ತುಂಬ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರು. ದಿವಾನರು ಆದಕ್ಕೂತ್ತರಿಸುತ್ತ ರೈತರ ಕುಂಡುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಕೇಳಿ, ನಿಶ್ಚಯ ಉತ್ತರವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ: ರೈತರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿ ವಿಷಯ ಕ್ಷಿತಿ ನಿರ್ವಿಷಯವಾದಿರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದರು. ಹೊಸ್ತಯ್ಯನವರು, ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ದಿವಾನರು ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಇವಿನ್‌ ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಕುಂಡುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ವಿಚಾರಿಸಿ ಆ ಒಂದಿಗೆ ದೃಢಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿದರು.

ఈ అంతగలు సచారద ధోరణే, ప్రతివిధిగళ నిరంతర రైతర కష్టపరిధార పర నిల్చిప ప్రయ్యతి తోరుత్కప. అల్లదే ఇవినో నాలూ రైతర ప్రతిభటసగలు జఱనా గణిం రల్చు సభగల మంలక నచయుక్కిద్ద చిత్రపూ ఇల్లి సిగుతుదే.

గోటిల జండా *మీ జుల్ఫీ తింగళ లేజిస్ట్రేటవ్ కౌన్సిల్‌న
అధివేశనదల్లి ఇవిన్ నాలా ప్రదేశద ర్యైతర కురితు ప్రస్తావమాగిదే
తీర్చే ఎస్.ఐ. ముల్లయ్య ఆపరు, కాంబ్రిష్ట్‌మెంట్ హైవస్ట్ రూ १०० ८ింద
१३०క్కే బదలాయిసువ కారణ కేళిదాగ సకారద కాయఁదతీర్చ
తీర్చే ఎస్.ఎన్. ఆయ్యంగార్ ఆపరు నాలా నీరిన బళకేదారర మేలే ఆదస్త్లు
సకారద తజ్జీయ రీత్యా వాకెలాగిదే. వాగు తమ్మ పిదువళి జమీనిసింద
ములసే ఒందు భాగమస్తు బిట్టుకొడలు ఒల్లదిద్దు కారణ ఈ దరద వసులిగే
తజ్జీమాడలాగిదే ఎందు. ఇచ్చు కుచాయ వాగు పెల్లుక్కువర్క్ ఇలాఖీలొడసే
సమాలోచిసి నిధరిశలాగిదే. ఈ బగ్గె ర్యైతర పరమాగి ప్రతినిధిగళు
ఒందు దరద హేచ్చువస్తు ఒట్టిద్దారేయ? ఎంబ సవట్టీ ఎస్.ఐ. ముల్లయ్య,

ಕೆ. ಚಂಗಲರಾಯರೆಡ್ಡಿ ಅವರು ಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಎನ್ನೋ ಎನ್ನೋ ಅವರು ರೈತರು ಒಟ್ಟಿದೆ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ಮುಖ್ಯಕಾರಣ ತಮ್ಮ ಹಿಡುವಳಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ಬದಲು ದರ ಹೆಚ್ಚಳ ನೀಡುವುದೇ ಅನುಕೂಲವೆಂದು ರೈತರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತೇನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುದ್ದೂರು ಭಾಗದ ಇವಿನ್ನು ನಾಲ್ಕಾ ಶಾಖೆಯಿಂದ ಮುದ್ದೂರಿನ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಬಿಡಲು ಮುದ್ದೂರಿನ ಚೇಸಾಯಗಾರರು ಮಾಡಿದ ಆಹವಾಲಿಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾಜಸಾಗರದ ಮುಖ್ಯ ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಅವರು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದಿರುವುದು, ನೀರನ್ನು ಕೊಡಡಿದ್ದರೆ ರೈತರಿಗೆ ಆ ವರ್ಷ ಭತ್ತೆ ಬೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದು, ಮುಚ್ಚಳಕೆಯನ್ನು ಶರತ್ತು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಗತ್ಯವಿರುವಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ರೈತರು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟಿರುವರೇ? ಎಂಬ ಬಗೆಗಲ್ಲಿ ಎಂ.ಸಿ. ಲಿಂಗೇಗಾಡರು ವಿವರ ಬಯಸಿದಾಗ, ಎಂಜಿನಿಯರ್ ಅವರು ಗ.ಎ.ಗಳಿಗೆ ರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಗು ನಾಲ್ಕಾ ಹರಿವು ನೀರಿನಿಂದಾಗಿ ಬಂಧವಾಗಿ ಜಿನುಗುವ ಜಲ ಒದಗುವ ಕಾರಣ ಕೆರೆಗೆ ನೀರು ಬಿಡುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಬರದು ಎಂದು ಕಾರ್ಯಕರ್ತೆಯವರಿಂದ ವಿವರಣೆ ಬಂತು. ಆದರೂ ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಶಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದು ಪರಿಹಾರಗಳಿಗೆ ಪ್ರಯೋಜನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಚರ್ಚೆಯ ವಿಧಾನದಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ.

ಮಂಭನ: ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಜೂನ್ ಗಳಿಗೆ ರಿಂದ ಜೂನ್ - ಜುಲೈ ಗಳಿಗೆ ರವರೆಗೆ ಇವಿನ್ನು ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದಿದ್ದ ಬದಗಿದ ಪರಿಹಾರಗಳು ಪೂರ್ವ ತ್ವರಿತವಳಿದಿದ್ದರೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ರೈತರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆ ಹಾಗು ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಇವಿನ್ನಾನಾಲ್ಕಾ ರೈತ ಜಳುವಳಿಯ ಮುನ್ದು ಹಾಗು ನಂತರವೂ ಸರ್ಕಾರದ ಯೋಜನೆಯ ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳನ್ನು ಆಸುಭವದಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮಾಡಿತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಬೆಂಂಜಾಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧಾರ್ಥಿ ಚರ್ಚೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರು ಸ್ವಾತಾರ್ಹ ಅಂಶ. ಇವಿನ್ನು ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಮುಖ್ಯ ಜಳುವಳಿ ತಿಂಬಿರ್ ಗಳ ರಿಂದ ಜನವರಿ ಗಳಿಗೆ ರವರೆಗೆ ನಡೆಯಲು, ಆ ಹಿಂದೆ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಆಗಾಗೆ ಸಭೆ ನಡೆಸಿ ಸಣ್ಣ ಜಳುವಳಿಗಳನ್ನು ರೂಪೀಸಿಕೊಂಡವರು, ಮುಂದೆ ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ ನೇತ್ಯಕ್ಕಿಂತಲ್ಲಿ ಆದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಆಯಾಮ ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರು. ಈ ಜಳುವಳಿಯ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿ ಗಳಿಗೆ ರವರೆಗೂ ಶಾಸಕರ ಮೂಲಕ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರಕ್ಕೆ ಅದು ಬೀರಿದ ಪ್ರಭಾವ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಜಳುವಳಿಯ ಮಿತಿ ಎಂದರೆ, ರೈತರ ಸಾಲಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಾನಸಿಕ ಗಟ್ಟಿನ ಕ್ರಮೇಣ ತಿಳಿಗೊಂಡು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟುದುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಆಜ್ಞೆ

ಹೊರಡಿಸಲೂ ಏಡ್‌ರದಿಂದ ರೈತರ ಹಿತವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಅಶ್ವಾಸನೆಯೋಡನ್ನು ಮುಂದುಪರಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಚೆಳುವಳಿಯೊಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಾಗಿ ಸಂಖ್ಯಾನದ ಒಂದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಶಿಷ್ಟ ಚೆಳುವಳಿ ಆಗಿತ್ತು. ರಾಜರ ಒಳ್ಳೆಯು ಕೆಲಸಗಳಾಣಿಗೆ ಗೌರವದಿಂದ ನೆಡ್ಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರರಿಂದು ಸಮರ್ಪಿತ ದಕ್ಷ ದಿವಾನರಿಂದಾಗಿ ಪಡೆದ ನೀರಿನ ಆನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದು, ಈ ರೈತರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಎದುರುಬೇಳಿವ ಪ್ರಜ್ಞತ್ವ ಇರ್ಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ಗೌರವಯುತ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯಿಂದ ಆವಾಲು ಆರ್ಥಿಕ್ಯವ, ಭೂತೀಯಿಂದ ನಿಯೋಗ ಮೋಗುವುದೆ ತಿಪರ ದೂರು ದುಮ್ಮಾನಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಿವ ಬಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಸರ್ ಮೀಚ್‌ಎಂಬ್‌ಎಲ್‌ ದಿವಾನರೆಡುರೂ ರೈತ ಮುಖಿಯಡರು ಪ್ರಜಾಪೂತಿನಿಧಿಗಳೂ ಸಜ್ಜನಿಕೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರು. ಇಂಥು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತಾಗಿ ಪಾದಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ನಿರ್ವೇದಿಸಿದ ಅಪಾಲು ಆ ಕಾಲದ ಪ್ರತಿಭಟ್ಟಯೆಯ ರೂಪ ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಆಗಿ ಸೌತ್ತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಎ.ಎ.ರೆ.ಎಜಿಎರ್ ಲಿಂಗಾಂಕ್ರೋಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯೋಚ್ಚಂದ್ರ್ ಸಿದ್ಧಾಯ್ಯನವರು ಹೇಳಿರುವ 'Is it not true that the subjects of our beloved Maharaja are most non-violent and Most loyal? ಎಂಬ ಮಾತ್ರಾಗಳೇ ಆಂದಿನ ನಮ್ಮ ರೈತರ ಮನೋಧರ್ಮ ರಾಜಭಕ್ತಿ ಹಾಗು ರಾಜರ ಜನಪ್ರಿಯತೆಗೆ ಪ್ರಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಗಳಾಗಬಹುದು.

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮ್ಮೀಳನಗಳ ನಿಷೇಧ (೧೯೩೭-೩೮) : ಲೆಂಪ್‌ಸ್ಟ್ರೋಟ್‌ವಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಚರ್ಚೆ *

ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮ್ಮೀಳನಗಳು ರೈತರ ಚಂದುಕೊರತೆಗಳ ನಿರ್ವೇಚನಾ ವೇದಿಕೆ, ಪರಿಧಾರ ಪ್ರಯೋಜನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ರೈತರನ್ನು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಿರುವೆಂಬುದು ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯುವಾಗಿತ್ತು. ಆದು ಅಡಳಿತಕ್ಕ ವಿರೋಧ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಶಿಂತಾಗಿ ನಿಷೇಧಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅಡಳಿತಶಾಂಕಿ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತಳೆರಿದ್ದುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಎಡುರಾಗಿ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಸದಸ್ಯರು ವಾಯಿಸಿದ್ದು ರೈತರ ಸಹಜ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಘಾರಗಳಿಗೆ ಸಂವೇದಿಸಿದೆ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಬಿ. ಗುಂಡಾಂತರರು, ಮಾತ್ರಾದಿ: ಮ್ಯಾಸ್ಟರು ಟಿಪ್ಪೆಲ್‌ಫ್ರಾಂಕ್‌ರೇಷನ್‌ ಅಶ್ವಯರಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮ್ಮೀಳನಗಳನ್ನು ನಡೆಸಲು ಆವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕು ಸರ್ಕಾರ ನಿಷೇಧಾಳ್ಳಿ ಪಾಡಿದೆ. ಕಳೆದ ಅಧಿಕೇಶನವ ಅರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ರೈತರ ಕಂಗಾಲು ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರವು ಪರಿಧಾರೋವಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಜಿಸುತ್ತಿತ್ತೇ?

*-- Legislative Council proceedings Vol XIX (1-4). (17-12-1934 to 3.7.1935).
and 29.6.1935, PP. 316

ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಈ ಸಭೆಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆಗ್ರಹ ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪೀಪಲ್ ಫೆಡರೇಷನ್ ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕಾರಕ ಸಮೇಳನ ನಡೆಸಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾರ್ಪಣಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿತ್ತು. ಈ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಳೆಯ ಅಭಾವದ ಕಾರಣ ರೈತರ ಈ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಉಗ್ನತ್ವ ಬಂದ ಆರ್ಥಿಕ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮತ್ತು ಹೊಡೆತ ಬಿಧ್ಯಾದ್ವಾರಾ ತಕ್ಷಣದ ವರಿಹಾರೋವಾಯಗಳನ್ನು ಸದ್ಯದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಗಣವಾಗಿ ಮಾಡುಕುವುದು; ಕೃಷಿ ಪರಿಹಾರ ಸಮಿತಿಯ ವರದಿ ಕುರಿತು ರೈತರು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದು ಹೀಗೆ ಆ ಸಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ಕಲಾಪ ನಡೆಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿತ್ತು. ಈ ಬಗೆಗಲ್ಲಿ ಕರಪತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕಾರ ಮಾಡಿತ್ತು, ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಈ ಬಗೆ ಅಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಮುಕ್ತ ಆವಕಾಶವಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಮಧ್ಯವರ್ತಿಗಳ ಉಪದ್ಯುಮವಿಲ್ಲದೆ ನೇರವಾಗಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರುವುದೇ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಸಭೆ ಸಮೇಳನಗಳ ಮೂಲಕ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವುದು ರೈತರಿಗಿರುವ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಸಮೇಳನಕ್ಕೆ ಆವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕಿತ್ತು. ಅದರ ಉದ್ದೇಶ ಹಾನಿಕಾರಕವೆಂದು ಕಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀರ್ಮಾತ್ಮಕ ಮೀರಿದ್ದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರ್ಯೋನ್ಮೂಲಿವಾಗಿಯಾಗುವುದಿತ್ತು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರೈತರ ಮನ್ಯಿನ ಮೇಲಾಗಿರುವ ಪರಿಹಾರಮಾನನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರದ ವಿಧಿಂದ, ನಿಷೇಧಾಜ್ಞ ಸೂಕ್ತವಲ್ಲ, ಎಂದು ವ್ಯಾಘಕ್ಯರಣವಿಟ್ಟರು.

ಶ್ರೀ ಈ ಸುಖ್ರಾಮ ಚಿಟ್ಟೆಯವರು: ಪ್ರಸ್ತುತ ಯೋಜನಾಗಿಧ್ಯ ರೈತರ ಸಮೇಳನವು, ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿತ್ತಲ್ಲದೆ ರಾಜಕೀಯ ಸಮೇಳನವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತರ ಈ ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕು - ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಕ್ಕು ನಿಷೇಧಾಜ್ಞಯಿ ಮೂಲಕ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಡುದು ಮಾದರಿ ಎನಿಸಿದ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಶೋಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಮುಂದಾದರೂ ಇಂಥ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರ ದೂರವಿರಲಿ, ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಡಿ.ನಿ. ಗುಂಡಪ್ಪಮರು, ಸುಖ್ರಾಮಚಿಟ್ಟೆಯವರ ಮಾತನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುತ್ತು, ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಡಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿರಾಜ್ಯದವರು ಭಾವಿಸುವುತ್ತೇ, ಈ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞಯಿ ಮೂಲಕ ಮಾಡಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭ ಒದಗಿದ್ದಿರಬಹುದಾದರೂ, ಕಳೆದ ೧೦-೧೨ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇಂಥ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ತೋರಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಜಿಗುಟಾಗಿ ಇನ್ನಾದರೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿದಿರಲಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿದರು.

ಶ್ರೀ ವಿ. ಹೆಚ್‌ಪ್ರಸಾದರು ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತಿರು; ಕಳೆದ ವರ್ಷ
ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯು, ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗಿ ರೈತರ
ಹುರಿತು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಿತ್ತು. ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿರಲೆಂದು ನೇರವು ನೀಡಲು,
ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರೆ ಸರ್ಕಾರ ಬಢಾವಾಗಿದೆ ಎನ್ನಲಾಗಿತ್ತು.
ಒರಿ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿಗಿಂತ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪರಿಹಾರಗಳೂ ಹೆಚ್ಚು ರೈತರಿಗೆ
ಸಹಾಯಕರಾಗಿಬಿಲ್ಲವು ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ದಿನಯಲ್ಲಿ ಖೀಪಲ್ಲಿ ಫೆಡರೇಷನ್
ಕೂಡ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ತರಲು ಪೂರ್ವಭಾವಿ ಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು
ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ರೈತರ ಒಂದರೆಡು ಸಭೆಗಳನ್ನು ಏರ್ವಡಿಸಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ
ರೈತರಿಗೆ ಸುಳ್ಳಿ ಭರವಸೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಪಂತೆ ಮಾಡಿ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ
ಕಟ್ಟಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ, ಎಂಬ ನೆಪವ್ಯಾಧಿ ಮಾಡಿಯನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ
ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾರಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ
ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಷಂಗಿಕ (ಪೂರಕ) ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ, ಸಭೆಯ (ಕೌನ್ಸಿಲ್)
ಮೊದಲ ಸದಸ್ಯರು, ರೈತರೇ ನೇರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನಿಡಲ್ಲಿ, ಮೂರನೆಯವರ
ಪ್ರಪಂಚ ಬೇದ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಶ್ರೀ ಡಿ.ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರೂ ಹೇಳಿದಂತೆ
ಲೇಜಿಸ್ಲೇಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯೂ ಅನಗತ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ ಅಲ್ಲವೇ?
ಮಾಸಪದಲ್ಲಿ, ಆ ರೈತರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಠಾರಗಳನ್ನು
(ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಾರದಪ್ಪು ಭಯಸ್ಥರು ಎನ್ನಬಹುದು ಆಫ್‌ವಾ) ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ
ವಂತಿರು ಎನ್ನಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚನ್ನಪಟ್ಟಣ ಲಾಲ್‌ಬುಕು ಬೃಂದಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ
ನಡೆದ ರೈತ ಸಮ್ಮೇಳನವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಲೋಗಿಂಡ ರೈತರಿಗೆ ದಿವಾಸ ಸಾಹೇಬರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ
ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋತ್ಸವಪಟ್ಟರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಳೀಯ
ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಅವರಿಗೆ ಸಿಗುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ಹೇರಿದ ಸದ್ಯದ
ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆ ವಿಷಾದನೀಯ ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಶಿಂಧ್ಯನವರು; ರೈತರ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವ
ಉದ್ದೇಶವೇ ರೈತರ ಹಂಡುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ನೇರ ತಿಳಿಯುವಿಕೆಯಿಂದಬಾಗಿದೆ; ಪ್ರತ್ಯೇಕ
ಆರಿಯುವುದಾಗಿದೆ(first hand knowledge). ಆ ಸಂತರ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ
ತಂದು, ಪರಿಹಾರ ಪಡೆಯುವದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆಸುವುದು
ಅಪೂರ್ಣವೇ? ಇದ್ದುಬೇಕೆಂಬುಂದರ ರೈತರು ನಿಯೋಗದ ಸದ್ಯರಾಗಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ
ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದೆ? ಈ ಒನ್ನೆಲ್ಲಿಗಳ ಕಾರಣ ನಿಷೇಧಾಜ್ಞೆ ಹೇರಿದ್ದು ಸಮಂಜಸವಲ್ಲ
ಎಂದು ವಾದಿಸಿದರು.

ಸರ್ಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ಮುಖ್ಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿ ಶ್ರೀ ಕೆ.ವಿ. ಅನಂತರಾಮನ್ ಅವರು ಸಮೈಳನದ ಮುಂದಾಳುಗಳಿಗೆ ಹೋಟೆ, ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನಕ್ಕೆಡೆ ಎಂದೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇಜಪಾಬ್ಲಾರಿಯುತ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ಬಿಟ್ಟಿರೆ, ಸರ್ಕಾರವು ರೈತರ ಚರಿತು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತಳೆದಿಲ್ಲ. ಸರಿಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ, ಅದು ಕಾರಣ ಜಳವಳಿ ಆಗತ್ಯ ಎಂಬ ಭಾವನೆಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಂಖೆಧಾಜ್ಞ ಹೇರಿ ಹೋಟೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥಸಿಕೊಂಡರು.

ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರತೀಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತ ಶ್ರೀ ಡಿ.ಎ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ರಾಜ್ಯದ ಇಂದಿನ ಸನ್ನಿಹೀತ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯಾದಕ್ಕೆಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಂತಾಗಿ ಮುಖ್ಯಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯವರು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಇಂಡಿಯದ ಆಡಳಿತ ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತಿತ್ವಯಲ್ಲಿ ಆ ಕಾಲದ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ದುರಾದ್ಯಾಸಕರ. ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ನಾವು ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೂ, ನಿರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ ಸೇರಪುಗಳು ಒದಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ರೈತರ ಸಂಘ ಅಗತ್ಯವಾಯಿತು, ಎಂದು ನುಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಕುತ್ತನ್ ಲಿಪರು ಮಾತನಾಡಿ: ಯಾವುದೇ ರೈತ ಅಥವಾ ರೈತ ಸಮುದಾಯವು ಹಾಗು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ರೈತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ವೇದಿಸಿ ಪರಿಧಾರ ಪಡೆಯಲು ಸರ್ಕಾರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸರ್ಕಾರ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯೋನ್ನು ವಿವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಮರ್ಥನೆ ನಿರ್ದಿಧರು. ಭೂಕಂದಾಯ ಹೆಚ್ಚು, ರೈತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕು -ಇಂಥ ಭಾಷಣಗಳ ಪಕ್ಷ ಅಥವಾ ಸಮೈಳನ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇದು ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಮೇಲೆ ಬೀರುವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಶಿಕಾರಿಪ್ರರ ತಾಲ್ಲೂಕೆನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಭಾಷಣದ ಪ್ರಫಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅನೇಕರು ಕರನಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ತತ್ತ್ವಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದನಕರು, ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಕಳೆಮಂಡಿಸಬಹುದು. ರೈತರಿಗೆ ಇಂಥ ಭಾಷಣವು ಆರಿವು ನೀಡುವ ಶಿಕ್ಷಣವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಹೀಗಾಗಿ, ಆಪಾಯ ತಪ್ಪಿಸಲು ಸಭೆಯನ್ನು ಆಗ್ನೇಯಲ್ಲಿ, ಎಂದೆಲ್ಲ ನುಡಿದರು.

ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಬಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಕೌನ್ಸಿಲ್ ಸದಸ್ಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಶಿಸಿದರು. ನಿಲುವಳಿಯನ್ನು ಮತಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಪರವಾಗಿ ಱಿಲ್ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಇಂತಹ ಬಂದು ನಿಲುವಳಿ ಬಿಂದುಹೋಯಿತು.

ಮಂಭನ: ಲೆಚ್‌ಸ್ಟೆಸೆಪ್ಪಾ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಈ ಸಂದರ್ಭದ ಚರ್ಚೆಯು ಆಂದಿನ ರೈತ ಜಳವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೊಂದು ರೀತಿ ಆದವಾಲು ನಿಯೋಗ, ಸಮೈಳನ,

ಸಭಾ ಸ್ವರೂಪದ್ದು ಆಗಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಅಜ್ಞಾನೇರಿಕೆಯ ಉರಳವನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಅದುಮಾಲಿಗೆ ಆವಶಯವಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ತನ್ನ ಮುಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ತೀವ್ರಾನಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಇನ್ನು ಬೇರುಗೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ಸೂಚನೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಡೆಯು, ಪ್ರಪಂಚ ಎಂಬ ಮಟ್ಟಿದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗ ನಡೆದುಕೊಂಡರಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ಅಂಶಗಳು ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುಯನ್ನು ಮತ್ತಪ್ಪು ಕಬಕಿ ಚಳುವಳಿ ಶತ್ಯಗ್ರಹಗಳ ವಾದಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದು ಎನ್ನಬೇಕು. ರ್ಯಾತ್ರೆ ಹೀಗಾಗಿ ಚಳುವಳಿ ಮಾರ್ಗಗಳ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ತೋರುತ್ತ ಬಿಂದರೆನಿಂತುಬೇಕು. ಇಂತ್ತೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಹೋರಾಟದ ವಿಧಾನಗಳೂ ಪ್ರೋರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಬೇಕು. ಹಾಗೆಯೇ ಇವರೆಂಬ ಪರಾಯಾ ವಿನಿಮಯ ನೇಲೆಗಳಾದುವೆನ್ನಬೇಕು.

ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ ಜನನ (ರೇಖಿ) *೨೨

ರೇಖಿ ರಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯ ಕರ್ಮ್ಯವಿಷ್ಯೆ ಪಕ್ಷದ ಅಂಗಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ಮಟ್ಟಿದ ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ ಘೋಮಾಲೀಕ ಬಂಡವಾಳ ಶಾಖೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುವ ಗುರಿ ಹೊಂದಿತ್ತು. ಭಾರತದ ರ್ಯಾತಾಪಿ ವರ್ಗವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಲು ಪ್ರಯೋಜಿತ್ತು, ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಪರಿಹಾರ ಗಳಿಸುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿದ ಈ ಸಂಘಟನೆ ಕನಾರ್ಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತ ಸಂಘಟನೆ ಮಾಡಿತು. ರೇಖಿರ ಪತ್ತಿಲ್ಲ, ಗಠ ರಂದು ಆಶೀಲ ಭಾರತ ಕಿಸಾನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸೇರಿತು. ಸಾಮೃದ್ಧ್ಯ ಶಾಖೆ ವಿರೋಧ, ಘೋ ಮಾಲೀಕ ಪದ್ಧತಿ ನಿರ್ಮಾಲನ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ ಎಂದು ಫೋಂಷನಿತು ದೇಶದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಭಾರತದ ರ್ಯಾತ ಸಮಾಖ್ಯವನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ, ಬೆಸೆದು ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ, ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾವಿಗೂ, ಭಾರತ ಕಿಸಾನ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೂ ರೇಖಿ ರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವ್ಯಾಯ ಉಂಟಾದರೂ, ಧಾನ್ಯಧಾರಕೆಗಳ ಕುಸಿತ, ತೆರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚೆಳ, ಸಾಲದ ಕರುಕುಳ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದಾಗಿ ರ್ಯಾತ ಹೋರಾಟಗಳು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಸದೆಯಲು ಬೆಂಬಲವಾದುವು. ಕನಾರ್ಕ ಇದರಿಂದ ಹೋರಾಟಗಳು ಕರಾವಳ ಪ್ರದೇಶಗಳು ಬೆಳಗಾಂ, ಬಿಜಾಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಮಂಬಿಕ್ಕಾ, ಕೆ.ಎ. ಎಫ್. ಮುಂತಾದ ಕಡೆ ರ್ಯಾತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಚಳುವಳಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆಸಿದವು.

*೨೨. i. ಡಾ. ತಾಂಡ ವಿಜಯ್ ಪ್ರಜಾಂತ್ರ., (ರೇಖಿ), ರ್ಯಾತ್ರಾಂವಳಿಗಳು, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮಂತ್ರ, ಪ್ರಪಂಚ.

ii. ಎಫ್.ವಿ. ನಾಗೇಶ್. ವ.ಜ. ಪ್ರವಿಶ್. (ರೇಖಿ), ಭಾರತದಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತ ಹೋರಾಟಗಳು ಧಾರಾಡ, ಪ್ರ. ಟಿಎ

ಜಿತ್ತದುಗ್ರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತಸಮೀಕಣಗಳು (ಗ್ರಾಮ-ಗ್ರಾಮ)

ಗ್ರಾಮೀಯರ ಮೇರೆ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೂ ರೈತ ಸಮೀಕಣವು ಶ್ರೀ ಎಸ್ ನಿಜಲೀಂಗಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಾಗ ಸ್ಥಳೀಯ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪಾಣಿಪಿಲಾಸಾಗರ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಘವು ಕೃಷ್ಣ ನೀತಿ ಸಂಖಿತೆಯನ್ನು ಸಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿ ಸರ್ಕಾರವು ರೈತರಿಗೆ ಉತ್ತಮ ನೀರಿನ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು ಎಂದು ಒತ್ತಾಯವಿಟ್ಟಿತು. ವಾಣಿಪಿಲಾಸ ಸಾಗರದ ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕೃಷ್ಣ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸ್ವಾಧೆನೆ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದೂ, ಆದಕ್ಕೆ ಹಾಣಿ ವಿಲಾಸ ಸಾಗರ ಕೃಷ್ಣ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿಡಬೇಕೆಂದೂ ಒತ್ತಾಯವಿಟ್ಟಿತು. ಮೌಸಿಮಗ್ರಾಹಿ ದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಮೀಕಣ ನಡೆದು ಮಂಡ್ಯ ಜಲಾಂಶ ರೈತಸಂಘವು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಕೆ. ವೀರಾಂಗನಾಡರು ಪಾಲೇಗ್ರಾಮು ಭಾಷಣಮಾಡಿ ರೈತ ಜಾಗ್ರತ್ತಿ ಮಾಡಿದರು. ಗ್ರಾಮ ರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಚಕ್ಕರೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ನಿಜಲೀಂಗಪ್ಪನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಮೀಕಣ ಸಂಘಟನೆಗೊಳಿಸಿತು. ಶ್ರೀ ಕೆ.ಸಿ. ರೆಡ್ಡಿಯವರು ಉದ್ಘಾಟಿಸಿದ ಆ ಸಮೀಕಣದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಎರಡುಪರೆ ಸಾಮಿರ ರೈತರು ಪಾಲೇಗ್ರಾಮಿದ್ದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತ ಮುಖಿಂಡ ಶ್ರೀ ಸಂಪರ್ಗಿರಾಮಯ್ಯವರು ಮಾತನಾಡಿ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತಹ ಕಾನೂನು ರೂಪೂಗೊಳಿಸಬೇಕು; ಬಳಕೆದಾರ ಕೃಷ್ಣ ಉತ್ಸನ್ನ ಮಾರಾಟ ಸವಕಾರ ಸಂಘ ಸ್ವಾಧೆನೆ ಆಗಬೇಕು; ಕೃಷ್ಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಲೇ. ೬ ರ ಬಡ್ಡಿಯಂತೆ ಸಾಲ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ನಾಕ್ಕಿತ್ತಾಯವಿಟ್ಟಿರು. ಚಕ್ಕರೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ಗಳಿಳಿನ ಸೇಕ್ಕನ್ ಜಾರಿಮಾಡಿತು. ಆದರೂ ಹೀಗಾಗೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮರಿದಿಂಬಳ್ಳಿ ಯಾಗು ದಾವಣಗೆಯ ರೈತರು ಸಮೀಕಣಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿ ರೈತ ಜಾಗ್ರತ್ತಿ ಮಾಡಿದರು.*

ಕ್ರಾಸೋರು ಗ್ರಾಮದ ರೈತ ಚಳುವಳಿ (ಗ್ರಾಮ-ಗ್ರಾಮ)

ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಷಿಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮ ಈಸೂರು, ಗ್ರಾಮ ೧-೨೧ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಉತ್ತರ ಕಸ್ತಡ ಜಿಲ್ಲೆ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಿರೇಕೆರೂದು ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತರ ಕರಣಿರಾಕರಣ ಜೀರುವಳಿಯಲ್ಲಿ, ಅವರೆ ಮೇಲೆ ಉದ ದಬ್ಬಳಿಕೆಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೋರಿ ತಮ್ಮ ಸಂಘಟನೆಯ ಲಿಸಿ ಮುಕ್ಕಿಸಿದ್ದರು. ಸೇನರಬಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ದೆಟ್ಟಿ ಗ್ರಾಮದ ರೈತ ಮಹಿಳೆಯರು ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲೇಗ್ರಾಮ ಕರಣಿರಾಕರಣ ಮಾಡಿ ರೈತರು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಸ್ತಿ ಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರಿಗಿಸಲು ಆಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಈಗ ಚಳುವಳಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮೊಂದಿದ್ದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜನ ಚಲೇಜಾವ್ ಚಳುವಳಿಗೆ

* ಸ. ಆ. ಕನಾಕಪ್ಪ ಇತಿಹಾಸ ಅಕಾದೆಮಿಯ ಗಳಿನೆ ಪಾರ್ಷವ ಸಮೀಕಣದಲ್ಲಿ (ಹಂಪೆ) ಡಾ. ಹೆಚ್. ಆ. ಒಸವರಾಜಪ್ಪ ಅವರು ಮಂಡಿಸಿದ ಪ್ರಬಾಧದಿಂದ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ.

ಸ್ವಂದಿಸಿದರು. ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂಡಾಯ ವಸೂಲಿ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಕೆರುಕುಳ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಚಲೇಜಾವ್ ಚಳುವಳಿಯು ರೈತರು ತಮ್ಮ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತೋರಲು ಒಂದು ಆಸ್ತಾವಾಯಿತು. ನಾಗಮಂದಿರ ಭರಮ್ಮನ್ನು ಚಿಕ್ಕೇರಿ ಪಾಪಣಿ, ಸಂಗೂರು ಕರಿಯಪ್ಪೆ, ಮೆಣಸಿನಹಾಲು ತಿಮ್ಮೇಗೌಡ ಮುಂತಾದ ರೈತ-ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಖಿಂಡರೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದು ಈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ ಜನಚಾಗ್ರಿ ಮಾಡಿದರು. ಶಾಸುಭೋಗ, ಪಟ್ಟೆಲರು ಜನರ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸ್ಥಂಭಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಷಾತ್ಮಕ ಘಟನೆಗಳೂ ನಡೆದುವು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಈ ಘಟನೆಗಳು ನಡೆಯಲಾಗಿ ಈಸೂರಿನ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಕಾರಣ ಕೆಲವು ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಹತ್ತೇಗೀಡಾದರು. ಈಸೂರು ತರುಣರು, ಸ್ವತಂತ್ರಗ್ರಾಮ ಈಸೂರು ಎಂದು ಸೆಪ್ಪಂಬುರ್ ಏ ರಂದು ಫೋಷಿಸಿಯಿಟಿದ್ದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ಸ್ವೇಸ್ವವನ್ನು ಸರಕಾರವು ಕರುಹಿಸಿ ನಾಯಕರನ್ನು ಸೆರೆಮಾಡಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ದಯಮಾಗಿ ಹಾತ್ತಿಕ್ಕಿತು. ಪ್ರೋಲೀಸರು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಬಂಧಿಸಿ ಕೊಲೆ ಮೊಕ್ಕಮೊಯನ್ನು ಯಾಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಗಳ ಮಂದಿಗೆ ಮರಣ ದಂಡನೆ, ಅನೇಕರಿಗೆ ಜೀವಾವಧಿ ಶಿಕ್ಕೆಯನ್ನು ಗಳಳಿ ರಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ಮಾರ್ಚ್ ಗ್ರಾಳ್ ರಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಕೆಗೊಳಗಾದರನ್ನು ಗಲ್ಲಿಗೇರಿಸಲಾಯಿತು. ರೈತರು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸರಕಾರವನ್ನು ಪಡುರಿಸಿದ ಈಸೂರಿನ ಈ ಸಂದರ್ಭವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೋರಾಟದೂದನೆ ಬೆಸದುಕೊಂಡು ಆಡಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಹಾಗು ಪ್ರಜಾಸತ್ಯರ್ಥ ಬೀಜಗಳನ್ನು ರೈತರು ಗಭರಸ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದುದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು.

ರಾಮದುರ್ಗದ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿ (ರೋಣ)

ರಾಮದುರ್ಗ, ಮುಂಬಯಿ ಕನ್ನಡಕದ ಕಟಿಮ್ಮ ಉತ್ತರಸ್ವಮಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ಸಂಸ್ಥಾನ. ಒರ ಬಂದ ಕಾರಣ ಕರ ಹೊಡಲಾಗಿದ್ದ ರೈತರಿಂದ ಕರವನ್ನು ಬಲವಂತವಾಗಿ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೊರೆ ಎದುರು ರೈತರು ಚಳುವಳಿ ನಡೆಸಿದಾಗ ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ತುಳಿತ ಅವರ ಮೇಲಾಗಿತ್ತು. ದೊರೆ ಬ್ರಹ್ಮೀಯವನೆ ಆಗಿದ್ದವಂತೆ. ಉತ್ತರಸ್ವ ಕಟಿಮ್ಮ ಎಂಬ ನಿರ್ಪಾಡಿ ಅವನ ಕಾರಭಾರಿಯ (ದಿವಾನ್) ರೈತರ ಮೇಲೆ ಬಹು ಕಂಡಾಯ ವಿಧಿಸಿದ. ರೈತರು ಭರಿಸುವಪ್ಪು ಕಂಡಾಯ ನೀಡಿ ಮುಂದೆ ಆಗಿದಾಗ್ನಿ ಅವವಾಲು ದೇಶಕೊಂಡರು. ಕಾರಭಾರಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ರೈತರ ಮನಗಳನ್ನು ಜಪ್ತು ಮಾಡಿಸಿದ. ಜೊತೆಗ ಕ್ಷಮೆ ಬೇರೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ತಡೆಯಲಾರದೆ ರೈತರು ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಯಾದಿ ಹಿಡಿದರು.* ಇಲ ಚಳುವಳಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಕುದುರೆ ತುಳಿತದ ಹಿಂಸೆ

* * * ಈ ಪಾಠಿಯನ್ನು ರಾಮದುರ್ಗದ ಸರಿದಾದ್ದಿಷ್ಟು ಆಶ್ವಸ ಅಗು ಹೀಗೆಗಳನ್ನು ಕಣ್ಣಿರೆ ಕಂಡಿದ್ದವರು ಲೋ. ಜಿ.ಎಫ್. ಜಾಟೆಲರು ಅವರ ಪ್ರತಿ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಸಿ. ಜಾಟೆಲರು ತಮ್ಮ ಕಂದಯವರಿಂದ ಈ ಪಾಠಿತ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿ. ಉಪಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅನುಭವಿಸಿದ್ದರು. ಅಂತಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಲವಂತ ಕರ ಪ್ರಸಾಲಿಗೆ ಬಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ರೈತರು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟ ಕೆತೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆ ಮುನ್ನಲೀಯನ್ನು ಮಾಡೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಸದಸ್ಯ ಲಿಂಗನ ಗೌಡ ಪಾಟೀಲರು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆಲ್ಲ ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.* ಏಂದರೆ ಸಾರಾಂಶ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

ರಾಮದುರ್ಗದ ರೈತರು ಸಂಸಾಧನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕರಿ ಮತ್ತು ಕಲ್ಯಾಂಚೊಮುಖ್ಯವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಮಳೆಯ ನೀರನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದ ಒಣ ಬೇಸಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದಾಗಿ, ಚೆಳೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸದ್ಯ ಅನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಸಂಸಾಧನಿಕರ ಆಡಳಿತ ಭಾಜೆ ಮರಾತಿಯಾಗಿದ್ದದರಿಂದ ಮರಾತಿ ಮತ್ತು ಮೋಡಿ ಲಿಪಿ ಕಲೆತವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನೋಕರಿ ಲಭ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರಾಮರಾವ್ ಭಾವೆ ಎಂಬ ಕೊಂಕಣಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮನೆತನದವ ಈ ಸಂಸಾಧನ ರಾಜ. ಇಲ್ಲಿನ ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿ ಇರಲೀ, ಸಣ್ಣ ಅಧಿಕಾರಿ ಇರಲೀ ರೈತರಿಂದ ಲಂಚ, ಸುಲಿಗೆ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ವಸ್ತುಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಾಮುಕಾರರಲ್ಲಿ ಒತ್ತೆ ಇಟ್ಟಿ ಯೊಲ ವಿವರಿತ ಬಡ್ಡಿಯ ಕಾರಣ ಒಕ್ಕಲಿಗನಿಗೆ ಮತ್ತು ದಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ರೈತನೇನಾದರೂ ಅರ್ಚನೆ ಬರೆಯಿಸಬೇಕಾದರೆ ರಾಮದುರ್ಗಕ್ಕೆ ಯೋಗಿ ಹಣ ಹಾಗು ತೋಟದ ಸಾಮಾನು ಕೊಟ್ಟಿ ರಾಯರಿಂದ ಬರೆಸಬೇಕಿತ್ತು. ರೈತರಿಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಯೊಲದ ವಪ್ಪೆ (ಕಂದಾಯ) ಕೊಡುವುದಂತು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಕರಾಡಾ ಮಾಡಿದ ರೈತರಿಗೆ ಗ್ರಾಮದ ಭಾವಿ ನೀರಿಗೂ ಕಟ್ಟಿ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೈತ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕಂಗಾಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ. ರೈತರು ಮಾಮಲೇದಾರರಲ್ಲಿ, ಒಂದು ವರ್ಷ ಹಪ್ಪೆ ತಪಕೂಡಿ ಇಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ, ಕಡ್ಡಾಯ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ರೈತರು ಉಪವಾಸ ಮಾಡಿ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಯೊಲದ ಕಂದಾಯ ನೇರಯ ಬ್ರಿಂಳೆ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಕಂದಾಯಕ್ಕಿಂತ ಒಂದೂವರೆಪಟ್ಟಿ ವಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯೊಲಬನ್ನು ತೆರಿಗೆ, ಆದಾಯ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೇರಿ, ವಸೋಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಮಲೇದಾರರಲ್ಲಿ ಆಹವಾಲು ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ವಪ್ಪೆ ಬಂದ ಆಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ರಾಮದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳ ರೈತರು ಸ್ವತಮ ರಾಜಾಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡು ಹಪ್ಪೆ ತಪಕೂಬ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂದೂ, ಅಮಾದಿಯ ಬಸಪ್ಪ ಫರ್ಕೆರಪ್ಪ ಎಲ್ಲಿಗಾರ ಆವರ ನೇತ್ಯತ್ಪುದಲ್ಲಿ ಯೋಗಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದೂ. ರಾಜಾಸಾಹೇಬರು, ಮಾಮಲೇದಾರರನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾತನಾಡಿ ಎಂದಾಗ ಕೊನೆಗೆ ರೈತರು ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಘರಣೆ ಕುಳಿತರು. ಸಂಜೀ ರಾಜಾ ಸಾಹೇಬ ದೇಗುಲಕ್ಷೆ ಯೋರಿಬೆ

*. ಲಿಂಗನ್‌ಬಾಬು ಪಾಟೀಲ., (ಗೆಬೆ), ರಾಮದುರ್ಗ ಸಂಸಾಧನ - ವಿಮೋಚನಾ ಹೋರಾಟ, ಶ್ರೀ ಜ. ತೋಟದಾಯ ಸಂಸಾಧನ ಮತ, ಗದಗ.

ಬರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ರೈತರು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಗೋಳು ಹೇಳಬೊಂದನ್ನು, ಮಾಮಲೇದಾರ ತನಗೆ ಸೂಚಿ ಬಿಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರೂ, ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೆ ರಥ ಸಾಗಲು ರಾಜಾಂಶಾಹೇಯ ಉಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ್ ಎಲೀಗಾರ ಬಸಪ್ಪ ಕುದುರೆಗಳ ಉಂಟು ಪಟ್ಟಿ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪಟ್ಟೆ ಸೂಚಿ ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರೆಂದು ರಾಜರು ಲಕ್ಷ್ಮಿಸದೆ ಉಂಟಿ ಜಾಜ್ರು ಮಾಡಿದರು. ರೈತರು ಹೊಯ್ದೊಳಳುತ್ತಿದ್ದರಿಗಳಲ್ಲಿ (ಲೋಕಪ್ರಮತ್ತ, ಸಂಯುಕ್ತ ಕಣಾರ್ಥಕರ, ಹಾಗು ಮಾರಾಟ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಹಾಯ ಪ್ರತಿಕೀಗಳಲ್ಲಿ) ಸುದ್ದಿ ಪ್ರಕಟಿಸಾಯಿತು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕರ್ಮಿಚಿ ಅಷ್ಟಕ್ಕ ಮರುಳಾರೂಢಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ರೈತರ ಭೀತಿ ತಪ್ಪಿಸಿ ರಾಜರ ಮೇಲಿನ್ನೆ ಭಕ್ತಿಯೂ ಹೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಗ್ರಾಮ ಹೋರಾಟ ಕರ್ಮಿಕ ರಚಿಸಿ ಯಾರೂ ಪಟ್ಟೆ ಚೊದದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು, ದೊಡ್ಡಮೇಟಿ ಅಂದಾಂಘಾನವರು ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಪಟ್ಟೆ ಬಿಂದ್ರ ಸತ್ಯಗ್ರಹಕ್ಕ ಕರೆಕೆಂಟಿದ್ದು. ಯಾಗಿರು ನಿಖೀಲೀಯಿಂದ ಕರಬಂದಿ ಸತ್ಯಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಪೂರ್ವದರು.

ಕರ್ಮಿದಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಸುಖಾದ ಮೂಲಕ ಮುಂದುವರಿಸುವ ತೀವ್ರಾಸಂಘರ್ಷ ರೈತ ಸಮಾಜ ಅಗಂಧಕೊಂಡಿತು. ಇಂದಿಗಳ ಪ್ರತಿಸಿಧಿಗಳಳ್ಳಿ ರಾಮದುಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಜಾಸಂಘರ್ಷ ವರ್ಕೆಲ ಬಸಪ್ಪ ಸಾಗಷ್ಟೆ ಮುಸವಳಿ ಅವರ ಸೇತ್ಯತ್ವಪರ್ವತ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗೊಂಡಿತು. ಸರಕಾರದ ಯಾವ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರಲಿ, ಜೋಲೀಸರಿರಲೆ, ಪಲ್ಕಾಗಿಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಲಾಯಿತು. ಉಂಟಾರ ನಾಯಕಗಳು ಪ್ರಾಜಾಸಂಘದ ಪ್ರತಿಸಿಧಿಗಳಿಂದಲೇ ಒನ್ನ ಪರಿಯುವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಉರಬವು ತಮ್ಮ ಪಟ್ಟುಳು ಕೆಲ ಭಾಗವನ್ನು ಸಂಘರ್ಷ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಮಿಂದಿರಿಸಿದ್ದರು. ಇದು ಸರಕಾರಕ್ಕ ತೇರ ಡಿಕ್ಟಿವ್ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನಂತಹವಾಡಿತು. ಅದು ಪ್ರಾಜಾಸಂಘದ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರ ಮೇಲೆ ಸುಳ್ಳಿ ವಿಕ್ರ್ಯಾಳನ್ನು ದಾಕತೂಡಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಚಳುವಳಿ ಮತ್ತುಪ್ಪ ಬಿಗಿಯಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ಬಿಂದ್ರಗಳು ಸಾಯೇತಾಗಾದ ಬೀಳಾದ ಅದ್ವಾತ್. ರಾಜಾಂಶಾಹೇಯರು ತಮ್ಮ ಹಿಂಡಾಲಿಕರ ಮೂಲಕ ಸುತ್ತುಜಾಸಂಘ ಪ್ರಾಜಾರ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಟ್ಟು ಪಾಕ ವಾಯಿ ಪ್ರಾಜಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನ್ನ ಯಾತ್ರ್ಯಾಂತಾಗಿದೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರೋಲಿಟರ್ ಕ್ರಿಸ್ಟಿಯನ್ ಮುಂದು ಪಾಕಾರ ಸಭೆ ಏಂಬಡಿಸಿದರು. ರಾಜುದಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಜಾಸಂಘದವರು ಸರ್ಕಾರವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಂದು ಸಿದಂಟಸ್ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಸವಳಿಯವರ ವಾದ ತಿಳಿದು ಸ್ವೇಚ್ಚ ತೋರಿದ. ಮಿಲಿಟರಿ ಕರ್ನಿ ಚಳುವಳಿ ಪಟ್ಟಿಸ್ತುವ ರಾಜಾಂಶಾಹೇಯರ ಯೋಜನೆ ಕೈಗೆಂದೆಲ್ಲ, ಪ್ರಾಜಾಸಂಘಪ್ರ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು ಏಷಾಡಿಸಿ ಇಂದಿಗಳಿಂದಿತು. ಆವುಗಳು ಕಾಯಗತ್ವಾದಿದ್ದರೆ ಉಗ್ರ ಚಳುವಳಿ ಮಾಡಬೇಕುದಾಗಿ ಸಾರಿತು. ಆ ಬೇಡಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವುಂಟಿವಾಗಿ ರೈತರಿಗೆ

ಸಂಬಂಧಿಸಿದೆಂಥವೇದರೆ; ಭೋಕಂಡಾಯವನ್ನು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಣ ನೂರಕ್ಕೆ ಇಂ ರಪ್ಪು ಕಡಿತದ ಫೋಷನೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಜನಭಾಷೆಯಾದ ಕನ್ನಡವನ್ನೇ ಆಡಳಿತ ಭಾಷೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಮಲಬಾರಿಗೆ, ಗಾಯರಾಸಾ ತೆರಿಗೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಅನಾವಶ್ಯಕ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಪ್ಯಾವಸ್ಟೆ, ಲೈನ್‌ದಾರಿಗಳ ದುರಸ್ತಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರೀಗೊಳಿಸಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಇದ್ದವು.

ಪ್ರಜಾಸಂಘದ ಬಲ ಬೆಳೆದಿರುವೆನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಭಾನುವಾರದ ರಾಮದುರ್ಗ ಸಂತೆಯನ್ನು ಬಿಂದ್ರ ಮಾಡಿ ರೈತರು ಸರ್ಕಾರದ ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಬಗ್ಗದೆ ಸಂಘಟನಾ ಶಕ್ತಿ ತೋರಿದರು. ಸಂತೆ ದಿನ ಮಾರುವರೂ ಇಲ್ಲ, ಕೊಳ್ಳುವರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಬೆಳ್ಳಿದರು. ಒಳಳ ನೇ ಕಲಮನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗದೆ ರೈತರೂ ಕಲಮು ಮುರಿದು ಜ್ಯೇಶ್ವರಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಗಂಗಾಧರ ದೇಶಪಾಂಡ (ಕೆ.ಪಿ.ಸಿ.ಸಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷ) ಅವರ ಆದೇಶದ ಮೇರೆಗೆ ಬಂದ ಶಂಕರರಾವ್ ದೇವ ಅವರು ಮುಸ್ಮಳ್ಳಿ ವಕೇಲರೊಫ್ಸೆ ಮಾತ್ರಾದಿ, ರಾಜಾಸಾಹೇಬರ ದ್ಯುರ್ಗಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಮಾಣಿರ ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟರು. ಅದರೆ ಹಪ್ಪೆ ಇಂದು ಮಾತು ಬರದ ಕಾರಣ ಸಮಾಧಾನ ಆಗದೆ, ಒಪ್ಪಂದದ ಶರತ್ತುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾರಾಧ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಬಷ್ಟಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕುಡಾಗೋಲು ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿರದ ಕಡೆಗೆ ಕೂಡಲು ಮುನವಳಿ ಪಕೇಲರಿಗೇನು ಮುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿತ್ತು? ಎಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು, ಚೆಳುವಳಿ ನಿಂತರೆ ರಾಜಾಸಾಹೇಬರು ಒಪ್ಪಂದ ಶರತ್ತುಗಳನ್ನು ಸಮಿತಿ ವರದಿ ಮೂಲಕ ಡಾಲೂ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ, ಎಂದು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅದರೆ ಪ್ರಜಾಸಂಘದ ಮುಂದಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಬರಬಾರದೆಂದು ಜನ ತೀರ್ಥಾನಿಸಲು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗೇ ಹಿಂದೆ ಸರಿದರು. ಹಪ್ಪೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ, ಮುನವಳಿಯವರು ಹೇಳಿದರೆ ಮಾತ್ರ, ಎಂದು ರೈತರು ಮಾಮಾಲೇದಾರ ಒತ್ತಾಯಿಸಿದಾಗ ತಿಳಿಸಿದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜಾಸಂಘದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸಂಸಾನದ ಉತ್ತನದ ಅಂತಿ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಮುಂದಿರಿಸಿ ರಾಜಾಸಾಹೇಬರ ಖಾಸಗಿ ವೆಚ್ಚ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ, ನೂರಕ್ಕೆ ಇಂ ರಪ್ಪು ಇಳಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಪ್ರಜಗಳ ಕರ್ಷ್ಯ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ರಾಜಾಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಸಭೆಗಳು ನಡೆದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವೇದಿಕೆ ಅಯಿತು. ರಾಜಾಸಾಹೇಬರು, ರೈತ ಮುವಿಂಡರಿಗೆ, ಲಂಚ ಹಾಗು ಸವಲತ್ತುಗಳ ಆಸೆ ತೋರಿಸಿದರು, ಬೆದರಿಸಿದರು. ಸಂಚು ಮಾಡಿದರು. ಮುನವಳಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಕಿತ್ತಾದು ಗ್ರಾಮದ ರೈತರನ್ನು ಬಿಂಧಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಯಾರೂ ಜಗಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಮದುರ್ಗದ ಪ್ರಜಾಸಂಘದ ಮುವಿಂಡರೊಡನೆ ದೊರೆ ಮಾಡಿದ ಸಂಧಾನ

ಫಲಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಗಡ್ಡೆ ರ ಏಟ್ಟಿಲ್ ನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ವಾಜವನ್ನು ಪ್ರತಿಸಂಘರ್ಷಮಯ ಮಣಿಮುಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನ ಸರಕಾರದ ಹಂಡಿದಂದಾಗಿ ಅವಕಾಶವಾಗದೆ ಮುಂದಿನ ಮರಂತಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬಾಪುಟದ ಕೆಂಬ ಕೆತ್ತರು. ಮತ್ತೆ ನೆಟ್ಟಾಗ ಪೋಲೀಸರು ಮುಖಿಂಡ ಮಹಾದೇವಪ್ಪ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆತ್ತರು. ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಒಂದು ಕಲ್ಲು ಒಂದು ಬಡಿದು ಆಲ್ಲಿದ್ದ ಹೆಚ್ಚೋಮಾರ್ಕ್ ದೀಪ ಅರಿತು. ಪೋಲೀಸರು ಲಾಲಿ ಪ್ರಥಾರ ಮಾಡಿದರು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ದವಾಖಾಸಿಗೆ ಒಯ್ದರೂ ಉಳಿಯಲ್ಲಿ. ಸ್ವಯಂಸೇವಕರೇ ಕೊಂದರೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿ ಮುಕ್ಕಿಂಡರು. ಮನುದಿನ ನೂರಾರು ಜನ ಬಂಧಿತರಾದರು. ಈ ಸುದ್ದಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಎಲ್ಲಿಂದ ಹರಡಿ ರೈತರು ಗುಂಪಾಗಿ ರಾಮದುಗರ್ಜಕ್ಕೆ ಒಂದು ಜ್ಯೇಶ್ವರತ್ತ ಸುಗ್ಗಿದರು. ಕಾವಲು ಪೋಲೀಸರು ಗುಂಡುಗಳು ತೀರುವರಿವಿಗೂ ಹಾರಿಸಿದರು. ರೈತರು ಜ್ಯೇಶ್ವರ ಕಳ್ಳೇರಿಗೆ ಬೆಂಕೆ ಇಟ್ಟು ಬಂಧಿತರು ಒಡಿಮೋಗಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಸಂಘದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಮುನವಳಿಯವರು ಒಡಿಮೋಗದ ರೈತರನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿ ಮುಖ್ಯಾಲಿಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಈ ಸಮಯ ನೋಡಿ ಗಂಡಸರು, ಡಂಗಸರನ್ನದೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಪೋಲೀಸರು ಲಾಟಿ ಪ್ರಥಾರ ಮಾಡಿದರು. ಜನರ ಅಂಗಿಗಳನ್ನು ಲಾಟಿಮಾಡಿದರು. ದೊರೆ ಸಂಸಾರ ಸಹಿತ ಬೆಳಗಾವಿಗೆ ಒಡಿಮೋಡ. ಗಲಾಟೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಲೀಸರೂ ಸತ್ತಿದ್ದರು. ಪೋಲೀಸರ ಗುಂಡಿಗೆ ರೈತರೂ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದರು. ಸೈನ್ಯ ಬಂದು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತವಬಂದಿಗೆ ತಂದಿತು. ಪೋಲೀಸರನ್ನು ಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ಜೀವಾವಧಿ ಶಿಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಜನರಿಗೆ ಘಾತಿ ಶಿಕ್ಕೆಯೂ, ಆಯಿತು. ಕರನಿರಾಕರಣೆಯ ಸುಸಂಘಟಿತ ರೈತ ಜಣುವಳಿಯನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರು ಅದೂರಬರ್ತಿತಕ್ಕಿಂದ ಹಿಂಸಾರೂಪಕ್ಕಾಳಿದರು. ಆದು ದುರಂತದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ಕಾಯವಾದದ್ದು ವಿವರಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮೋರಾಟದ ತೆಕ್ಕಿಗೂ ಈ ಚೆಳುವಳಿ ಮೋಗಿ ತನ್ನ ದೇಣಿಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದ ಗಮನಾರ್ಥ. ಇಂತಹ ಕರ ನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿಗಳು, ಹೈದರಾಬಾದ್ ಕನಾಟಕ ಪ್ರದೇಶದ ಗಡ್ಡೆ ಲೀಲಾರ ಲೆಪಿ ನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿಯ ಮೋರಾಟಗಾರ ವೀರಭದ್ರಪ್ಪನಂಥಪರಿಗೆ ಸ್ವಾತ್ಮ ನೀಡಿದುವೆಂದರೆ ಉತ್ತೇಷ್ಣೆಯಲ್ಲ.

ಕೌರಿಣಿ ಆವರು ದಾವರ ಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಜನತೆಯ ಆರ್ಥಿಕ ದುಃಖಿತಿಯೇ ರಾಮದುಗರ್ಜದ ಅಂಚೋಲನದ ಉಗಮವಾಗಿತ್ತು. ನೀರೆಯ ಜೆಲ್ಲಾಗಳ ಭೂ ಕಂಡಾಯಕ್ಕಿಂತ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಭೂಂಕಂಡಾಯ ಸೂರಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲ ರಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಗಡ್ಡೆ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿತ್ತಲ ತೆರಿಗೆ (ತಿಪ್ಪೆ ಮತ್ತು ಮೊಟ್ಟು

ಮೇವ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದುವ ಸ್ಥಳದ ಮೇಲಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಅನೇಕ ಪಷ್ಟಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥಿದಿಂದಲೂ ಆಕಾರ ಮಾಡಿ ಇಡಿಯಾಗಿ ರೈತರಿಂದ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಉತ್ತರನ್ನ ಕರವನ್ನು ಮೊಸಂದಾಗಿ ಕೊಡ್ಡಿದ್ದು, ಹುಲಬಿಸ್ತು ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಒಂದಿಗೆ ದುಡ್ಡಿಸ್ತು (ದನಗಳು ಗುಡ್ಡಿಕ್ಕೆ ಮೇಯ ಹೋದರೆ ಪ್ರತಿ ದನಕ್ಕೆ ೨ ರೂಪೋತ್ತ), ಇತರ ಜೊತೆಗೆ ಇಂಜಿಲ ರಿಂದ ಬರಗಾಲ ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದು ಜನರ ಅಸಂತೋಷ ಇಂಜಿಲ ರಹೇಳಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿಲ್ಲ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ ಬರಪರಿಪಾರ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ರೈತರು ಹೆಚ್ಚು ತ್ರಾಸಕ್ಕೆ ತಂಡಾದುತ್ತಾ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಜಿಲ ರ ಹೇಳಿಗೆ ಮಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಕಂಡಾಯ ಒಂದು ಕಂತನಾರ್ಥರೂ ಸ್ಥಿತ ಮಾಡಲು ಕೇಳಿದರೂ ದೂರೆ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಬಲವಂತ ಕಂಡಾಯ ವಸೂಲಿ ಕ್ರಮವೇ ಅಂದೋಲನದ ಸ್ವರೂಪ ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಅರಮನೆ ಎದುರು ಸೇರಿ ಆರ್ಥಿಕ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲೆತ್ತಿಕ್ಕಿಡಾಗ ಲಾಲಿ ಪ್ರವಾರ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಸಮಿತಿಯ ಮೂಲಕ ವಿಚಾರ ವಿನಿಯಮವಾಗಿ, ಆವರೆಗಿನ ಭೂ ಕಂಡಾಯ ಬಾಕಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸೂಟಿ ಮಾಡುವುದು, ಭೂಕಂಡಾಯದ ದರ ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುವುದು, ಹಿತ್ತಲಕರ ರದ್ದುಗೊಳಿಸುವುದು, ಉತ್ತರನ್ನ ಕರವನ್ನು ಉತ್ತರನ್ನ ಮಟ್ಟವನ್ನನ್ನುಸರಿಸಿ ಪಡೆಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಒಷ್ಟುಂದವಾಯಿತಾದರೂ ಅದು ಸ್ವಲ್ಪೀ ಜನರಿಗೆ ಲಾಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ರೈತರು ಒಷ್ಟಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಯಾವ ಕ್ರಮಗಳೂ ಸಮೃದ್ಧವಾಗಬೇ ದುರಂತಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಇಲ್ಲಿ ಆಳಕೆ ನಡೆಸುವ ರಾಜಶಾಹಿಯ ಮಾನಸಿಕ ಆವಷ್ಟಿ ಎಂದೂ ರಾಜೀಗೊಳ್ಳಿರುವುದು, ಬಹುಶಃ ತನ್ನ ಸವಲತ್ತು ಆರ್ಥಿಕಾರ ರುಚಿಗೆ ಬಾಧಕವೆಂಬುದೇ ಕಾರಣ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗು ಬಿಟ್ಟಿ ಸವಲತ್ತಿನ ಆಗರವಾದ ಉಳಿಗಮಾನ್ಯ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ರಾಜಶಾಹಿಯು ರಕ್ತಗತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಹೋಗುವ ಮನೋಧರ್ಮ ಹೊಂದಿದ್ದುದು ಇದಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

ಮಂಭನಂದಿಮೆ ಇಲ್ಲದೆ ಐಷಾರಾಮಿ ಒದುಕು, ದುಡಿವ ರೈತ ಶಕ್ತಿಯೆಂದರು ಸ್ವಧಿಸುವ ಸಂದರ್ಭವೇ ಇಲ್ಲದೆ, ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಂಪರೆಯ ಭಾವನೆಗಳ ಸವಲತ್ತುಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸುವ ಫಲವಿದು. ಸವಲತ್ತಿನ ಕಾರಣಗಳು ತಮ್ಮ ಹೊಲ್ಲಿಕುಸ್ತು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಉಳಿಯುವುದು ಆಳರಸರಿಗೆ ಪಲಾಯನವೊಂದೆ. ರಾಮದುರ್ಗದ ರಾಜಾಷಾಹೇಬನಿಗೆ ಒದಗಿದ ದುರಂತ ಇದೇ. ಪ್ರಜಾಪ್ರಜ್ಞ ವಿಶೇಷತಃ ರೈತ ಪ್ರಜ್ಞಗೆ ಸ್ವಂಚಿಸಿದ ದೊರೆಗಳು ರೈತರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಇತಿಹಾಸ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಅನುಬಂಧ - ೮

ಮಲೆನಾಡು ರೈತರ ಆಹಾಲು-ಬಡರ್ಶರ ದುರವಸ್ಥೆ (ಗ್ರಂಥ)

ಕಡೊರಿನ ಮಲೆನಾಡು ರೈತಸಂಘವು, ಕಡೂರು ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಮಲೆನಾಡು ರೈತ ಪ್ರತಿಸೀಧಿಗಳೊಡನ ಹೊಡಿ ಆಲ್ಲಿನ ರೈತರ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಗಡ.ಎ.ಇಂ.ಇಗಿರಂದು ದಿವಾನ್ ಸಾರ್ವೇಚರನ್ನು ಕಂಡರು. ರೈತನಾಯಕ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಯರು ಮೂತಸಾಡಿ, ಸಾಲ ಹೆಚ್ಚಾದ ಕಂದಾಯ ಭಾರದಿಂದ ರೈತರ ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ಖಿಚೆನ ಬಾಧ್ಯತೆ ನೀಡಿ ನಗದು ಕೊಟ್ಟಿ ಕಂದಾಯ ತೀರಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆದಾಯ ದಾರ್ಶಾನ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕೆವೆ ಒಂದಿಗೆ ಕೊಡಿ. ನ್ಯಾಯವಾದ ಚೆಲೆ ಅವರ ಧಾನ್ಯಗಳ ಮಾರಾಟದಲ್ಲಿ ಒಂದಿಗೆ ಕೊಡಿ. ಅಂತಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ಕೆಸ್ಟ್‌ನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ತಮ್ಮ ಜಮಿನನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವಿಸಲು ಕಷ್ಟಪಾಗಿದೆ. ಹೂಲಿ ಕಮ್ಮಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೊಂದಿಗೆ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ, ಸಿವಿಲ್‌ಕೋಳ್ಜ್ ಡಿಕ್ಟೀಟಾರಿಕ್‌ಮಗಳು ಕೇವಲ ನಿಷ್ಕರ್ಷಣಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. ರೈತರ ಪಾಡು ದುಸ್ಕರವಾಗಿದೆ, ಎಂದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪರಿಹಾರದ ಒಗ್ಗೆ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಮತ್ತು ಬಿ.ಗೌಡಾಲಾಹಳ್ಳಿಯರು ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣ ಕೇಳಿದರು. ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ, ವಸೂಲಿ ಬಲಾಞ್ಜುರ ಕ್ರಮ ನಿಲ್ಲಿಗಡೆ, ತಕಾವಿಸಾಲಗಳ ಉದಾರ ಹಂಚಿಕೆ, ಸಿವಿಲ್‌ಕೋಳ್ಜ್ ಡಿಕ್ಟೀಟಾರಿಕ್ ಕ್ರಮದ ತರ್ಕೋಕ್ಕಣ ತಡೆಯುವಿಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ದಿವಾನರ ಮುಂದಿಟ್ಟಿರು. ದಿವಾನರು ಇದನ್ನಲ್ಲಿ ಲಾಲಿಸಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ನೋಟೀಸ್, ಇಷ್ಟಿ, ಪರಾಜ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೂಡಲೇ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಭರವಸೆ ಕೊಟ್ಟಿರು. ಬಾಕಿ ಬೇಡಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಮಿತಿಯೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದಂತೆ ನೀಡುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಕ.ಪಿ.ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರು ನಿಯೋಗದ ಪರವಾಗಿ ದಿವಾನರಿಗೆ ವಂದನೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. (ವಿಶ್ವಕರ್ನಾಂಟಕ, ಎಂ.ಎ.ಇಂ.ಇಗಂ)

ಮುಸೂರು ದಿಸ್ಕ್ವಿಕ್ವ್ ರೈತರ ಸಮ್ಮೀಳನ (ಗ್ರಂಥ)

ವ್ಯಾಪಾರದ ಮುಗ್ಗಟ್ಟು, ಧಾರಣೆವಾಸಿ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸ, ಕೂಲಿ ಸಂಬಳ ಅಸೌಕರ್ಯಗಳಿಂದ ಬಡ ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಗುವಳಿಯಿಂದ ಉತ್ಕೃತಿಯ ಮೊಬಲಿಗಿನಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಿ, ಕೂಲಿಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟಿ ಸಾಗುವಳಿ ಖಿಚ್‌ ಕಳಿದರೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತಿದೆ. ವ್ಯವಸಾಯ ಅಂತಾಗಿ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಲುಪುತ್ತಿದೆ. ರೈತರ ಈ ಕಂದು ಜೊರತಗಳನ್ನು ಸರಹಾರಕ್ಕೆ ಅರಿಸೆ ಮಾಡಿ ಕಂದಾಯ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯಕ ಎಂದು ಮನವರಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಿಯಾಯಿತಿ, ಸೌಕರ್ಯ ಪಡೆಯುವುದು ಆಗತ್ಯ. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಉ.ಎ.ಇಂ.ಇಗಿನೇ ಶಸ್ವಿವಾರ ಡಿಸ್ಕ್ವಿಕ್ವ್ ಎಲ್ಲಾ ರೈತರ ಮತ್ತು ಜರ್ಮನಾಸುದಾರರ ಸಮ್ಮೀಳನವನ್ನು ಪರಾಗಾಡು ಮಾಡಿರುತ್ತೆ. ಎಲ್ಲರೂ

ಭಾಗವತಸ್ಯ ಸಂಹಾರಿಯ ಮಾಡಬೇಕೆನಿಂದ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ದೇಹ ಹಾಜರಾದ ಆರ್ಥ, ಕಾರ್ಯಾದರ್ಶತ್ವ ಎ.ಆರ್.ಶ್ರೀಕಂಠ ಅವರು ಪ್ರಕಟನ ನಿಷಿಣಿದ್ವಾಸ್ಯ, ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಂಚಕ ಪತ್ರಿಕ (ಅ.ಎ.ಎ.ಎಂ.ಎ) ವರದಿ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಶ್ರಮ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪತ್ರಿಕೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಅಂದರೆ ಗ್ರಂಥ ದರಕ್ಕಿಗಳಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ದೂರದು ದೂರವೂ ನೋಳಿಸ್ತು ಸರಫ಼ತನಾತ್ಮಕವಾಗಿ, ಕ್ರಮಾಂಚವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಪರಿಹಾರಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಚೇತಿಸಿದ ಹೊರಾಟದ ಚಿತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಯಸುತ್ತದೆ.

ಅಂಕೋಲೆ ರ್ಯಾತರ ಕರನಿರಾಕರಣ ಮತ್ತು ವಿರಘಾಂಜ್ಲಿ (ಗ್ರಂಥ)

ಕಾರಪಾರದ ರ್ಯಾತರು ಒದ್ಯೋಲಿಯವರಿಗಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಕೋಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿಂದ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಚಳುವಳಿಕಾರರು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಟಲಾಗಿ ವರದು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಚಳುವಳಿಯು ಉಗ್ರವಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿತು (ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಂಚಕ ಫೆಬ್ರುವರಿ ೪, ಗ್ರಂಥ); ಜಿ.ಎ.ಗ್ರಂಥಿನೇ ತಾರೀಖಿಗೆ ಅಂಕೋಲ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಆರಂಭಿತ್ತು. ಅದೇ ಸಂಚಯ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗಂ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಆಸೇಕ ಹೆಚ್ಚಿಗಳಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ಸಭೆಗಳು ಕೂಡಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿನವರು ಹೇಳುವವರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಂದಾಯ ಕುಡತಕ್ಕದ್ವಾಲ್ಲ ಎಂದು ತೀವ್ಯಾನಾನಿಂದುವು. ಅಂಕೋಲೆ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಶಾಸುಭೋಗಗು ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಗೆ ದಿನಾಗಲೂ ಉಂಟಾಗಿರಿಗೆ ಅಧ್ಯಾದಿದರು. ಶಿರಾರು, ಬೆಳಸೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಗ ಶಾಸುಭೋಗರು ಮೋಗಿ ರುತ್ಯಾಂಸಿದರೂ ಯಾರೂ ಒಂದು ಕಾಸು ಕಂದಾಯ ನಿರ್ದಿಳಿಲ್ಲ. ಶಾಸುಭೋಗದೊಡನೆ ಸರ್ತಾತ್ತ ಪ್ರೌಲೀಕರ ಬುದರೂ ಉಳಿವರ ಮೇಲೆ ಪರಿಶುಷ್ಟ, ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕೆನ್ನೋ ಶಿರಾರು, ಬೆಳಸೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಪಟ್ಟೆಲರೂ ಸೇರಿದೆಂತೆ ಇತರರೂ ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಡಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಇಂ.ಅ.ಗ್ರಂಥ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಜೂಗ, ಶಿರಾರು, ಬೆಳಸೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ದೊಡ್ಡ ಸಭೆಗಳಾಗಿ ತೀವೇ ನಿರಾಕರಣದ ಬಗ್ಗೆ ತೀವ್ರ ಭಾಷಣಗಳಾದವು. (ವಿಶ್ವ ಕರ್ನಾಟಕ, ಫೆಬ್ರುವರಿ ೨೭, ಗ್ರಂಥ). ಇದು ರ್ಯಾತ ಸಮುದಾಯದ ಬಗ್ಗೆನಿ, ಏಷ್ಟದೆ ಸಂಘಾಂತನಾತ್ಮಕ ಪ್ರತಿಭಂಗನಿಗೆ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ದೊಡ್ಡಬಳ್ಳಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ರ್ಯಾತರ ಜಾಗೃತಿ (ಗ್ರಂಥ)

ಒಂ.ಅ.ಗ್ರಂಥ ರಂದು ಜೆಂಜುಡೆವಿ ಅಗ್ರಿಂದುಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾಯಕ ಸರ್ಕಾರ ಸಮಸ್ಯೆಯು, ಬೆಂಗಳೂರು ಜೆಂಜು ಬೋಽಂದಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆದ ಶ್ರೀ ವಿ. ಮೆಂಟ್ಸೆಪ್ಪಂಪರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತರ ಹಾಗು ಜಾರಿಸುವಾರರ ಸಭೆ ಸೇರಿತ್ತು. ವ್ಯಾಪಾರದ ಮುಗ್ಗಣ್ಣಿನಿಂದ ರ್ಯಾತರು ಬೆಳೆದ ಬೆಳೆಗೆ ಬೆಲೆಯಾಗದೆ ಹೇಳಿಗಿದೆ. ವಿಚ್ಯಂಗ ತಕ್ಷಣ ವರಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಜೊಲ್ಲೆ ಕಾಲಿನ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಲು ಕಷ್ಟಪ್ರಾಯಿಗಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಯದ ದರ ತಗ್ಗಿಸಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸಿಫೀಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಾದುವು. ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ

ಇಂದ ಸಾಮಿರ ಬೇಸಾಯಗಾರರಿದ್ದಾರೆ. ೧೦ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ೯೦ ಕರೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಉಗ ಸಾಮಿರ ಎಕರೆ ಖ್ಯಾತಿ, ಉಗ ಸಾಮಿರ ತರಿಗಳನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗಳಿವೆ. ಅದಾಗಿ ಖ್ಯಾತಿಗಳೆಂಬೆಂದು ಇತರ ಫೇಸಲು ಇಡೆಯ ಆನುಕೂಲ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ರೈತ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡಬಹುದಾದದ್ದು ಇದೆ ಎಕರೆ ಮಾತ್ರ. ಆದರೆ ಉತ್ತರತ್ವಿ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಾಲದು. ಬಟ್ಟೆಬರೆ, ರವಿನ್ಯಾಸ ಮೊಹತಫಾರ್ ತರಿಗೆ, ಬೇಸಾಯ ಸಾಲದ ಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟಿ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಇಂಜಿನಿಯರು ಬಟ್ಟಿ ಬಳಸಿದ ಗಂಬ ಪಲ್ಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬೆಲೆ ಗಂಬ ರೂ ಒದಗಿರುವಲ್ಲಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ಸಾಲಗಾರನಾಗಿಯೇ ರೈತ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಾಗಿ ಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ರೈತನಿಗೆ ಶೇ. ೬ ದರ ಮೀರಿದಂತೆ ಬಟ್ಟಿ ದರವಿಡಬೇಕು ಸರ್ಕಾರ, ಎಂಬ ವಿಷಯಗಳು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿತವಾದುವು. ಶ್ರೀ ಮೆಂಕಪ್ಪನಾವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣಿದಲ್ಲಿ, ರೈತರು ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಗೊಮನಕ್ಕೆ ತರಲು ಯಾತ್ಮಿಕ್ಯಾತ್ಮ ಇಷ್ಟ ಮಂಟಿಗೆ ಮುಂದುವರಿದಿರುವುದು ಸಂತೋಷ. ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾಯಕ ಕಾಫಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸದಸ್ಯರು ಚುನಾಯಿತಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವಂಥ ಯಾವ ತರಾವುಗಳೂ ಮಂಡಿಸಾರಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇದು ಸರಿ ಯೋಗದೇವು ಎಂದರು.

ಬಿಳಗಲ ರೈತರ ಸಭೆ (ಗ್ರಾಜಿ): ಮೇಲ್ವಿಂಗಾಡಿ ಸೀಮೆಯ ಅನೇಕ ಜನರು ಮೂಡಿಗೆರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಬಿಳಗಲಿಯಲ್ಲಿ ೧೦೦-೨೦೦ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಲಿಂಗಪ್ರಯೋದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೆಲವು ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಕೇಗುಂಡಱು. ಬೆಳೆ ಮತ್ತು ಧಾನ್ಯದ ಬೆಲೆ, ಶೇ. ೬ ಕ್ಕೆ ಮೀರಿದ ಬಟ್ಟಿ ದರ, ರೈತಾಪಿಗಳ ದುಃಖಿತಿ, ತೀವ್ರ ಕಷ್ಟ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮನಗಾಡು ತಾಲ್ತು ಸಾಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಯದ ಶೇ. ೬ ರಷ್ಟು ಮನ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು; ತೀವ್ರ ವಸೂಲಿ ನಿರ್ಧಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಸಭೆ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿತು. (ಮಿಶ್ರ ಕನಾಟಿಕ, ಮಾರ್ಚ್ ೧, ೧೯೬೫). ದೂಡ್ಪಿಳಿಪ್ಪರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಈ ರೈತ ಸಂಘಟನೆ ರೈತ ಜಾಗೃತಿಯ ಕರುಹಾಗಿ, ಸಂಕ್ಷಾಗ ತಾಕ್ಕರ ಮಾಗು ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಪಿರಿಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸಳೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಥವಾಗಿದೆ. ಸೌಮ್ಯ ಸಂಕೇತಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘಟನೆಯ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾವು ತಾಗಿಸಿರುವುದು ಏರೆಷೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಓರ್ಗೆನ್ ಪಿರಿಗಾಗ್ಗೆ ಜೀಲ್ಯಾಯ ತಿರಾಳಕೊಷ್ಟದ ೨೫.೨.೧೯೬೫ರ ರೈತರ ಪರತಾಳ ಗಮನ ಸಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಜಿಕಾರಿಪ್ಪರದ ರೈತರ ಗೋಳಿ (ಕಂದಾಯ ನಿರಾಕರಣ, ಜಪ್ಪಿ ತಿರಾಳಕೊಷ್ಟ ರೈತರ ಸಭೆ ಹರತಾಳ (ಗ್ರಾಜಿ),- ಜಪ್ಪಿ ಗೋಳಿರಲ್ಲಿ ಜಿಕಾರಿಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಭೆ ಸುಂದರಾಗ ತಿರಾಳಕೊಳಗಳು ಆ ಸಳೆಯನ್ನು ಸಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರು. ರೈತರು ಅದವಾಳು ಒಡಿದು ರೈಪ್ಯಾಸ ಕಮ್ಲಿಷನರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಪಿಷ್ಟಯಿರುತ್ತಾರೆ:

i ಕಳೆದ ಸಾಲೀನಲ್ಲಿ ಜಮಾಬಂದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪರ್ವತಯನ್ನು ಅಮಲ್ಲಾರರು ತೆದ್ದಿ ಹಚ್ಚಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದ್ದು ರೇಮಿಷನಾಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಬಾರದಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆಗಿದೆ.

ii ಹಳ್ಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬಂದು ಮಾಳಿಬೋ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕೆ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಅಲಸ್ಯ, ಉದಾಹಿಣಿದ ಆರೋಪ ಮೊಲಿಸಿ ಬೇಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು ಅವರೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಅಮಲ್ಲಾರರು ರೇವಿನ್ನೂ ಕರ್ಮಿಷನಲಿಗೆ ಪರದಿ ಒಟ್ಟಿಸಿರುವುದು ಸಲಿಯಲ್ಲ. iii ಫೆಬ್ರಿವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೂ ಈ ವರೆಗೆ ಪರಿಪಾರ ದೂರಕೆಲ್ಲ. iv ಮಳೆ ಬೇಳೆ ಆಗದಿರುವೆಡೆ ತರಿ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯ ರೇಮಿಷನ್ ಕೊಡಿಸಿಕೊಡಬೇಕು.

ರೇವಿನ್ನೂ ಕರ್ಮಿಷನರು ಅವರು ರೈತರ ಈ ಅರಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಪರಣೆ ತಿದ್ದು ಪಟಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ವಿಚಾರಕೆ ನಡೆಸೋಣ; ಸಿಜಮಾಗಿ ಯಾವ ಹಳ್ಳಿಗೆ ತರಿ ಕಂದಾಯ ಅಧ್ಯ ರೇಮಿಷನ್ ಅಗತ್ಯಮಿದೆಯೋ ಅದನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಎಂದರು. ಆಗ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾದ ಜಿ ಜನ ಅಂದರೆ ಸರ್ವತ್ರೀ ಶಿಥ್ಯ ಬಿಂಬಿಸ್ತು ಸೆರಣಿಗಿ, ಆರ್. ಎ. ಮೆಂಬರ್, ಯು.ವೀರಬಸ್ಟ್, ಆರ್.ಎಂ. ಮೆಂಬರ್, ಎಂ.ಜಿ. ಹಿರೇಮರ್, ಚೆನ್ನಪ್ಪ ಸೇಟ್ಟಿರು ಹಾಗು ಖಾಸಿಂ ಸಾಯೇಬ್ ಅವರುಗಳು ತಾಲಗುಂದ ಮೋಬಳಿ (ಮುಲೇಸುವಳಿ, ಮಳವಳಿ, ಕರ್ನಲ್ಲಿ, ರಾಗಿಕೊಪ್ಪ, ಯಲಗೇರಿ, ಚೆಕ್ಕಮಾಗಡಿ, ಬಿಳಕೆ... ಬೆಳಗಾಟ ಇತ್ಯಾದಿ) ಹಾಗು ಉಡುಗಳ ಮೋಬಳಿ ಅಡಗಂಟಿ, ಬಿದರಕೊಪ್ಪ, ಸಾದಾಪುರ, ಕಡೆಸುಂದಿಬಳಿ, ಚೆಕ್ಕಿಜಂಬೂರು, ಒರೇಜಂಬೂರು, ಕೊಳಿಕೊಪ್ಪ, ಭಕ್ತಿಕೊಪ್ಪ, ಪುಸ್ತಿಗಳ ಸಾಗಿದ್ದಿ, ಘೋಗಿ, ಅಂಜಳಿ, ನೇರಲಗಿ, ದಾಸುಪ್ತರ, ದುಲಿಗಿನಕೊಪ್ಪ, ಶೀಲವಂತನಕೊಪ್ಪ ಇತ್ಯಾದಿ) ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಗ್ರಾಮಪಟ್ಟಿ ನೀಡಿದರು. ಆದರೆ ರೈತರ ತರಿಕಂದಾಯದ ಕರ್ಮಿಷನ್ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಏನೂ ಸೂಚಿಸುವುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಪರಿಮಾರ ಹಾಗು ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಕಾಲಾವಧಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇ ರೈತರಿಗೆ ಒದಗಿದ ಸೌಲಭ್ಯವನ್ನುವಂತಾಗಿತ್ತು. ರೇವಿನ್ನೂ ಕರ್ಮಿಷನರು ತರಿ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯ ರೇಮಿಷನ್ ಒದಗಿಸುವ ಭರವಸೆ ಸಫಲವಾಗದೆ ರೈತರಿಗೆ ಕಳಿವಳಿವಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿ ಹಾಗು ರೈತರ ಕಡೆ ಇಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ತಣ್ಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಆಯಿತು. ರೇವಿನ್ನೂ ಕರ್ಮಿಷನರು ಸಿದ್ಧವಿದ್ದರೂ, ರೈತರ ಬಗ್ಗೆ ಜಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಸಹಾಸುಭೂತಿ, ಓದಾಯ್ ವಿಲ್ಲಪಂದಾಯಿತು. ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಕೆಗೆ ಬೆಳೆ ಇಲ್ಲ, ಕಾಸಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನೇವ ಮಾಡಿ, ಕಂದಾಯ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ರೈತರು ಚೆಳುವಳಿ ನಡೆಸಿತ್ತು ಕಂದಾಯ ಕೊಡಬಿಯವ ನಿಧಾರ ಅವರದು ಎಂದು ಜಲ್ಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗೆ ರೇವಿನ್ನೂ ಲಾಸನಕ್ಕುಸುಗುಣವಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಪಸೂಲೆ ಕ್ರಮ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರೇವಿನ್ನೂ ಲಾಸನಕ್ಕುಸುಗುಣವಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಪಸೂಲೆ ಕ್ರಮ ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರೇವಿನ್ನೂ ಕರ್ಮಿಷನರ್ ಆಚ್ಚೆಯಂತೆ ಆಯಾ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ

ಪಿಚಾರಕೆ ನಾಸ್ತಿಕ ಮೇಲೆ ಮುತ್ತ ಕಂಡಾಯ ಸಲ್ಲಿಕೆ ಎಂದು ರೈತರು ಕುಂಡಾಯ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಬಡರೈತರಿಗೆ ಪರಿಸಾರ ಶಿಗಲೆಂದು ಉಳಿಸರೂ ಸಹ ಕಂಡಾಯ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ರೈತರು ತಟಕ್ಕಾಗದೆ ಶಿರಾಳಕೊಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಅ.ಎ.ಎಂ.ಎ ರಂದು ಸಭೆ ಸೇರಿಸಿ ರೈತನ್ನು ಕಮಿಟಿಸರಿಗೆ ಭಾರವಸೊಮನ್ನ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪೂರ್ವಸಲ್ಕಿ ಹಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಲು ಶ್ರೀ ತಿರುಮಲ ತಾತಾಡಾಯ ಶರ್ಮ ಅವರನ್ನ ಸಭೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನಾಗಿ ಉರಿಸಿದರು.

ಜಿಲ್ಲಾಮಂಜುಕ್ಕೇರ್ಪೋ ಸರ್ಟಿಫಿಕ್ಯಾಟ್ ಅಫ್ ಎಸ್.ಆಲ್.ಎಸ್. ಅಪಲ್ಲಾರ್, ಜಿಲ್ಲಾ ಪ್ರೋಲೀಸ್, ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಅವರು ಶಿರಾಳಕೊಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರು. ೨೦೧೦ ಜನ ಪ್ರೋಲೀಸ್, ರಿಸರ್ವ್ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಹಾಗು ಕೆಲಮಂಡಿ ಅಸ್ಯಾಫ್‌ಮೀರ್‌ಎಂದು ರನ್ನ ಸುಮ್ಮತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿರೇ ಜಂಬೂಡಿಸಲ್ಲಿ ಜಟ್ಟಿಕ್ಕೂಪ್ಪಿನ್ನೆ ಅರುಭಿದೆಯು. ೨೩.೨.೨೧ ರಂದು ಹಿರೇಜಂಬೂಡಿಸಲ್ಲಿದ್ದ ಸದವ್ಯಾಕೆಗಳು ಲಿನಿವಾರ್ಯಾಟಾಗಿತ್ತು ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಮಾಧಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಅದು ಒಮ್ಮ ವಿಷಾದಕರ, ಅಡಿಕ ಎಂದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯದಿರುತ್ತಾ ಎಂದು ವಿಶ್ವಾಸಿತ ಪತ್ರಿಕೆ ತನ್ನ ಪರದಿಯಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದೆ.

ಜತ್ತಿ ಕಾರ್ಯಸರ್ವೀಸ ಮನೆತಗಾರು ಕೆತ್ತು ಅಡಿಗೆ ಸಾಮಾನು ನಷ್ಟಿ, ಅನ್ಯಾಧಿಕ್ರಿಯರಣ್ಡಿ ಮನೆಯೆಂಳಿಗೆ ಸುಗ್ರಿಹಿ ಅಡುಗೆ ಮನೆ, ದೇವರ ಮನೆಯನ್ನ ಅಶುದ್ಧ ಗೊಳಿಸಿದ್ದು, ಪ್ರೋಲೀಸರೂ ಮನ ಸುಗ್ರಿ ಇತರರೂಡನೆ ಈ ಮರಣ ಬೇಲ್ಲು ತಿಂದು ಮುಗಿಸಿದ್ದು, ಖಾರಿನ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಬೂದ್ದು ತೆಕ್ಕು ಸಮೇತ ಸುಗ್ರಿ ಅತವಿತ್ಯೋಜಿಸಿದ್ದು, ಜಪ್ಪಾದ ಸಾಮಾನುಗಳಿಗೆ ರಸೀಡಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಹೊಡಿಸ್ತು, ಇವೆಲ್ಲ ಅಗಿ ಉಂಟಾಗುವ ಗ್ರಾಮಗಳವರು ನೇರಂದು ಮಾಡಿದರು.

ಹಿರೇ ಜಂಬೂಡಿನ ಈ ಪ್ರಕರಣದಿಂದ ಸೊಂದ ಶಿರಾಳಕೊಷ್ಟದು ಅಜಿ.ಎ.ಎಂ.ಎ ರಂದು ದರತಾಳ ಅಡರಿಸಿದರು. ಅದರಿಂದ ಬಿಡುರ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೋಲೀಸರಿಗೆ ಅಕ್ಕೆ ಬೇಳೆ ಶಿಕಾರಿಪ್ರದಿಂದ ಒದಗಿಸು ಅಡಚಿಸಿಯಾಯಿತು. ಪ್ರೋಲೀಸರು ಜನರಿಗೆ ವೆದರಿಕೆ ಹಾಕಿ ಸೇಚು ತೀರಿಕೊಳ್ಳಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ರೈತ ಸಾರ್ಥಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆ ವಹಿಸಬೇಕಿದ್ದ ತಿ.ಆ. ಶರ್ಮರು ಅಜಿ.ಎ.ಎಂ.ಎನೇ ಶಿವಾರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಗಂಟೆಗೆ ಶಿರಾಳಕೊಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರು ಬಂದು ನೋಡಿದಾಗ ಮನೆಗಳ ಬಳಿ ಪ್ರೋಲೀಸ ಕಾವಲು ಇತ್ತು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಶಾಸನದ ಇತರೆ ವಿಧಿ ಅನ್ಯಾಯ ಚಾಪುಣಿಸ್ತೇಕೂರು ಬೀದಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಡಂಗೀರ ಹಾಕಿಸಿದರು. ರೈತರ ಸಭೆ ಮುಗಿಯಿತು. ನಂತರ ಪ್ರೋಲೀಸರು ಇ.೧-೪೧ ಮಂದಿಯೊಡಗೊಡಿ ಮನೆಗಳ ಮೇಲಿನ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಾಪುಸವಸ್ಯ ಮಾತ್ರಾಜ್ಯೋಚಿತರು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅಭ್ಯುತ್ತ ಮಾಡಿದರಿದ್ದರೂ, ಕೆತ್ತಸೇದರು. ತಿ.ಆ. ಶರ್ಮರು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು

ಹುಡು ಅಷ್ಟೂದೆ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಷ್ಟೀಯಂತೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಸಭೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದಿದೆ. ಆದರೆ ನಾಳೆ (೨೬.೭.೧೯೬೧) ರಂದು ದಿನ ಹಳ್ಳಿಯ ರೈತರೆಳ್ಳಿ ಸೇರುತ್ತಾರೆ. ಸಭೆ ನಡೆಸಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಬೇಕು. ತಾವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸಭೆಗೆ ಬಿನ್ನಿ, ರೈತರು ಕಂಡಾಯ ಹೊಳಪ್ಪಿ, ರೇಮಿಷನ್ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳ ವೀದಾಯಿದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟಿ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆಹರಿಸುವ ಉದ್ದೀಕ್ಷೆ ನೆನ್ನಾದು. ಅದರಿಂದ ಜಾತ್ಯೀಕ್ರಮ ಸಡೆಸುವಂಥ ಅಂತ ಕಾಯ್ದ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ ಎಂದೆ ತಿ.ಆ. ಶಮಕಾರ ಮಾತುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದಾಗಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರು. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀ ವೇಳೆಗೆ ಶಮಕಾರಿಗೆ ಸಭೆ ಸಡೆಸಲು ಅನುಮತಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಮುಕ್ತಿಸಲಾಯಿತು. ಇದರಿಂದ ನೋಂದೆ ತಿ.ಆ. ಶಮಕಾರು ರಾಯ್ಯಭಾರ ಸಫಲವಾಗಿಲ್ಲ, ಎಂದು ರೈತ ಮುಖಿಂಡರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಡಿ ಮೋದರು. (ಸಿಪ್ಪುಕ್ಕಾರಾಟಿಕೆ, ಆಗಸ್ಟ್ ೨೧,೧೯೬೧) ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಅಂತವೆಂದರೆ ಕಂಡಾಯ ನಿರಾಕರಣವೀಂಥ ಸಾತ್ರೀಕ ಕೋಪ ಪ್ರದರ್ಶನಿಸಿದರೂ, ಅಧಿಕಾರಿ, ಪ್ರಾಲೀಸರ ದಿಕ್ಕಾಳಿಕ, ಅನೋದಾಯದ ಎಂದೂ ಕಾನಿಸಿ ವಿರುದ್ಧ ಸಡೆಯದೆ ಜಾತ್ಯೀ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಂಯುಕ್ತ ತೋರಿದ ರೈತರು ಸೆರೆಯ ರೈತ ಸಮುದಾಯದ ಪ್ರಭ್ರಾಹ್ಮಾಚ್ಛಾದಕ ತೆಗ್ಗಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪರಾದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿರು ಅಧಿಕಾರಿ ಪ್ರೋಲೀಸರಿಗೆ ಈ ಪ್ರಭ್ರಾಹ್ಮಾಚ್ಛಾದಕ ಮುಂದಿನ ಪ್ರತಿಭಟನಾಕ್ಷರಗಳಿಗೆ ಇವಲ್ಲಿ ನಾಂದಿಯ ಮೊತ್ತಭಾಗಿಗೆ ಇಂದುವನ್ನಾಡಿಕೆ.

ಕಾಸಕಾನಹಲ್ಲಿ ರೈತರೆ ಮಹಾಸಭೆ (೧೯೬೧)

೨೬.೧೦.೮.೧೬ ರಂದು ಕಾಸಕಾನಹಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೧೧೧೦-೧೧೧೧ ರೈತರು ಸಭೆ ಸೇರಿದರು. ಬೇಲೂರು ಶ್ರೀಸಿವಾಸ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಖರಗಳ್ಲಿ ನರಸಿಂಹನ್ನು ಗೌಡರು ತಿ.ಆ.ಶಮಕ ಮುಂತಾವ ಗೊಳಿಸು ನೀಡೆ ಸಭೆ. ಡಿ.ಕೆ. ಗಮಡಾಚಾರ್ ಅವರ ಅಷ್ಟೀಕ್ಕಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಡೆದಾಗ ಗುರಿಕಾರ್ ವೆಂಕಟರಮನೆಗೊಡನು ಸ್ವಾಗತ ಬಾಯಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಕಂಡಾಯ ರಿಯಾಯಿತಿ, ಒಂಲ ತೆಗೆ, ಮುಳ್ಳಾಂವಲು ತೆಗೆ, ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸುಂಕ, ಎತ್ತುವರಿ ಜಿಮಿಂದ ಜುಳ್ಳಾನೆ ದ್ರವ್ಯ ಮುಂತಾಡುವುಗಳೇ ಪರಿಹಾರ ಸೌಕರ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಕುರಿತು ಗೂತ್ತುನಳಿಗಳಾದುವು. ಗುರಿಕಾರ್ ವೆಂಕಟರಮನೇಗೊಡರು ಮೂತನಾಡಿ: ರೈತರಿಗೆದೂರಾಗಿರುವ ವಿಷಮ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು 'ನ್ನಾಯಮಾದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯೇಡ ಸಹಾಯ ಸಹಾರಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸುವ ಸಂದರ್ಭ ಏಡಾಗಿದೆಯ್ಯಾ ಏನೂ ವ್ಯತೀರಿಸು ಚೆಳುವಳಿ ಅಲ್ಲ. ತಾಂತ್ರಿಕನಲ್ಲಿ ೫-೧೦ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮೊಕ್ಕದಳಗಳಲ್ಲಿ ಸುತರಾಂ ಬೇಳೆ ಇಲ್ಲ. ಉ ಅಣಿಯಿಂದ ಲ

ಆನೆವರೆಗೆ ಬೆಳೆ ಆಗಿದ ಅಷ್ಟೆ. ದನಕರುಗಳ ಮಾತ್ರಾರ್ಪಿಲ್ಲ. ಮೇರಿಗೆ ಬರ ಬಂದಿದೆ. ತಾಲ್ಲೂಕೆಲ್ಲ ಕಾಡುಪ್ರದೇಶ. ತರೀ ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ರೈತರು ಹೊಳೆಗಿಲ್ಲದ ಬಡಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣ ಈ ಸಾಲೀನ ಕಂಡಾಯವನ್ನು ಸಂಚಾರನುಷಾರ ರೀಮಿಷನ್ ಮಾಡುವಂತೆ ಗ್ರೇಬೆಂಗ್‌ಫೀ (ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ತರಿಗೆ) ಮಾಫಿಗೆ ಕೇಳುವ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಹೊಳೆ ಒತ್ತುವರಿ ಜಮಿನಿಗೆ ಗುಂಟೆ ಬಂದಕ್ಕೆ ಏಷ್ಟು ರೂಗಳಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ರೂಗಳವರೆಗೆ ಜಲ್ಲಾನ್ನೆ ಹಾಕಿರುವುದು ಚಾಸ್ತಿ. ದರ ಕರ್ಮಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುವಾಗಿ ಚೆಚ್ಚಿಸಿ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ದಿವಾನರು ತಾಲ್ಲೂಕಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಬಂದು ರೈತರ ಅಪವಾಲು ಪರಿಇಕ್ಕಿಸಿ ಗುಂಟೆ ಬಂದಕ್ಕೆ ಸರಾಸರಿ ಮೂರು ರೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಂದೆ ಪಸೂಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಉಪರಿ ಮೊಬಲಗಷ್ಟು ಮಾಡುವು ಹೊಂಟು ಬಿಡುವಂತೆ ಆರ್ಕರ್ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ಆರ್ಕರನ್ ಜಾರಿಗೆ ತೆರುವ ಬದಲು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ನಷ್ಟು ಎಂದು ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಕಮೀಷನರ್ ಆವರು ರೇವಿನ್‌ನ್ ಕಮೀಷನರಿಗೆ ಬರೆದು ಆರ್ಕರನ್ ಪಚಾ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಓಗಳಿಗಿ ರೈತಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನ ನ್ಯಾಯ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮಳಗಳಿಂದ ಆರಖಾಳಿಸಂದ್ರ, ಮೊರ್ಗಿರಹ್ಮಾ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗ್ರಾಮಾಳಿಕ್ಕು ರಿಸರ್ವ್ ಮಾಡಲು ಸರ್ಕಾರವೆ ಉದ್ದಿಷ್ಟವಿದ್ದರೂ ಗ್ರಾಮನಿವಾಸಿಗಳಿಗೂ ತಿಳಿಯದುತ್ತೆ ಮಾಲ್ಯಿ ಮೇಲೆ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಹೊಳ್ಳಿರುವುದು ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಗಿದೆ. ಬಂಡಿ, ಸೌದೆ, ಗಳೆ, ಸೀಬು ಇವುಗಳ ಲ್ಯಾಸ್‌ನ್‌ನ್, ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ದುಡ್ಡಿನ ಅಭಾವ, ದಸಗಳಿಗೆ ಮೇರಿನ ಅಭಾವ ಆದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಒಂದೇ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಂದೊಂದು ಕಡ್‌ಗೊ ಬಂದೊಂದು ಬಾರಿ ಗ್ರೇಬೆಂಗ್‌ಫೀ ಕೊಡತೆಕಾಗಿದೆ. ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತರ ದುಸ್ಹಳಿ ಮಿತಿ ಮಿರಿದೆ. ಆದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರ ಸಮ್ಮುಕ್ತರೆ ಸಮಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕು, ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿ ಅವೀಸೋನಾಲಾ ಸಮಿತಿ ಹಕೆಂಗ್ ಕಮಿಟಿ ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತೆ ಆ ಕಮಿಟಿಗೆ ಸರ್ಕಾರದವರು ಆ ಸಾಲಾ ರೈತರಲ್ಲಿ ಸಾಲ್ಯಾ ಮಂದಿಯನ್ನು ಸಾಮರ್ಕರಣ ಮಾಡಿದರು. ಆದರ ಸಭೆ ತಿಳಿ ನೇ ತಾರೀಖಿ ಇತ್ತು. ಆವರು ಡಾ॥ ಕೂಲ್ಯಾನ್‌ರಿಗೆ ಪತ್ರ ಬರದು ಆಧಿಸಿದರು. ದಿವಾನರೀಂದನೆ ನಡೆದ ಚಚ್ಚೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದರು. ಆದರ ರೀತ್ಯಾ, ಬಾಕ್ ಸಿಸ್ಟ್ರಂ ನಮ್ಮು ದೇಶಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಆಸುಕೊಲಪಲ್ಲ. ಕಾಟ್‌ಮಿಂಡ್‌ನ್‌ ವಚ್ಚು ತರಿಗ ದರ ಯಚ್ಚು; ಕಂಟ್‌ಮಿಂಡ್‌ನ್‌ ಕಂತಿನ ಬಾಕಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂಡಿ ನ್ಯಾಯಪಲ್ಲ; ಆರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಕಂಡಾಯ ಪ್ರಸರೋವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವ ಪಂಡಿತ ನ್ಯಾಯಪಲ್ಲ; ಕೆರೆಗಳ ನೀರು ಕೊಡುವ ಬಿಂತಲ ಹೇಳಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಣ ವಿಮರ್ಶೆ ಆಗಬೇಕು. ಸಮೀತಿಯ ಎಲ್ಲ ರೈತರ ಬಳ ಮೋಗಿ ವಿಷಯ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಾಷಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗ್ಗೆಲ್ಲ ಎಕ್ಕೆಪಟ್ಟಿಗಳ ಸಾಕ್ಷ್ಯ ಪಡೆಯಬೇಕು. ಸರ್ಕಾರಿಗೆ ಸಾಂತತ್ಯ ಒದಗಿಸಬೇಕು, ಎಂದೆಲ್ಲ ವಿಷಯದ ವಿಶೇಷಜ್ಞ

ಮಾಡಿದರು (ವಿಶ್ವ ಕನಾಂಟಕ, ನಮೆಂಬರ್ ೨೯.೧೯೫೧). ರೈತರ ದೂರುದುಮ್ಮೆನಗಳ ಸಮಧಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿದರು (ವಿಶ್ವ ಕನಾಂಟಕ ನಮೆಂಬರ್ ೨೯.೧೯೫೧) ರೈತರ ದೂರು ದುಮ್ಮೆನಗಳ ಸಮಧಾ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಪರಿಹಾರದ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದಾಗಿ ಸಭೆ ಸೇರಿ ಹೀಗೆ ಅಹಮಾಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಪ್ಪವ ಬಗೆಯ ಜಾಯಮಾನ ಆ ಕಾಲದ್ವಾರಿತ್ತು.

ಶಿವಮೋಗ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಹೋರಾಟ (೧೯೫೧)

ಶಿವಮೋಗ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಓಕಾರಿಪುರ ತಾಲ್ಲೂಕು ತಾಳಗುಂದ, ಉಡುಗಳೇ ಮೋಬಿಲ್ಯರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಭೂ ಕಂದಾಯ ಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದೂವರೆ ವರ್ಷದಿಂದ ರೈತರ ಹೋರಾಟ ಬೇಕಿದೆ ಹಬ್ಬಿದೆ. ಸರ್ಕಾರದವರು ಈ ಸಂಬಂಧ ಎಲ್ಲಾ ಮಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ, ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ರೈತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಲಾಲೀಸಿ ಶೀಮಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ರೈತರು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪಾವತಿಸದಿರಲು ಹೋರಾಟ ಚಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಸೀಮೆಗೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವೊಳಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಾರರು, ಚೆಳುವಳಿಗಾರರು ಕಂದಾಯ ಕೊಡದೂತೆ ರೈತರನ್ನು ಎತ್ತಿಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರೇ ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿ ಮಾಡಿದರೆ ಬಿಂಘಾರದ ಭಯ ಮಟ್ಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಂತಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿಸಲೆಳಿದವರಿಗೂ ಅಡಚಣೆ ಆಗಿದೆ. ೧೯೫೧ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಬುದು ಹೈರು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ದೋಗಲಾಗಿ ರೈತರು ಆ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ತರೀ ಜಿಮಾನು ಕಂದಾಯವನ್ನು ಅರೆವಾಸಿ ‘ರೈವಿಷನ್’ ಮಾಡಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧವಾಗಿ ಕೇಳಿತ್ತು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಹೈರು ಹೆಚ್ಚೆ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೋಗಿ ಸೋಡದೆಯೆ ರೂಲಿಸು ಪ್ರಕೂರ ಆರ್ಥ ಕಂದಾಯ ಮಾರ್ಫ್ ಮಾಡಲು ಸ್ವಲ್ಪಪೂ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಎಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಕೊಡ ಮೇಲ್ಮೈ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಹೇಳಲು ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಆ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿದೆ. ಭಕ್ತ ತಕ್ಕುಮಣಿಗೆ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸೋಡದರೆ ಕಂದಾಯ ‘ರೈವಿಷನ್’ ಮಾಡಲು ಸರಿಯಾದ ಕುರಳಿ ಕಂಡು ಬಂದಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ಶೀಮಾನವನ್ನಿತ್ತಿದ್ದರು.

ರೈತ ಪ್ರಜೆಗಳು ಖಿಂತ್ತಿ ಬಾಗಾಯಿತು, ತರಿ ಕಂದಾಯದಲ್ಲಿ ಅರಣಾಸಿಯನ್ನು ಪಾವತಿ ಮಾಡಿ ಬದು ವರ್ಷ ಎಂದು ವಿವೇಕ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಉಳಿದ ಆರ್ಥ ತರೀ ಕಂದಾಯದ

ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಇತ್ತರಂಗ ಪಡಿಕುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿಪರೂ ರೈತರು ಕಂಡಾಯ ಕೊಡದೆ ಇಡ್ಯತ್ತಾರೆ. ಆ ಸಾಲ್ ಅಜ್ಞಿಗೆ ಉತ್ತಿಳಿತ್ತ ರೂ ಮಾತ್ರ ಪಸೂಲಾಗಿ ಇಟಿಲ್‌ಗಳ ರೂ ತನಕ ಬಾಕಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಸಾಲೀನಲ್ಲಿ ೧೯೦೧ ರೂ ನಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಕಂಡಾಯ ಬಾಕಿ ಪಸೂಲಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಸೂಲೆ ಕ್ರಮ ಕ್ಷುರ ನಡವಳಿಕೆ ಆಕರ್ಷಣೀಯರು ಎಂದು ಅಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ನಿಜವಲ್ಲಿ ಮೂಲಿಸು ಅನುಸರಿಸಿ ಸದೆಸಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಒಂದಿಷ್ಟಾಡಿಲಾಯಿತು. ಈಚೆಗೆ ರೆವಿನ್ಯೂ ಕೆವಿಷನ್‌ರವರು ತಾಂತ್ರಿಕವಿಳಿದ್ದು ಕ್ರಮ ಮಾಡುವುದುಲ್ಲಿ ಸುಖಿರ ಮಾಡಿ, ರೈತರ ಕಷ್ಟ, ದೂರ ಅನುಸರಿಸಿ ಆ ತಾಂತ್ರಿಕವಿನ ಗಡಿ ಸರಿದ್ದಿನ ಹತ್ತು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ತನಕ ಸೋಣಿಕ್ಕಾಗಿ ಪರಾಬು ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಏಂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಸಾಲೀನಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಫಸಲು ಡೆಸ್ವಾಗಿ ಬಂದರೆ ಸುಗ್ಗಿ ಆದ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳ ಬಾಕಿ ಕುಂಡಾಯವನ್ನು ಪೂರ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿನ ರೈತರು ಒಷ್ಟಿಸಿರು. ಸರ್ಕಾರ ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಗಿರುತ್ತಿದೆ ಎಂದೇಲ್ಲಾ ಶಿಶ್ವಕಾರ್ಯಕ್ರ, ಕ್ರಿಷ್ಟಿಯನ್‌ಗಳ ಸಂಚಿಕೆಯ ಪ್ರಕಂಡಮಾಡಿದೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಗಳಣಕ್ಕೆ ಬಿರುವ ವಿಜಯವೇದರು, ಹೇಳಿ ಆಗ್ನೇಯ ಸುದುರ್ಬಂಧಲ್ಲಿ ಕಂಡಾಡುವುದಲ್ಲಿ ರೈಮಿಷನ್‌ ಕೇಳಿದ ರೈತರ ಅದವಾಲನ್ನು ಕೇಳಿದಿದ್ದಾಗ ರೈತರು ಕಂಡಾಯ ಕೊಡಿರಲು ನಿಧಾರಿಸಿರು. ಪಾಗು ಉಳಿದವರು ಕೊಡದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯಿತ ವೋಹಾಟಿ ನಿಷ್ಣಿದರು. ಬುಕ್ಕಣ್ಣರವರ ಅಸ್ತ್ರಾಧಿಕ್ಕು ಕಂಡಾಯ ಪಾವತಿಗೆ ರೈತ ಕುಮಾರಾಯವ ಹೇಳಿಸಾಟಕ್ಕೆ ದೇಗ್ಲಿಂದ ಬಗೆಯುವವರ ಏರುಧ್ವ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರು. ಸ್ವಾಯ ಮೊದಲುಪರವರಿಗೆ ದೇಹರಾಟ ನಡೆಸಿ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಒಜ್ಞತ್ವ ದೇಹರಾಗಳಿಗೆ ಇಡಿ ಮುಣ್ಣಿಸಿರು. ರೈತ ಹೇಳಿತ್ತಿದ ಮುಜಲೀನಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಕಾಣಿಸುವಾದ ಹೃಷಿಕಿಣಿ ಪೈಮಿಥ್ಯಾಪಾರಿ. ಹೇಗೆಯೇ ಭೂತರಂಡಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗೆಂಬ, ಮತ್ತಿ, ಜೋಣ, ಶೇಣ, ಅಡಿಕೆ ಧಾರಕೆ ಕುಸಿಡಾಗಿ, ಗಾಂಧಿಂಬರೆತ ಪಟ ಹಿಡಿಯಿರಿ ಎಂದೇ, ಧಾರಪಾಡ, ಬೆಳಗಾವಿ ರೈತಿಗೆ ಅಂತಿರ್ ದಿವಾಕರ್, ಶೀರಸಗೈಡ ಪಾಟಿಕ್ಕೆ ಇಂಗಾಂಗಿಗಳಿಗೆ ರಲ್ಲಿ ಕೆಲೊಟ್ಟಿದ್ದೀ ಗಳಾಗು ಸೆಳಿಯುತ್ತಿದೆ.

ಅಧ್ಯಾಯ ಏ ಅನುಬಂಧ -೨

ಇವನ್ನ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿ ಚಳುವಳಿ: ಮತ್ತಪ್ಪು ವಿಷಯಗಳು (ಗಣಿತ)

ಮಂಡ್ಯ, ಮದ್ದಾರು, ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿಯ ರೈತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಇವನ್ನ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿಯ ರೂಪರೇಷೆಗಳು, ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ದಿವಾನರೊಡನಾದ ಭೇಟಿಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ಈ ಹಿಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ನೀಡಿದೆ. ವಿಶ್ವಕನಾಂಟಕವು ಗಣಿತ ರಲ್ಯೂ ಈ ಬಗೆಗೆ ಬರದ ಸಂಪಾದಕೆಯ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಹಾಗು ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾನರು ಬಂದು ರೈತರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದಾಗ ನಡೆದ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಅಧಿಕಾರಿವಲಯ(official) ಹಾಗು ರೈತ ಸಮಿತಿಯ ಪತಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ವಿಶದೀಕರಣಗೊಂಡಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಮುಂದಿನ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಮೈಸೂರುವರೆಗೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಪಾಲೋಗ್ರಂಡ್ ಮತ್ತಪ್ಪು ರೈತ ನಾಯಕರ ಮಾರ್ಗಿತಿಯೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬರುತ್ತದೆ.

ವಿಶ್ವಕನಾಂಟಕ ಪತ್ರಿಕೆಯು ದಿವಾನ್ ಕಫೇರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿನ್ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಬಗ್ಗೆ ಎಷ್ಟೇಂದು ಯೋಜಿತ ಶಿಸ್ತುಬಿಧಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತೇಂದು ವರದಿ ಮಾಡುತ್ತಾ (ವಿ.ಕ: ಜನವರಿ ೫, ಗಣಿತ) ಹೀಗೆಂದಿದೆ: ‘ರೈತರು ಅ.ಎ.ಗಣಿತ ರ ಶಾಸಕರ ಮಧ್ಯಾತ್ಮ ಯಾತ್ರೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಣಿಕಾರು ಹೋಳಿ ಬಳಿ ಬೀಡು ಬಿಡಬೇಕು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಕ್ಷೋಣ್ಣಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ತಂಗಿ, ಇನೇ ತಾರೀಖಿ ಮಧ್ಯಾತ್ಮ ಬಿಡದಿ ಆಚೆ ಇ ಮೈಲಿ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟು, ರಾತ್ರಿ ಕಿಂಗೇರಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಬೇಕು. ಇನೇ ತಾರೀಖಿ ಸೋಮವಾರ ಬೆಂಗಳೂರು ತಲುಪಿ ದಿವಾನರ ಭೇಟಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬುದು; ಹಿಂದಿರುಗುವಲ್ಲಿ ಕಿಂಗೇರಿಗೆ ಬಂದು ನಂತರ ರಾತ್ರಿ ಬಿಡದಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಬೇಕು. ಇನೇ ತಾರೀಕು ಬುಧವಾರ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಬಿಡದಿಯಿಂದ ಮೋರಟು ಮಧ್ಯಾತ್ಮ ಕ್ಷೋಣ್ಣಪೇಟೆ (ಇಂದಿನ ರಾಮನಗರಂ) ತಲುಪಬೇಕು. ರಾತ್ರಿ ಮಣಿಕಾರುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಇನೇ ತಾರೀಖಿ ಮದ್ದಾರು ಹೋಳಿ ಬಳಿ ಸಾಗಿ ಸೇರಬೇಕು-ಹೀಗಿತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆ.

ಸಂಪಾದಕೆಯ (ವಿ.ಕ, ಜನವರಿ ೧೦, ಗಣಿತ)ದಲ್ಲಿ: ‘ಇವನ್ನ ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿಗಳ ಪ್ರದೇಶವಾದ ಮಂಡ್ಯ, ಮದ್ದಾರು, ಮಳ್ಳಾವಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಿಂದ ಸುಮಾರು ಉ ಸಾವಿರ ರೈತರು ಕಾಲ್ಪನಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇನೇ ತಾರಿಕು ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋರಟು ಬಂದು ಅತಾರಾ ಕಫೇರಿ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿ ತಂಗಿರು. ಶಾಂತಿ ಶಿಸ್ತಿನಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದಲೇ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟ್ ಪಡೆದರು. ಮೈಸೂರು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಈವರೆಗೆ ಕಾಣ ಬರದ ಸಿನ್ಹವೇಶವದು. ದಿವಾನರು, ದ್ವಿತೀಯ ಸರ್ವಿಕರು, ರೆವೆನ್ಯೂ ಕಮಿಷನರು, ನಾಲ್ಕಾರ್ಥಿ ಎಂಜನಿಯರು ಮುಂತಾದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನೀಲಾಕಾಶದ ಕೆಳಗೆ ಸಭೆ ಸೇರಿರ್ದಿರು. ರೈತರ ಮುಖಿಂಡರು ತಮ್ಮ ಮೊರೆಯನ್ನೆಲ್ಲ

ತಿಳಿಸಿದರು. ದಿವಾನರು ತಪ್ಪ ತಿಳುವಲ್ಲಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿ ಆಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ನಂಬಿ ಮೊದಲು 'ಬೀ'ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಡೆಕೆಗೆ ಬಳಳ ಸಹಾನುಭೂತಿ ತೋರಿಸಿ ಕಂಟ್ಯಿಬ್ಲೋಫ್‌ನ್ ಸೀರಿಸ ತೆರಿಗೆ, ಬಡ್ಡಿ ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನು ಕಟಿಮೆ ಮಾಡುವ ವಾಗ್ಣ ಬ್ಲಾಕ್‌ ಸಿಸ್ಟಂ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಜಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಪರಿಸಿ, ರೈತರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಆದರಲ್ಲಿ ಕಾಡಿಸಿ ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ರೈತರು ಸೌಖ್ಯವಾಗಿ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಮೋಗಲಿ. ಅವರ ಹಿತಾಧಿಸೆಯೆ ಸರ್ಕಾರದ ಗುರಿ ಎಂದೂ ಹೇಳಲು ರೈತರ ಕ್ಷೇತ್ರದಂತಾಯಿತು. ಅ ಸಾಮಿರ ರೈತರು ಅರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ರೈತರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕಃವರೆಗೆ ಮೈಸೂರು ಕಾಡು ಕೇಳಿದ ವಿಚಿತ್ರ ದೃಶ್ಯ' ಎಂದು ಬಣ್ಣಿಸಿತು.

ಜನವರಿ ೨೧, ೧೯೫೨ ರ ಪ್ರೀತ್ಯಕ್ಷಣೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯಲ್ಲಿ, ಅರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ರೈತರಿಗೆ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಕೆ. ವೀರಾಳ್‌ಗೌಡರು, ಸುಳ್ಳ ಪ್ರಕಟಿಕರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಿತ್ರದಿಂದಿರಲು ನೀಡಿರುವ ಅವರ ಹೇಳಿಕೆ ಪ್ರಕಟಿವಾಗಿದೆ: ಅರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಒಳಂಟಿ ಇಲ್ಲಾ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳ ಸುಮಾರು ಅ ಸಾಮಿರ ಮಂದಿ ರೈತರು ಈ ತಿಂಗಳ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಸದಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ದಿವಾನ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಭೇಟಿಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಆರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ವಿಚಾರ ಬಗ್ಗೆ ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದೂಕಾಂತ ಅನೇಕ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖನಗಳ ಪ್ರಕಟಿವಾದುವು ಸರಿಯಷ್ಟೆ. ಈ ತಿಂಗಳು ೬. ಸೇ ತಾರಿಖಿನಂದು ಬೆಂಗಳೂರಿನ 'ಡೆವಿಲ್ ಪ್ರೋಫ್' ಎಂಬ ೯೦ಗ್ನೀಷ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸುಳ್ಳ ಮತ್ತು ತಪ್ಪ ಸಮಾಚಾರಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಚೊಡ್ಡ ಲೇಖನ ಪ್ರಕಟಿವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಲೇಖನದ ಭಾಷಾಂತರವು ಈ ತಿಂಗಳು ೨೦ನೇ ತಾರಿಖಿನ 'ಒಕ್ಕಲಿಗರು ಹತಿಕೆಯಲ್ಲಿ' 'ಅರ್ವಿನ್‌ನಾಲಾ ರೈತರು ದಿವಾನರನ್ನು ಕಂಡುಬ್ಬು' ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿವಾಗಿದೆ. ಲೇಖನದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು ಇಷ್ಟ ಪ್ರತ್ಯಿಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಂಡಣಿಕೆ ಆಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರ ಹೆಸರೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರು ಹೇಳಣಿ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ವಷ್ಟ. ಜನರಲ್ಲಿ ಸುಳ್ಳ ಸಮಾಚಾರ ಹರಡಿ ತಪ್ಪ ಭಾವನೆಯನ್ನುಂಟಿರುವುದು ಇಷ್ಟವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರೈತರು ದಿವಾನರನ್ನು ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದ ಘಲಿತಾಂಶವು ಹೊರಡುವುದಕ್ಕಿರುವ ಸರ್ಕಾರಿ ಮಹ್ಕುಂ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ವಿವರ ಸಹಿತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಯನ್ನು ಅರ್ವಿನ್‌ನಾಲಾ ರೈತ ಮಂಡಲಿಯ ಪ್ರಕಟನ ಶಾಖೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯವಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷದವರು ಸುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಸಮಾಚಾರ ದರಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮಂಡಲಿಯ ಪ್ರಕಟನೆ ಶಾಖೆಯಿಂದ ನಿಜಾಂಶವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತದೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಜನರು ಮಂಡಲಿ ಪರಮಾಗಿ ಪ್ರಕಟನ ಶಾಖಾಧಿಕಾರಿಯಿಂದ ಪ್ರಕಟಿವಾಗುವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಕ್ರಿಯೆಗಳ ವಿನಿಯ ಉಳಿದೂರನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಅ ಪ್ರಕಟಿಸಿಯಲ್ಲಿದೆ.

ಇದಾದ ನಂತರ ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜೂನ್ ಅ ರಂದು ಅವಿನ್‌ನಾನಾಲಾ ರೈತರ ಸಭೆ ಸೇರುವ ಯತ್ನ ಹಾಗು ಜುಲೈ ಏ, ಗ್ರಾಂ ರಂದು ಈ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ ನಡೆದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕ ವರದಿ ಮಾಡಿದೆ.

ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕದ ಸಂಪಾದಕೇಯ ಶೀಫೆಕೆ: 'ಬೋರೇಗೋಡನು ತುಂಟನಲ್ಲ' ಎಂದಿದ್ದ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದಿನ ಬರಹ ಹಿಗಿದೆ: ಇವಿನ್‌ನಾನಾಲಾ ರೈತ ಮಂಡಳಿಯವರಾರೂ ಮಂಡಳಿ, ಮಂಡ್ಯ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಬಾರದು. ಯಾವ ಬಗೆಯ ಚಳುವಳಿಯನ್ನೂ ನಡೆಸಬಾರದೆಂದು ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಲೀಸು ಶಾಸನ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಮಂಡಳಿಯವರು ಮೈಸೂರಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಜಾಪುತ್ತಿನಿಧಿ ಸಭಿಕರ ಕಿವಿಗೆ ತಮ್ಮ ಗೋಳನ್ನು ಹಾಕಲು ಉನ್ನೇ ತಾರೀಖಿ ಜೂನ್ ಬೇಳಿಗೆ ರಂಗಾಲು ಜೊಲ್ಲು ಭವನದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಭೆಯೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಲು ಆಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಮತ್ತೆ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಅವರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಲೀಸು ಶಾಸನದ ಇಂಂದೆಯ ಬಾಣವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಕಾಲ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ, ಸುತ್ತು ಇ ಮೈಲಿಗಳ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಭಾಷಣಗಳು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಅವಿನ್‌ನಾನಾಲಾ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ನಡೆಸಬಾರದೆಂದೂ ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆ ಮಾಡಿಟ್ಯಾರು.. ನಮ್ಮ ಟೀಕೆಯು ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಾಲಾ ರೈತರ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಪ್ರಯೋಜನದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವ ತೊಂದರೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದೆ. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವ ದರ್ಷಕ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತದ್ದಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ನೀತಿ ಹೇಗಿದೆ ಎಂಬುದು ದಿವಾನ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಭಿಕ ಮುಖಿಂಡರು ಸುಗ್ರೀವಾಜ್ಞೆಯನ್ನಾಯಾಯ ವಿಚಾರ ವಿಮರ್ಶೆಗಾಗಿ ತಂದಾಗ ತಳ್ಳಿ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವಿನ್‌ನಾನಾಲಾ ರೈತರ ಸಂಬಂಧದ ಕುಟ್ಟಿಷ್ಟೂಷನ್ ಸಾಲದ ಬಡ್ಡಿ ಇತ್ತೂದಿ ಅನೇಕ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದವರು ಮೊದಲೀನಿಂದ ಇಂದಿನವರಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಾರೆ ಬದಲಾವನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ? ಎಷ್ಟು ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ? ಇವುಗಳ ಅಥವಾದರೂ ಏನು? ಅವು ಅಸಮರ್ಪಕ, ಅಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿವೆ. ಅನುಭವ ಲೋಪದಿಂದಾಗುವ ದೋಷದಿಂದ ಹೊಡಿವೆ.... ಹೀಗೆ ರೈತರು ಅವರ ದುಃಖವನ್ನು ಸರಕಾರಿವಾಗಿ ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ಶಾಂತಪಡಿತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೆ ಅವರ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುಪ್ರದು ನ್ಯಾಯವೇ..... ರೈತರು ಸರಳರು, ಶೀಲಮಂತರು, ರಾಜಭಕ್ತಿಯುತರು. ಬೆಷ್ಟು ತಕ್ಷಿದರೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದುಡಿಯುವರು. ಬೆದರಿಸಿದರೆ ಕೈಗೆ ಸಿಗರು. ಬೋರೇಗೋಡನು ತುಂಟನಲ್ಲ. ನಾಲಾ ರೈತರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದವರಿಗೆ ಅನುಮಾನ ಭಯ ಮಟ್ಟಿದೆ. ರೈತರಿಗೂ ಸರಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅನುಮಾನ ಭಯ ಮಟ್ಟಿದೆ. ಉಭಯತ್ವರ ಭಯ ಸಂದೇಹ ಮೋಗಲಾಡಿಸಲು

ಬೇಕಾದದ್ದು ಸಹಾನುಭೂತಿ ತಾಳ್ಳೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಸರಕಾರದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಪೂರ್ಣ ಅಭಾವವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗೆ ಚಿತ್ತಪೃಶ್ಚಯು ಅರ್ಥನ್ ನಾಲ್ಕಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಭಾವಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕ್ಕೂ ಪ್ರದಿಲ್ಲಮೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬಂತುತ್ತೇವೆ (ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕ, ಜೂನ್ ೧೯,೧೯೫೨).

ತಿ.ತಾ. ಶರ್ಮರ ಈ ಸಂಪಾದಕೇಯ ಬರವ ಅಂದಿನ ಆಧಿಕಾರಿ ವರ್ತನೆ ಹಾಗು ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಸಂಸ್ಥೆಯರೂ ಸಂಯುಕ್ತ, ಸೌಮ್ಯದ ಗೆರೆ ದಾಟದಿರುವ ರೈತರ ವರ್ತನೆಗಳ ತೋಲನಿಕ ಚಿತ್ತ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಸಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿದ ನಾಲ್ಕು ಸಾವಿರ ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಭಾಯಾಚಿತ್ತ ಹಾಗೂ ಈ ರೈತರಿಗೆ ಚಿಕ್ಕ ವೀರಪ್ಪನವರು ಜೀತಣ ನೀಡಿದ ಭಾಯಾಚಿತ್ತವೂ ಇದೆ.

ii. ಅರ್ಥನ್ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರ ಮಂಡ್ಯದ ಮಹಾಸಭೆ (೧೯೫೨)*

ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಜುಲೈ ೨,೧೯೫೨ರಂದು ದಿವಾನರು ಹೋಗಿ ಅರ್ಥನ್ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರಾಂದಿಗೆ ಅವರು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಸೊಳ್ಳಿರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವದವರ ವರದಿ ಇದ್ದಂತೆ, ರೈತ ಮಂಡಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟ ಬೇರೆಯೇ ವರದಿಗಳಿವೆ.

ಪ್ರಭುತ್ವದವರ ವರದಿಯ ರೀತ್ಯಾ ಜುಲೈ ೨ ರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮೂರು ಸಾವಿರ ಮಂದಿಗೂ ಮೂರಿ ಸೇರಿದ ರೈತರ ಸಭೀಯಲ್ಲಿ ದಿವಾನರು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು. ರೈತರ ಪೂರ್ಣ ಸಹಕಾರ ತಮಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಜಮಾನಿನ ಹಂತದ ತಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೂ ಬೆಳೆಯಲೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಅಡ್ಡಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖ ರೈತರೂಬ್ಬರು: ತಾಕುವಾರು ಸಾಗುವಳಿ ಶಿಸ್ತನ್ನು ಆನುಸರಿಸಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಲು ರೈತರು ಸಮ್ಮುಖಿಸುವರು. ಅದರೇ ಜಮಾನುಗಳನ್ನು ೧-೨ ಮೂಲ ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ೨-೨ ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಬಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ತರೀ ಬೆಳೆಯನ್ನಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಈ ಸಲಹೆಯು ಕೂಲಂಕಷ್ಟವಾಗಿ ಚರ್ಚಿತವಾಯಿತು. ರೈತರು ಹಾಗು ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖಾಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಜಮಾನುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸದೆ ಎರಡೆರಡು ತಾಕುಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿದಲ್ಲಿ ತಾಕುವಾರು ಶಿಸ್ತಗೆ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಇದು ಸರ್ಕಾರದ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಕುಂಡು. ಅಂತಾಗಿ ಶಿದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಬಿರುವುದು ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶ ಎಂದು ಆಧಿಕಾರಿಗಳು ತಿಳಿಸಿದರು. ವ್ಯವಸಾಯದ ಯೋಗಕ್ಕೇಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮತ್ತು ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಾಭ

* ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕ ಜುಲೈ ೨೯, ೧೯೫೨ರ ಸಂಚಿಕೆ, ಪ್ರ. ೪-೫ ಮತ್ತು ೬

ಬರುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರ್ಯಾರಲೋಚಿಸಿದರೂ ಕೂಡ ಜಮಿನುಗಳನ್ನು ಎರಡೆರಡು ತಾಕುವಾರು ಶಿಸ್ತ (ಬಾಕ್ ಸಿಸ್ಟ್) ಯತ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಒಟ್ಟು ಜಮಿನಿನಲ್ಲಿ ಭತ್ತದ ಬೇಳೆ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ತಪ್ಪಿಸಿ ತಾಕುವಾರು ಶಿಸ್ತಿನ ಜಮಿನುಗಳನ್ನು ಮೂರು ಮೂರು ಹಂತಗಳಾಗಿ ವಿಭಾಗಿಸಿ ಅವಗಳಲ್ಲಿ ಸರದಿಯ ಮೇಲೆ ಭತ್ತ ಕಬ್ಬು ಮತ್ತು ಖುಷ್ಕಿ ಬೇಳೆಗಳನ್ನಿಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿ ವಿಧಾಯಕ ಮಾಡಿ ನಿರ್ಬಂಧ ಕಲ್ಪಿಸಿದುದರಿಂದ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆ ಎಂದು ರೈತರು ತಮ್ಮ ಅರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿ, ಈ ನಿರ್ಬಂಧ ತೆಗೆಯಲು ಅರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿದ್ದರು. ಅರ್ಜೆಯನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸಿ ದಿವಾನರು ಸಂದ್ಯ ಈ ಪದ್ಧತಿ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ತಕ್ಷಿದು ಭಾಷಣಾದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು. ಸಭೆಯ ಮುಕ್ತಾಯದಲ್ಲಿ ದಿವಾನರು, ಅರ್ವಿನ್‌ನಾಲೂ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತಾಕುವಾರು ಸಾಗುವಳಿ ಶಿಸ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಸರದಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸಾಯ ನಡೆಸುವುದನ್ನು ಆಚರಣೆಗೆ ತರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿದೆ ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಭಿಕರಿಗೆ ಸಮ್ಮುತ್ತಮೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಎಂದರು. ಸರ್ಕಾರದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಭೆ ಸಫಲ ಎಂದಾಯಿತು.

ಇನ್ನು ರೈತ ಮಂಡಲಿಯು ಕೊಟ್ಟ ವರದಿಯ ರೀತಾಗ್ ಲ.ಎ.ಎ ರಂದು ದಿವಾನರು ಮಂಡ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಭೆಗೆ ದಯವಾಡಿಸಿದ ಒಡನೆ ‘ಅರ್ವಿನ್‌ನಾ ನಾಲಾ ರೈತರ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಲ’ ಪರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಜ.ವಿ. ನಂಜಪ್ಪಳೆಟ್ಟರು, ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಹೊನ್ನಯ್ಯನವರು ಹಾರ ತುರಾಯಿ ನೀಡಿ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರು. ದಿವಾನರು ನಾಲಾ ಸಾಗುವಳಿ ತೊಂದರೆ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಮಂಡ್ಯದ ಸರ್ಬ ದಿವಿಜನ್ ಅಭಿಸರು, ಅಮಲ್ಲಾರರು ಪ್ರಮುಖ ರೈತರು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಿಳಿಸಿದರು.

ಕೆಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿದ್ದ ರೈತರ ಮಧ್ಯೆ ಗಾಣಾಧಾಳು ಶ್ರೀ ಲಿಂಗೇಗೌಡರು, ಹೊನಗುಹಳ್ಳಿ ಶ್ರೀ ಕುಲ್ಳೇಗೌಡರು, ಸಾತನೂರು ಶ್ರೀ ಗಿರಿಯಪ್ಪನವರ ದಾಸಪ್ಪನವರು, ದುದ್ದದ ಶ್ರೀ ನರಸೇಗೌಡರು ಇವರೆಲ್ಲ ಮುಂದಿದ್ದ ಮುಖಿಂಡರಾಗಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ನಂಜಪ್ಪಳೆಟ್ಟರು ಅರ್ವಿನ್‌ನಾಲಾ ರೈತ ಮಂಡಲಿ ಪರವಾಗಿ ಅರ್ಜೆಯನ್ನು ಓದಿ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಶಾಸನ ಇಣನೇ ಸೈಕ್ಕನ್ ಜಾರಿ ನಾಯವಲ್ಲ, ಯಾರೂ ಸಭೆ ವರ್ಗೆ ಮಂಡ್ಯ ಮದ್ದಾರು ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುಕೂಡಬೇಂಬ ಮುಕುಂ ನಾಯವಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಿ ಸಾಪಿರಾರು ಮಂದಿ ರೈತರುಗಳ ರುಚು ಸಮೇತ ಅಹವಾಲನ್ನು ದಿವಾನರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು.

ದಿವಾನರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣಾದಲ್ಲಿ, ಸರ್ಕಾರ ಇಷ್ಟೇಂದು ಹಣ ಖಚು ಮಾಡಿ ರೈತರ ಉಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೀರು ತಂದಿದೆ. ಬಳಸಲು ಬಲವಂತ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕೋ ಅವರು ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲೇ, ಬರಿ ಭತ್ತ ಬೆಳೆದರೆ ಶೀತಮಾತಾವರಣಿಂದ ಮಲೇರಿಯಾಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ಸಿಗದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಯಿರಿ ಎಂದರು.

ಆಗ ಶ್ರೀ ಗಣಧಾರು ಲಿಂಗೇಗೌಡರು ಕಾಂಟ್ರಿಯೂಷನ್, ನೀರು ಸರದಿ ದರಗಳು ಹೆಚ್ಚು; ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂ ವ್ಯವಸಾಯ ಕಷ್ಟ. ಸೂಚಿತ ಎರಡು ಬ್ಲಾಕ್ ತಪ್ಪಿಸಿ ಒಂದು ತರಿ ಒಂದು ಬಾಗಾಯಿತು ಎಂದು ಎರಡು ಬ್ಲಾಕ್ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಇಲಾಖಾ ಡೈರಕ್ಟರ್ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ, ಎಂಬ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು.

ಶ್ರೀ ನವರತ್ನ ರಾಮರಾಯರು ಬ್ಲಾಕ್ ಸಿಸ್ಟಂನ ಗುಣಗಾನ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀಗಳಾದ ಹೆಚ್ಚು. ಹೊಸ್ಟೆಲ್‌ನಾಲ್ಕರು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ ಹೊಸ್ಟೆಲಿಗಿನಿಂದರು, ಗೆಟ್‌ಲಾಗೆ ಮರಿಶ್ಯಾಮಗೌಡರು, ಶೀಲಾರದ ಚೆಕ್‌ತಮ್ಮುಯ್ಯ ಮುತಾದ ರೈತರು ಮೂಲು ಬ್ಲಾಕುಗಳ ಬದಲಾಗಿ ಎರಡು ಬ್ಲಾಕುಗಳಿರಬೇಕೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಚರ್ಚೆಗೆ ಸರಾರಣಾವಾಗಿ ಬೇಡಿದರು. ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಒಂದು ಭಾಗ ತರಿ, ಇನ್ನೊಂದು ಭಾಗ ಬಾಗಾಯಿತು ಮಾಡಿ, ಬಾಗಾಯಿತುವಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ, ಅಲೂಗಂಡ್ರೆ, ಕೆರುಳ್ಳಿ, ಬೆಳ್ಳುಳ್ಳಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಬೇಳಿಯುತ್ತೇವೆ. ಅದಾಗುಂದರೆ ತರೀ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲ ಉಳಿವರು ಕಷ್ಟ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ತರೀಭಾಗಕ್ಕೆ ಈಗ ಹಾಕಿರುವಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಾಂಟ್ರಿಯೂಷನ್ ಮತ್ತು ನೀರು ಸರದಿ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಕುಷ್ಣಿ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಆವೃಗಳನ್ನು ವಿಜಾ ಮಾಡಿ ಅಥವಾ ನೀರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡವರಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಡಷ್ಟು ಅವರಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಿ. ಭತ್ತದ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಹಾಕಿದರೆ ಭತ್ತ ಕಟ್ಟಾವು ಆದ ಮೇಲೆ ಕಬ್ಬಿಗೆ ನೀರು ಇಲ್ಲದೆ ಹೋಗುವುದನ್ನುತ್ತೀರಿ. ಅತ್ಯಂತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಗೆ ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಹದ ಸಾಕು. ಭತ್ತ ಕಟ್ಟಾವಾದ ಮೇಲೆ ಎರಡು-ಮೂಲು ಹದ ನೀರು ಕೊಡುವ ಪರಾಧ ಮಾಡಿ ಎಂದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ರೈತರು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು.

ದಿವಾಸರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು, ರೈತರು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆ ರೀತಿ ಏಕೆ ಮಾಡಲು ಅಗುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾರಣ ತಿಳಿಸಿ ಎಂದು ಘುನು ಕೇಳಿದರು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ದಿವಾಸರ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಕಾರಣ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಕೇಳಿಲಾರದ ಶ್ರೀ ತಮ್ಮುಯ್ಯನವರು, ದಿವಾಸರನ್ನು ಕುರಿತು, ಸ್ವಾಮಿ ನೀವು ನಾಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ನಮ್ಮುಗಳ ತಂದೆ ಹಾಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದೀರಿ..... ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೀನ ನಾಲ್ಕಾರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ವನೇನೋ ಹೇಳಿ ನಾಮ್ಮ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವಾಗದಂತೆ ಅಡ್ಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂದರು. ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದವರು ಹೇಳಿದ ಅಕ್ಕೆಪಣಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಹೇಳುತ್ತ ರೈತರ ಕಷ್ಟ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

ಸರ್ವ-ಶ್ರೀ ಎಂ.ಎ. ಮಲ್ಲಯ್ಯನವರು, ಹೊಂಬಹುಸವರ ಲಿಂಗೇಗೌಡರು, ಗುರುದೇವರಕಳಿಕೆಯನವರು, ದೊಡ್ಡರಷಿಕರೆ ಚಕ್ಕೇಗೌಡರು, ಅಣ್ಣಾರು ವೃಟ್ಟೇಗೌಡರು ಮುಂತಾದ ರೈತರು ರೈತರ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಪರಿಹಾರ ಕೇಳಿದರು. ಸಂಜೀ ಉಗಂಟವರೆಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ದಿವಾಸರು ರೈತರನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಹಳೇ ದಾರಿಯಲ್ಲೇ

ಹೋಗಲು ಹತ ಬೇಡ ನನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಿಟ್ ಮಾರ ಬನ್ನಿ. ಕಷ್ಟವೆಂದರೆ ಹೀಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಿರಿ. ಒರುಪುಡೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹತ ಮಾಡಬೇಡಿ ಎಂದರು. ಅದಕ್ಕೆ ರೈತ ಮುಖಿಂಡರು ಒರುಪುಡೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹರವಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ, ಆದರೆ ಹೋಸದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಓಡಿಸುವಾಗ ಮುಗ್ಗಿರಿಸಿ ಬೀಳಿಸದ ಕಾಪಾಡಿ ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ, ಎಂದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿದರು. ಆದರೆ ದಿವಾನರು, ಮಾಡಿರುವ ಹುಟ್ಟಂ ಬದಲಾಯಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಡೆಪ್ಯುಟಿ ಸಮಿಷನ್‌ ಅಧಕ್ಷತೆಯ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಿತಿ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತೇ ಎಂದಾಗ ರೈತರು, ನಾವು ಹೇಳುವುದೊಂದನ್ನು ನಡೆಸದಿದ್ದ ಮೇಲೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾದೀತು ಸ್ವಾಮಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ಹೋರಬು ಹೋದರು. ಸಭೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಯಿತು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಕೆಯ ‘ಅರ್ವಿನ್ ನಾಲಾ ರೈತರ ಗೋಣ, ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ರೈತರಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿದರೂ ಏನೊಂದೂ ತೀಮಾರ್ಕನವಾಗಲಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಶೇಷಿಕೆ ಇಟ್ಟು ಬರೆಯಿತು. ಪ್ರಭುತ್ವ ಕೊಟ್ಟ ವರದಿಗೂ, ರೈತ ಮಂಡಲಿ ಹೊಟ್ಟಿ ವರದಿಗೂ ಇರುವ ವಾಸ್ತವ ವ್ಯಾತ್ಯಾಸವನ್ನು ಅದು ತೋರಿದೆ. ಅಂದರೆ ನಾಲಾ ರೈತರು ವಿನಮ್ಮಿ, ಏನಯಿದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಖಿಂಡೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿ ಘರ್ಯಾರಿ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರೂ ಸರ್ಕಾರ ಅದನ್ನು ಮಾನ್ಯ ಮಾಡೆ ತನ್ನ ಮೂಗಿನ ನೇರಕ್ಕೆ ಸಡೆದು ಕೊಂಡದ್ದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ದಕ್ಕತೆಗೆ ಸಲ್ಲಾವ ನಡೆಯಾದರೂ ರೈತರ ಅಂತರಾಗ ಅರಿಯುವ ಸಡೆ ಮಾತ್ರ ಅಲ್ಲ ನಿರ್ದಾರಕ್ಕಿಣಿವಾಗಿತ್ತು. ಅಂತು ಇರ್ವಿನ್ ನಾಲಾ ಚೆಳುವಳಿ ಗ್ರಂತಿ ರ ಜುಲೈ ನಂತರವೂ ಕಾವು ಗೊಂಡಿತ್ತೆನ್ನಲು ಮೇಲಿನ ಸಂಭಂಗಗಳು ಸಾಫ್ಟೀಯಾಗಿವೆ. ಇರ್ವಿನ್ ನಾಲಾ ರೈತರ ಆಗು ಹೋಗು ಕುರಿತು ವರದಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಚಾ॥ ಲೆಸ್ಟ್ ಕೋಲ್ಡ್‌ನ್ ತಾಂತ್ರಿ ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾದಾಗ ರೈತ ಬೋರ್ಡ್‌ಗೂಡಿಸಿಗೆ ರೈತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಇತ್ತು ಸಂದೇಶ ನಮ್ಮೆ ಅಂದಿನ ರೈತರ ಸಜ್ಜಿನಿಕೆ, ಸರಳತೆ ಮುಗ್ಗತೆಗೆ ಸರ್ವಕಾರಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ. ಅಂತಿಮ ಗ್ರಂತಿ ವಿಶ್ವಕನಾಂಟರ ಅದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದೆ:

To

The Ryots of Mysore

On my departure from Mysore state after a service of over twenty six years I should like you to know how much I have valued your friendship and cooperation. The success that has been achieved by the Mysore Agricultural Department and the Mysore

Civil Veterinary Department has been largely due to that cooperation. I wish you all happiness and prosperity.

(ಅ.ಎ.ಗಳಿಳ ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ವ್ಯವಹಾರು ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ನಿರ್ವಹಣಾದ ಡಾ॥ ಲೆಸ್ಲಿಕೋಲ್ನ್‌ ಬರೆದ ಸಂದೇಶವಿದು)

ಬೌರಿಂಗ್ ಪೇಟೆಯ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ (ಗ್ರಣಿ)

ಸ್ವಾಗತ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಾದ ಶ್ರೀ ಕೆ. ಚಂಗಲರಾಯರೆಡ್ಡಿಯವರ ನೇತ್ಯತ್ವದ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆಯು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೧೦, ಗ್ರಣಿರಲ್ಲಿ ಬೌರಿಂಗ್ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ನೇರ್ಪಗೊಂಡಿತ್ತು. (ವಿಶ್ವ ಕನಾರಿಕ, ಗಳಿ.ಗಳಿ.ಗ್ರಣಿ) ಸರ್ಬ ಡಿವಿಷನ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಬಿ. ಗುಂಡಪ್ಪ ಅವರು, ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ರೇವಿನ್‌ಕೋಡಿನಲ್ಲಿ ರೈತನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಅನಾನುಕೂಲವಾಗಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ವಿಧಗಳಿವೆ. ಕಫೀರಿಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಯಾವು ಕಾಗೆಳಂತೆ ತಿನ್‌ನ್‌ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದವರು ರೈತರನ್ನು ಒಹಳ ಹೀಗಾಯಿವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದವರು ಕನಿಷ್ಠ ಪಕ್ಷ ಶೇ. ಏಂ ರಷ್ಟು ಕಂದಾಯ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದು ರೈತರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಪರಿಹಾರ ದೊರಕಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ನುಡಿದರು.

ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಯು ಅತಾರು ಕಫೀರಿ ಸಭಾಧ್ಯಮಾಸಲ್ಲಿ ಗಳನೇ ತಾರೀವಿನಂದು ಅರುಭಮಾಗಿ ಮೂರು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ನಡೆದ ಸಂದರ್ಭ. ಇದು ಸದ್ಯಾರ ಶಿಳ ನಿರ್ಣಯಗಳು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದುವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಮಾಗಿ ರೈತರ ಕಂದಾಯದ ಮೊರೆಯನ್ನು ಖಂಡಿತ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಶೇ. ಏಂ ರಷ್ಟುದರೂ ಕಂದಾಯ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು; ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹಣದ ರೂಪದ ಬದಲು ದವಸ ಧಾನ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯವೂ ಇತ್ತು. ಅಂದರೆ ರೈತರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್.ಬಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಎತ್ತಿದ ಸಮಸ್ಯೆ ನ್ಯಾಯ ವಿಧಾಯಕ ಸಭೆಯ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವುದು ಇಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗು ರೈತರ ಉರಿತ ಅಧಿಕಾರಿ ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಭಟನಾತ್ಮಕ ಅಂಶದ ಹೇಳಿಕೆಗಳೂ ನಾಯಕರಿಂದ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದು ಸ್ವಷ್ಟವಿದೆ.

ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಪರಿಹಾರ ವಿಚಾರಣೆ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರೂಪೀಗೊಳಿಸಿ ಜುಲೈ ಅಂಗಣಿಲರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಪ್ರಕಟನೆ ಮಾಡಿತು. ಆ ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೀ ಕೆ. ಚಂಗಲರಾಯರೆಡ್ಡಿ (ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸದಸ್ಯ) ಬಿ.ಎಸ್ ಪ್ರತ್ಯಾಸ್ಯಾಮಿ, ಬಿ.ಕೆ. ಗರುಡಾಚಾರ್ಯ ರೇವಿನ್‌ಕೋಡಿನ್‌ ಎಸ್. ಮಾಧವರಾವ್ ಮುಂತಾದವರೆಲ್ಲ ಇದ್ದರು. ಕಂದಾಯ ರಿಯಾಯಿತಿ, ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿಯ ಕರ್ಕಣ ವಿಧಿ ಸಡಿಲ, ತಕಾವಿ ಸಾಲ ಸೈಲಭ್ರ್ಯ, ರೈತರ ಕಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ಶಾಸನದ ಸರ್ವ ಪ್ರವೇಶಾನ್ವಯ, ಜಮೀನ ಅಡಮಾನ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಸಾರ್ವನೆ ಇತ್ತಾದಿ ಉರಿತು ನವೆಂಬರ್ ಅಂತ್ಯದೊಳಗೆ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕೆಂಬ

ಆಣತಿಯೂ ಇತ್ತು. ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ, ಚೆಲ್ಲರೆ ತೆರಿಗೆ ಮೊತ್ತ ಕಡಿಮೆಗೊಳಿಸುವಿಕೆ, ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಾತಿ ಈ ಪುರಿತೆಲ್ಲ ಸಲಹೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಮೌನೆ ಸಮಿತಿಗಿತ್ತು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕ ಪತ್ರಿಕೆ ಜ.ಲ.ಗಳ ಉರ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕೆಯವನ್ನು ಬರೆಯಿತು. ಅಂದರೆ ರೈತರ ಸಭೆಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಒದಗಿಸುವ ಪರೋಕ್ಷ ಚೆಳುವಳಿಗಳಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದವನ್ನಬೇಕು.

ಕಾರವಾರದ ರೈತರ ಕರನಾಕರಣ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಠಾರಗಳು (ಗ್ರಂಥ)

ಗ್ರಂಥ.ಗಳ ಉರ ವಿಶ್ವಕರ್ಮಾಟಕ ಸಂಚಿಕೆಯು, ಕಾರವಾರದ ರೈತರು ಕುನಿರಾಕರಣ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೊಂಡಾಗ ಒದಗಿದ ಕಷ್ಟಗಳ ಸುರಿತು ವರದಿ ಮಾಡಿದೆ: ಸರ್ಕಾರದವರು ಅವರ ಚರಣಿಕ್ಕಿರ ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಗೊಳುಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡರು. ರೈತರಿಗೆ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ, ಹೊದೆಯುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲದೆ ಅವರು ತೀರ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆಡಾದರು. ಅವರ ಕಷ್ಟ ನಷ್ಟ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ವರದಿ ಒಟ್ಟಿಸಲು ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಯು ಒಂದು ಕಷ್ಟನಿರ್ವಾರಕ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿತು. ಆ ಸಮಿತಿಯು ಕಾರವಾರ, ಕಾರವಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂತೇರೆ ಸಿದ್ದಾಪುರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ವರದಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾದ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾದಯಿಸಿದ್ದಾರು ಮಾತ್ರ ಹಿತಿಸಿದೆ. ಸುಮಾರು ೮೦೦ ರೈತರು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲೆಗೊಂಡರು. ಅವರ ಮನೆಮಂಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ಮುಟ್ಟಿಗೊಳುಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಸುಮಾರು ಎರಡುಸಾವಿರ ಎಕರೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಬಂಧು ಭಗಿನಿಯರೆಲ್ಲ ಹೋಗಿ ನೋಡಲಿ, ಎಂದು ಪತ್ರಿಕೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ಈ ಮೇಲಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳ ಚಿತ್ರ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಅವರ ಮೋರಾಟದ ಬಗೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಆಡಳಿತದ ಕಾನೂನುಗಳ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಆಸ್ತಿಯುದಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸ್ವರ್ವಗಳು ಹೇಗೆ ಮಂತಾದವು ಎಂಬುದೂ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರೆ ರೈತರ ಮೋರಾಟದ ಕಚ್ಚು ಎಲ್ಲ ಅಡಚಣೆಗಳ, ಆತಂಕಗಳ ಕಷ್ಟಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಮಣಿಯದೆ ಮೊಳೆಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗಿರುವ ಸ್ವೀಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿರುವುದು ಸ್ವಷ್ಟ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮ-೨

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋತ್ತರಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ಕನಾಕಟಕದ ರೈತರು ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿಕರ ಅಡಳಿತಕ್ಕೂ ಬ್ರಿಟಿಷರ ನೇರ ಆಳ್ಳಿಕೆಯ ಭಾಗವಲ್ಲೋ ರಾಜವಂಶದ ಅಡಳಿತಕ್ಕೂ ಸೇರಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಒಕ್ಕಲುತನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಚಳುವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬಹುತೇಕ ಅಂದಿನ ಶಿಸ್ತ ಸಜ್ಜಿನಿಕೆ, ಗೌರವದೊಡನೆ, ಅಡಳಿತದವರೊಡನೆ ಅವರಲ್ಲಿನ ಜನಹಿತ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂಘನವಾಗಿ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡ ಪ್ರೀತಿಗಳನ್ನಿಂದ ವಿನ್ಯಾಸಿಸಿದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಅಚಾರುಯಗಳಿಂದ, ಕಿರುಕುಳ ಮೀರಿದಾಗ ಅವರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತುಸು ತೀವ್ರವಾದದ್ದುಂಟು. ಅದರಲ್ಲಿ ಭಯಮಿಶ್ರಿತ ಗೌರವವೂ ಇತ್ತು. ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿಭಿದಿ ಸಭೆ ಅಧಿವಾ ಲೆಜಿಸ್ಲೇಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಕ್ರೀತ್ಯಾದರ್ಶನ, ಅಧ್ಯಯನ, ಚೌದಿಕ್ ವಿವೇಚನೆ ಹಾಗು ರೈತ ಕಾಳಜಿಗಳೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಸಲಹೆ, ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಮೂರಿಸಿರುವುದು ಕಾಣಬಯತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸರ್ಕಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಎಚ್ಚರ ಹಾಗು ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ, ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನದಿಂದ ಉತ್ತರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದರೂ ಅಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಗತ್ಯು ಜಾಡಿಕೊಂಡೇ ಇರುವುದು ಕಾಣಬಯತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶ, ಗುರಿಸಾದನೆ ಜೂತೆಗೂಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಸೋಗಸು, ಕಾವು ಕಡಿಮೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಅವರ ಬದುಕು ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಬಂದ ಬಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಚಳುವಳಿಗಳು ಯಂತ ಹಂತವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪವಿಕಸನಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೊಂಡಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇವಿನೊನಾಲಾ, ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ, ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಕಸನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಯೋತ್ತರ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ತಿರುಪ್ಪಗಳನ್ನು ಮುಂದಿನಂತೆ ಗಮನಿಸುವುದು.

ಶಿವಮೋಗ್ಗಾಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಗೋಡು ರೈತಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ರೇಜಂ-ಜಿ)

ಹೀನ್ನೆಲೆ: ಸಮಾಜವಾದಿ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಾಳೆಯಿಂದ ಈ ಚಳುವಳಿ, ಗೋಪಾಲಗೌಡರ ನೇತ್ಯಕ್ಕೆದಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಆಯಾಮ ಪಡೆದ ಚಳುವಳಿಯಾಗಿ ಮಹತ್ವಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಪರಿಕ್ರಮಗಳ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇವುಗಳ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವುದೂ ಸ್ವಷ್ಟವಿದೆ. ದನಿ ಹೋಸದಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡವರ ಹೋರಾಟವಿದಾಗಿದೆ. ಅದುಮಿಶ್ರಿತದಿನಗಳಗೆ ತರೆದ ಬಾಳು ಹೊಟ್ಟಿ ಚಳುವಳಿಗಳಿಗೆ ಇದು ನಾಂದಿಯೂ ಆಗಿತ್ತೆನ್ನಬಯತ್ತದು. ಆಂಥ ಚಳುವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ರೈತಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ವರಗ್, ವರ್ಣಗಳ ಆಯಾಮವನ್ನು

ಬೇಸೆದುಕೊಂಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಗೇರೋಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಮಾಡಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿ ಸಾಧಿಸಿದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವಿದು.

ಕಾಗೋಡು ಶಿವಮೌಗ್ನಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ತಾಳ್ಳಿನ್ನು ಹೋಬಳಿಯಲ್ಲಿನ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗ್ರಾಮ. ಈ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಾಯಿರು, ಮಡಿವಾಳರು, ಅದಿಕನಾಡಿಕರ (ದಲಿತರು) ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿದರೆ ಶೇಕಡಾ ೨೦ ಭಾಗ ದೀವರ ಜಾತಿಯ ಮನೆಗಳಿಷ್ಟು ಆವರೇ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟು ನಾಲ್ಕು ದು ಕುಳಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ರೈತರು ತೀರ ಬಡವರು. ಕಾಗೋಡಿನವರು ಮತ್ತು ಆವರ ಕೇರಿಗೆ ಸಮೀಪವಿರುವ ಹರಿಜನರಿಗೆ (೩೦ ಮನೆ) ಶಿಕ್ಷಣವಿಲ್ಲ. ಬೇಸಾಯವೊಂದೇ ಆವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವ ಕಸಬು. ಬೇಸಾಯ ಬಿಟ್ಟರೇ ಬಹುಶಃ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಉದ್ಯೋಗ ಕಳ್ಳಭಟ್ಟೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದೀವರಿಗೆ ಬೇಸಾಯದಿಂದಲೇ ಜೀವ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಸಂಪಾದನೆ. ಈ ದೀವರಲ್ಲಿ ಹಚ್ಚಿಸುವರಿಗೆ ಇ ಎಕರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಜಮೀನು ಇದ್ದರೇ ಒಂದೆರಡು ಕುಳಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ೧೦ ಎಕರೆಗಿಂತ ಹಚ್ಚಿಸ ಜಮೀನಿನ್ನುದೇ ಅವರ ಯೋಗ. ಹರಿಜನರ ಹೆಚ್ಚಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇ ಎಕರೆ ೧೦ ಗುಂಟೆ ಜಮೀನಿನ್ನು. ಇಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ತೀರ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಕೆಳಹಂತದ ಕಡುಬಡವರ ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಿಗಿತ್ತು. ಮಲೆನಾಡಿನ ಬಹುಪಾಲು ಹೆಚ್ಚಿಗಳ ಜನ ಹೀಗೆಯೇ ನಿರಾಕೃತ ಕುಳಿಗಳು. ತಮ್ಮವರಿಗಾಗುವ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಿ ಪ್ರತಿಭಟೆಸಲಾರದ ಅಸಂಘಟಿತರು. ಹರಿಜನರ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲ, ಬ್ಯಾಂಕು, ಕೋ ಆಪರೇಟಿವ್ ಸೊಸೈಟಿ ಸಾಲ, ಗೊಬ್ಬರ ಸಾಲ, ಗೇರಿ ಜಮೀನು ಒದಗಿದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ೨೦ ಕಂಙುಗಳಲ್ಲಿ ಶೀರಿಸಬೇಕಾದ ಸಾಲ ಇತ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಮೈ ತುಂಬಿ ಸಾಲ ಹೊತ್ತವರು. ಕೆಲವರು ಅಕ್ಕಿ, ಭತ್ತವನ್ನು ಸಾಲ ಪಡೆದು ತೆಗೆದುಹೊಂಡುದೂದರ ಇ ಇ ಯಷ್ಟು ಹೊಯಿಸುವ ನಂತರ ಹಿಂದಿರುಗಿಸುವ ಹುಲಿವಾತದ ಸಾಲದವರು. ಬಡ್ಡಿದರ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಿದರೆ ಶೇಕಡ ಗಜಿಂ-ಅಂಂ ಬಡ್ಡಿದರದ ಸಾಲವಿದು. ಎಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರ ಬಡ್ಡೆತರು ಈ ಸಾಲಕ್ಕೆ ಸೀಕ್ಕಿದವರೇ. ಆದರೆ ಹರಿಜನರಿಗೆ ಜಮೀನೇ ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಚೆಲ್ಲರೇ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಸಾಲವಷ್ಟೇ ಆವರ ಮೀತಿ. ದೀವರಲ್ಲಿ ಈ ‘ಹುಲಿವಾತದ’ ಸಾಲ ಹೆಚ್ಚು.

ಕಾಗೋಡಿನ ಮಣ್ಣ ಕೂಡ ಫಲವತ್ತಿಲ್ಲದ ಮರಳು ಮಿಶ್ರಿತ ನೇಲ. ಮಣ್ಣಾಲದಲ್ಲಿ ಜಮೀನುಗಳು ನೇರೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಗಡ್ಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮರಳು ತುಂಬಿ ಫಸಲಿನ ಕಾಲು ಭಾಗವೂ ಕ್ಯಾ ಹತ್ತುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಉಂಟಾಗಿರುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕೆರೆಯು ನೀರು ಕಾಗೋಡು ಗೊಡರ ಅಡಿಕೆ ತೋಟದ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದು ಆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಮೀಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಲ್ಲದೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ಆಗಿ ಮಿಗುವಷ್ಟು ನೀರಿರದೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜಮೀನಿಗೆ

ನೀರೋದಗಿಸಲಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಕಾಗೋಡಿನ ಬೇಸಾಯದಲ್ಲಿ ಮಳಗಾಲದ ಒಂದು ಭತ್ತದ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಿಟ್ಟರೆ ಬೆರೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಬಡ ರೈತರಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ.

ಹೋರಾಟದ ನೇತಿ: ಕಾಗೋಡಿನ ಗೇಣಿದಾರ ರೈತರು, ಆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜಮೀನುದಾರರ ವಾಗು ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಗಣಾಂಜಿಗ ರಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷಕೂಲ ಸುಸಂಘಟಿತ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದರು. ಸೋಜಲಿಸ್ಟ್ ನಾಯಕ ರಾಮ ಮನೋವರ ಲೋಹಿಯಾ ಕಾಡ ಕಾಗೋಡಿಗೆ ಒಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಯಾಂಡು ಕೆಲವಾರು ದಿನ ಒಂಧನುಷ್ಠಿತವು. ದೇಶದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಸುದ್ದಿ ಮಾಡಿದ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ಇದೇ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾಗಿ ನಾಯಕ ಹೋರಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಕನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯತ್ವರ ಮೊದಲ ಸುಸಂಘಟಿತ ರೈತ ಹೋರಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಕನಾಟಕದ ಬೇರೆಡ ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೂ, ಗೇಣಿದಾರ ರೈತರಿಗೂ ಸಂಘರ್ಷ, ಹೋಟ್ಟಿಕ್ಕಾಡ್, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ, ಒದಗಿದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಆವು ವೈಯುಕ್ತಿಕ ಹಾಗು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಎನಿಸಿದ್ದವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚಿಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದ ಬಡಕೈತರಿಗೆ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಬಗ್ಗೆ ವಚನ ಹೊಟ್ಟಿದ್ದಂಥ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಂತರ ಒಂದ ಪ್ರಜಾಸರ್ಕಾರದ ಧರ್ಣೆಗಳು ತೀವ್ರಗೆತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಂದಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸೋಜಲಿಸ್ಟರು ವಾಗು ಕಿಸಾನ್ ಸಭೆಯವರು ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಕೈಲಾದ ಬೆಂಬಲ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸರ್ಕಾರವೂ ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸುವ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಿಪೆ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೂ ಗೇಣಿದಾರ ರೈತರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿತ್ತು. ಭೂಮಾಲೀಕ ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುವ ಇಟ್ಟಿ ಹೊಂದಿದ್ದರೆ, ಒಕ್ಕಲು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹಾಳುಗೆಡವಿದ್ದರೆ, ಒಕ್ಕಲುಗೇಣೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಭೂಮಾಲೀಕ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವ ನಿಯಮಗಳು ಭೂಸುಧಾರಣ್ಣ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದ್ದು ಭೂಮಾಲೀಕರು ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದುದೂ ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾಗಿತ್ತು. ಬಿಮುತೆಕ ಗೇಣೆ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಬಾಯ್ದೆ ಒಕ್ಕಲಾಗಿ, ವಂಶಪಾರಂಪರ್ಯ ಒಕ್ಕಲಾಗಿದ್ದರೂ ಯಾವ ಆಧಿಕೃತ ದಾಖಿಲೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಶಾಸನ ಅನ್ಯಯವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಭೂ ಮಾಲೀಕು ಭೂಸುಧಾರಣ್ಣ ಉದ್ದೇಶಗಳ ತದ್ವಿಧಿದ್ವ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣರಾಗಿ ಉಳುವವನ ಭೂಮಿಯ ಸೈತಿಕ ಹಕ್ಕಿಗೂ ಭಂಗ ತಂದರು. ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಪಕ್ಕದ ಮುಂದಾಳು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಈ ಭೂಮಾಲೀಕ ವರ್ಗದಿಂದ ಒಂದೊರ್ಹಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಾಗಿ ಸೋಜಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಕ ವಾಗು ಕಿಸಾನ್ ಸಫಾಗಳೇ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಧಿಸಿದ್ದರು.

ಮಲ್ಲನಾಡಿನ ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಪ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಗೋಡು ಗೌಡರು, ಬಿಟ್ಟರಾಗಿದ್ದ ವರ್ಷಕ್ಕೆ (ಮೂರು) ಓ ಸಾವಿರ ರೂ ಕಂದಾಯ ಕಟ್ಟಿಪ ಚಳವಾಗಿದ್ದರು. ಆರು ಎಕ್ಕೆ

ಅದಿಕೆ ಬಾಗಾಯಿತು ಮತ್ತು ಸುಮಾರು ಗೀ ಎಕರೆಯವು ತರಿ ಜಮೀನನ್ನು ಅಳುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಜಮೀನುಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕುಟುಂಬಗಳಿಂದ ಒಟ್ಟು ಒಕ್ಕಲಾಳಗಳಿಗೆ ಗೇಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲ ಈ ಗೌಡರ ಅಶ್ರಿತರೇ.

ಕಾಗೋಡಿನ ದೀಪರ ಪ್ರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಕಾಗೋಡು ತಿಮ್ಮಿಪ್ಪನವರ ಹಿರೀಕರಿಗೆ ಒಂದು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸುಮಾರು ಮೂರು ಎಕರೆ ಸ್ವಂತ ತರಿ ಜಮೀನಿತ್ತು. ಮದಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಯವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಂತದ ಜಮೀನಿತ್ತು. ಉಂಟಾಗಿ ಉಳಿದ ಯಾರಿಗೂ ಸ್ವಂತ ಜಮೀನಿರಲಿಲ್ಲ. ಹರಿಜನರ ಗಳ ಮನೆಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಎಲ್ಲರೂ ಗೌಡರ ಒಕ್ಕಲಾಳಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಹರಿಜನರು ಗೌಡರ ಮನೆಯ ಬರಿ ಹೊಲಿಯಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಯಾವ ಒಕ್ಕಲಿಗೂ ಇ-ಇ ಎಕರೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗೇಣಿಗೆ ಭೂಮಿ ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಗೇಣಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಫಸಲಿನ ಗೀ ರಪ್ಪು ಅಥವಾ ಗೀ ಭಾಗ ದಷ್ಟಿರ್ತಿತ್ತು.

ಕಾಗೋಡು ಗೌಡರ ಮನೆತನದಿಂದ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಜಿ. ಒಡೆಯರ್ ಅವರು ಗೋಡೆ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ತೀವ್ರವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ನಡೆದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಚೆಳುವಳಿ ಸಂಬಂಧದ ಆರಣ್ಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ಕಾಗೋಡಿನ ತಮ್ಮ ಆನೇಕ ರೈತ ಒಕ್ಕಲಾಳಗಳೊಡನೆ ಪಾಲೆಗ್ಗಂಡಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮುಂದಾಳುವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣವೋ ಏನೋ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೂ ಕರವತ್ತ, ಪತ್ರಿಕಾ ಪ್ರಕಟನೆ, ವಾದ ಪ್ರತಿಖಾದಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವರ ಹೆಸರೇ ಮುಂದಿತ್ತ. ಅವರು ಭೂಮಾಲೀಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅವರೂಪವೆನಿಸಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸಚ್ಯಾವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಕಾಗೋಡು ಚೆಳುವಳಿ ತೀವ್ರವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇವರ ಸೋದರರೊಬ್ಬರ ಹತಮಾರಿತನ, ಸಂಧಾನ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಕಾರಣ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಗೇಣಿ ಒಕ್ಕಲಾಳ ದ್ವಾರಾ ಗೇಣಿಯಲ್ಲದ ಬಿಟ್ಟಿ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕೆತ್ತು ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೋಪ್ಪು, ಮಲ್ಲು ಬದಗಿಸುವುದು, ಕರಡ ಕತ್ತರಿಸುವುದು, ಅಂಗಳ ಸೆಗಣಿ ಸಾರಿಸುವುದು. ದನ ಮೇಯಿಸುವುದು, ಹಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡು ಮೊದಿಸುವುದು, ಒಟ್ಟೆ ಒಗೆಯುವುದು, ದ್ವಾರಾ ಮನೆಯವರನ್ನು ಗಾಡಿ ಕಟ್ಟಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಹೋಗುವುದು, ಕಾಗದ ಪತ್ತ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದು. ಅದಿಕೆ ಸುಲಿಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳೇ ಈ ‘ಬಿಟ್ಟಿ’ ಕೆಲಸವಾಗಿದ್ದವು, ಇದಕ್ಕೆ ವೀಳ್ಳ, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪ ತಿಂಡಿ ಅಥವಾ ನುಟ್ಟು, ದನಿಗಳು ಖಿಂಫಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟರುಂಟು; ಇಲ್ಲಿದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲ. ಕಾಗೋಡಿನ ದೀಪರ ಒಕ್ಕಲಾಳ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಈ ಬಗೆಯ ಬಿಟ್ಟಿ ಬೇಗಾರು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗೌಡರು ವಿಧಿಸಿದ್ದ ಗೇಣಿ ಉಳಿದೆಡೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಪೀಠ್ಯಾಸವ್ಯಾ ಅವರ ಹಾಗು ತಮ್ಮ ನಡುವೆ

ಇತ್ತೆಂದು ದೀಪರ್ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಹೇಳಿವೆ. ಬಿನೋ ಸಿಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮಗೂ ಗೊಡಿಗೂ ಸರಿಬರದೆ ಜಗತ್ ಆಡಿ ಎದುರು ನಿಂತಿವಿ. ಅವರೂ ಕಿಲಿನಾವಾದರು. ಆದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಮಗೆ ತೂಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಪರಲ್ಲ, ಎಂಬುದು ದೀಪರ ಮಾತಾಗಿತ್ತು ಹೀಗಾಗಿ ಆಲ್ಲಿ ನಡೆದು ಬಂದ ಪರಂಪರೆ ಎಂದರೆ, ಭೂಮಾಲೀಕ ಧರ್ಶ- ಒಕ್ಕಲು ಸಂಬಂಧ ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಬಂಧವೇನಿಸದೆ ಒಕ್ಕಲೆನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಂದು ಖಣದ ಸಂಬಂಧವೂ ಅಗಿತ್ತೇನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಬೇರೆದೆ ಭೂಸುಧಾರನೆ ಹಸರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗೇಣೆ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಂದ ಭೂಮಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೀಕೆ, ಕೃಷಿ ಕೊಲಿಗಳಿಂದ ‘ಸ್ವಂತ ಸಾಗುವಳಿಗೆ’ ಇಂಡಿಯಾ ಭೂಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಹೇಳಿಸಿದರೆ, ಕಾಗೇಂದು ಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಒಕ್ಕಲುಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಂಡ ಒಗೆ ಹಚ್ಚು ಮಾನವಿಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ.

೧೯೪೬ ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ ತೀರ್ಥಯಾಲ್ಯಾಯಲ್ಲಿ ಘಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಮಲೆನಾಡು ಗೇಣಿದಾರರ ಸಂಘದ ಬೇಡಿಕೆಗಳು: i. ಗೇಣೆ ಒಕ್ಕಲು ಮತ್ತು ದನಿಯ ನಡುವೆ ಗೇಣೆ ನಲದ ಕರಾಡು ಲಿಹಿತ ಬಾಬುತೆ ಇರುತ್ತೇಕು ವಾಗು ಗೇಣೆ ಪರ್ಮಲ ಬಗ್ಗೆ ರೂತಿ ನೀಡಬೇಕು, ii. ಗೇಣೆ ಪರ್ಮಾಣ ಮೂರನೆ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚರಕೂಡಿದೆ. iii. ಧಾರ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನ ಜಮೀನುಗಳ, ಖಾರಗಿ ಜಮೀನುಗಳ ಗೇಣೆ ಪರಾಜು ಪದ್ಧತಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. iv. ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಂದ ವಿನಾಕಾರಣ ಭೂಮಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಬದಬೇಕು- ಎಂದೆಲ್ಲ ಇದ್ದುವು. ಇವು ಧರ್ಶ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸುವಂಥ ಬೇಡಿಕೆಗಳಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೂ ಇದೆ. ಒಕ್ಕಲುಗಳು ದುಡಿದು ದನಿಗೆ ಯಾಕೆ ಗೇಣೆ ಹೊಡಬೇಕು? ಕೃಷಿ ಭೂಮಿ ಒಡೆತನ ಏಕ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿಕೆ ಆಗಿದಾರಿದು? ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಲ್ಲಿ ಆ ಕುರಿತ ಬೇಡಿಕೆಯಾಗಲಿ, ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೫೩ ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಅರಂಭಿಸಿದ್ದ ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಕಾದ ಒಂದ್ರೆ ಕೆಸಾನ್ ಪಂಚಾಯತ್ರೆ ಅಗಲಿ ಕಾಗೇಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪ್ರೀರಕತ್ಕ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲಿಕು ರೈತಸಂಘವಾಗಲಿ ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ಅಗಲಿ ಬರಿ ಕೃಷಿಕೊಲೀಗಳಾಗಿದ್ದ ಪರಿಜನರ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸಂಭಾಷನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಗಮನ ಕೊಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸ್ಕೂಲೆರಾದ ಹೆಚ್ಚನ ಕೃಷಿಕೊಲೀಗಳು ಜೀತದಾಳುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರು. ೧೯೫೧ ರಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಕೊಲಿ ದಿನಕ್ಕೆ ಇದ್ದುದ್ದು ಅಂತ ಪ್ರೇಸ್, ೧೯೫೨-೫೩ ರಲ್ಲಿ ಗ ರಾಷ್ಟ್ರಾಯಿ, ೧೯೫೨-೫೪ ರಲ್ಲಿ ಗ-ಉಳಿ ರೂ. ಕಾಗೇಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪೇಶಿಗೆ ಕೃಷಿ ಕೊಲೀಗಳಾಗಿದ್ದ ಆಗಿನ ಗಳ ಮನೆಯ ಪರಿಜನರು ಕಾಗೇಂದು ಗೌಡರ ಪರವಾಗಿ ಇದ್ದರು. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇವರಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಟೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಾಯಕರುಗಳೂ ಇವರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರನ್ನು ಸಂಭಾಷಿಸುವ ಯತ್ನವನ್ನು ಯಾವ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಕಗಳೂ ಕನಾರ್ಚಿಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಮಲೆನಾಡು ಗೇಣೆದಾರರ ಸಂಘದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಜಾತಿಯ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿದ್ದರು. ಇದೇ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಗಳಿಗಲ ರಲ್ಲಿ ರೂಪ್ಯಗೊಂಡ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತ ಸಂಭಜ ಕೇವಲ ದೀವರ ಸಂಘಟನೆ ಆಗಿತ್ತು. ಇದರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿಯವ್ಯಾಪಕ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ರಾಷ್ಟ್ರಾರ್ಥಿ ಆದರು. ಮೂಲ್ಯ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸುಮಾಡಿದ್ದ ಇವರು ದೀವರ ಪೈಕಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದವರು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೊರಾಟದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ ಅನುಭವಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಮನೇಷಾಷಣೆ ಚೌಡಪ್ಪ, ಸಮೀಪದ ಸಂಬಂಧಿ ಬರಿಸಿನ ದ್ವಾರಾವ್ಯಾಪಕ ಅವರೊಡನೆ ಸೇರಿ ಈ ರೈತ ಸಂಘ ಕೆಂಡ್ಲಿದ್ದರು. ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲ ಗೋಡರಿಗೂ ಅತ್ಯೇಳುರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ರೈತ ಸಂಘದ ಬೇಡಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಗೇಣೆದಾರರ ಸಂಘದ ಬೇಡಿಕೆಗಳೇ ಇದ್ದರೂ ವಿಶೇಷ ಬೇಡಿಕೆಗಳಾಗಿ . ii. ಮಲೆನಾಡಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ವನ್ಯಘಾಣಿಗಳಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಂದೂಕು ಲ್ಯಾಸೆನ್ಸ್ ಕೊಡಬೇಕು.

ii. ಗೇಣೆ ಪ್ರಮಾಣ ನಿಗದಿಯಾಗಬೇಕು. iii. ಬಿಟ್ಟುಬೇಗಾದು ನಿಲ್ಲಬೇಕು iv. ಸರಕಾರದ ಗೊಳ್ಳುರ, ಸಾಲ ವಿತರಕೆಯು ನೇರಪಾಗಿ ಒಕ್ಕಲುಗೇ ದೊರೆಯಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಸೇರಿಸಿ ಕರಪತ್ರಗಳನ್ನು ಯಂಟಿ, ಮುತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಘಂಟ್ವ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದೂ ಕೂಡ ದೀವರ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಸುಧಾರಿಸುವ ಬೇಡಿಕೆಗಳೇ ವಿನಾ ಬದುಕಿನ ಮೂಲಭೂತ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವಂತಹದ್ವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಗೆ ಗಳಿಗಿ ರ ಫೆಬ್ರುವರಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಏರಡೂ ಸಂಘಗಳೂ ಮಲೆನಾಡು ರೈತ ಸಂಭಜ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹಾಡಿಕೊಂಡವು.

ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮೂಲ ಕಾರಣ: ಗೇಣೆಭಕ್ತುದೇ 'ಕೊಳಗ' ಅಳತೆಯ ಪ್ರಮಾಣದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಸಂಘಾರಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾಂದಿ ಅಯಿತು. ದೇಗುಲ ಸಂಬಂಧದ ಉತ್ತರವ ಕಾಣಿಕೆ 'ಪರಾಳಿ'ದ ವಸೂಲಿಯ ನಂತರ ದೀವರ ಹೆಸರೇ ಅದರಲ್ಲಿ ನಮೂದುಗೊಳ್ಳಬೇ ಇದ್ದಂತೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೇಲಾಳಿಕೆ ವಿರುದ್ಧವಿದ್ದ ಕಿಚ್ಚು ಸಂಘಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು.

ಗೇಣೆ ನಿಗದಿ ಆಗಬೇಕು; ಅದರ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಆಗಬೇಕು; ಘಸಲಿನ ಮೂರನೆ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಗೇಣೆ ಪೆಟ್ಟಿರುಕೊಡು ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಭೂಮಾಲೀಕರ ಮುಂದೆ ರೈತ ಸಂಘ ಇಡಲು ಕಾರಣ ಹೀಗಿತ್ತು; ಆಹಾರಧಾನ್ಯಗಳ ಅಳತೆಯ ಮಾನವಾಗಿದ್ದ ಖಿಂಡುಗಳ್ಕೆ ನಿಂತು ಕೊಳಗ, ಕೊಳಗಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸೇರು ಎಂಬುದು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಇದ್ದ ರೂಢಿ. ಅದರ ಕೆಲವು ಭೂಮಾಲೀಕ ದನಿಗಳು ಗೇಣೆ ಅಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೊಳಗ ಇ ಗ/ಇ ಅಥವಾ ಇ ಸೇರಿನದು ಆಗಿತ್ತು. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಕೊಡಲು ಅಳಿಯುವ ಕೊಳಗ ಮಾತ್ರ ಮೂರು ಸೇರಿನದಾಗಿತ್ತು. ಸರಕಾರದ ಕೊಳಗದ ಲೆಕ್ಕ ಕೂಡ ಮೂರು ಸೇರಿನದೆ ಆಗಿತ್ತು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ದಸಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಏಕೆ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಂದ ಗೇಣೆ ಅಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎತ್ತಿ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಸಾಗರ

ತಾಲ್ವಾಕು ರೈತಸಂಘ ಮಾಡಿತು. ಕಾಗೋಡು ಗೌಡರೂ ಇ/ಇ ಸೇರಿನ ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಗೇನೀ ಅಳೆಸಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದರು. ರೈತ ಸಂಘದ ಬೇದಿಕೆಯ ಇ ಸೇರಿನ ಹೊಳಗ, ಮಾನವನ್ನು. ತಾಲ್ವಾಕೆನ ಅನೇಕ ಜಮೀನುದಾರರು ಒಟ್ಟಿದರೂ, ಕಾಗೋಡು ಗೌಡರು (ಗುರುವಯ್ಯ) ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ಕಾರ ಭೂಮಾಲೀಕರಿಂದ ಕಡ್ಡಾಯ ಲೆವಿ ಮೂಲಕ ರೇಷನ್ ಪದ್ಧತಿ ಕಾರಣ ಭತ್ತ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಗೇನೀ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ತಮ್ಮ ದನಿಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಮಿಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಭತ್ತ ನೀಡಿ ರಸೀತಿ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯು ಇತ್ತು. ಹೇಗಾಗಿ ಕಾಗೋಡು ಗುರುವೇಗೌಡರು ಒಪ್ಪಿದ್ದ ಮೂರು ಸೇರು ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಗೇನೀ ಅಳಿದು ಗೌಡರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮಿಲ್ಲಿಗೆ ಭತ್ತ ಹಾಕಿ ರಸೀತಿಯನ್ನು ದೀಪರು ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಪಡೆದುಬಿಟ್ಟರು. ಈ ಮೂರು ಸೇರು ಕೊಳಗದಲ್ಲಿ ಅಳೆಯುವುದಾದರೆ ಜಮೀನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ನೀವು ಬೇಡ ಎಂದು ಗೌಡರು ನುಡಿದು ಬಿಟ್ಟರು. ಕೊಳಗದ ಅಳತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆ ಕಾಗೋಡು ಅಲ್ಲದೆ ತಾಲ್ವಾಕೆನ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ದಣಿ ಹಾಗು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ನಡುವೆ ಸಂಘರ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಗೊಪತಿಯವ್ಯಾಪ್ತ, ಮೈಸೂರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಶಿಥ್ಲೆಲಿಂಗಯ್ಯನವರಿಗೆ ಇಲ್ಲಿನ ರೈತರ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪತ್ತ ಬರೆದರು. ಇಂಜಿನರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡು ರೈತ ಸಂಘದ ನಿಯೋಗ ಮಂತ್ರಿಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಭೇಟಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳಗದ ವಿಷಯ ಹಾಗು ಇತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದರು. ಅದರೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಗಮನಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ರೈತಸಂಘದ ಬೇದಿಕೆಯನ್ನು ಉದಾಸಿನ ಮಾಡಿದರು. ಗೌಡರೂ ತಮ್ಮ ಹತಬಿಡಲೀಲ್ಲ. ಇಂಗಿನರ ಜನಪರಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರೀ ಕಡೆದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪ, ಗೊಪತಿಯವ್ಯಾಪ್ತ ಹಾಗು ಗುರುವಯ್ಯ ಗೌಡರು ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯವರ ಸಮ್ಮಿಳಿದಲ್ಲಿ ಮಾತುಕತೆಯನ್ನು ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆಸಿದರೂ ಫಲಕಾರಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಭರ್ದದಲ್ಲಿ ಪತ್ತಿಕಾ ಪರದಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ತಾಲ್ವಾಕೆನ ಜಮೀನುದಾರರು ಸಭೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುತ್ತ ರೈತ ಸಂಘದ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಟೀಕೆಸುತ್ತಿದ್ದುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ.

ಸಂಧಾನ ವಿಫಲವಾದ ಮೇಲೆ ಮುಖ್ಯಮಾರ್ಗಿ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಸಮಸ್ಯೆ, ಒಕ್ಕಲೆಬ್ಬಿಸುವ ಬಗ್ಗೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಆಗಿತ್ತು. ಸರ್ಕಾರವೂ ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಪರವಾದ ಅಸ್ತಕ್ಕಿ ತಳೆದಿತ್ತು. ಗೊಪತಿಗೌಡರು ಎಲ್ಲ ಪಕ್ಕಗಳವರಿಗೂ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಪರ ನಿಲ್ಲಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಕ ಮಾತ್ರ ಈ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಕ್ಕಿ ತೋರಿತು. ಪಕ್ಕದ ಕಾರ್ಯದ ಶೀರ್ಷ ಶ್ರೀ ಸದಾಶಿವರಾಂ ಮತ್ತು ಪಕ್ಕದ ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕ್ಕ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಕಾಗೋಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಇಂಗಿನರ ಪಟ್ಟಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಮುಂದಿನ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ವರದಿ ಹಾಗು ಕ್ರಿಯಾಸಮೀತಿಯನ್ನು ಅವರು ರಚಿಸಿದರು. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ರೈತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ ಅರಂಭಿಸಲು ಪಕ್ಕದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಒಟ್ಟಿಸಿದರು.

ರಾಜೀಗರ ಮಾರ್ಕೋ - ಪಟ್ಟಿಲ್ ತಿಂಗಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಮಳೆಗಾಲದ ಮುನ್ನ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಲು ಭೂಮಿ ಹದ ಮಾಡಲೆಂದು ಉಳುಮೆಗೆ ತಮ್ಮ ಗದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಇಳಿದರು. ಗೌಡರ ಕಡೆಯ ಆಳುಗಳು ನೋಗಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡರು. ಎತ್ತುಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿದರು. ಒಕ್ಕಲುಗಳನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೋಗಿ ಘಣಿಸಿದರು. ಆ ನಂತರ ಸಾಗರದ ಕೋಟಿನಲ್ಲಿ ಗೌಡರು, ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಅತಿಕ್ರಮ ಪ್ರವೇಶದ ದಾವೆ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರೋಲೀಸರು ಒಕ್ಕಲುಗಳ ನೋಗಗಳನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಕ್ಕಲುಗಳನ್ನು ಕೋಟಿಗೆ ಪಾಜರು ಪಡಿಸಿದರು. ದೀಪರಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಹೀಗೆ ಕೋಟಿ ಕಂಡಿದ್ದು ಮೋದಲ ಆನುಭವ. ಹೀಗೆ ಮೋಗುವುದೆ ಒಂದು ಅವಮಾನ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವರು ದೀಪರ್ ಒಕ್ಕಲುಗಳು. ರಾಜೀಗ ರ ಪಟ್ಟಿಲ್ ಗಳ ರಂದು ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಅಸುಪಾಸಿನ ಹೆಚ್ಚಿಗರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಾಗರ ತಾಲ್ಲೂಕ್ ರೈತ ಸಂಘದ ಒಂದು ಸಭೆ ನಡೆದು, ಸರ್ವತ್ರೀ ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪ ಮತ್ತು ಬಸಮಾನಿ ರಾಮಶರ್ಮ ಮಾತನಾಡಿ, ಗೌಡರ ಅತಿರೇಕ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಂಡಿಸಿದರು. ೧೨.೪.೫.೫ ರಂದು ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಲ್ದ ರೈತಸಂಘದ ಸಭೆಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಗೃಹಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಮರಿಯಪ್ಪನವರು ಭಾಷಣ ಮಾಡಲಿದ್ದಾರೆಂದು ಪ್ರಚಾರವಾಗಿ ನೆರೆಯ ಹೆಚ್ಚಿಗಳ ಜನ ಬಹು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಕಾಗೋಡಿನ ಸ್ವಿವದ ತಡಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಭೂ ಮಾಲೀಕರು ಗ್ರಹಿ ಉಳುಮೆಗೆ ಇಳಿದ ಒಕ್ಕಲುಗಳ ನೇಗಿಲು ನೋಗ ಕಡಿದು ಹಾಕಿದ್ದರು. ನೊಂದ ಆ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಕಡಿದ ನೇಗಿಲು ನೋಗಗಳ ಸಹಿತ ಮೇರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು. ಸಭೆಗೆ ಸಹಿತರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಗಣಪತಿಯಪ್ಪ, ತಡಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕ್ಷತ್ರವನ್ನು ವಿಂಡಿಸಿದರು. ರೈತಸಂಘ ಈ ಎಲ್ಲದರ ವಿರುದ್ಧ ಚಳುವಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತಿಕ ಎಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರು.

ಸತ್ಯಗ್ರಹದ ಅರ್ಥಾತ್ತ: ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಯಾಗು ಜಮೀನುದಾರರ ನಡುವಣ ಕಾಗೋಡಿನ ಜಗತ್ತರ ಸುದ್ದಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿತು. ಕಾಗೋಡು ಒಕ್ಕಲುಗಳಲ್ಲಿ ಗೇಣಿ ಪಡೆದ ದಾಖಿಲೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಕಾನೂನು ಗೌಡರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವನ್ನಿಸಿತ್ತು. ಗೌಡರ ಜಮೀನು ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಅವರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಜಮೀನು ಉಳುಮೆ ಮಾಡಪೋರಟಿದ್ದು ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಗೌಡರ ಜಾತಿಬಾಂಧವರಿಗೆ ಸಮಾಲು ಏನಿಸಿತ್ತು. ಆಂತಾಗಿ ಅವರ ವೈಕಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ರೈತರು, ಶೀರ ಬಹರೈತರು, ದೀಪರ ಒಕ್ಕಲು ಗೌಡರ ಗಡ್ಡೆಗೆ ಹೇಳಿಗಂತೆ ತಡೆಯಲು ನೆರವಾಗಲು ಬಂದರು. ಕಾಗೋಡು ಸುತ್ತಮುತ್ತಲ ಗ್ರಾಮಗಳ ದೀಪರ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ನೋಗ ನೇಗಿಲು ಸಮೇತ ರೈತಸಂಘದ ಪ್ರಚಾರದ ಕಾರಣ ಬಂದು ಗೌಡರ ಗಡ್ಡೆಗೆ ಇಳಿಯಲಾಂಭಿಸಿದರು. ಕಾಗೋಡಿನ ಈ ಸಂಘರ್ಷ ಧರ್ಮ- ಒಕ್ಕಲುಗಳ ನಡುವೆ ಚಾತಿ ಸಂಘರ್ಷದ ರೂಪವನ್ನು ತಳೆದಿತ್ತು. ಸರಕಾರ ಯಾಗು ಪ್ರತೀಕಗಳ ಪ್ರಚಾರವೂ ಈ

ನಿಟ್ಟಿವಲ್ಲಿಯೇ ಗಮನಿಸಿತು. ಕಾಗೋಡಿನ ದೀಪರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ತುದ್ದ ಅರ್ಥಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಡಗಿತ್ತು. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಸೋರಬಿ, ಹೊಸನಗರ, ಶಿಕಾರಿಪುರ ಹಾಗು ಇತರ ದೂರದ ಯಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ದೀಪರ ಜನಾಂಗದ ಒಕ್ಕೆಲುಗಳು ಮಾತ್ರ ಭಾಗವಂಪಿಸಿದರೇ ವಿನಾ ಇತರ ಜಾತಿ ಒಕ್ಕೆಲುಗಳು ಬಂದು ನೆರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸೋಷಲ್‌ಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಇಳಿಡಾಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಲೀಂಗಾಯಿತ, ಒಕ್ಕೆಲಿಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು ಬಂದು ಸೇರಿದ್ದು. ಬಹುಶಃ ಆ ಮಹಡಿಗೆ ಇದು ಜಾತಿ ಮೀರಿದ ಸಂಫಳೆ ಎನಿಸಿದರೂ ಕೆಲವು ಅನ್ಯಪಕ್ಷದ ನಾಯಕರು ಅದನ್ನು ಜಾತಿಯನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನೋಡಿದ್ದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಜಾಣಬುದ್ಧರಂತೆ ಗಮನಿಸಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಗಣಜಾರ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂಧನದ ವಾರಂಟ್ ಹೊರಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಬಿಲವು, ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಖಾಯಂ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿತು. ದೀಪರು ಸೇಗಿಲು ನೋಗ ಸಮೇತ ಗಡ್ಡೆಗಳಿಂದ ಉಳಿಸುತ್ತಿರು ಮಾಡುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪ್ರೋಲೀಸರು ಬಂದು ಹೊಡಿದು ಬಡಿದು ಬಂಧಿಸುವುದು ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ವರಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಮಟ್ಟದಲ್ಲಿಯೂ ಆದು ಸುದ್ದಿಯಾಯಿತು. ಗಣಜಾರ ರ ಪ್ರಜಾವಾಳೆಯ ಸಂಪಾದಕೀಯವೂ ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೋಲೀಸರ ಲಾಲಿ ಪ್ರಫಾರ, ಒಕ್ಕೆಲುಗಳ ಬಂಧನಗಳನ್ನು ವಿಂಡಿಸಿತು. ಸೋಷಲ್‌ಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದ ರಾಜಾಧ್ರಕ್ಕು ಶ್ರೀ ಸಿ.ಡಿ.ಕೆ ರೆಡ್ಡಿಯವರು, ಗ್ರಾಮ ಸಚಿವರಿಗೆ, ಬಂಧಿತ ಕಾಗೋಡು ಒಕ್ಕೆಲುಗಳ ಬಿಡುಗಡೆ, ಮೊಕದ್ದಮೆ ವಾಪಸಾತಿ, ಧಾನ್ಯವಸೂಲೆ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅಕ್ರಮಗಳ ತನಿಖೆ, ರಿಜರ್ವ್ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಪಡೆಯನ್ನು ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಒಕ್ಕೆಲುಗಳ ಕೃಷಿ. ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಜಮೀನುದಾರರಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕೊಡಿಸುವುದು, ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಒಕ್ಕೆಲ್ಲಿಭಿಸದಂತೆ ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದು, ಈ ಪರಾತ್ಮಗಳನ್ನು ಮೇಂ ಗಣನೇ ತಾರೀಖಿನೊಳಗೆ ಪೂರ್ವೇಸಿದ್ದರೇ, ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷವು ರೈತರ ಪರವಾಗಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಪತ್ರ ಬರೆದರು. ಮಲೆನಾಡು ರೈತ ಸಂಘದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪ, ಸರಕಾರವು ಕಾಗೋಡಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ವಹಿಕಾದಿದ್ದರೆ ಮಹಾಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಸಾರಿದರು. ಆದರೂ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಲಾಲಿ ವಿಟು ಬಂಧನ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಶಾಂತ, ಕಾನೂನು ಪಾಲನೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗಂಭೀರವಾಗಳೊಡಗಿದಾಗ ಸರಕಾರ ಗಳಿ-ಜಿಗ ರಲ್ಲಿ ಶಿವಮೊಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ವಿಷಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಧಾನಕ್ಕೆ ಸಭೆ ಕರೆದಿತು. ಸರಕಾರದ ಉನ್ನತಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ಸರ್ವತ್ರೀ ಗುರವಯ್ಯಗೌಡರು, ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪ್ಪ, ಗಣಪತಿಯಪ್ಪ, ಮಾರಪ್ಪ ಅವರುಗಳು

ಸಫ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ಅದ ತೀಮಾನವೆಂದರೆ ಕೆಂಜಿಗಾಪುರದಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಅವರ ಉಳುಮೆಯ ಜಮೀನಿನಷ್ಟೇ ಬೇರೆ ಜಮೀನನ್ನು ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ, ಕಾಗೋಡಿನಿಂದ ಕೆಂಜಿಗಾಪುರಕ್ಕೆ ಸಾಗಣಿಕೆ ವೆಚ್ಚ ಭರಿಸುವ ಬಗ್ಗೆಯೂ ತಿಳಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರೆ ಈ ಶರಶಾಗತಿ ಸೂತ್ರದ ಸಂಧಾನಕ್ಕುನುಗಣಾವಾಗಿ ಕಾಗೋಡು ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ವಾಸ್ತವ್ಯ ನೆಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಂತೆ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತಡೆದು ಮುಂದೆ ನಿಂತರು.

ಶಿವಮೋಗ್ಗ ಸಂಧಾನ ವಿಫಲವಾಗಿತ್ತು. ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ೨೦-೪-೧೯೪೫ ರಲ್ಲಿ ನಡೆದ ತಾಲ್ಲೂಕು ರೈತ ಸಂಘದ ಸಫ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ ಗಣಪತಿಯವ್ಯಾಪ್ತ ಮಾತನಾಡಿದರು. ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಪಕ್ಷದ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಪೂರ್ವಕೆ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸುವ ನಿಷಾಯವಾಯಿತು. ಕಾಗೋಡಿನ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಬೆಂಬಲ ಬೆನ್ನಾಗಿ ನಿಂತರು. ಗೃಹ ಸಚಿವರು ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಂಧಾನಕ್ಕೆಳಸಿದರೂ ಉಪಯೋಗವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂಸೆಗಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಫೋಷನ್, ಗದ್ದೆಗೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೋಗುವುದು, ಹಾಕಿದ್ದ ಬೇಲಿ ಮುರಿಯುವುದು, ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟಿದ್ದ ಹಂಗಾಮಿ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಕೀಳುವುದು ಇವಿಷ್ಟೇ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅದರೆ ಅವರು ಮಾತ್ರ ಲಾಲಿ ಏಟು, ಒದೆತ ತಿಂದು ಚ್ಯಾಲ್ವಿಎಸ್ ಅನುಭವಿಸಿದರು. ಪಶ್ಚಿಮಗಳ್ಲೇನೋ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಹಿಂಸಾಚಾರಿಗಳು ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು.

ಬೆಂಗಳೂರು, ಕೋಲಾರ, ದಾವಣಿಗೆರೆ, ಚಿತ್ತದುಗ್, ಶಿವಮೋಗ್ಗ, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ದ. ಕನ್ನಡ ಮುಂತಾದ ಕಡೆಯ ಸೋಷಲಿಸ್ಟ್ ಕಾರ್ಯಕರ್ತರು ಕಾಗೋಡಿಗೆ ಬಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರು. ಗೋಪಾಲಗೌಡರ ಮೇಲೆ ವಾರಂಟ್ ಇದ್ದರೂ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಗೂ ಹೋಗಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲೆಗ್ಗಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ೩.೨.೧೯೪೫ ರಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಂಧಿತರಾದರು. ಚೆಳುವಳಿಯ ಕಾವು ಕಾಗೋಡು ಪರಿಸರದಲ್ಲಿ ತಗ್ಗಿದಂತಾಯಿತು. ಈ ಮೊದಲು ೧೯೪೫ ರ ಜೂನ್ ೧೪ ರಂದು ರಾಮಮನ್ನೋಪರ ಲೋಹಿಯಾ ಕಾಗೋಡಿಗೆ ಬಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲೆಗ್ಗಂಡಾಗ ಮೆರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇ ಸಾವಿರ ಜನರಿದ್ದರು. ದೀವರಿಗಂತು ಲೋಹಿಯಾ ಬಂದಪ್ಪ, ತಮಗಾಗಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಬಂಧನಗೊಂಡದ್ದು ಕಂಡು ಭಕ್ತಿಗೌರವ ತಂಬಿಕೆಂಡು ಎಂದಿಗೂ ನನಸುವಂತಾಗಿತ್ತು. ಅವರ ವ್ಯಾದಯಸ್ತರ್ಥ ಭಾವನೆಗಳು ಹೊಲಿಕ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿದ್ದವು. ಲೋಹಿಯಾ ರೀತ್ಯಾ ಕಾಗೋಡು ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿ ಒಡೆತನದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಿಂತ ಅದರ ಸ್ವಾಧೀನದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮುಖ್ಯ; ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಹೊರದೂದಲ್ಲಿಟ್ಟ ರೈತರಿಗೆ ಭೂಮಿ ಸೇರಲೇಬೇಕು. ಮೈಸೂರು ಲ್ಯಾಂಡ್ ರೆವಿನ್ಯೂ ಕೋಡಿನ ೨೯ನೇ ಪಿಂಡ

ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿದೆ ಎಂದಾಗಿತ್ತು. ಲೋಹಿಯಾ ಬಂದು ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆದರೂ ಅದು ಮಾಮೂಲೆ ಎನ್ನುವಂತಾಗಿಬಿಟ್ಟು. ಗೈಜಿರ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳ ವೇಳೆಗೆ ಕಾಗೋಡು ಶಾಂತವಾಗಿ, ಜೈಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳೂ ಅಕ್ಷಯೇಬೂ ವೇಳೆಗೆ ಜಾಮಿನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೈಜಿ ರ ಪ್ರಥಮ ಚುನಾವನೆ ಫೋಟಿತವಾಗಿದ್ದು, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಮುಕ್ಕಳಿಕೆ ನೀಡಿ ಹೊರಬರುವ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿ ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೈಜಿ ರ ಆರಂಭಕ್ಕೆಯೇ ಸರಕಾರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಚಾಪೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದವರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಮಾಡಿತು. ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರೂ ಗೈಲವು ಕಣಾದ ದೀಪರು ಗುಟ್ಟಾಗಿ ಕಾಗೋಡು ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ ಬೇಡಿದ್ದರು. ಗೌಡರಿಗೂ ಒಕ್ಕಳುಗಳ ಅಗತ್ಯವಿತ್ತು. ದೀಪರ ವೈಕಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲೆಕ್ಸ್‌ನ್ನು, ಕೊಸೆಸೆಟ್‌ನ್ನು, ಮುಟಿಗುಪ್ಪೆ ಕರಿಯಪ್ಪೆ, ಹೊಂಟಿಕೆಂಟ ಮತ್ತು ಸವಾಜಿ ಮನೆಯವರು ಮಾತ್ರ ಗೌಡರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗೇಟೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ದೀಪರಿಗಾದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಲಾಭವೆಂದರೆ ಬಿಟ್ಟೆ ಬೇಗಾರು ಪಢತ್ತಿ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಅಳಿಸಿಮಾಡಿದ್ದು ಆಗಿದೆ. ನಾಡಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬಂದ ಹೊಸದರದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಡೆದದ್ದು ಅದರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಾಧನೆ ಆಗಿತ್ತೇನ್ನಬೇಕು. ಕಾಗೋಡಿನ ರೈತರಿಂದ ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ ಬೇಡಿಕೆಯಿಂದ ಹೋರಾಟವಾದರೂ ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದ ಗೇಟೆ ಜಮಿನನ್ನು ಪಣವಾಗಿಟ್ಟು ಹೋರಾಡಿದ ಅವರ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರದರ್ಶನವಾಗಿತ್ತು; ಒಟ್ಟಾಗಿ ನಿಂತ ಈ ರೈತ ಜನತೆ ಮೇಲು ಜಾತಿಯ ಜಮಿನುಧಾರರ ಎದುರು ದಿಟ್ಟು ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹೋರಿದುತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಸೆರೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳ ನೀರಮೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಕಾಗೋಡು ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಬೇಡಿಕೆಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಅರ್ಥಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು. ಅದರೆ ದೂರ-ಒಕ್ಕಳಿನ ಸಂಬಂಧವಲ್ಲಿ ಈಪ್ರದೇಶಿಗಳ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಗಮನಸ್ಥಿಲಿಸಿಕೊಂಡಿತೇ ವಿನಾ ಆ ಶಾಖೆಗಳಿರಿಕೆ ಅದರೇಷ್ಟವೇ ಉಳಿಯದಂತೆ ಘಾಡು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗ್ನು ಬಿ. ರಾಜಶೇಖರ್ ಅವರು ತಾವು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಂಬಿದ್ದಾರೆ.*

ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಕಳೆದು ೧೧೦ ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಅದರ ನೆನಪು ಹಾಗು ಪರಿಣಾಮ ಇಂದಿಗೂ ದ್ವೀಪಗೋಪಕ್ಕಿರುವುದಕ್ಕೆ ಇತ್ತೀಚಿನ ಪತ್ತಿಕಾ ಬರಾಗಳು** ದೂರದರ್ಶನ ಡಿತ್ತಿ ಲೋಟಿಸಾಕ್ಕಿ ಕಾಣ್ಣಿ ಆಗಿದೆ. ಶಿಂ ಎ. ಎಲ್. ರಂದು ಪ್ರಾರಮ್ಭ ದೂರದರ್ಶನ ಕಾಂಪ್ಯುಟ್‌ಮುದ್ರೆ, ಕಾಗೋಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭನ ಹಾಗು

*. ಡ. ರಾಜಶೇಖರ್, (ಗೈಜಿ), ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಅಕ್ಷಯರಾಜ್‌ಕಾರ, ಸಾಗರ: ಹೋಡಿ.

**. ಕೋಣಂದೂರು ಪೆಕ್ಕಣ್ಣಾಡ: ‘ಕಾಗೋಡು ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ಲೋಹಿಯಾ’ ಕನ್ನಡಭಾಷೆ, ೧೦.೭.೨೦೧೦

ರೈತ ಸಂಘದ ನಾಯಕರೊಡನಾದ ಸಂವಾದವೂ ಸೇರಿತ್ತು; ಅದರ ರೀತ್ಯಾ ಕಾಗೋಡಿನ ರೈತ ಹೋರಾಟದಿಂದಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಬದಲಾವಣೆ ಆಯ್ದು. ಅದು ಬರಿ ರೈತ ಹೋರಾಟವಾಗಿರಲ್ಲಿ, ಇದೇ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜಾತೀಯತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಚ್ಚರ ಮೂಡಿಸಿತ್ತು. ಗೇಣಿದಾರರ ಹೋರಾಟ ಕೇವಲ ನೆನಪಾಗಿ ಉಳಿದಿಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿಗೂಂದು ಮಾದರಿ ತೋರಿದ ಕೇರ್ತಿಕ ಪಡೆದಿದೆ. ಗಿರಿಯನ ರಾಜಷ್ಟ್ರ - ಸಂಧವರು ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಕುರಿತು ಲಾವಣೆ ಬರಯಿವಂತಾಯಿತು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಅವಮಾನಕಾರಿ ಬದುಕಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಬರುವಂತಾಯಿತು. ಶ್ರೀಮಂತ ಮೇಲ್ಮೈದವರಿಗೇ ಮೀಸಲಾಗಿದ್ದ ವೃಕ್ಷಿವಾಮಗಳು ದೀವರಲ್ಲಾ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದುವು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಈ ಹೋರಾಟ ಬಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಆಗಿದೆ; ಮಾದರಿ ತೋರಿದೆ; ಆಧುನಿಕರಣದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಇಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು, ಎಂಬೆಲ್ಲ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಮಂಡಿತವಾದುವು. ಕಾಗೋಡು ಚೆಳವಳಿಯ ಕೆಡಿ ಹಾರಿಸಿದವರು, ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಗಣಪತಿಯವರು. ಆದಕ್ಕೆ ಕಾವು ಕೊಟ್ಟವರು ಶ್ರೀ ಜಿ. ಸದಾಶಿವರಾಯರು, ತೀವ್ರತೆ ನೀಡಿದವರು ಲೋಹಿಯಾ ಅವರು. ಅದರ ನಾಯಕರಾಗಿ ಬೆಳಗಿದವರು ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು. ಈ ಹೋರಾಟದ ಫಲವೇ ಮುಂದಿನ ದಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಶಾಸನ. ಉಳಿವಷನೇ ಹೊಲದೊಡೆಯ ಎಂಬ ಖೋಷಣೆಯಿಂದ ಗೇಣಿ ಪದ್ಧತಿ ವಿರುದ್ಧ ಮಹಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ರಾಂತಿಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ. ಈ ಹೋರಾಟದ ನಂತರ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯಿಂದ ಗಣಭಾರತ ಸುಮಾರಿಗೆ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕು ಪಡೆದುಕೊಂಡಾಗ ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲಾ ಕುಟುಂಬಗಳೂ ಉ-ಇ ಎಕರೆ ಜಮೀನಿನ ಒಡೆಯಾದರು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಷ್ಟ್ಯಾ ಹೆಚ್ಚಿತು.*೨ ಗಣಭಾರತ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಅಹಿಂಸೆಯ ಮೂಲಕ ಹೋರಾಟ ನಡೆಸಿ ಫಲ ಕಂಡಿತ್ತು. ಈ ಚೆಳವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ ತೀವ್ರತೆ ಎಷ್ಟುತ್ತಿಂದರೆ ಗಣಭಾರತ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ದೊಡ್ಡ ಭೂಮಾಲೀಕರಾಗಿದ್ದ ಬದರೀನಾರಾಯಣ ಆವರನ್ನು ಸೋಲಿಸುವವ್ಯಾಟು. ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ ಶಿವಪೋಗ್ಗಾಗಿ ಜೀಲ್ ಲೋಯಲ್ ಫಲವಾರು ನಾಯಕರು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವಕಾಶವಾಯಿತು.*೩ ಈ ಚೆಳವಳಿ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ಣ ಶೈಕ್ಷಿಕರ ಫಲ ತರದಿದ್ದರೂ ಮುಂದಿನ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೇಲಂತು ಪ್ರಭಾವ

*೨. ರೇಣುಕಾ ಪ್ರಸಾದ ಹಾಡು: 'ಕ್ರಾಂತಿ ಪಳೆಯಿಂಬೆಯ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಗ ಹೋರಾಟ ಬಂದ ನೆನಪು' ಕನ್ನಡಪತ್ರಿ, ೧೯.೭.೨೦೦೦

*೩. ಕನ್ನಡಪತ್ರಿ, ೧೯.೭.೨೦೦೦

ಬೀರಿತು. ಅಂದರೆ ಗಣಜಳ, ಗಣರಾಜ್ಯ ಹಾಗು ಗಣರಾಜ್ಯ ರ ಭೋಸುಧಾರಣ್ಯ ಕಾನೂನುಗಳನ್ನು ಗೇರೆದಾರರನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಕನಾಂಟಿಕದಲ್ಲಿ ಗೇರೆ ಪದ್ಧತಿ ಅಲಿದಿತು.*¹

ಮಂಫಣ: ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಗೌರವ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಇದ್ದವರದು ಕರಾರು ಸಂಬಂಧವೆಂದು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತೆ ಆರ್ಥಿಕ ಅಸಹಾಯಕರೆ ಪರ್ಯಾಯವ್ಯಾಪ್ತಾದಗಿದ್ದುದೂ ತಲೆತಳಾಂತರದಿಂದ ಬಂದ ಸಹಸೆ, ಅನಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಹಂಸ್ಯತ್ರಿಕ ಒಳದುಂಬಾಲು ಕೂಡ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದವು, ಎನ್ನಬೇಕು. ಆದರೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಘಲರಹಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೇರೆವಾರರ ಮನಸ್ಸು ಬುದ್ಧಿಗಳು ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಶ್ರೀಮಂತ ಮೇಲ್ಮೈಗಳಾದವರಿಗೇ ಏಂಬಲಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿನಾಮಗಳು ದೀವರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಬಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಸಂಸ್ಕೃತಾನುಕರಣ ನಡೆಯಿ ಆಯಿತನ್ನಿಂತುತ್ತದೆ. ದೀವರಿಗೆ ಏಂಬಲಾಗಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿ ನಾಮಗಳಿಗೇ ಗೌರವವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತ ಮೇಲ್ಮೈಗಳೂ ಕೊಡಲೇಬೇಕಾದ ಮಾನಿಸಲೇಬೇಕಾದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿವಿದ್ದರೆ, ಮೇಲ್ಮೈಗಳಾದ ಆ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುವು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿವಿದ್ದರೆ, ಆದೆಂದು ಹಂಸ್ಯತ್ರಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆ ಎನಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಇಂಥಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಸಂಭಂಧಕ್ಕೆ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಏಂದರೆ ನಾಂದಿಧಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೀವರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಕ ಆಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಗೌರವ ಸಾಕ್ಷಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಗಾವಳಿಕ್ಕೆ ಇಡಿಯಾಗಿ ಚೀಳಿಸುಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸಂಬಂಧದ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು (ಗಣರಾಜ್ಯ)**

ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ್ದ ಅವು ಹೀಗಿವೆ: ಶಿವಮೋಗ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆ ಸಾಗರ ತಾ. ಕಾಗೋಡು ಹಾಗು ಇತರೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ಗಡ್ಡಗಳಿಂದ ಉಳಿಮೆಗೆ ತೊಡಗಿದಾಗ, ಗಳ.ಜಿ.ಗಣಜಳ ರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ಅವರುಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸೇ ತೋರಿದೆ ಬಂಧಿಸಿ ದಯ್ವಾಲಿಕೆ ಸಮೇರುವ ಬಗ್ಗೆ ಚೆಚ್ಚಿಸುವುದು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ರೈತರು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರ ಕೃಷ್ಣಾಂಡಿರಪ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅನುಮತಿಸುವ ಚಂಡಿತು ಚರ್ಚೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದೆ.

**. ಡಿ.ಕೆ. ಕುಲಕರ್ನರ್, ‘ಶಿವಮೋಗ್ಗಾ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಸರ್ಕಾರಿ ಮತ್ತು ಜಿಲ್ಲಾಪಾಲಿಗಳು;’ ಇತಿಜಾವದರ್ಶನ. ಸಂ. ೪/ ಗಣರಾಜ್ಯ, ಪ್ರ. ೧೮೯

*. Legislative Assembly Proceedings, May- June Sessions 1951 ಗಣರಾಜ್ಯ. P.P.1038-39

ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪ (ಶಿವಮೌಗ್ನಿಕಲ್ಲೆ) ಅವರು ಮಾತನಾಡಿ, ಭೂಮಾಲೀಕರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ಉಳ್ಳತ್ತಿದ್ದ ಗೇಣಿ ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ತೇವೆ ರೈತ ಚಳುವಳಿ ಕುರಿತು ಪ್ರತಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ದಿನವೂ ಸುದ್ದಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದು ರಾಜ್ಯದ ಜನತೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಳವಳವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದೆ ಎಂದರು.

ಇಂಥ ಅವಿವೇಚನಾತ್ಮಕ ಬಂಧನಗಳಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಜ್ಞೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಪ್ರತಿಸ್ವಲಾಗಿ ಗೃಹ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಮರಿಯಫ್ಸರವರು ಆ ಬಗೆಯ ಅಜ್ಞೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರು ಇಂಥ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಗಮನಿಸಿ, ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು, ಸರ್ಕಾರಿ ಅಜ್ಞೆಯ ಅಗತ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಭೀಮಪ್ಪನಾಯಕರು (ಚಿತ್ರದುಗ್ರ ಜಿಲ್ಲೆ) ಬೆಂಬಲ ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಬಂಧನದ ವಿಷಯ ಈಚೆನ ಘಟನೆ ಆದ ಕಾರಣ ಸರ್ಕಾರ ವಿವರಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದರು. ಆದರಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದ ರೈತರನ್ನು ಸೇರಿ ಮಾಡಿರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಸಮಾಜವಾದಿಗಳು ಈ ರೈತರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ಸಮರ್ಥಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬಂಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾರಣ ಚಚ್ಚೆ ಆಗಬೇಕೆಂದರು. ಗೃಹಸಚಿವರು ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳ ನಡುವಳಿ ಯಕ್ಕಿಗಳನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲು ಈ ಸಭೆ ವೇದಿಕೆಯಾಗಲಾರದು. ಆಪಾದನೆ ಪಟ್ಟಿ ಸಲೈಸಲಾಗಿದೆ. ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ತೀರ್ಪೆ ಬರುವತನಕ ಕಾರ್ಯಬೇಕಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ಈ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗದೆಂದರು. ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರು, ಸರ್ಬಾಧೀಸ್ ಆದೀತೇ ಎಂಬ ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸುತ್ತ, ಸದ್ಯದ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯು, ದಾವಯ ಕುರಿತದ್ವಾರಿಲ್ಲ; ಉಳ್ಳವ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಉಳಲು ಹೊದ ರೈತರನ್ನು ಗೊತ್ತು ಗುರಿಯಲ್ಲದೆ ಬಂಧಿಸಿರುವ ಬಗೆಗಿನ ವಿಷಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಜನಾಭಾ ಮಹಮದ್ ಹನೀಫ್ ಬೆಂಗಳೂರು, ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದ ರೈತರನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ರೈತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿಲ್ಲ, ಎಂದಾದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಕ್ರಮ ಸರಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಬದಲು ದೂರುಗಳ ಕಾರಣ ಆ ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದು ಬೇರೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದರು. ಈ ಮಾತಿಗೆ ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರು ಸದ್ಯದ ವಿಷಯ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಪ್ರಮುಖುತೆಯ ಇತ್ತೀಚಿನ ವಿಷಯ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಕಾರಣ ಎರಡೂ ಅಂಶಗಳೂ ಇಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಚಚ್ಚೆ ಆಗಬೇಕೆಂದರು; ಯಾವ ದಾವೆಯ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಸ್ವೀಕರ್ತಾ ಅವರು ಈ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಶ್ರೀ ಟಿ. ಮರಿಯಫ್ಸರವರು ಬಂಧಿತರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರನ್ನು ಜಾಮಿನೆನ ಮೇಲೆ ಬಿಡಲಾಗಿದೆ ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಹುಕ್ಕೇಗೌಡರು (ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ) ಕೂಡ, ಪೂರ್ವೀಸಿನವರು ರೈತರನ್ನು ದೆರಿಸಿ ಆವರಿಗೆ ಜಮಿನಿನ ಮೇಲಿದ್ದ ಯಕ್ಕಿನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿರುವ ವಿಚಾರದ ಬಗ್ಗೆ

ಮಾತನಾಡಬೇಕೆಂದಾಗ, ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿ. ಪೆಂಟಪ್ಪ ಅವರು, ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರ ಸರ್ಬಾಜುಡಿಸ್‌ ಅಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಚರ್ಚೆಗೆ ಶಿವಕಾಶಿಲ್ಲವಂದು ತೀಮಾನ ಕೊಟ್ಟರು.

ಗಣಾರ ಆಚ್ಯೋಬರೋನ ೨೨ ರಂದಿನ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಬಂದಿತು.*೨ ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಹೊಲೀಸರ ಕೆರುಕುಳದ ಕುರಿತ ಅರೋಪದ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಆರ್. ಶ್ರೀಕಂಠೇಶ್ವರ (ಬೆಂಗಳೂರು) ಅವರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಗೃಹಸಚಿವರು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಗ್ರಹದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತರು ೩೧೦, ಅಪರಾಧಿಗಳು ೩೨, ಬಿಡುಗಡೆಯಾದವರು ೨೨೦; ಹೊಲೀಸರ ವಿಶೇಷ ಬಂದೋಬಸಿಗೆ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಆದ ವಿಚ್ಯು ಪನ್ನು ೪೮; ವಿಶೇಷ ಹೊಲೀಸರ ಪಡೆಯನ್ನ ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟಪಾಲನೆಗೆ ಇರಿಸಲಾಗಿತ್ತೇ ಜಿನ್ನ ಜಮಿನುಧಾರರು ಸರ್ಕಾರವನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ ಕಾರಣವಾಗಿ ಅಲ್ಲ; ಜಮಿನುಧಾರರು ಈ ವಿಶೇಷ ಹೊಲೀಸರ ಪಡೆಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ವಚ್ಚೆಯನ್ನ ಭಾಗತಃ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣವಾಗಿ ಭರಿಸಿದರು ಅಥವಾ ಭರಿಸಲೊಂಬಿದರೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೇಲಿನ ಉತ್ತರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಕಾಗೋಡು ಗ್ರಾಮೀಣವಿಂದ ಹೊಲೀಸರ ಕೆರುಕುಳದ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು ಅರೋಪಗಳು ಬಂದಿವೆ; ಈ ಅರೋಪಗಳನ್ನ ತನಿಬೆ ಮಾಡಲಾಗಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ ಎಂದರು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರು ರ್ಯಾತರ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನ ಸರ್ಕಾರ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಕೆದಕೆ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುವ ಕಾಳಜಿ ತೋರಿಸುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಇಂದ್ರಜಿತ್ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ಜಮಿನುಧಾರರಿಗೆ ಹೊಲೀಸು ನೆರವು ಕೊಟ್ಟ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ.*೩ ಅ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು (ಸಾಗರ - ಹೊಸನಗರ) ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಗ್ರಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಮಿನುಧಾರರಿಗೆ ಹೊಲೀಸರು ನೀಡಿದ ನೆರವಿಗಾಗಿ ವಚ್ಚೆ ಮಾಡಿದ ಹಣವೆಷ್ಟು? ಎಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಹೊಲೀಸರು ಸಹಾಯ ನೀಡಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹಣ ವಿಚಾರದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಇಲ್ಲ; ಆ ಸಂದರ್ಭದ ವಚ್ಚೆಯನ್ನ ಜಮಿನುಧಾರರು ಭರಿಸಿದರೇ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ, ಮೊದಲಿನ ಉತ್ತರವೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕು; ಎಷ್ಟು ಕಾಲ ಹೊಲೀಸರ ನೆರವನ್ನ ಜಮಿನುಧಾರರಿಗೆ ನೀಡಲಾಯಿತು? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ನೀಡಿಲ್ಲ, ಎಂದೇ ಉತ್ತರವನ್ನ ಗೃಹ ಮತ್ತು

*. Legislative Assembly proceedings, Vol. V(8-10-1951 to 13.11.1951), PP.443-44

**. ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಸಮವಳಿಕಾಳಿ, ಸಂಪುಟ VII (ಗಳ.೬.ಗಣಾರ ರಿಂದ ೫.೧.೬.ಗಣಾರ), ಪ್ರ.ಅಜಿತ್-ಜಿತ್

ಕೃಷ್ಣ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಪೀಠಪ್ರಸನ್ನವರು ಹೇಳಿದರು. ಮತ್ತೆ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಪೂಲೀಸ್ ಸಹಾಯಮಂದರೇನು? ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಪೂಲೀಸ್ ಸ್ನೇಜನ್ ಇಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಪೂಲೀಸರು ಇದ್ದುದೇಕೆ? ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆಯೆ? ಎಂದೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಕಾನೂನು ಶಾಂತಿ ಮತ್ತು ಶಿಸ್ತ ಪಾಲನೆಗಾಗಿ, ಗ್ರಾಮದ ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕ ವ್ರಜೇಗಳ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ, ಶಾಂತಿ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ, ಎಂದು ಗೃಹ ಸಚಿವರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬಂತು. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಮುಂದುವರಿದು ಮತ್ತೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಶಾಂತಿ ಕಲಕಿದವರ ಬಗ್ಗೆ, ದೂರು ಕೊಟ್ಟವರ ಬಗ್ಗೆ, ಪೂಲೀಸರ ಸಹಾಯ ಜಮಿನುದಾರರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಲ್ಲ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಖಿಚಿತ ಆಧಾರವಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಗೃಹ ಸಚಿವ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಪೀಠಪ್ರಸನ್ನವರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಉತ್ತರ ಸೀಡಿ ಸಮರ್ಥನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ. ನಾರಾಯಣಾಜ್ಞಾನಿ (ಮೈಸೂರು ನಗರ - ದಕ್ಷಿಣ) ಅವರು ಶಾಂತಿ ಭಂಗ ಮಾಡಿದವರ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉತ್ತರ ಬಯಸಿದಾಗ, ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಜಮಿನೆನನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದವರಿಂದ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಹೆಸರನ್ನು ಗೃಹ ಸಚಿವರು ಒಳಗೊಂಡಿ ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದರು. ಮುಂತು ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದ ರೆಡ್ಡಿ (ಚಿತ್ರದುರ್ಗ) ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ರೈತರು ಲ್ಯಾಂಡ್ ರೆವಿನ್ಯೂ ಕೋಡಿನ ಪ್ರಕಾರ ಜಮಿನ್ನಾರರಾದ ಒಡೆಯರ ಜಮಿನಿನಲ್ಲಿ ಟೆನೆಂಟ್ ಆಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಜಮಿನುದಾರರಿಗೆ ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಆ ರೈತರನ್ನು ಆಲ್ಯಂದ ಹೊರಚೂಡಲಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ಗೃಹ ಸಚಿವರಿಂದ ನೀಡಿರ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು.

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಂ-ಟೆ-ರೆಂಟ್ ರಲ್ಲಿ, ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಪೂಲೀಸರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಪುರಿತ ದೂರುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸಮಿತಿಯು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚಿಗಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ತೀರ್ಮಾನಗೊಂಡಿತು.*

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು, ಪೂಲೀಸರು ಕಾಗೋಡುವಿನಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಅಕ್ಷಯ್ಗಳ ಸತ್ಯಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದಾಗ, ದೂರುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪರೀಕ್ಷೆ ನೋಡಿದಾಗ ತಿಳಿದು ಬಂದ ಕಾರಣ ಅಂತಹ ಸಮಿತಿಯ ರಚನೆ ಸರ್ಕಾರ ಪಯಾರಲ್ಮೋಚನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಅಂಚೆಯ ಮೂಲಕ ಬಂದ ದೂರುಗಳು ಪರಿಗಣನಾರ್ಥವಲ್ಲ; ತೊಂದರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಎಂದು ಅವರ ಅನುಕ್ರಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೂ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಪೀಠಪ್ರಸನ್ನವರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಪಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ದೂರುಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ನಿಜವಲ್ಲಿಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದವರ ಹಾಗು ಕಾಗೋಡುವಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸರಿ ಇದೆ ಎಂದು ವರದಿ ಮಾಡಿದವರ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದಾಗ, ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಬಂದ ವರದಿಯಿಂದಾಗಿ ದೂರುಗಳ ನಿಜವಲ್ಲಿಂದು ತಿಳಿದು ಬಂದು ಸರ್ಕಾರ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿದೆ ಎಂಬುದು ಅದಕ್ಕೆ ಗೃಹ ಸಚಿವರ ಉತ್ತರವಾಗಿತ್ತು.

*. ವಿಧಾನಸ ಸಭಾ. ನಡವಳಿಕಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ. VII., ಅಂತೆ, ಪ್ರ. ೨೫೮

ರಂಜಣಿ ರ ಅರಂಭದ ವೇಳಿಗೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಜಾಮೀನು ಮುಚ್ಚಲಿಕೆ ಹೊಟ್ಟು ಹೊರಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರವೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳ ಮೇಲಿನ ದಾವೆಗಳನ್ನು ಒಂತೆದೆಂದು, ಅವರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಿದ ವಿಷಯದಿಂದಾಗಿ ಕಾಗೋಡಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಶಾಂತಿಯುತವಾಗಿತ್ತೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಪ್ರೋಲೀಸರ ಬೆದರಿಕೆ, ಆಕೃತ್ಯಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೂಚನೆಗಳು ಏಧಾನಸಭಾ ಜರ್ಜೆಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಹಾಸಕರ ಕಾಳಜಿಯು ಸುವ್ಯಕ್ತವಿದೆ.

ರಂಜಣಿ ಮುಚ್ಚೆ ತಿಂಗಳ ಇಂದ ರಂದು ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಜೆನೆನ್ನಿ ಕುರಿತ ಜರ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡಿನ ಫೆಟೆಗೆಳೆ ಪರೋಕ್ಷ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ.*೧೦ ಜೆನೆನ್ನಿ ಕಾಯಿದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಂಬಂಧದ ಜರ್ಜೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು, ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಜೆನೆನ್ನಿ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವುದು ರ್ಯಾತ್ರಿಗೂ, ಜಮಿನುಮಾರಿಗೂ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಳ್ಳಿದುವ ಬಗ್ಗೆ, ಜಮಿನುಮಾರಿಗೂ ಈ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿರುವೆಂದು ವೇಳಿ ಏಕಾಲ್‌ಗೇಣಿ, ರತೀತಿ ಜೊದರೇ ಇರುವುದು, ದೊಡ್ಡ ಕೊಳಗಳಲ್ಲಿ ಅಳೆಯುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಳುವುದು, ಗೇರಿದಾರರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಿಟ್ಟಿ ಬೇಗಾರಿ ಇನ್ನಾನ್ನು ನಿಂತಿಲ್ಲದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥವಳಿ ಮೊಸನಗರ ತಾಲ್ಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಕಾನೂನಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಅಳರಣೆಗಿಲ್ಲದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿದಾಗ ಕಂದಾಯ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಡಷ್ಟಿಸಿರು ರ್ಯಾತರು, ಜಮಿನುಮಾರಿಗೆ ಕಾನೂನು ಅನುಕೂಲಕರವಾಗಿಯವುದರಿಂದ ಅದೆಲ್ಲ ಅರಿವಿರುವ ಬಗ್ಗೆ, ರ್ಯಾತರು ಮಾಡತಕ್ಕ ಬಿಟ್ಟಿ ಕೆಲಸಮನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಿರು. ರಂ.ಗ.ರಂಜಣಿಲರ ವಿಧಾನಸಭೆಯು ನಡವಳಿಕೆಯ ಜರ್ಜೆಗಳಲ್ಲಿ, ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯ ಗೋಪಿಂದರೆದ್ದಿಯವರು, ಮೈಂಡು ಜೆನೆನ್ನಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಂಡಿ ರಂಜಣಿ ಕುರಿತ ಮೂಲನಾಡುತ್ತ ಕಾಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರದ ಒತ್ತಾಸ್ಸೆಯೆಡನೆ ಗೇರಿದಾರರನ್ನು ನಿರ್ದಯವಾಗಿ ಜಮಿನುಮಾರಿಗೂ ದಮನಮಾಡಿದ್ದಷ್ಟು ನಾವು ಗಮನಿಸಿರುವಲ್ಲಿ ಇಡೀ ರೂಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಸ್ತ್ರಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ, ಶ್ರೀ ಕ. ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾಮಿಯವರಂತೆ ತಾನೂ ಬೆಂಬಲಿಸುವೆ, ಎಲಿದ್ದಾರೆ.*೧೧ ತಿಂದರೆ ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ನಿಂತ ಏರಪು ವರ್ಣಗಳ ಸಂತರಘ್ರಾ ಅದರ ಪರಿಣಾಮೀ ಭಾವನೆಗಳು ಹಾಸಕರಲ್ಲಿ ಡೂರ್ಗಿಂದ್ರಾಪ್ ಎಂಬಿದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಲ್ಲಿದೆ ಪುಂದೆ ರಂಜಣಿಲರ ಕಾಯಿದೆಯಾಗಿ ಗೇರಿ ಒಕ್ಕಲುಗಳಾಗಿ ಉಳಿವರೆ ಒಡಯರಾಗುವಂತಾದ್ದು ಈ ಕಾಗೋಡು ಜರ್ಜೆವಳಿಯ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಕಾಲಾಂತರದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನಿತ್ತದೆ.

*೧೦. ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ. IX., (ಎ.ಎ.ರಂಜಣಿ ೧೦ದ ಗಗ.ಇ.ರಂಜಣಿ)

*೧೧. ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಸಂಸ್ಕೃತ. X., (ರಂ.ಗ.ರಂಜಣಿ ೧೧ದ ಶ.ಗ.ಇ.ರಂಜಣಿ)
ಪ್ರ. ೫೦

ಮಂಥನ: ಕಾಗೋಡು ಜಿಲ್ಲಾವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಜೆಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಭೂಮಾಲೀಕ ಬಿಡುವಾಗಳಾಗಿ ರೈತರಾರಿ ಒಂದವಾರ್ಶಿಕಾಗಳ ಮಿಶ್ರ ಆಸ್ತಿತ್ವವು ಯಾವುಗೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಮೇಲುಗ್ರಹಿಸಿ ಆದ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಆದರೂ ಮುಂದಿನ ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಇಮ್ಮೆಸುದಾರರು ಏನೆಲ್ಲ ಲಾಭ ಪಡೆದುಕೊಂಡರೂ ದುಡಿವ ಗೇರೆ ಒಕ್ಕುಲುಗಳು, ಭೂಮಿ ಪಡೆದು ಕಾನೂನಿನಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರ ಪ್ರಯೋಜನಿಂದಾಗಿ, ತಮ್ಮ ರೈತರಾಪಿ ಆಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ತೇರೆರಿಕೊಂಡ್ದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಪಕ್ಕ ಅಥವಾ ಪಂಥಿಯ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಜಿಲ್ಲಾವಳಿಗೆ ಒತ್ತಾಸೆಕೊಟ್ಟವೇ ವಿನಾ ರೈತರ ಬದುಕಿನ ಮುಖ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಮಾರ್ಗ, ಆಕರೆ ಒದಗಿಸುವ ಸಂಘಟನೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಅನಾಧಾಪ್ರಜ್ಞೀಯ ಪರಂಪರೆ ಹೊಂದಿರುವ ಮನಸ್ಸಿಗಳಿಗೆ, ಹೋಗೋ ಜಿಂತೆ, ಇಲ್ಲದ ನೆಮ್ಮೆದಿ ಬದುಕು ಒದಗಿಸಲೇ ಸಾಮ ಎಂಬ ನಿರ್ಲಿಪ್ಪು ಗತಿಯೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇಯೇ ಕಾಗೋಡು ರೈತರಿಗೆ ಒಡೆಯಿರುವ ಆಸ್ತಿತ್ವದ ಸ್ವರ್ವಗಿಳಿತ ಸ್ಥಿರಾಸ್ತಿ ಸಮಾಧಾನಗಳೇ ಸಾಮ ಎಂಬ ಮನೋಭಾವದ ಜೊತೆಗೆ ಒಂದಿನಿಂದ ಬಂದ ದಿನೇ- ಒಕ್ಕುಲುಗಳ ನಡುವಳಿ ಆತ್ಮೀಯ ಸಾಮಂಧ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಮುಕ್ತುಯಿದ ತೀವ್ರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾದುವನಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಕರಾರುಗಳ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿದ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ರೈತರುಗಳು ಒಳ್ಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಆರ್ಥಿಕ ಹಾಗು ಆರ್ಥಿಕ ಸಿಗರೆ ಆಸ್ತಾಯಿಕತೆಯೇ ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿಗೆ ಪಾರುಪರಿಕ ಒಳಿಸೋಲುಗಳ ಭಯದ ಪ್ರಜ್ಞಾಯೂ ಕಾರಣವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಿರೋಧಿಸುವ ಸ್ವಂತಿಕೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೀಯಸ್ತು ಅವರು ಜೀವೋಸಿಹೆಳ್ಳಲು ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಒಳಳಿಸ್ತು ಇನ್ನೂ ಕಾಗಬೆಕ್ಕೆತ್ತಿನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಗೌಡರ ಒಳಿ ಆಕಂ ಮಾನವೀಯ ಸೆಲೆಯನ್ನು ನಿರಾಕ್ಷರಿಸಿ ಪರಾಂಪರಾಗತ ಕುಟುಂಬ - ಒಕ್ಕುಲುಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮುದುಡಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ವಿಷಾದವನಿಸುತ್ತದೆ.

ಇಲಾಂ ರದ್ದುತ್ತಿ, ಭೂಮಾರ್ಥಾರಕೆ, ಟೆಲಿ ಕುರಿತು ರೈತರಿಗಾಗುವ ಹೊಂದರೆ ಬಗ್ಗೆ ಬಚೆಗಳು: (ಗಣಗಾರ್ಥಾ)

ಗಣಗಾರ ಮಾರ್ಕೆ ಗಳಿರ ಶ್ರೀ ಎ. ಹೆಚ್‌ಎಂಪ್ರಿಯರ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ವಿಧಾನಸಭಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ^{೩೦೨} ಶ್ರೀ ಮನ್ಯಮಾರಾರವರವರ ಭಾಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪಂದನಾ ಸೂಚನೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಶಾಸಕರು ರೈತರ ಸಂಬಂಧದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನಾಂತರ್ದಾಖ್ಯಾಯ ರದ್ದುತ್ತಿ, ಭೂಮಾರ್ಥಾರಕೆ ಮಂಜೂರೆ ವಿಷಯವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುತ್ತು, ಗುತ್ತಿಗ್ರಹಿಸಿ ಪಿತರಕ್ಕಾಗಳ ಬೇಕಾದ ಮಂಜೂರೆ ಸಹ ಬಚೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ.

గేణువారలిగింత జమీన్‌నూరిగి నమ్మి సంస్కారదల్ని డెచ్చు రక్షణే బేచు ఎంబ వాడవిదే. రైతరిగి బేకాద అనుకూల వాగు హెచ్చు లుత్తుత్తి కడేగే గమన కొడుత్తిల్ల. ఈ లోప సరిపడిపలు నమ్మి సంస్కారద స్థితిగతిగమనశారవాగి టేనేన్ని కాయిదే ఆగబేచు, ఎందెల్ల హేళుద్దారే. శ్రీ టి. మాదయ్య గౌడరు తమ్మి భూషణాదల్ని రైతరల్లి లుత్తుప, లపలవికి, దేశద టితక్కగాగి హెచ్చు బేళెదు ప్రగతి సాధిసబేకంట మనోభావ వాగు స్వేతిక శిల్పతే ఏకే ఇల్ల ఎంబుదర కారణ తిలయబేచు. ఇదక్కే వట్టాటి ఆజ్ఞీగాలు వాగు సక్కారద అధికారిగాల వారసుమా కారణశాగిదే. ప్రజ్ఞాసక్కార బండ మేండు, అధికారిగాలు తావు బేరే, కందాయ కాలిగే కేవడతక్క రైతరే బేరే ఎంబ మనోభావ హోదిరుపుదు విషాదనీయ. రైతరస్న ఈనాయివాగి నోడువ అవర మనోభావ సరియిల్ల. రైతరస్న కండరే, అజ్ఞ తండు పరిషార బయసిదరే, సోరరు సోజన్మవస్న సేవాభావచస్న తోరచిచ్చరే అవర ఒగ్గే రైతరల్ని ఒళ్లేయ భావనే మట్టితే? అనేక కడేగలించ రైతర అజ్ఞిగసు బందివ. నసగొ బందిరువ బందు అజ్ఞయయల్లి, అధికారిగాలు వసాలియల్లి బహా కలిణవాగి వత్తిసువ ఒగ్గే హేళు, ఈ కారణదించ తాపు ఏకే దవస బేళెయబేచు? మొగొసొచ్చె ఇత్తువి లాభమాయక బేళె బేళెదుకేండు ఏకే జీవన మాడబారదు ఎంబ ధోరణక తళేదిద్దారే. రైతర మనే నుగ్గి దవసవస్న హోరతందరే అవరిగి ఆవమానవెనిసుత్తదే. న్నాయపర కాగు ధమ్మిష్ట రైతనిద్దవను తమగే ఏనూ ఖాపకార మాడలిల్లచేందు ద్వేషధించ అధికారిగాలు ప్రోలీస్ స్వేషస్నిగ్ కరేయిసి ఆవన మనేగి మగిగి జట్టు మాడిసిదరే ఆమోడ్ అల్లదే నేరేమోరెయవరిగూ చోడ తమగొష్టుపేకేా ఆష్టు బేళెదుకేండు ఉళ్లద జమీననస్న పొళుచిట్టరూ జింతెయిల్ల, ఆమార సాలదిద్దరే కూళసంతెయల్ని కొళ్లోణ ఎంబ మనోభావ బరుత్తదే. రైతరల్ని కెట్టు ఆభూసగలిగే దారి ఆగుత్తదే. ఇదన్ను తప్పిసబేచు. యళ్లగాడినల్ని ట్రాక్కర్లగాలంతవ యంతోపసకరణ బలసువ రైతరు బహా పిరాళ. నమ్మి రైతర హిడువళియల్లా కేవల బందు అధివా బంచూవరే ఎకరేగాలిద్దరే యచ్చ. అంతాగి ఈ సణ్ణ హిడువళిదారరిగే యంతోపసకరణాగాళ అగత్యవేసిసిల్ల. బందు వేళె ఆమ్ము బుసిదమో స్ఫ్లు క్ష్యరూ ఆదర రిపేరి ఆవిగి సులభమాగు. సరియాద బిత్తుసే బీచ వాగు గోమాళ తప్పిసిద కారణ ఉంటాద గొబ్బరచ ఆభావ ఇత్తువిగాళ కారణ రైతరిగి లుత్తుప బత్తిదే. ఇదన్నేల్ల గమనిసి సూక్త క్రుమ తేగెముకొళ్లబేచు ఎంచెరు. శ్రీ డి.ఎం. శిథయ్య (మృమారు జీల్లు) ఆము, వ్యవసాయగారర పించారచల్లు సక్కార తోరిసియవ ధోరణయించ

ನಮ್ಮ ಆಪಾರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇಳಿದಿರುವ ದರ್ಜೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ವೀರಣ್ಣಗೌಡರು ನೀಡಿದ್ದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಾದಯ್ಯಗೌಡರೂ ಪ್ರಷ್ಟೆಕರಿಸಿದುದನ್ನು ಪ್ರತಾಪಿಸಿ, ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ಅಂದರೆ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಯವ ರೈತನಿಗೆ, ವ್ಯವಸಾಯದ ಸಾಮಾನುಗಳು, ಬಿತ್ತನೇ ಬೇಂಗಳು, ಗೊಬ್ಬರ ಭಾವಿ ತೆಗೆಯಲು ಹಣ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆದು ಆನರ್ಚರಿಗೆ, ಲಂಚಕೋರರಿಗೆ ಸೇರಿದೆ. ರೈತರು ಕುಳಿಕೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂದು ಯಾವ ರೈತನು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟಿ ನಾಡಜನರಿಗೆ ಆಪಾರ ಬೆಳೆದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಅಂಥವನಿಗೆ ರೈತಾವಶ್ಯಕ ಸಾವಾಸುಗಳು ಸುಲಭವಾಗಿ, ನೇರವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಬೇಕು. ಆವಸ್ತ ಹಿತಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ಶ್ರೀಮನ್ನಾದಾಜರ ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರು.

ಈ ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ವಾಗು ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗದ ನಿರ್ಬಳ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಚಿತ್ರ ದೂರಪ್ರಮತ್ತದೆ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಕುಂಡು ಕೊರತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ದುರ್ಘಾಸಗಳನ್ನು ಕ್ರಮುಳದ್ವಾರಿಗಾಗಿ ಉಜ್ಜೀವಣ ಮೂಲಕ ತೋಡಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳೇ ಎತ್ತಿತೋರಿದುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ. ಅಷ್ಟೇ ಆಲ್ಲ. ಸಲಹಾಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಲು ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನ ಸೇಳಿದು ಮನನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಕ್ಷ್ಯಾಬರ್ ಗಣಪತ್ರ ವಿಧಾನಸಭೆ ಅಧಿಭೋಜನದಲ್ಲಿ *೩೦ ಲೆಪಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿದೆ. ಗೃಹ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪೇರಪ್ಪನವರು, ಧಾನ್ಯ ಪಸೂಲಾತಿಯ ರೈತರಿಗೆ ಅನುಸೂಕ್ಷಣಲಾಪಾಗದಂತೆ ನಡೆಯಲು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಕ್ರಮದ ಬಗ್ಗೆ ಸಲಹೆ ನೀಡಲು ಶಾಸಕರನ್ನು ವಿನಂತಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಆರ್. ಅನಂತರಾಮಸ್ (ಜಾಮರಾಜಪೇಟೆ) ಆವರು, ನಾಲ್ಕು ದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬ್ರೈಕ್ವೂರ್ ಮೆಂಟ್ (ರೈತನ ಬೇಸಾಯಿ ವಾಗು ಬಿಂದುಕಿಗೆ ಆಗತ್ಯಾವಾದವನ್ನು ಆವಸ್ಯಕ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು, ಇಂಳಿದುರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ನಿರ್ವಹಿಗಾಗಳಿಂದ ಪಾಲು) ಮಾಡಿರುವುದು, ರೈತರಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಸದ್ಯಕ್ಕೂ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಲೆಪಿ’ ಪದ್ಧತಿ (ದಾಮೂಢಾ ಪ್ರಕಾರ ಎಕರೆಗಿಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕಂದು ಹೇಳಿ ಧಾನ್ಯ ಪಸೂಲೆ ಮಾಡುವ ಕ್ರಮ) ರೀತ್ಯಾ ಪಸೂಲಿಯೂ ರೈತರಿಗೆ ಕಷ್ಟಮಾನಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪ್ರಿಯೇಷಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಲ್. ಸಿದ್ದಪ್ಪನವರು ರೈತರಿಗೆ ತೋಂಡರೆ ಆಗಿರಂಥ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ತಿಳಿ ಎಂದು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಂ. ರಾಜಶೇಖರ ಮುಂತಿರ್ ಆವರು ಲೆಪಿ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರ ಬಯಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಹುಂಟ್ರೆಗೌಡರು ಲೆಪಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನೇ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿ ಎಂದರು.

*೩೦. ವಿಧಾನಸಭಾನವರಾಜಕೆಗಳು ಸಂಪತ್ತು VIII (ಅ.ಎಂ.ಗಣಪತಿ ರಿಂದ ಅಂ.ಗಣಪತಿ),

ಶ್ರೀ ಎಂ.ಕೆ. ಏರಣ್ಣಗೌಡರು ತಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಂತೆ ಹಾಲಿ ಇರುವ ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮೆಂಟ್ ಪದ್ಧತಿ ಯಾಗು ಲೆಮಿ ಪದ್ಧತಿ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಲೆಮಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ತೋಂದರೆಗಳಿವೆ. ನಾಲಾಷ್ಟ್ರೋಕ್ಸ್ ತರಿಜಮೀನಿಗೆ ಇಷ್ಟ್, ಕೆನೆ ಆಥವಾ ಭಾವಿ ಆಕರೆಯ ತರಿಜಮೀನಿಗಿಷ್ಟ್, ಯಾಗು ಶ್ರೀ ಜಮೀನಿಗಿಷ್ಟ್ ಎಂಬುದಾಗಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೂ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿ ಸಿಫರಿಸುವುದು ಒಂದು ಮೊಡ್ಡ ಕಷ್ಟ. ಅಲ್ಲದೆ, ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ, ಬೆಳೆಯದಿರಲಿ ರೈತನು ತನ್ನ ಪ್ರತಿ ಎಕರೆಗೂ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟ್ ದವಸ ಕೊಡತೇಕೆಂದರೆ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲಿ ಮಳೆ ಆಭಾವ ಆಥವಾ ಆಕಾಲಿಕ ಮಳೆಯೆಂದಾಗಿ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿದುರುವಾಗ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ನಾಲಾ ಕೆಳಗೂ ಭತ್ತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗುವ ಭರವಸೆ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಲೆಮಿ ಪದ್ಧತಿ ಸೂಕ್ತವೇನಿಸುದು. ಈವರಿಣ ತೇವಿರಣಾ ಪದ್ಧತಿ ಸರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಗ್ರಾಮದ ಪಟ್ಟೆಲು ಶಾಸನಭೋಗರು ಉಂಟ ರುಪುವತ್ತು ಪಡೆದು ಸುಳ್ಳು ಲೆಕ್ಕ ಬರೆವಿರುವಂಥದ್ದು, ಬಾಯಿಜೋರಿನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಹೆದರಿಸಿ ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಕಟಿಮೆ ಬೆಳೆ ಆದ್ದಾತ ಬರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು, ಇವೆಲ್ಲ ಕೆಲವಷ್ಟ್ ನಿಜ, 'ಸುಳ್ಳು ಅಥವಾ ಖಾತ್ಯೇತಿವಿದ್ಯುಮಾ, ಹೊರಗೆ ಬಹಿರಂಗಭೋಗಳ ಮೂಲಕ, ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕ ಅನೇಕ ದೂರದು ಬಾದಿವೆ. ರೈತರಿಗೂ ಕೆರುಹುಳಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ರೈತರು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಧಾಸ್ಯ ಪ್ರಮಾಣಾಚಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದರಷ್ಟ್ ರಿಯಾಲಿಟಿ ತೋರುವ ಸೀತಿ ಆಸುಸರಿಂದರೆ, ಆಧಿಕಾರಿಗಳು ರೈತನ ಮನೆ ನುಗ್ಗಿ ಧಾಸ್ಯ ಮಡುಕುವ ಸಂದರ್ಭ ಲಂಬ ರುಪುವತ್ತು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ತಪ್ಪಲವಾಶವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವೇಷಣೆ ಮಾಡಿ ಸಲವಾಗಿಸ್ತು ತಿಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಅರ್. ಅನಂತರಾಮನ್ ಅವರು ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಜಮೀನುದಾರ ರೈತರಿಗೆ, ಅನುಕೂಲ ಯಾಗು ಹೆಚ್ಚು ಪಣ ಸೇರಲು ಲೆಮಿ ಪದ್ಧತಿ ಅವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದಂತೆ ಸಳ್ಳು ಪ್ರಟ್ಟ ಜಮೀನುದಾರರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಸುಖಿವಾಗು. ಸಪ್ಪುಸ್ ಹೋಲ್ಲೂರ್ ಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ದವಸ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ವೀರಣ್ಣಗೌಡರ ಸಲವೆಯು ಸೂಕ್ತವೆಂದು ಸಮರ್ಥಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಟ. ಷುರಿಯಷ್ಟನವರು ಹೇಲಿನ ಚೆಂಡಿಯ ಆಂಶಗಳನ್ನು ವಿಶದಿಕೆಸುತ್ತ, ಯಾಲಿ ಇರುವ ದವಸ ಬಸೂಲಿ ಕ್ರಮವೆಂದರೆ ಅಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮೆಂಟ್ ಪದ್ಧತಿ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಜನಕ್ಕನುಗೂಣವಾಗಿ ರೈತನಿಗೆ ವಿಷ್ಟ್ ಬಿಡಬೇಕು ಎಂದು ಲೆಕ್ಕ ಡಾಕುವುದು ಅಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್; ಉಳಿದುದನ್ನು ಮಡ್ಡಪೊಟ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮೆಂಟ್. ಲೆಮಿಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತನೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ದಾತ್ರು ಎಕರೆ ಇರಲಿ, ಸೂರು ಎಕರೆ ಇರಲೀ ಅವನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೇಗೆ ಇರಲಿ ಅವನು ಇಂತಿಷ್ಟ್ ಕೊಡಲೇಬೇಕು, ಎಂದಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಬೇರೆ ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮೆಂಟ್ ಕೂಡ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಓಗಾಗಿ ಆಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್ ಮತ್ತು ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮೆಂಟ್

ಹೆಚ್ಚು ಕರುಕುಳಪ್ಪಲ್ಲವಾರು ಕಾರಣ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಸ್ತೀಯ ಹಾಗು ತೊಲನಿಕವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಎಂದು ಅಭ್ಯರ್ಥಿನ ಮಾಡಿದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿರಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಸರ್ವ್ಯಾಸ್ ಯೋಳ್ಳರುಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟ ಮಾಡಿ ಅವರಿಂದ ಪರುವಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇನಿಂತು. ಭೂತದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆಗೆ ತೊಂದರೆ ಇಲ್ಲ. ರಾಗಿಯ ಪ್ರೌಕ್ಷಣ್ಯಾಮಂಟ್ ಸಣ್ಣ ಪಟ್ಟ ರೈತರ ಕಡೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಿರುವುದರಿಂದ ತೊಂದರೆ. ಅವರು ರಾಗಿ ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಕಾರಣ ಅದನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾಲ ಇಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಸರ್ವ್ಯಾಸ್ ಮೋಳಿರುಗಳಿಂದ ಸಾಗ್ರಹಿಸುವಲ್ಲಿ, ಸರಿಯಾದ ಲೈಕ್ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದವಸ ಕೇಳಬೇಕು; ಗೌರವದಿಂದ ಕಾಳಿಬೇಕು; ಗೊಬ್ಬರ ಬೀಜ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಬೇಕು; ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ಕೊಡಬೇಕು. ಹೀಗಾದರೆ ಅಂಥ ರೈತರೆಲ್ಲ ಸಂತೋಷದಿಂದ ದಮಸ ನೀಡಿಯಾರು, ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ (ಗುಂಡ್ಲಪೇಟೆ) ಅವರು ಶ್ರೀ ಟಿ. ಮರಿಯಫ್ಜಸವರ ಮಾತಿಗೆ ಹೋಷಣೆ ನೀಡಿ ಗಂ ವರ್ಷದ ಬೆಳೆ ಸರಾಸರಿ ತೆಗೆದು ಲೇವಿ ಮಾಡುವುದು ಸೂಕ್ತ. ಹಿಂದೆ ದಿಮ್ಮಾಂಡ್ ಗೊತ್ತಮಾಡಿ ಪರುವಾಗಿ ನಡೆಯು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ದಿಮ್ಮಾಂಡ್‌ಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀಡಬೇಕಾಗ್ಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವರಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ದಿಮ್ಮಾಂಡಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಟ್ಟಪರಿಗೂ ತೊಂದರೆ ಆಗಿರುವುದುಂಟು ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಎಸ್. ಶಿಧ್ರಜ್ (ಮಾಗಡಿ) ಅವರು, ರಾಗಿ, ಭಕ್ತಿ ಬೆಳೆವ ರೈತರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹಣ ನೀಡಿದರೆ, ಆಹಾರ ಧಾನ್ಯ ಕೊಡಲು ಮಹಸ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಷ್ಟುಮಾನುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊರಗಿಸಿದ ತರಿಸಲು ತಗಲುವ ವಾಗಿಗೂ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿಯತ್ತದೆ, ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಡಿ. ದೇವರಾಜ್ ಆರಂಭ ಅವರು ಮಾತನಾಡಿ, ಸರ್ವ್ಯಾಸ್ ಮೋಳ್ಳರ್ಗಳು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ದವಸವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆನ್ನುವಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಎಂಬಿ ರಘು ಕೊಡಿ ಎನ್ನಲು ಆಧಾರ ಏನು? ಶ್ರೀ ಜಿಂ ರಘು ಕೊಡಿ ಎಂದರೂ ಆಧಾರ ಬೇಕಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ನಾಲ್ಕಾಂಶ ಬೆಳೆ ಆಗಿರುವ ಕಡೆ ರೈತರು ಆಜ್ಞೆ ವಾಕೆಳ್ಳಬೇಕು ಎಂದರೆ ಅದು ಕಷ್ಟದ ದಾರಿ. ರೈತರಿಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವ ದವಸವನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ನಿಗದಿ ಮಾಡುವ ಧಾರಣೆಗೆ ಇತ್ತೀಚ್ಯಾಮಾದರೂ ನಿರಾಶಾಕವಾಗಿ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಆವಕಾಶ ನೀಡಬೇಕು; ಧಾರಣೆವಾಗಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಶಂಕರಲಿಂಗೇಗೌಡರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ರೈತರಿಗೇ ನಾಲಿದಿರುವಾಗ, ದಿನಸಿ ಸ್ವಾಕ್ ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವಾಗ, ವ್ಯಾಯಿಂದ ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು ನಗರಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದು ಸೂಕ್ತ ವರ್ತನಯಲ್ಲ, ಎಂದರು. ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಶಿಧ್ರೀರಪ್ಪಸವರು flat rate ಹಾಕಿ ಎಕರೆಗೆ ಇಷ್ಟು ಎಂದು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿ ಎಕರೆಗಳಷ್ಟು ಬಿಡೆ, ಬಿಟ್ಟು ಸರಾಸರಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆ? ಹಿಡುವಳಿ ಜಮಿನಿನಲ್ಲಿ ಕಾಫಿ ಬೆಳೆ ಪ್ರದೇಶದ ಭಾಗವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಎಂದೆಲ್ಲ ವಾದ ಇದೆ. ಸಮಿತಿಯ ಈ ಬಗ್ಗೆ

ಯೇಂಜಿನಿ ವರದಿ ಮಾಡಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಮಹಿಮಂದಿರ ಇವರು ವರದಿಯ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸಭೆಯ ಮುಂದಿಡುವುದು ಅಗತ್ಯ ಎಂದರು. ಆ ನಂತರ ಜರ್ನಲ್‌ಯು ಎಂ.ಎಂ. ಗಣಿತ ರ ಸಭೆಗೆ ಮುಂದಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಎಂ.ಎಂ.ಗಣಿತ ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಅಧಿಕೆಣಿಸದಲ್ಲಿ ಗೃಹ ಮುತ್ತು ಕ್ಷಮ್ಮ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದೇಶ್ವರಪ್ಪರು ಆದಾರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಯಾಗು ಲೆಪಿ ಪದ್ಧತಿ ಕುರಿತೆ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸರ್ಪ್ಲೈಸ್ ಮೋಲ್ಡ್‌ರ್‌ಗಳಿಂದ ದವಸ ಸಂಗ್ರಹ ಯಾಗೂ ದಿ ಕಂಟ್‌ಮೋಲ್‌ ವಿಷಯವೂ ಸೇರಿದಾಗೆ ಮಂಡಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮಾದಯ್ಯ (ಸಂಜನಗೂಡು) ಅವರು ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಯಾಗು ತಾಲಪಿಕಮಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುತ್ತೇ, ಗಣಾಳಂಡ ಸುಗ್ಗಿಯ ಅಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಆಡಕವಾಗಿರುವ ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್‌ಮೆಂಟ್ ರೀತಿ ಸೇತಿಯೇ ಉತ್ತಮವನಿಸುತ್ತಬೇಕೆ, ಕ್ರಾಸ್‌ಟಿಯಾವೆನಿಸುತ್ತಬೇಕೆ. ರೈತರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯದಾದ್ದು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗಣಾಳಂಡ ಸುಗ್ಗಿಯ ಅಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ತೊಂದರೆ ಎಂದರೆ ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಅಸ್‌ಸ್ ಮಾಡದೆ, ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್‌ಮೆಂಟ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಂಭಾಧದಲ್ಲಿ ರೈತ ಅನೇಕ ವಿಧದ ತೊಂದರೆಗೆ ಆಡಾಗುತ್ತಿದ್ದು. ಈ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ನಿರಾರಿಸಬೇಕು. ಸರ್ಪ್ಲೈಸ್ ಹೋಲ್‌ರ್‌ಗಳು ನೇರವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಿ ದಿಪ್ಪೋಗಳಿಗೆ ಧಾನ್ಯ ಕೊಡುಹಂತ ಮಾಡಿ, ಬೆಲೀಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರವು ವಣದ ಮುಗ್ಗಿಗೆ ಸಿಲುಕಂತೆ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಉಳಿದ ಧಾನ್ಯವನ್ನು ರೈತ ತನ್ನ ಇಟ್ಟಿಯಂತೆ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದರೆ ಅವನಿಗೂ ತ್ವರ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ, ಎಂದರು. ಈ ಹೆಸ್ತಿಗೆ ಗೃಹ ಸಚಿವರ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆ ಹಾಗೂ ಮಾದಯ್ಯನು ತಿಂಡುಪಡಿ ಸೂಚನೆ ಸುರಿತಿತೆ ಚಿತ್ತದುಗಳಿಂದ ಶ್ರೀ ಮುಖ್ಯ ಗೋವಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವರು ಕ್ರಿಯಾಲೋಪವೆತ್ತಿದಾಗ, ಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷರು ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆ ತಿಂಡುಪಡಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸಮುಂದಿಸಿದರು. ಟ. ಸರ್ವಿಷ್ಯರದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್ಯೇಯಂಗಾರ್ ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ ಮುಕ್ಕಾರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವ ನೀರುಗಳ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಿಂದು ಕೆಲವರು ಕಾರಣ ಕಾರಣ ಇಂದ್ರಾಜಿತ ಜಾತಿ ಸಾಗಾರಾಜಿಯಿ ಕ್ಷಾತ್ರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಕರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಾರ ಧಾನ್ಯ ಬೆಳೆಯತಕ್ಷಂಥ ವಿಶ್ರೇಣ್ ಕ್ಷಾತ್ರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಎಕರೆಗಳು. ಈಗಿರುವ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಶಂ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೆಳದು ಅವಾರ ಧಾನ್ಯ ಒದಗಿಸಬೆಂದು ಸಗೆಗೆಂದ ಏಷಯು. ಜಮೀನಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಕಟ್ಟಬಿಗೆ ನಿಂತಿರುವಾಗಲೇ ಬೆಳೆ ಆಂದಾಜು ಮಾಡುವುದು ಅವೃತ್ಯಾಧಿಕ. ಸರ್ಪ್ಲೈಸ್ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಆಷ್ಟೆ. ಜಮೀನುದಾರರ್ನಿಗೆ ಅಗ್ರಜಾದ ದವಸ ಮತ್ತು ಬೆಳೆದ ದವಸ ಇರುವರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಉಳಿಯುವ ಪ್ರತಾಸವೇ ಸರ್ಪ್ಲೈಸ್ ಎಂಧುವಿರುವಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯ ನಿಗದಿ ಸಂಭಾಧದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಲೋಹದೊಂಡಗಳು ಡಣಿಕೆವ ಸಂಭಾಧವಿದೆ. ಧಾನ್ಯದ ಮೊತ್ತದ ಸರೂಪರಿ

ಕೊಡಬೇಕೆಂಬಲ್ಲಿ, ಇಂಥಣ್ಣು ಭಾಗವನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟೇ ಕೊಡಬೇಕು ಎಂಬ ತತ್ವ ಅಚರಿಸಿದರೆ, ಅಂದಾಗಿನ ಮೇಲೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡುವುದಾದರೆ, ಸರಿಯಾದ ಮೊತ್ತ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ರೈತರು ಆಗೇ ಗೋಳಿ ಹೊಯಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹಿಗಿನ ಸರ್ವಪ್ರಸ್ತುತಿ ಅನ್ನ ಸರಿಯಾಗಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ಒಟ್ಟು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಉತ್ತರ ಲಕ್ಷ್ಯ ಜಮಿನಿನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಇಂತಹ ಲಕ್ಷ್ಯ ಎಕರೆಗಳು ಇದು ಎಕರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಸೇರಿವೆ. ಅಂದರೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ. ೬೦ ರಘ್ಯು ಜನ ಒಟ್ಟು ವಿಸ್ತೀರ್ಣದಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಭಾಗ ಜಮಿನುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥಣ್ಣು ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ 'ಲೈವಿ' ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದರೆ ಇ ಎಕರೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಜಮಿನುಳ್ಳ ಹಿಡುವಳಿದಾರನಿಗೆ ವಿನಾಯಿತ ಕೊಡಬೇಕು. ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಒಂದು ಮುಖ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯವೆಂದರೆ ಖಿಜಿತವಾಗಿ ಒಬ್ಬ ರೈತ ಎಷ್ಟು ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಅವನ ಜಮಿನಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ಮೇಲೆ ದಾಮಾಡು ಮೇಲೆ ಹಂಚಿ ಲೇವಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಇ ಎಕರೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವವರನ್ನು ಒಟ್ಟು, ಸರ್ಕಾರ ಬೇಕಾದ ದವಸ ವಸೂಲು ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಇದೆಲ್ಲ ತರೀ ಜಮಿನಿನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಷಯ. ಈಗಿರುವ ಪದ್ಧತಿ ಬಿಟ್ಟು ದಿ - ಕಂಟೋಲ್ ಮಾಡಿ buffer stock ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವವನಿಗೆ ಏನು ಬೇಲೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನಿಸಿ, ಎಂದು ಅಂತಿ ಅಂಶ ಸಹಿತವಾದ ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ನುಡಿದರು. ಸಾಗರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಗೋವಾಲಗೌಡರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಅಹಾರ ಧಾನ್ಯದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ಕಡಿಮೆ ಆಗುತ್ತಿದೆ. ಹಂಡ ಆಕರ್ಷಣೆಯಿಂದ, ರಾಗಿ, ಜೋಳ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಬದಲು ಹಿಟ್ಟನೇರಳೆ, ಆಲೂಗೆಜ್, ನೆಲಗಡಲೆ, ಮುಂತಾದ ಅರ್ಥಿಕ ಬೆಳೆಗಳನ್ನು ಅಧಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಯಥೋಚಿ ಇಲ್ಲಿ, ಇನ್ನು ಮುಖ್ಯ ನಾಗರಿಕಲ್ಲಾದ್ದು, ನೂರಾರು ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ತಿನ್ನತಕ್ಕಂಥ ಜನರಿಯವಾಗ, ದವಸವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಿಲ್ಲ, ಕಂಟೋಲ್ ನಲ್ಲಿ ದವಸ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೋಲೀಸರು ಮನೆಗಳಿಗೆ ನುಗ್ಗಿ ರೈತರು ತಿನ್ನಲು ಬೆಳೆದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇಲ್ಲಾ, ಕಿಂತುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬೇರೆ ಬೆಲ್ಲಿದ್ದೇ ಹೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಭಯಾನಕ ಕಾಗು ತಿಂಗಳ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಬಹುತ್ತಿದೆಯೇ ವಿನಾ ಪರಿಹಾರ ಮಾರ್ಗ ಕಂಡುಹಿಡಿಲ್ಲ. ಕಂಟೋಲ್ ಇರಬಹುದಾದರೂ ಚೊತ್ತಗೆ ಯೋಜನಾಬಧಿ ಅರ್ಥಿಕ ದೃಷ್ಟಿ (planned economy) ಆಗತ್ತವಿದೆ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಡೆಕ್ಕುಮಗಳಾರು ಕ್ಷೇತ್ರದ, ಶ್ರೀಮತಿ ಬಿ.ಎಲ್. ಮಂಜುಮ್ಮೆ ಆವರು: ಮಲ್ಲನಾದಿನೆ ರೈತರು ಬರಿಯ ಬ್ಕುಮ್ಸೆ ಬೆಳೆಯುವ ಕಾರಣ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಭಕ್ತ ಮಲ್ಲನಾದಿನೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಆ ರೈತರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ತೆಲಿದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಏದು ವರ್ಷಗಳ ಸರಾಸರಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಶೇ. ೨೫

ಭಾಗ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ವಸೂಲಿಗೆ ಹೋಗುವಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ವರ್ಗ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಅದರೆ ಇವರಲ್ಲಿಗೆ ರೈತರು ಹೋಗಬೇಕಿದೆ. ಇದರಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ೫೦೦ ಪಲ್ಲ ಒತ್ತುವನ್ನು ಸಹಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡತಕ್ಕ ರೈತನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಗುಮಾಸ್ತ ಸೇರಿನಿಂದ ಹೊಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ ಅನೇಕರಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ವ್ಯಾಪಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರು ಒಪಳ ಮುಗ್ಡರು. ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಹಾರ ಒದಗಿಸುವ ರೈತನಿಗೆ, ಅನುಕೂಲವಾಗಲು ಕಂಟೋಲ್ ಹೋಗಲೇಬೇಕು, ಎಂದು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಟಿ. ಹನುಮಯ್ಯ (ಹರಿಯಾರು ಕ್ಕೇತ್ರ) ಅವರು ಮಾತ್ರಾದುತ್ತ, ಪ್ರಾರ್ಥೋ ಫೌಂಡೇಷನ್‌ನಾಗು ಮಾಡಿರುವ ಪರಾದಿನಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಮೆ ದೇಶಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವವರು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರೈತರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ, ವ್ಯವಸಾಯಿದ ಬಗಿಯನ್ನು ಅವರೊಡನೆ ಕೆಲಸಮಾಡಿ ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ತರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಡು ಹಿಡಿದು ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖೆಯವರೂ ಕೂಡ ರೈತರೊಳನೆ ಬೆರೆತು ಕೆಲಸಮಾಡಿ ಹೆಚ್ಚು ಬೆಳೆಯವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಬರಿ ಗೊಬ್ಬರ, ಗುಳ ಮಾರಾಟ ಮಾಡುವ ಇಲಾಖೆ ಆದಾಗಿರದು. ರೈತ ಬೆಳೆಯತಕ್ಕ ಚರಕಕ್ಕೆ, ಮಿಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ತಯಾರಿಸಿ ಬೆಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲು, ಕೂಲಿ, ಬಂಡವಾಳದ ಮೇಲೆ ಲಾಭ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಗಮನಿಸಿ ದರ ನಿಗದಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಬೆಲೆ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಕು. ರೈತ ಒಂದು ಎಕರೆಗೆ ಬೆಳೆವ ಘಸಲು, ಕೂಡುವ ಕೂಲಿ, ಅವನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿ ದವಸದ ದರ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಬೇಕು. ಹಗಿಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟೇನ್ನೂ ಕೊಡಿ ಎಂದರೆ ಸರಿ ಆಗದು. ವ್ಯವಸಾಯ ಕೂಲಿಗಾರರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಬೇಕು. ರೈತರಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕನ ಯಾವ ಸಾಲದ ಸೊಲಭ್ಯೂ ಮಾಡುವೆ, ಅನುಕೂಲ ಮಾಡುವೆ, ದವಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಸೂಲು ಮಾಡಿ ಮಿಕ್ಕವರಿಗೆ ವಂಚಿಸೇಕಿಂದರೆ ಅನ್ಯಾಯವನಿಸುತ್ತದೆ. ಭೂಕಂಡಾಯಕ್ಕೆ ಹಣದ ರೂಪದ ಬದಲು, ಕಾಳಿನ್ನ ವಸೂಲು ಮಾಡಿದರೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಚಿಂತಾಮಣಿ ಕ್ಕೇತ್ತದ ಶ್ರೀ ಎಂ.ಸಿ. ಅಂಜನೇಯರೆಡ್ಡಿಯವರು, ಕಂಟೋಲ್ ಪದ್ಧತಿ ಕೇವಲ ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆಯೇ ವಿನಾ ರೈತರಿಗಲು. ದಳ್ಳಿಗಾಡಿನ ದಿಪ್ಪೋಗಳಿಗೆ ಜ-೬ ಮೈಲಿ ದೂರದ ತನ್ನ ಗ್ರಾಮದಿಂದ ಕೃಷಿ ಕೂಲಿಯವ ಬಂದು ದಿವಸವೆಲ್ಲಾ ಕುಲಿತು, ಕಾದು ಧಾನ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿದೆ ಮಾಪಟ್ಟು ಬಂದರೆ ಉಪ್ಪೊತ್ತನ ಕೂಲಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಕಂಟೋಲ್ ಪದ್ಧತಿಗಾಗಿ, ನಮ್ಮ ರೈತರ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಣದಿಂದ ಪರದೇಶದಿಂದ ಆಹಾರಧಾನ್ಯ ತಂದು ಪಟ್ಟಣಗಳ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೆ ಹಂಚುವುದು ಹಣದ ದುರ್ವಿನಿಯೋಗವೆ. ಈ ಕಂಟೋಲ್ ಮುಂದುವರಿದಷ್ಟು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದವಸ ಹೆಚ್ಚಲು ಆವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಕಷ್ಟದ ಅನುಭವಗಳಿಂದ ಸಾಕಾಗಿ, ತನಗೆಷ್ಟು ಬೇಕೋ ಅಷ್ಟು ಬೆಳೆದು, ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬೆಳೆದರೆ

ಲಾಭವೂ ಇಲ್ಲ, ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹಿಂಸೆ ಎಂಬ ಮನೋಧರ್ಮ ರೈತರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ರಾಗಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ಆತ್ಮವಿದ್ಘಷ್ಟು ಬೆಳೆದು ನಂತರ ಲಾಭಕರೂದ ಕಡಲೇಕಾಯಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸರ್ಕಾರದ ಸಹಾಯ ರೈತರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಸಿಗದೆ ಕಷ್ಟಪ್ರಯೋಗಿಗೆಡ್ಡಾರೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ತಿರುಗಿದರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಸಾಮಾರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬಡ್ಡಕ್ಕಾಟ್ಟು ಸಾಲ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರೈತ ನಿಟ್ಟಿಸಿರು ಬಿಟ್ಟರೆ ಯಾರಿಗೂ ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲ. ರೈತರಲ್ಲಿಗೇ ಬಂದು ಸೂಕ್ತ ಧಾರಣೆ ನೀಡಿ ಕೊಂಡು ನ್ಯಾಯಚೆಲೆ ಅಂಗಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾರಬೇಕು, ಎಂದರು. ಕುಣಿಗಲ್ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಮೂಡಲಗಿರಿಗಾಡರು ಮಾತನಾಡುತ್ತೇ ಕೇವಲ ಬಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಆಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಆಯಾರ ಬೆಳೆದುಕೊಂಡು ಯಾರು ೨೦-೨೧ ಸೇರು ಹೆಚ್ಚು ದವಸವಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರೋ ಅಂಥ ಬಡ್ಡರೈತರಿಂದ ದವಸ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿದೆಯೇ ವಿನಾ ನಿಜವಾದ ಸರ್ಕಾರ್ ಹೋಲ್ಡರ್‌ಗಳಿಂದಲ್ಲ. ಅದ್ದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಸರ್ಕಾರ್ ಹೋಲ್ಡರುಗಳಿಂದ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ದಿ- ಕಂಟ್ರೋಲ್ ತಕ್ಷಣ ಮಾಡಲು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದರು. ಬಸವನಗುಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಐ.ಆರ್. ರಾಮಯ್ಯ ಅವರು ಡಿ- ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಮಾಡಿದರೆ ಧಾರಣೆವಾಸಿಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಂಟ್ರೋಲ್ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವರು ರೈತಾಪಿ ವರ್ಗದವರು; ಇರಬೇಕು ಎನ್ನುವರು ಧಾನ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡು ತಿನ್ನತಕ್ಕವರು. ಆದರಿಂದ ಸರ್ವರ ಹಿತದ್ವಿಷಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರ ತೇವಾನಿಸಬೇಕು ಎಂದರು. ಬೆಂಗಳೂರು ದಕ್ಕಣ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಟಿ. ಕಂಪರಾಜ್ ಅವರು ‘ಲೀವಿ’ ಎಂಬುದು ಬೆಳೆಯುವ ರೈತನು ಉದಾರ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟಿಗಿಲ್ಲದೆ ನರಳುವರವಿಗಾಗಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಬಂದು ತುತ್ತಿ ಆಯಾರವೆನ್ನಬಿಹುದು. ಇಂಥಾದ್ದನ್ನು ಯಾವೊಬ್ಬ ರೈತನೂ ಸುಗ್ರಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದವರು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದರೆ, ಅನ್ನ ಭಾಗದ ಹೋಟಾವನ್ನು ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿಯಲಾರ. ಆತನ ದೇವರ ಭಾಗ ಮತ್ತು ಅವನಿಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯವರು ಏಸೇಸು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಅವನು ಕೊಡುವ ಆ ಭಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದುದಂತ್ತು ನಿಗದಿ ಮಾಡಿ ಕೇಳಿದರೆ ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿಯ. ಮುಟ್ಟಿವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ್ ಹೋಲ್ಡರ್‌ಗಳಿಗೆ ಕಿರುಕುಳ ತಪ್ಪಿಸಬೇಕು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುವ ದವಸವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ ತೊಂದರೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆವರ ಕ್ಯಾಕೆಳಗಿರುವ ವಾರ ಮತ್ತು ಗುತ್ತಿಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರಿಗೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆಂತಾಗಿ ಏಕರೆಗಿಷ್ಟೆಯ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಲೀವಿ ಒಳಿತು, ಎಂದರು. ಗೃಹ - ಕ್ಯಾಟ್ ಸಡೆವ ಶ್ರೀ ಎಚ್. ಸಿದ್ದಪ್ರೀರಪ್ಪನವರು, ಚೆಚ್ಚೆಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಮುಕ್ತಾಯವಿದುತ್ತಾವುವು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಆದು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ

ಮಂತ್ರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಂದು ಪ್ರಯತ್ನ ಬಿಟ್ಟೆಲ್ಲ. ಕಂಟ್‌ಮೈಲ್ ಕೆರುಕುಳದಿಂದ ರೈತರು ಮುಕ್ಕಿನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಂತಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟೆಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚು ಅವಾರ ಬೆಳೆಯಿರಿ ಯೋಜನೆ ಅನ್ನಯ ದೊಡ್ಡ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು, ಮೈನರ್ ಕೆರೆಗಳ ರಿಪೇರಿ ಇತ್ತೂದಿ ಸಾರೋದಾರ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಖಿಚ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದ್ದಲ್ಲ ಅವಾರ ದವಸ ಬೆಳೆಯವ ರೈತರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಗಿದ್ದರೆ, ಅವಕ್ಕೆ ಧಾರಣ ಹೆಚ್ಚು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. *Huge price disparity between money crop and food drop* ಎಂಬ ಪ್ರಬಲ ಕಾರಣವನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಕಂಟ್‌ಮೈಲ್‌ಲೂ ದೇಸೆಯಿಂದ ರೈತ ನೊಂದು ಬೇಸರ್‌ನೊಂದು ಸ್ವರ್ತತ ಆಗ್ನೇಯದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನೆ? ಎಂಬ ಅನುಮಾನವನ್ನು ಅಂತಿಗಳಿಂದ ಉಂಟಿಸಬಹುದು. ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸರ್ಕಾರ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು; ಪರಿಹಾರ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಾಗುವುದು. ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಧಾರಣೆ ಜೆನ್‌ನ್ಯಾಗಿದ್ದು, ಅಕ್ಷಾತ್ ಒಂದು ವರ್ಷ ಬೆಲೆ ಕುಸಿದು ಕಷ್ಟ ಬಂದರೂ ನಮ್ಮ ರೈತರಿಗೆ ತಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಯೋಚಿಸುವ ಕಾಲ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕಂಟ್‌ಮೈಲನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಸುವ ಇಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲ. ದವಸ ಲೇಖಿರಣೆ ಆಗ್ನೇಯಿರುವ ಕಾರಣ ಯಾರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಧಾನ್ಯವಿದೆಯೋ ಆವರಿಂದ ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಣ್ಣ ರೈತರಿಗೆ ಕೆರುಕುಳ ಕೊಡಬೇದಿ ಎಂಬ ಅರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಾರಣ, ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಒಪ್ಪಬಹುದಿಸುತ್ತದೆ, ಎಂದು ಪರಿಹಾರಾತ್ಮಕ ಸಮೂತ್ಯಯನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಸಫಾಧಕ್ಕರು, ತಿದ್ದುಪಡಿಗೊಂಡ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಸ್ಥಿರಿಸಿದ್ದು ಹೇಗೆಬೇ:

"That the food situation and the levy system be taken into consideration and the system of procuring from surplus holders with the ultimate aim of Complete decontrol be adopted"

ಮಂಭನ: ಈ ಮೇಲಿನ ಜರ್ಣಾಯಲ್ಲಿ, ರೈತರೊಡನೆಯ ಸಂಬಂಧದ ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಅಧಾರದ ಮೇಲೆ, ಬೌದ್ಧಿಕ ವಾಗಗಳನ್ನೇ ಮುಂದು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಭಕ್ತಿಭಾವ ಚಿಕಿತ್ಸಿಸಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ರೈತರಿಗೆ ಹಿತ ಒಯ್ಯಬುವ, ತೊಂದರೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವ ಅಂತರಾಗಬ ಬಿಲಜ್‌ಗಳನ್ನು ನಿರ್ಧಿಃತವಾಗಿ ಶಾಸಕರು ಮಂತ್ರಿಗಳು. ರೈತರೊಡನೆ ಕ್ಷೇತ್ರಾಂವರ್ಕದ ಕಾರಣ ಅವರ ಒಳಗನ ದ್ವಾರಾ ದುಮ್ಮಾನಗಳು ಮೂರಷ ಪ್ರತಿಧಿಸಿನಯ ಪ್ರತೀಕಾರಿಗಿರುವುದನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಅಳ್ಳಾಗಳಿಗೆ ತೋರಿಕೆಯ ವಿಧೇಯತನ ತೋರಿಯಾದನ್ನು ಶಾಸಕರು ವರ್ಕೇಸಿದ್ದಾರಿ: ದವಸಫಾನ್ ಬೆಳೆಯವಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಇಟ್ಟಾಗಳನ್ನು ಬೇಕು ಬೇಡಗಳನ್ನು

ಅಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದಾರೆ. ಎಲ್ಲಾ ರೈತರೂ, ಸದ್ವಾ ಹೊರ ಮೇರವರಿಗೆ, ಸಭೆಗಳ ಮೂಲಕವೇ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಚಲುವಲಿ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿಗದಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ, ತಮ್ಮ ದ್ಯುನಾದಿನ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯ ಸಂಭಬಂದಲ್ಲಿ, ತೋರಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಶಾಸಕರ ಮಾತ್ರಾಗಳಿಂದ ವಿದಿತ. ಈ ಸಂಭಬಂಡವುಗಿ ಲೇವಿ ಪದ್ಧತಿ, ಪ್ರೌಕ್ಷೂರ್ಮೆಂಟ್, ಆರ್ಥಿಕ್ ಮೆಂಟ್, ಡಿ - ಕಂಟ್ಲೋಲ್, ಸಫ್ರೆನ್ಸ್ ಹೊಲ್ಡ್ರಾಗಳಿಂದ ವಸೂಲಾತಿ ಇತ್ತೂದಿ ಉರಿತಂತೆ, ವಿಶ್ವೇಷನೆರ್ಮನ್ಸ್ ಅಂತಿ ಅಂಶಗಳ ಘಾಗು ರೈತರ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ ಆಧಾರಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಆಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಲಹೆಗಳ ಸಹಿತ ಶಾಸಕರು ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದರ ಫಲಪ್ರತಿ ಎಂದರೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸರ್ವಿಕರ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಬಗ್ಗೆ ತಮ್ಮ ಲೋಪಗಳನ್ನು ಒಸ್ಪ್ರೇಕೆಂಡು ಪರಿಹಾರ ದೊರಕೆಸುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಮ್ಮತಿ ಸೂಚಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಪರಾಗಿ, ಶಾಸಕ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳು ಸರ್ಕಾರದ ಆಂಗಳದಲ್ಲಿಯೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ದನಿಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಕೆಲವು ಸದಸ್ಯರು ರೈತರ ಪರಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಒಳಳು ತೋರಿದ್ದರೂ, ಬಹು ಪಾಲು ಶಾಸಕರು ರೈತರ ಹಿತದತ್ತ ಕಾಳಜಿಯತ್ತ ಆಧಿಪ್ರಾಯ, ಕಲಹೆಗಳನ್ನು ಮಂಡಿಸಿರುವುದಂತು ಸ್ವಷ್ಟ. ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯ ಬಗೆಯು ಅದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ ಉಗಿದೆ. ಹಾಗೋಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಾ ಶಾಸಕರ ಒಳಪನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಸಂಖೆಯಂತೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ರೈತರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಾಧಿಕಿಂದ ಒಂದು ಕಿರುಹಳದಿಯ ನಿಷಯಿಸುತ್ತಾ ಇಲ್ಲಿ ಘೃತವಾಗಿದೆ.

ವಿವಿಧ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ರೈತ ಚಲುವಳಿ, ರೈತ ನಿಯೋಗಗಳು ಮತ್ತು ವಿಭಾಗಾಂಶಭಾ ಒಬ್ಬೆಗಳು

ರೋಜ್‌ಎ ರ ಮಾರ್ಕೆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂತಾಮಣಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮಾರಪಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಗ್ರಾಮದ ರೈತರು ಕಿಸಾನ್‌ಸಭಾದ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸಿದರು. ಅದಕ್ಕಾಗ್ಗೆ ಅವರಸ್ತು ಬಂಧಿಸಿ ಕಾನೂನುಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಱಲ್.ಎ.ರೋಜ್‌ಎ ರ ವಿಭಾಗಾಂಶಭಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಬೆಂತಾ ನಡೆಯಿತು.*೧೯ ಶ್ರೀ ಕ.ಎಸ್. ವಾಜನ್ ಅವರು ಈ ಹುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿ; ರೈತರು ತಮ್ಮ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ ಹಕ್ಕೆನಿಂದ ಆದರೆ ಕಿಸಾನ್‌ ಸಭಾದ ಮೂಲಕ ಚಟುವಟಿಕೆ ನಡೆಸಿದರೆಂಬ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಅವರ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮ ಕ್ಷೇಗೊಂಡಿದ್ದಾರಲ್ಲವೇ? ಸ್ಥಳೀಯ ಜಮಾನುದಾರರು ಅಲ್ಲಿನ ಅಧಿಕಾರಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ತಪ್ಪು ಮಾಡಿತ್ತಿ ನಿಷಿರುವ ಕಾರಣ ಇದೆಲ್ಲ ಸಂಘಟಿಸಿದೆ. ಸರ್ಕಾರ ಇದನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕು, ಎಂದರು. ಗೃಹಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಸಿದ್ದ್ವೀರಘ್ರಾ ಅವರು: ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿಷಯ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಲು ದಾವ ಮಾಡಿದ ಎಂಬ ವಿಷಯ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆನೂ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು.

*೧೯. ವಿಭಾಗಾಂಶಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ಸಂಪುಟ IX(ರೋಜ್‌ಎ ರೋಜ್‌ಎ), ಪು. ೧೫೨

ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾದ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯು ಗಣಿತ ನಂತರ ಹೆಚ್ಚು ತೀವ್ರಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದುದರ ಬಗ್ಗೆ ಮೇಲೆನ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಯೇ ಒಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಳಿಯ ಮಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕುಲೆಟ್ಟಿಸುವುದರ ವಿರುದ್ಧ ಕಿಸಾನ್ ಸಭೆಯು ಗಣಿತ ರೈತ ಜಾತಾಗಳನ್ನು ಏರ್ಡಿಸಿತು. ಮನೆ ಮಾರು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ರೈತ ಗೇಣೆ ಒಕ್ಕುಲುಗಳಿಗೆ ಅದು ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿತು. ರೈತ ನಾಯಕ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಶೇಟ್ಟರ ಮುಂದಾಳತ್ತದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯಿಂದಾಗಿ, ಪ್ರಾಲೀಸರು ಹಾಗು ಗೂಂಡಾಗಳಿಂದ ಆವರು ಹಿಂಸೆಗೊಂಡಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಆಧಿನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರ್ಕಾರ ಕೊನೆಗೆ ಟೆನಿಸಿ ಕಾಯಿದೆಯನ್ನು ತಂದದ್ದು ರೈತ ಚಳುವಳಿಗೆ ಗೆಲುವೆನಿಸಿತ್ತು.

ಗಣಿತ ರ ವೇಳಿಗೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೀ ಯಾಲದಾಳು ಟಿ. ಆಪ್ಯಯ್ಯ, ಮೊಣಿಯ್ಯ, ಕಾವೇರಿಯಪ್ಪ, ಕುಟುಂಬ ಮುಂತಾದವರು ರೈತರನ್ನು ಸಂಘಟಿಸಿ ಕಿಸಾನ್ ಸಭೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಗು ಜಲ್ಲಾ ರೈತ ಸಂಘವನ್ನು^{*} ಕಟ್ಟಿದರು. ಉಳುಮೆಗೆ ಹೊರಿದ್ದ ಭೂಮಾಲೀಕರ ಶೋಷಣೆಗೆದುರಾಗಿ ರೈತಮೋರಾಟ ನಡೆದು ವಾರಗಾರ ರೈತ ಮಹಡೆ ಎಂಬ ಟೆನಿಸಿ ಕಾಯಿದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ದತ್ತಕಗಳಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ನೆಲೆ ಹೊಂದಿದ್ದ ವಾರಗಾರರನ್ನು ಆಧಾರತ್ತ ಗೇಣಿದಾರರನ್ನು ಜೀತದವರೆಂದು ಬರೆಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಮೇರೆಯಲು ಈ ಭೂಮಾಲೀಕರು ಯತ್ನಿಸಿದರು. ಕೊಡಗಿನ ರೈತರ ತೀವ್ರಗೊಂಡ ಹೋರಾಟದ ಕಾರಣ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.^{**} ಗಣಿ

ಗಣಿ ರ ಮಾರ್ಕ ಗಡ ರ ವಿಧಾನ ಸಭಾಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೆಯ ನೀರು ಒದಗಿರುವ ಸಂದರ್ಭವಾಗಿ ಜಮೀನು ಕಂಡಾಯ ಮತ್ತು ನೀರು ಸರದಿ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಫಿ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಚಟ್ಟೆ ನಡೆದಿದೆ. ಮಳವಳ್ಳಿ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎ. ನಾಗರಾಜಮೂರಿಯವರು ಖೋತ್ತಾ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತ ಮಳವಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಣಾಗಿ ಹೋಗಿರುವ ನಾಲೆ, ಬದವರ ಜಮೀನಗಳನ್ನು ಗಂ-ಗಂ ವರ್ಷಣಗಳಿಂದ ಅಕ್ಕೆಪ್ಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಾಲೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ನೀರು ಬಿಡದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ, ತಾಲ್ಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಇ ಸಾವಿರ ಎಕರೆಗೆ ನೀರು ಕೊಡದೆ ಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಕಂಡಾಯ ಬಾಕಿಗೆ ಬಡ್ಡಿ ಹಾಕಿ ಜವಿಳನು ಹರಾಜಾಗುವಾಗ ರೈತರು ಕಂಗಾಲಾಗುತ್ತಾರೆಯೇ ವಿನಾ, ಆಯಾ ಸಾಲಿಸಲ್ಲಿ ನೀರು ಬಂದಿಲ್ಲ ರೆಮಿಷನ್ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳುವಪಕ್ಷ ನಮ್ಮ ರೈತರು ವಿಧಾನಕರಾಗಿಲ್ಲದ ಕಾರಣ ತೊಂದರೆಗೋಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಕಂಡಾಯ ಮಂತ್ರಿಗಳಾದ, ಶ್ರೀ ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜ್ಞಪನವರು ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೇಂಪದಿಂದ ಮಳ ಬರದೆ ನಾಲೆಗೆ ನೀರು ಬಿಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಹೇಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೀರು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲಪ್ಪೋ ಡಾ.|| ತಂಬಂಡ ವಿಜಯ ಪ್ರಜಾಂತ್ರ., (ಗಣಿ), ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು, ಆದೇ, ಪ್ರ.ಆ

ಬೆಳೆ ಆಗಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲೆಲು ಸಲ್ಲಬೇಕಾದ ರಿಯಾಯಿತಿ ನೀಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿದರು. ಹೊಮರಾಜನಾಗರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಶ್ರೀ ಯು.ಎಂ. ಮಾದಘ್ನಿಪರು ಅಭಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತರಿ ಮತ್ತು ಶಿಷ್ಟ ಕಂದಾಯದ ರೆಮಿಷನ್‌ಗಾಗಿ ಹಲವಾರು ಬಾರಿ ರೈತರು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮನವಿ ಸಲ್ಲಿಸಿದರೂ ಫಲ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ರೈತರು ತಮ್ಮ ಚರಸ್ಪತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾರಿ ಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಬಂದಿದೆ. ಜಮಾಬಂದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಪವಣೆ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿ ತೊಂದರೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ, ಎಂದೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ತಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬುದಾಗಿ ಸಚಿವರು ಹೇಳಿದರು.

ರೋಜರ್ ಹಾರ್ಟ್ ಏಳರ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕೆವುಗಳೂರಿನ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಪುಟ್ಟಾಂಕುಮಾರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಪುರಿಗಳ ಹಾವಳಿಯ ಕಾರಣ ಬಂದೂಕಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಕಷ್ಟ. ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಕೊಡಲೂ ಗೇಣೆದಾರರಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಕೆನಿಷ್ಟೆ ಭೂ ಪರಿಮಿತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ ನೀಡಬೇಕೆಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಕಂದಾಯ ಜಾಸ್ತಿ ಹೊಡುವವರಲ್ಲವೆಂದು ಅನೇಕ ಗೇಣೆದಾರರಿಗೆ ಬಂದೂಕು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಕೊಡದೆ ತೊಂದರೆ ಆಗಿದೆ. ನಿಷ್ಣಾರಣ ಕರುಹು ಕೊಟ್ಟಿ ಬಂದೂಪುಗಳನ್ನು ಅವರಿಂದ ಅಮಾನತ್ತು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ, ಎಂದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಬಿ.ಎನ್. ಬೋರ್ಗ್‌ಡರು ಮಾತನಾಡಿ, ಕಾಡುಮೃಗಗಳ ಬೆಳೆಯ ಸುಮಾರು ಕಾಲುಭಾಗದಷ್ಟನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡುವ ಕಾರಣ ಬೆಳೆ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಉಚಿತ ಬಂದೂಕು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಕೃಷ್ಣ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಶಿಥ್ವೀರಪ್ಪನವರು ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಾ ಟೆಡ್ಡೆ ಜನ ಗೇಣೆದಾರರಿಗೆ ಬಂದೂಕು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಬಗ್ಗೆ, ಅದೂ ಲಿಬರಲ್ ಆಗಿ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ, ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಮಲ್ಲವನ್ನು ಮನ್ನಾ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ ಎಂದರು. ಇದೆಲ್ಲ ಗೇಣೆದಾರರ ಕುರಿತ ಶಾಸಕರ ಹಾಗು ಸಚಿವರ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.*ಗಳಿಂ

ರೋಳ ಹಾರ್ಟ್ ಏಳರ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ** ಬರಹಿಸಿತ ಕೋಲಾರ ಪ್ರಮೇಶದ ರೈತರಿಂದ ಕಂದಾಯ ಪಸೂಲಾತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ತರಿ ಹಾಗೂ ಬಾಗಾಯಿತು ಜಮೀನುಗಳ ಮೇಲನ ಕಂದಾಯ ಮಾಖಿಗೆ (ಒಂದಿನ ವರ್ಷದ್ದು) ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಪ್ರಾಧಿಕಸಲು ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಿಂದ ರೈತ ನಿಯೋಗವು ಬಂದಿದೆಯೆ ಎಂದು ಶಿಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀ ಎಂ. ಮುನಿಯಾಷ್ಟ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರು. ಕಂದಾಯ ಸಚಿವ ಕಡಿದಾಳ್ ಮಂಜಪನವರು ಪ್ರತಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನಿಂದ ನಿಯೋಗ ಬಂದಿಲ್ಲ, ಕಂದಾಯದ ವಿಧಾನ ಸಭಾನದವರ್ತಕಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣ IX ರೋಜರ್ ಮತ್ತು ಏಳ.ಎ.ರೋಜರ್, ಪ್ರ. ಒಗ್ಗ ಮತ್ತು ರೋಜರ್.

*. ವಿಧಾನಸಭಾ ನದವಳಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ X ಭಾಗ III (ರೆ.ಎ.ಶಿಲ), ಪ್ರ. ಗ್ರಂಟ.

ಜುಂಬಂ ಪರ್ಸಾಲಿ ಕುರಿತು ಆವರಾರೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದರು. ಇದು ರೈತರು ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಾಣ್ಯ ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ಮೌನಮಾಗಿ ನೋವೆ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತೇ ಕಾರದೆ, ಕ್ಷೇತ್ರ ಶಾಸಕರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿ ಅವನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಸಂಘಟನೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನನುಸರಿಸಿ ಕೆಲವು ತಾಲ್ಲೂಕಿನವರಾದರೂ ತಮ್ಮ ಕರ್ಷಣಿಪೂರ್ವಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಬಿಧ್ಯಾತ್ಮಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲು ಮುಂದಾಗಿ ನಿಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ವ್ಯಾಖ್ಯೆ ತೋರಿಯವು ಗಮನಾರ್ಹ. ಮುಂದೆ ಗಣಭಾರತ ಅಕ್ಷರ್ಭೇಬರ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ^{*೧೯} ಗಂಡ ಶ್ರೀ ಜಿ ಪಾಪಣಿ (ಶಿಳಪಾಟ್) ಅವರು ಈರುಳಿ ಬೆಳ್ಳಿಳಿ, ಅಲೂಗೆಡ್ಡೆ ಬೆಳೀಗಳ ಬೆಲೆ ಪುಸಿತದ ಬಗ್ಗೆ, ಶ್ರೀ ಜಿ. ಪ್ರಾಣಿಷ್ಠಾಮಿಯವರು ಧಾರಣೆಗಳ ಪರು ಪೇರಿನಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಗಮನ ಸೆಳಿದರು. ಕೃಷ್ಣ ಸಚಿವ ಇಂದ್ರಾ ಆರ್. ನಾಗಸಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಿಸಿ ಪರು ಪೇರಾದರೆ ಧಾರಣೆ ಸಮ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ ಎಂದಾಗ, ಶ್ರೀ ವಿ.ಆರ್. ನಾಯ್ಯ, ಅವರು ಕದಿಮೆ ಬೆಳೆದರೆ, ಕಟಿಮೆ ತಿಂದರೆ ಬೆಳೀಗಳ ಬೆಲೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆಯೇ? ಎಂದು ಏಡಂಬಿಸಿದಾಗ, ಸಹಿವರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಾಂಶ ನಾಲ್ಕಾ ಪ್ರದೇಶದ ರಸ್ತೆ ಸೌಕರ್ಯದ ಕುರಿತೂ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಯಿತು. ಗಣಭಾರತ ಪರಿ ಮಾರ್ಗ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ^{*೨೦} ಕೆರೆಗಳ ರಿಪೇರಿ, ಪುನರ್ ನವೀಕರಣದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕಾಗಿ ನಂತರ ನೀರೂದಗಿಸುವ ಹಣದ ದರದ (ತಾಂಟ್ರಿಯಾಜ್ಞನ) ಹೆಚ್ಚಿಳಿ, ನೀರು ಸರಬರಾಜಿಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನೀರಿನ ದರ ಪರ್ಸಾಲಿ ಮಾಡುವ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದುವು. ಈ ಮುನ್ನ ಗಣಭಾರತ ಜೂಲೈ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ^{*೨೧} ಜೋಡಿದಾರರು ರೈತರನ್ನು ಕಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಶ್ರೀ ವಿ. ಮುನಿಯಾಜ್ಞ (ಶಿಳಪಾಟ್) ಅವರು ಗಣಭಾರತ ಇವೂ ರದ್ದಿ ಮಸೂದೆಯನ್ನೂ ಮಾರಿಸಿದಾಗಿನಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದೆಯೇ ಎಂದಾಗ, ರೈತರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಪರಿಹಾರ ಕೊಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿಯೂ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ರೈತರು ದೂರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದಾ ನೀಡಿದರೆ ಸೂಕ್ತಪ್ರಮ್ ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಕದಿವಾಳ ಮಂಜಣ ಅವರು ಉತ್ತರಿಸಿದರು.

ಮಂಭನಾಕ್ ಏಕೀಕರಣ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ರೈತರಿಗಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಬಕ್ಕಿಲು ಸಂಬಂಧಗಳು ಧಾವನಾತ್ಮೇಕ ನಂಬಿಗಳನ್ನು ತೀರ ಕರ್ಜಿಕೆಯಂತಿದ್ದುವು ಎನ್ನುವಂತಿಲ್ಲ. ಸಂದರ್ಭ ಒಂತು ಎಡುರಾದೆವೆ. ಮತ್ತೆ ಸಾಧ್ಯತಾದಷ್ಟು ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ ಎಂಬ ಧಾವ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ಹಾಗು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರೇತ ಸಂಘಟನೆಗಳನ್ನು^{*೨೨}, ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{XI} (ಡಿ.ಎಂ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಜಣಭಾರತ ನಾಯಕರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{XII} ಭಾಗ I (ಗಠ.ಎಂ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಲಭ್ಯ-ಉದ್ದ^{*೨೩}, ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{IX}, (ಅಂ.ಡ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಅಂಜಲಿ-ಜಿ

*೧೯. ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{XI} (ಡಿ.ಎಂ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಜಣಭಾರತ

*೨೦. ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{XII} ಭಾಗ I (ಗಠ.ಎಂ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಲಭ್ಯ-ಉದ್ದ

*೨೧. ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರಿಗಳು, ಸಂಪೂರ್ಣ^{IX}, (ಅಂ.ಡ.ಗಣಭಾರತ), ಪ್ರ. ಅಂಜಲಿ-ಜಿ

ಜಾಗ್ರತ್ತಿ ಮುಂದಿಸಿ ರೈತರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಜ್ಞ, ಯಥ್ನಿನ ಪ್ರಜ್ಞಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶ್ಸಿಯಾದರೂ ಅಮು ಪ್ರಾಣ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬೇರಿಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ದಿನಿ ಎತ್ತಪ, ದೂರು ದುಮ್ಮಾನ್ಯಗಳನ್ನು ನಿಯೋಗಿಗಳ ಮೂಲಕ ಸತತ ಮಂಡಿಸುವ, ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಂಬತ್ತಿ ಹೋಗುವ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಇಲ್ಲಿ ನಾಂದಿಗೊಂಡಷ್ಟು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಜಮೀನ್‌ನ್ನಾರ್ಥಾಟಿಗಳೊಡನ ರೈತಾಪಿಶಾಹಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಗೊಂಡಷ್ಟು ಉಂಟು. ವಿಧಾನ ಸಭ್ಯ ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರದ ಜೊತೆಗೆ ಆವರ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ಆತಿರೇಕಾಗಳ ಬಗ್ಗೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕೆರುಪಳಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಖಿಲಾತ್ಮವಾಗಿ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸುವ, ದಿವಾನ ಪದವಿ ಏಡುರು ಸಂಕೇರ್ಚೊಳ್ಳದಂತೆ ವಾದಿಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ಕೇವಲಕೆನೆಗೆ ಕಾಣಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಏಕೇಕರಣದ ಸಂಘಟನೆಗಳಿಗೂ ಈ ಸಮಯದ ರೈತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ನೇರವಾದಂತೆ, ರೈತರಿಗೂ ಸಂಘಟನೆಯ ನೆಲೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿತು. ಏಕೇಕರಣೋತ್ತರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ತೇವೃತೆ ಭರಾಟೆ, ಮಾರವಂತಿಕೆ, ಪರಿಹಾರದ ಒತ್ತಾಯಗಳಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಇವು ತಮ್ಮ ಸೋಲು, ಗೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೂಲಕ ಸ್ವಯಂಭೂತವೇದಿಕೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಿಫಾಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವಕಾಶ ಬೇಕಿಸಿದು ಹೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜಾಗತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಾಧಾರ ಜೀವನವೂ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾದುದನ್ನೂ ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ.

ಭೂಮಧಾರನೆ ಜಾರಿ ಗೇರೆಣಿಸನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಂಡಿದೆ, ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮಂಡಿದೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದರ್ಶಿ ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮಂಡಿದೆ ಗಣಜಿ-ಜಿರಿ ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಟನೆನ್ನಿ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಂಡಿದೆ ಗಣಜಿ ರ ಮೇಲಿನ ಸದನದ ಚರ್ಚೆಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೋಟ ಹಾಗೂ ಗಭ್ರಸ್ಯ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳು*೧೦

ಕಾಗೊಂಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ನುತ್ತರ ಗೇರೆ ಲಾಸನ ಗೇರೆ ನೆಕ್ಕು ಭೂಮಧಾರನೆ, ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಕುರಿತ ಮಂಡಿದೆ ಹಾಗು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಸಂಬಂಧ ಗಣಜಿ ರಿಂದ ಗಣಜಿ ರ ಪರೀಗೆ ಸದೆದ ಚರ್ಚೆಗಳು ಚಲನೀಲಗತಿಯನ್ನಾಗಿವೆ. ತೇವೃತೆಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಿವೆ. ಕೃಷಿ ಬದುಕಿನ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆಗೊಳಗಾಗಿವೆ. ಸಲಹೆಗೆ ಒದಗಿವೆ. ಸಮುತ್ತಿಗಳು ರೂಪ್ಯಗೊಂಡು ಒಷ್ಟಿಸಿದ ಪರದಿಗಳು ವ್ಯಾಪಕ ವಿಮರ್ಶೆಗೊಳಗಾಗಿವೆ. ಏಕೇಕರಣೋತ್ತರ ಗಣಜಿರ ಟನೆನ್ನಿ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಂಡಿದೆ ಸಂಬಂಧ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಈ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೇ ಅಳವಡಿಸಿರುವ ಕಾರಣಪೆಂದರೆ

*೧೦. ವಿಧಾನಸಭಾ ಸಂಪದಕ್ಕಿಳಿ, ಕಂಪ್ಯೂಟಿಕ್, IX, (ಗಣಜಿ), ವ್ಯಾಜಣಿ, ಕಣಿಕೆ, ಕಣಿಕೆ-ತ್ವರಿತ; X(ಗಣಜಿ) ಖಾಗ II, ಪ್ರ. ೩೪-೩೫, ೯-೧೦; XI(ಗಣಜಿ) ಪ್ರ. ೨೧೭-೨೨, ೩೪-೩೫, ೧೫೨-೧೫೩, ೧೫೪-೧೫೫; XII(ಗಣಜಿ) ಪ್ರ. ೧೮೭-೧೯೮; XIII(ಗಣಜಿ), ಪ್ರ. ೧೯೯-೨೦೧೦

ಎಕೆರಣ ಪ್ರಾವಚಿಂದಲೇ ಅದರ ತಳಹದಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಸ್ತಿತ್ವಗೊಂಡಿದ್ದು ಗಣಭಿರ
ಜುಲೈನಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಬರುವ ಸಂದರ್ಭವಾದ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಗ್ರಾಜೀ-ಎಜಿರ
ಅವಧಿಯ ಕಾಗೋಡುತ್ತರ ಜರುವಳಿಗಳ ಸ್ವರೂಪವು ಇಲ್ಲಿ ಸೂಚನೆಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು
ಕಾಣಬಹುದು. ಪರಿಣಾಮ ಪರಿವಾರಗಳ ಆಯಾಮಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ವೆಕ್ಕಬಹುದು.
ವಿಧಾನ ಸಭೆಯ ನಡವಳಿಕೆಗಳೇ ಇವಕ್ಕೆಳ್ಳಂದು ಸಾಕ್ಷೀ ಆಗಿದೆ. ಚರ್ಚೆಗಳು ನಡೆದದ್ದು
ಉಗಾಳ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿ ವಿಷಯಗಳೂ ಮುಂದಿನಂತಿದೆ.

ರಸೀತಿ ಇಲ್ಲದ ಗೇಣ ಸಲ್ಲಿಕೆ, ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿದರೂ ದಾವಿಲಾಗದಿರುವ
ಕಾರಣ ಆಕ್ರಮ ಹೆಚ್ಚಿಗೇನೆ ವಸೂಲಾತಿ; ಜಮಿನುಮಾರ - ಗೇಣದಾರರ ನಡುವಳಿ
ಮೈಮನಸ್ಯ, ಕನಿಷ್ಠ ಗ್ರಾಮ ವರ್ಚು, ಗೇಣ ರೈತರ ಹಿತರಕ್ಕನೆ; ಮೈಮಾರು
ಟೆನೆನ್ನಿ ಮಸೂದೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಪ್ರದ್ರ್ಭು, ರಾಜ್ಯ ರೈತಸಂಖ್ಯ ಮತ್ತು ಮಲ್ಲಿನಾಡು
ಆಲ್ಯಾಪ್ ರೈತ ಮುಂದಾಳುಗಳು; ಬಾಂಬಿ ಮಾದರಿಯ ಗೇಣ ಮಸೂದೆ (ಗ್ರಾ.
ಭಾಗದಪ್ಪು ಗೇಣ ಪಡೆಯುವ ಬದಲು ಗ್ರಾ. ಭಾಗದಪ್ಪು ಗೇಣ ಪಡೆಯುವುದು,
ಕನಿಷ್ಠ ಗ್ರಾ. ಪಣಗಳ ಕಾಲ ಗೇಣ ವರ್ಚು, ರೈತರ ಗೇಣದಾರರ ಅಸ್ತಿತ್ವ), ವೈದರೂಢಾರ್
ತಿರುವಾಂಕಾರು- ಕೊಟ್ಟಿನ್ನು ಪ್ರದೇಶಗಳ ಗೇಣದಾರಿಕೆಯೊಡನೆ ತೋಲನೆ; ಶಾಶ್ವತ
ಉಡುವಳಿ ಪರಿಮಾಣದ ಆಂಗೀಕಾರಾರ್ಥ ಮಿಶ್ರ (permissible holdings);
ಗೇಣದಾರರ ದಾಸು ಹಿಡುವಳಿದಾರರ ಸಂಖ್ಯಾ ಪ್ರಮಾಣ; ಜಮಿನು ಮೌಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
ವರಿಳಿತಗಳು, ಆರ್ಥಿಕ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆ ಪುಸಿತ - ರೈತರ ಪರಿಪಾಟಲು, ಬೆಳೆಗಳ
ಲಭ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ, ರೈತರಿಗೆ ಪೇಟೆಧಾರಣೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ
ಕೂರತೆಯಿಂದಾಗಿ ವರ್ತಕರಿಂದ ತೋಷಗಳೆ, ದಿನಾಂಕ ಮಾರಾಟದ ಬೆಲೆ - ಹರಾಜು
ಕಾಗುಷ್ಯದು, ಮಾರ್ಕೆಟಿಂಗ್ ಬೋದುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆ; ಸರ್ಕಾರ ಇ ಅಧವಾ ಗ್ರಾ
ಪಣಗಳ ಕಾಲ ರೈತರ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ನಿರೀಕ ಬೆಲೆ ಕೊಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಗ್ರಾರುಟಿ; ಗೇಣದಾರಿಗೆ
ಜಮಿನು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪರ್ಚು, ರೈತವಾರಿ ಪದ್ಧತಿಯ ಜಾಲ್ತಿ ಮಾಡುತ್ತಿ, ಟೆನೆನ್ನಿ
ಅಕ್ಕಿನ ಕುರಿತು ರೈತರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರ, ಆನುಪಸ್ಥಿತಿ ಜಮಿನುಮಾರಿಕೆ (Absentee land
lordism); ಸ್ಕ್ಯಾಂಡರ್ಸ್ ಎಕರೆ ಸಿಗದಿ, ಇನಾಂದಾರರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕಾದ ಪ್ರಿಯಾರ,
ಜೋಡಿದಾರರ ಕರುಕ್ಕಾ, ಜೀತಗಾರಿಕೆ, ವ್ಯವಸಾಯ ಕೂಲಿಗಾರರು, ಬಾಕಿ ಕೆಂದಾಯ
ಮೊಲ್ಲಿತಿ, ರೆಗ್ನ್ಲೇಷನ್ ಮಾರ್ಕೆಟ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ; ಟೆನೆನ್ನಿ ವಿವಾದಗಳು; ಜಮಿನುಮಾರರಲ್ಲಿ
ರೈತರಿಗಿರುವ ಸ್ವತ್ತಿಕ ಯಾಣಿ; ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿರುವ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು;
ಕೋಲಾರ ಜಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಂದಾಯ ದರ; ಸರ್ವೇಸೆಟ್ಲ್ ಮಂಟ್
ನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾದ ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾಯಿತಿ ಮಸೂದೆ; ಮಸೂದೆ ಪ್ರಸರಾ
ಪರಿಶೀಲನೆಗೆ ಸೆಲೆಕ್ಟ್ ಕಮ್ಮಿಟಿಯ ನೇಮಕ; ಇನಾಂ ಕುರಿತ ಗಣಭಿರ್ ರ ಗುಂಡಪ್ಪಗೌಡ

కమిటీయ వరది; ఇన్నాం, జవగీరి, జోడి, ఖాయం గుత్త గ్రామ రద్దియాతి మాడలు గెగఱ 10ఉ ఇఱవ చెఱవళి; గెఱల ర ఇన్నాం కమొషన్ కారణ ల్యాండ్ రెపిన్స్ చోడోన తిద్దుపడి ఆగి గుత్తిగే - గేణేదారంగే దోరశిద సవలత్తు; గెఱల రల్లి ఆజ రైత చెఱవళి కారణ ఇన్నోందు ఇన్నాం సమితియ రజనే హగు ఆదర తిథారసిన 11ఇత్తా గెలలల ర ల్యాండ్ రెపేన్స్ చోడిగే గెఱల రల్లి తండ తిద్దుపడిగళు మత్తు నీడిద రియాలితిగళు, సకార గ్రామగళల్ని రైతు అనుభపిసువ సవలత్తుగళు, ఇన్నాం గ్రామద బేసాయిగారస్సిగే ఇల్లదిరువ బగ్గె శారువ ప్రతిభేటసే; విదీం హగు శాశ్వత గేణేదారయ మాడువ జమీనుగళ నిగటి; ఖాసా (ఖాసో) ఇన్నాం భూమిగళల్లి ఖాసో ఇన్నాందారనే స్పంతవాగి శాగువళియన్న మాడువ స్పంత ఆకుగళ్లు అధమా కృషికొలి, సేరవిసింద సతక మూరు వషణ్ణు కడిమే ఇల్లదంతే (గెఱల జుల్పే గ ఢ్లే మున్న) శాగువళి మాడిరువ బగిన విషయ, భూమియ పునరో హంచాణేక; ఇన్నాం రద్దితి మసూదెయింద రద్దాగువ ఇన్నాం జమీనుగళ విస్తీర్ణ సుమారు 2.2 లక్ష ఎకరెగళు హగు గేణే శాగువళిదారర ఏ100 ర ఒట్టు సంబ్యే ఇరువుదు; బెళ్లిద బెళ్లియ సమపాలు (శిం:శిం ర ప్రమాణ) భూమాలేక హగు గేణేదారరల్లి జంచిక వ్యవస్థయ వారగుత్తిగే పెద్దతి ఇన్నాందార మత్తు గేణే గుత్తిగేదారర నడువణ దీఘాక కాలద సదవాసద జీదాయద సంబంధి; క్లూసి పమసనేంటో తేనేంటో ఎంబ ఖిదీం మత్తు పమసనేంటో తేనేంటో లబ్బగళ ముఢ్యంతర పెదు బల్కి హగు భూమియన్న ఆంధపరిగే రిజిస్టర్ మాడిజోడువ థిఫారసు; సెలేంట్ కమిటి వరదియ ఇతిమితిగళు (ప్రగతిదాయకమాగిద ఆదర క్రాంతికారకవాగిల్ల); ఇన్నాం ఆరంభమాద ఇతిహాసద అవచ్చే; భూదానయజ్ఞ భూ మాలీకక్క ఆగ్రేరియన్స రిఫామ్హోసో; గెలల రల్లి నేముకగొండ గుండప్ప గౌడ సేమితియు గెజిగరల్లి కొట్టి వరచియ నుతర, మత్తు గెజిం ర గేణేదారర రక్షణ మత్తు సవలత్తు మసూద జారిగే తండ సంతర ఇన్నాంరద్దియాతి మసూదెయన్న మందిసిద విచార; గ.గ.గెజల రింద జి వషణగళ కాల జారిగే తందిరువ చేసెన్న ఆక్ష్యగే తరబేకాద తిద్దుపడిగళు, గేణేదారంగే మాలీకక్క కొడుమచే వీసా, గుత్తిగే కొడువవరు, వార మాడువవరిగే అదు శల్లదిరువ విషయ: ధామిక చాత్ర ఇన్నాం రద్దియాతి మసూద పురితు పీవాద హగు ఈ పురితు జనాభిప్రాయ సంగ్రహణ; తృంగేరి మరద ఇతిహాస హగు ఆదశ్శిరువ విజయనగర కాలదింద జోడి జవగీరు,

ಅದರ ಜಾಗ್ತಿಕ ಮಾಡುವುದು ಒಂದು ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಈ ಮನೋದೇಶ ಅನ್ವಯಕ್ತವು
ಹಾದ್ಯವಾಗಿದೆಯಲ್ಲಿ, ಅಲ್ಲದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ, ಇನ್ನಾಗಿ
ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾರ ಬಾಧಿತವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಬ್ಯಾಂಡಿ
ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ತತ್ವ ಬ್ಯಾಂಡಿನೆ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಇಸಾಗಳು ಅನಗತ್ಯ ಎಂಬ ಪಾಠ;
ಸುಮಾರು ಉದ್ದೀಪನೆಯಲ್ಲಿ, ಏಕೆ ಜರ್ಮನಿನ ಶ್ರೀಗೋರಿ ಮತ ಮೊಂದಿದ್ದು, ಪರುಪರೆಯಿಂದ
ಶಾಸನವಿಧ್ಯ ವಕ್ಕಾಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿದ್ದು ಸಹಜವಾಗಿ ಮತ್ತಿಂದ
ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೊಂದಿರುವ ವಿಷಯ ಕಾಲ ಮಹಿಳೆಗಿನುಭಾವವಾಗಿ ಬಿದ್ದಾಗಬೇಕಾದ
ಮತ್ತಿಂದ ಮನೆಂದ್ರಧರ್ಮ; ಆ ಕುರಿತು ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಸುವ್ಯಾತ್ರಾ ಮತ್ತು ಒಂತಿ,
ಜನಾಗಣ ಫೇದಗಳ ಪಾಲನೆ ಆಂಥ ಸೃಜನಕಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಧ್ಯಾರ್ಥ ವಿಷಯ ಪಾಗು ಉಳಿದ
ವಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗಿರುವುದು ಈ ವಿಷಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ
ದತ್ತಿ ಇನಾಂದಾರಲಿಗೆ ಹೊಚ್ಚಬೇಕಾದ ಪರಿಶಾರ; ದೇವಾಂಶು ಮತ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ನಮ್ಮೆ
ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಕಾರಣ ಇನಾಂತಿ ರದ್ದಿಯಾಗಿ ಮನೂದೆ
ಯುಕ್ತಿಕ್ಕೆ ಕಮಿಟಿಗೆ ಹೋಗಿ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗಿ ಬಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಪರಿ
ಸ್ತುತಿ ನಿಗದಿಯಾಗಿ ಇನಾಂತಿಗೆ ಬದಲು ಬಂದು ಮೊತ್ತದ ಧರ್ಮ ಇಡುಗಳಿಂದ ಕೊಟ್ಟಿ,
ಅದರ ಮೇಲಿನ ಬಟ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾರ್ಯ ಸಿವಿಕಹಳೆಯಾಗಲ್ಲಿಂದ
ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಇವಲ್ಲಿ ಗೊಳಿಸಿದ್ದೀರುತ್ತದೆ, ಗೊಳಿಸಿ ರ ಮಾರ್ಚ್‌ವರೆಗೆ
ಉತ್ತೇದ ಪಥನ ಸ್ಥಾಪಿತ ಅಧಿಕೆ ಶಾಸನ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪರಾತ್ಮೀ ಶ್ರೀ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರ
ಮಂಜಸ್ತು, ಎಂ. ಗೋಪಾಲಗೌಡ, ಕೆ. ಪ್ರಭಾಕರ್, ಎಂ. ಹುದುಕು, ಡಿ. ದೇವರಾಜ್‌ಆರ್.ಎ.
ಜ.ನಿ. ತಿಮ್ಮಪ್ರಗಾದ, ಎ. ಭೂಮಜ್ ನಾಯಕ, ಕಿ. ಕಾನುಪುರ್, ಬಿ.ಟಿ. ಕೆಂಪರಾಜ್,
ಮುಲ್ಗಳೆಂಬಿದರೆತ್ತಿ, ಎಚ್.ಕೆ. ನಿದ್ರಾಯ್, ಡಿ.ಎಂ. ಗೋವಿಂದರಾಜು, ಎ.ಎ. ನೀಲಗಳಿಂದ
ಕೆ. ಮಹಿಮ್ ಇಮಾಂ, ಬಿ.ಪಿ.ಎ. ನಾಗರಾಜಮೂಲಕ್, ಕೆ.ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನ್, ಎಂ.
ಶ್ರೀನಿವಾಸಪ್ಪಂಗಾರ್, ಎಂ. ಇದ್ದ್ರಪ್ಪ, ಕೆ. ಪ್ರತಿಖ್ಯಾಮಿ, ಎಂ.ಎಂ. ರಾಮರಾಜ್, ಕಿ.
ಮರಿಯಸ್ತು ಎಂ.ಲೀಗಳ್, ಎಚ್.ಎಂ. ಹಸ್ತಿಪ್ಪ, ಶ್ರೀಸದಕ್ತ ಬಣ್ಣರಿ ನಿದ್ರಮ್ಮು ಟಿ.ಸಿ.
ಬಿಸ್ತು ನಿ. ವಂಕಟಪ್ಪ, ಮಹಿಮಾಪ್ಪ, ಕೆ. ಪದ್ಮಪುರಪಯ್ಯ, ಹು. ಅಂ. ನಾಗನಗೌಡ
ಎಚ್.ಕೆ. ದೀರ್ಘಗೌಡ, ಮಲ್ಲಿಕಾಜುನಪ್ಪ ಗೌಡ, ಎ. ಚಕ್ರಲಿಗೆಯ್, ಎಂ. ಶಿವಾರಂಪ್ಪ,
ಕಿ.ಎನ್. ಮುಂದಿಗಿರಿಗೌಡ, ಎ.ಆರ್. ರಾಮಯ್ಯ, ದ್ವಿ.ಎಂ. ಬಂದುತ್ತೇರಪ್ಪ
ದ. ಮಹಿಮಾಪ್ಪ ಎಚ್.ಸಿ. ಲಿಗಾರಾಟ್, ಎ.ರಾಜಕೀಯದ ಮೂರ್ಕಿ, ಎಂ. ಶಿವಾರಂಪ್ಪ,
ಪ. ಪ್ರತಿಖ್ಯಾಮಿ, ಕೆ. ಪಟ್ಟಾಭಿರಾಮನ್, ತಿಪನುಜ್ಞೀಗೌಡ, ಕೆ. ಬಾಪ್ತಿ, ಉ.

ಅನಂತರಾಮನ್, ಬಿ. ಮೂರ್ಖಪ್ಪಾರ್, ಎಂ.ಎಂ. ರುದ್ರಪ್ಪ, ಜ. ತಿವ್ಯ, ಬಿ. ರಾಚಯ್, ಶಿ.ಟಿ. ಹನುಮಂತಯ್, ಎಂ. ಪಕ್ಷಿನಿಯಾಹ್, ಎ.ಎಂ. ಮಾಸ್ಕರಾನಾಹ್, ಎ.ಎಂ. ರಾಮಪಂದ್ರಾಪ್ ಮುಂತಾದ ಸದಸ್ಯರು ಸದಸ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಮಾರು ಇ ವರ್ಷಗಳ ಆವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಕೆಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸದಸ್ಯರ ಒಳನೋಟಗಳಲ್ಲಿ ರೈತ ಬಡುಕಿನ ಸಂಕ್ಷೇಪ ಅರಿವು, ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಳವಡಿಸಿದ ಉತ್ತರವು ಪ್ರಾಣಿ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಿಜ್ಞಾನ, ಯೋರಿಗೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳತ್ತಿದ್ದ ಚೆತುವಟಕೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ರೈತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಮುಂದಿನ ಹಾದಿಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಣೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಅವು ನಡೆದ ಮುಂದಿನ ಹಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಕೃತಾಕ್ಷರ ಒದಗಿಸ್ತಿದೆ. ಮೈಸೂರು ಟಿನೆಸ್‌ ಕಾನೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಗಣಕಾರ್ಯ, ರ ಈ ಜಂಡಿಗಳ ಇನ್‌ನೊಂದು ಆಯಾಮವನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತಿದೆ.

ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಗಣಕಾರ್ಯ ವಿಧಾನ ಸಭಾಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ^{*೧೦} ಕಂದಾಯ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ಮೈಸೂರು ಗೇರೇ ಕಾನೂನುಗಳು (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿಧೇಯಕ ಗಣಕಾರ್ಯ ಏಂಬ ವಿಧೇಯಕದ ನಿಲುವಳಿ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮಂಡಿಸುತ್ತು, ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮಾನ್ಯದೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಲೋಪಗಳಿಂದುದರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಸರಿಪಡಿಸಲು ಈಗಾರ್ಲೇ ಸೇರಿದುವ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ರದ್ದುತ್ವಾವಧಿ ಎಗಿ. ಗಣಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದೊಡಿಕೆಯ ಒಟ್ಟಿಗ್ಗಾಗಿ ಮಂಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮಾನ್ಯದೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿರುವ ಕಾರಣ ನಿಲುವಳಿಗೆ ಸಮೂತ್ತಿ ದೂರೆತ್ತರ ಗ.ಎ.ಗಣಕಾರ್ಯ ರೀತಿಗೆ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮಾನ್ಯದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುವುದು. ಕೇರಳ ಅಗ್ರೇರಿಯನ್ ಆಕ್ಷರ್ಯ, ಮದ್ರಾಸ್‌ನ ಮಾನ್ಯದೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಂದಿಕೊಣ್ಣೋ ತಳ್ಳಿಹಾಕಿರುವ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೆಲವಷ್ಟು ಮಾನ್ಯದೆಯಲ್ಲಿನ ದೋಷಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುಬೇಕಿದ್ದ ಕಾರಣ, ಅದರ ಜಾರಿಗೆ ವಿಳಂಬವಾಗಿರುವುದೇ ವಿನಾ ಅನ್ಯಥಾ ಕಾರಣವೇನಿಲ್ಲ ಎಂದರು.

ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಗೋಪಾಲಗೌಡರು ಮಾತನಾಡಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಗೇಣೀಲಾಸನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಈ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಇನೇ ಸಲ ಬಂದಿದೆ. ಮುಂಬ್ಯ ಕನ್ವಾಟಕ, ವೈದರಾಬಿಡ್‌ ಕನ್ವಾಟಕ ಪ್ರದೇಶ, ಕೊಡಗು ಬಳ್ಳಾರಿ, ಮಂಗಳೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೇರೆ.ಬೇರೆ ಗೇರೆಲಾಸನಗಳನ್ನು ಸ್ತೋರಿಕರಿಸಿ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವತನ್ ಒಂದು ಪಕ್ಷರೂಪ ಗೇಣೀಲಾಸನ ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಬಗ್ಗೆ ಗಣಕಾರ್ಯ ಅಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಭರವಾಸೆ ನೀಡಿತ್ತು. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಗಣಕಾರ್ಯ ಗೇಣೀಲಾಸನ ಸ್ಥಿತಿ

*೧೦. ವಿಧಾನಕು ಸರ್ಕಾರಿಕೆಳು ಸಂಪೂರ್ಣ (೧೦-೧೧), (೨೬.೧೨.೧೯೫೯), ಪ್ರ. ೧೧೧೩-೧೪

ಚೆಂತಾಜನಕವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಶ್ರೀಷ್ಟ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ತಕರಾರು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಒಂದು ಪಾರ್ಬೋಳಗೆ ವಿಧಾನ ಸಭೆ ಸೇರಿಕಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರಬಹುದಿತ್ತು. ಇಂದು ಜಮಿನುದಾರರು ಬರೀ ಜಮೀನಿಂದಲ್ಲ, ಗ್ರಾಮದಿಂದಲೇ ರೈತರನ್ನು ಉಷ್ಣಿಯಿಸುವ ಕಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಪುಸೆಟ್ಟಿ, ಗೊಬ್ಬರ, ಸಮಕಾರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಾಲ, ಬೀಜಗಳು ಇವೆಲ್ಲ ಸವಲತ್ತುಗಳು ಜಮಿನುದಾರರಿಗೆ ಒದಗಿದಂತೆ ಗೇರೆಂದಾರರಿಗೆ ಒದಗಿಲ್ಲ. ಟಿಸ್ಸಿ ಅನುಭವತ್ತಿರುಂದರಿಗೇ ಆ ಜಮಿನುನ್ನು ಶಾಯಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಾನೂನಿಧ್ಯರೂ ಬಾಲಂಗೇಣಿ ವಢ್ಣಿಯೇ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ. ರೈತ ಚೆಳೆದ ದವಸದಲ್ಲಿ ಗೇರೆಂದರೆ ನಾಲ್ಕುನೇ ಒಂದು ಅಂಶದ ಒದಲು ಹಿಂದಿನಂತೆ ಜಂ ಸೇರಿನ ಲಿಂಡುಗಂಡಂತೆ ಗೇರೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇ ವಷ್ಣದ ಗೇರೆಗಿಂತ ಹಿಂದೆ ಪಡೆದ ಯಾವ ಗೇರೆಂದಾರನನ್ನೂ ಅಂದರೆ ಇ ವಷ್ಣಗಳಿಗೂ ಏಂರಿ ಗೇರೆ ಪೂರಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಒಕ್ಕುಲುಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಾರದಾದಿದ್ದೂ ಅದರಂತೆ (ಉಳಿಮರಹೌ ಭೂಮಿಗೆ ಒಡೆಯ) ಭೂ ಮಾಲೀಕರು ಸುತ್ತಮುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿಲ್ಲ. ಗೇರೆ ಮೂರು ವಷ್ಣ ಬಾಕಿ ಏಂದು ಸುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರಸಿಕೊಂಡು ರೈತನನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಅಲೆಸಿ, ಗ್ರಾಮ ಬಿಟ್ಟು ಮೋಗುವಂತೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಇದ್ದ ಉಳುಮೆ ಮಾಡತಕ್ಕಂಥ ರೈತರ ಹೆಸರು ಬರೆದಿರುವ ಒಂದು ಪಕ್ಕಾ ರಿಜ್ಸರ್‌ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ತಂದು ಪನು ಪ್ರಯೋಜನ? ಗೇರೆ ಮಾಡುವವನ ಹೆಸರು ಪರಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಗೇರೆ ಕೊಟ್ಟುಮದಕ್ಕೆ ರಸೀಡಿ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ದಾಖಿಲೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಗಣಾರ್ಥಿರಿಂದ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮಾಡತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ಈವರೆಗೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿಲ್ಲ. ಈಗೇನೂ ಹೆಚ್ಚಿ ವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೇರೆಂದಾರರ, ಜಮಿನುದಾರರ ನಡುವೆ ದುಫ್ತಿಗಳನ್ನೇಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಸರ್ಕಾರವು ಅತಿ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗಿ ರೈತರು ಉದಾಧರವಾಗುವಂತೆ ಕಾನೂನು ತರಬೇಕು, ಎಂದು ಸುಧಿದರು. ಶ್ರೀ ಸಿದ್ಧಯ್ಯ ಕಾರ್ತಿಕೇಯರ (ರಿಂಚ್ಯು) ಅವರು: ಇಂಥು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಾನೂನುಗಳ ಕಾರಣ ಗೇರೆಂದಾರನ್ನೂ, ಜಮಿನುದಾರನಿಗೂ ಜಗಳಿಗಳು ತುಂಬಾ ಉಗ್ರತ್ವಿತ್ವ. ಸರ್ಕಾರ ಗಣಾರ್ಥಿ ನೇ ಮಾರ್ಚೆ ಇನ ನೇ ತಾರಿಖಿನೊಳಗಾಗಿ ತರಬೇಕಿದ್ದ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಯ ಕಾನೂನನ್ನು ಬೇಗ ಜಾರಿಗೆ ತರದಿದ್ದರೆ ಅನುಭವಾದಿತು ಎಂದು ವಿಜ್ಞರಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಸಿ.ಜಿ. ಮಹಾನ್ನಿಷ್ಠಾರು: ಭೂಸುಧಾರಣೆ ವಿಜ್ಞರಿದಲ್ಲಿ ಈಗ ತಂದಿರುವುದು ನಾಲ್ಕುನೇ ತಿದ್ದುಪಡಿ; ಗಣಾರ್ಥಿ-ಇಂಜಿನಿಯರ್ ನೇ ಕಾಲಿನ ಬಡ್ಡೆಕ್ಕು ಮೇಲಿನ ಜರ್ಜೆಗೆ ಉತ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಗಣಾರ್ಥಿನೇ ಬುಲ್ಲೆನಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಿ ಗಣಾರ್ಥಿ ಜುಲೈ ಇಕ್ಕೆ ಮುಂದೂಡಿ ರಾಜ್ಯಾಂಗ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿಗೆ ತರದೆ ಗೇರೆಂದರೆ ಪದೇ ಪದೇ ಹೀಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುತ್ತಿರುವುದು ಉಂಂ-ಇಂಂ ಎಕರೆ ಜಮಿನು ಇರುವ ಯಾರೋ ಕೆಲವರಿಗೆ ಆಸುಕೊಲೆಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಆಗಿದೆ.

ಭೂಸುಧಾರಣೆಮಾಡಿ ಉತ್ತರವ ರೈತನಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಎಕರೆ ಭೂಮಿ ಇವತ್ತು ಬಗ್ಗೊಮುಕುಂ ಸಾಗುವಳಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಾಡನ್ನು ರೈತರಿಸಿ ಸುಮಾರು ೨೦೦ ಎಕರೆ ಜಮಿನನ್ನು ಅಂದುಪ್ರಾಣತ್ವದಿಂದ ಬಂದ ಜನರು ಸಾಗುವಳಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಪಕ್ಷದ ರೈತರಿಗೆ ಬಂದು ಎಕರೆ ಜಮಿನೂ ಇಲ್ಲವಾಗಿದೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ವಿರೋಧ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಶ್ರೀ ಬಿ. ಹೆಚ್‌ಗಿರಿಯಫ್ಸ್‌ವರು ಮಾತನಾಡಿ, ಗಣರಾಜ್ಯ ಈ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಒಷ್ಟಿದಿದ್ದರೆ ರೈತರಿಗೆ ತೋಂದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗೇಣಿ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಭೂ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಒಂದು ಅಂಶ ಮಾತ್ರ. ಭೂ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆ ಹರಿದ ಹೊರತು ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಗೆ ಹರಿಯದು. ಇದಾದ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಗೆ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನ ಗೇಣಿ ರೈತರು ಇದ್ದರೂ ಟಿನೆನ್ನಿ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಆವರ ಹೆಸರುಗಳೇ ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲದೆ ಸುಳ್ಳ ಡಾಬಿಲಾತಿಗಳನ್ನು ಜಮಿನುದಾರರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವಹಣಿಯಲ್ಲಿ ಗೇಣಿ ರೈತನ ಹೆಸರು ಬರೆಯದಿರುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಆಗಬೇಕು ಎಂದು ನುಡಿದರು. ಶ್ರೀ ಕದಿಧಾಳ ಮಂಜಜನವರು: ರೈತರು ನಿರಾಶರಾಗಲು ಅವಕಾಶಕೊಡುವುದು ಕೆಟ್ಟಿ ಸಂಕೇತ. ಭೂಸುಧಾರಣ್ಣ ಮಾನುದೆಯನ್ನು ಬಡವರು ಹಾಗು ಮೋಷಿತರಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಬದಗಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ, ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಬಗ್ಗೆ ಆಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಳಜಿ ಹಾಗು ಉತ್ತಾಪವಿಲ್ಲ. ಅಂತಾಗಿ ಹೊರಗಣ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪರ್ಕ್ಯಾದ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಆಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಇದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕು. ಬೇಕಾದ ತಿದ್ದುಪಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಾನುದೆಯನ್ನು ಕೊಡಲೇ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕು ಎಂದು ಕಂಡಾಯ ಸಚಿವರಲ್ಲಿ ಮನವಿ ಮಾಡಿದರು.

ಕಾಪುವಿನ ಶ್ರೀ ಬಿ. ಭಾಸ್ಕರ ಶೆಟ್ಟಿ ಆವರು ಮಾತನಾಡಿ ಈ ಮಸೂದೆ ಜಾರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ದುಷ್ಟ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಳ ಕೈವಾಡವಿದೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಗಣರಾಜ್ಯ ಇವಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಕಾನೂನು ಜಾರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂದಿನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ಪ್ರತಿವರ್ಷ ಹೀಗೆಯೇ ಮುಂದೂಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೬೫ ರಷ್ಣಕ್ಕಿಂತ ಜಾಸ್ತಿ ಚಾಲುಗೇಣಿದಾರಿರುವಲ್ಲಿ, ಮಾನುದೆಯನ್ನು ಮುಂದೂಡುತ್ತ ತಿದ್ದುಪಡಿ ತರುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಚಾಲುಗೇಣಿ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲು ಬಿಡಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಕಳುಬಿಸಲು ಅವಕಾಶವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅಂತಾಗಿ ಗೇಣಿ ಪಿಷ್ಟು ಭೂಮಿ ದ್ವಿತೀಯ ಕನ್ನಡ ಜಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂಜರು ಬೀಳುವಂತಾಗಿದೆ. ರವಿನ್ನೂ ಆಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಕೆಲವು ಭೂಮಾಲೀಕರ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಗೇಣಿ ಪಿಷ್ಟು ಉಪಟಳ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಾಗಿ ಗೇಣಿ ರೈತರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡಲು ಕಾನೂನನ್ನು ಬೇಗ ತರಬೇಕೆಂದು ಸಚಿವರನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಶ್ರೀ ಕೆ.ಎಸ್. ಸಂರಕ್ಷಣಾರಾಯನರಾಜ್ ಆವರು: ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ

ಜರ್ಮನಿಯದೂರರು ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಬಗ್ಗೆ, ಮೊದಲೀಸಂತೆ ಹಿಡಿತವಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತರಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆಸಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡರೆ, ಗೇಣಿದೂರರು, ತಮ್ಮ ಉಳಿಮೆ ಜರ್ಮನಿನಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತರಿ ಇಲ್ಲದ ಕಾರಣ ಆಸಕ್ತಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ದೇಶದ ಹಿತದ್ವಿಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕಾನೂನನ್ನು ಬೇಗ ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕೆಂದರು. ಶ್ರೀ ಜ.ವಿ. ಗೌಡ ಅವರು: ರೈತರು ಮತ್ತು ಭೂ ಮಾಲೀಕರ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ತಿ ತೊಂದರೆ ತರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಗೇಣಿದಾರಲಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಮನೂದ ಜಾರಿಗೊಂಡು ಗೇಣಿದಾರನಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆಯೊದಗಬೇಕು. ವ್ಯವಸಾಯಗಾರರು ಮತ್ತು ವ್ಯವಸಾಯ ಕೂಲೆಕಾರರ ಸಂಘಟನೆ ಆಗಿ ಅವರೆ ಕೂಗು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಕೇಳುವಂತಾಗಬೇಕು, ಎಂದರು. ಗುಣಿಯ ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ದೇವ್ ಅವರು: ಜರ್ಮನಿನ ಒಡತನಂದಲ್ಲಿ ಗೇಣಿ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಕುಂಯ, ಭೋಗ್ನೆ ಇಲ್ಲವಾಗಿ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ರೂಪಾಂತರಗಳಿಗೆ ದಾರಿ ಇರಿಕೊಡು. ಮನೂದೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತ ಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎಂದು ನುಡಿದರು. ನಾಗಮಂಗಲದ ಶ್ರೀ ಟ.ಎನ್. ಮಾನಾಷ್ಟಗೌಡರು: ಜರ್ಮನಿನು ಇರುವವರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆಲ್ಲ, ಕಿರುಕಳ ಇಲ್ಲವೇಸ್ತುವರಂತೆಲ್ಲ. ಟೆನೆಂಟ್ ಯೂನಿಯನ್ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಡ್ಡ ದರೋಡೆಕಾರರು ಮಟ್ಟಿಹೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಮಾಜವಾದ ಜಾರಿಗೆ ತರುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿ ಆತ್ಮಪಂಚನೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಾರದು, ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದರು.

ಕಂದಾಯ ಸಚಿವ ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಅವರು: ಸದಸ್ಯರ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವಿಯತ್ತ, ಸದ್ಯದ ಮನೂದೆ ಭೂಮಿಕಾರಕ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ತನಕ ಗೇಣಿ ರೈತರನ್ನು ಒಕ್ಕಲೆಂಬಿಸದ ದಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ಕೊಡಲು ಹಿಂದಿನ ಸರ್ಕಾರ ಯಾವ ತಾತ್ವಾಲಿಕ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿತ್ತೋ ಅದನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಗತ್ಯವಿತ್ತು. ಭೂಮಿಕಾರಕ ಮನೂದೆ ಮೇಲಲ್ಲ. ಭೂಮಿಕಾರಕ ಜಾರಿಗೆ ವಿಳಂಬದ ಕಾರಣ, ರಾಜ್ಯಾಂಗದ ಕಿಂದ್ದುಪಡಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದು, ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದೆ ಕೆರಳದ ಗಡಿಯೇ ಸಮಗ್ರಾ ಒದಗುತ್ತಿತ್ತು. ಶ್ರೀ ಕೆಡಿದೂರ್ ಮಂಜ್ಞುಮರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಗೇಣಿದಾರರು ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳಿಗೀಡಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭೂಮಾಲೀಕರು ಗೇಣಿ ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಗೇಣಿ ರೈತರೇ ಇಲ್ಲದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಭೂ ಮಾಲೀಕರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣ ಜುಲೈ ಗಂಗೆ ತಾರೀವಿನಿಂದ ಕಾನೂನನ್ನು ಕಾಯಂ ಆಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತರುವ ಭರವಸೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಜರ್ಮನಿನುದಾರರು, ಗೇಣಿದಾರರು ಇಬ್ಬರಿಗೂ ತೊಂದರೆ ಆಗದಂತೆ ಮನೂದೆ ತರಬೇಕು. ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಪಿಕ್ಕಿದಾರ ರದ್ದಿಯಾತಿ, ಭೋಡಿದಾರ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಆಗಿ ಈಗ ಜರ್ಮನಿನುದಾರಿಕೆ ಬಂದು ಮಾತ್ರ ರದ್ದಿಯಾತಿಗೆ ಬಾಕಿ ಇದೆ. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾನೂನು ಬೇಗ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಯತ್ನವಿದೆ.

ಅಂತಾಗಿ ಕಾನೂನನ್ನು ಸಭೆ ಒಪ್ಪಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡರು. ಗಂಡಸಿಯ ಶ್ರೀ ಎಚ್.ಆರ್. ಕೇಶವಮೂರ್ತಿಯವರು, ಜಿಂ ಕೋಟಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಜ್ಯೇಂದ್ರಾಂಥ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾನೂನನ್ನು ಜಿಂ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಇಂ ಕೋಟಿ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ನಮ್ಮೆಲ್ಲಿ ವಿಳಂಬವೇಕೆ? ಎಂದಾಗ, ಶ್ರೀ ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪವರು, ಅಲ್ಲಿ ಅಸೆಂಬ್ಲಿ ಇಲ್ಲ, ವಿರೋಧ ಪಕ್ಷವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ನಿಣಾಯವನ್ನು ಸಭೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿತು.

ಮಂಫನ: ಗೇಣೆ ಶಾಸನ, ಭೂಸುಧಾರಣೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿ - ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾಗಿ ಈ ಸಂಬಂಧದ ಉಭಯ ಸದನದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗೋಡು ಪಟ್ಟಿವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಬಿದ್ದಿರುವದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಕಾಗೋಡು ಚರ್ಚಿವಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷದ ಸ್ವೇಧಾಂತಿಕ ಸ್ವರ್ಥಗಳು ಆವರಿಸಿದರೂ, ಒಡೆಯ - ಒಕ್ಕಲು ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತೆಲ್ಲೋ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕವು. ರಾಜಕೀಯ, ಆರ್ಥಿಕ ಪ್ರಜೀಗಳ ಜಾಬೆ ಸ್ವಷ್ಟಿಗೊಂಡರೂ, ಯಾಂತ್ರಿಕ ವರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಕೆಲಕಾಲ ಆವರ್ತನಗೊಂಡರೂ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕೆಲವರು ಬದುಕು ಸಾಗಿಸಿದರೂ ಸ್ವಗತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಾಗಿ ಉಳಿದರು. ನಡೆದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ನೆನೆಹಿನ ನಿರಾಳದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಕಂಡವು. ಆದರೆ ಎಜ್ಜರ್ನೋಂದ ಮನಸುಗಳು, ಶಾಸನಭರ್ಜಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾದರಿನಿ ಇಟ್ಟದ್ದು ಚರ್ಚೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿದಿತವಾದುವು. ವರದಿಗಳು ರೌಪ್ಯಗೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ, ಸಾಧಕ ಬಾಧಕಗಳ ಪರಿಣಾಲನೆಯಿಂದ ಸಾಬಿಸಿದ ತಿಂಡುಪಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಕಾಣಬಿರುತ್ತದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಪಾರಂಪರಿಕ ಜಾಯಮಾನಗಳು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಒಳಬ್ರಹ್ಮಗಳೂ ಶಾಸಕರ ಮಾಪುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿವೆ. ಧರ್ಮ- ಒಕ್ಕಲುಗಳ ಒಂದು ಕಾಲದ ಆತ್ಮೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು, ಭಾವನೆಗಳ ಶಿಲ್ಪಿಗಳಳ್ಳತ್ವ, ಶೈಕ್ಷಿಕರಾಗೆಳಳ್ಳತ್ವ ಬಂದಂತೆ, ಯಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಪರ್ಕಿಯ ಸೇರಳುಗಳು ವರದಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಒಡೆಯನಿಗೆ, ಒಕ್ಕಲು ತನ್ನ ಮಟ್ಟಿಂಬಿದ ಸದಸ್ಯ ಎಂಬ ಭಾವ ಅಳಿಸುತ್ತ ಬಂದಂತೆ, ಮಾಲೀಕತನ ವಿಜ್ಞಂಭಿಸುತ್ತ ಬಂದಂತೆ; ಒಡೆಯ ತನ್ನವ ಎಂಬ ಭಾವ ಒಕ್ಕಲಿನಲ್ಲಿ ಆಳಿಯುತ್ತ ಬಂತು. ಕರಾರು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಗಳಿಲ್ಲ ಉರುಳಿಟ್ಟಿವು. ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದೆನ್ನು, ರಾಜನನ್ನು ಒಡೆಯ, ತಾನು ಒಕ್ಕಲು ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ರಾಜಭಕ್ತಿ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕರಿಸಿರಿಸಿಯೂ ಬಂಧನಕ್ಕಿ ಸಿದ್ಧಾಗಿಯೂ, ಸಾಕ್ಷಿಕ ಸಂತಾಪದ ನಡುವೆಯೂ ದಿಟ್ಟಿತನದ ನಡುವೆಯೂ ತೋರಿದ ಗಳನ್ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಗೆ ಈ ಶತಮಾನದ ಜಾಯಮಾನವಲ್ಲ; ಸಂಘಟನೆಯ ಕರೆಗೆ ಶಿಗೊಟ್ಟಿ, ಎಜ್ಜರ್ ಮೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಸವಲತ್ತಿಗಾಗಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಯಸುವ ರೀತ ಮನಸುಗಳು ದೇಹದರೂ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ದೀಢಾಯ್ದಿಗಳಿಂದ ಬಿಹಳ ದೂರ ಇರಲು ಸಮ್ಮತಿ ತೋರಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸಂಧರ್ಭಗಳ ಒಂದು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆ ತಾಲ್ಲೂಕು ಅಗ್ರಹಾರ ಮೋಬೈಲ್ ಕೋಡರೂ ಬಿಮರವ್ಯಾ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀ ಸೀಗೆಮನೆ ಎಲ್ಲಪ್ರಗಾಡರು ಮನೆಕೆಲಪಕ್ಕಾ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ರೀತ ಒಕ್ಕಲುಗಳಿಗೆ ಪರಾಗೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕ್ರಮಾನ್ವಯ ತಾವೇ ರೆವಿನ್ಯೂ ನ್ಯಾಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗಿ ಮೋರಿ (ಪಂಪೇಗಾಡ ಶೇಷಮ್ಮೆ ದಂಪತಿಗಳು ಹಾಗೂ

ಇನ್ನೊಂದು ರೈತ ಒಕ್ಕಲಿಗೆ, ಆ ಒಕ್ಕಲುಗಳು ಉಳಿತ್ತಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಭೂಮಿಯ ಭಾಗವನ್ನು ಸ್ವಯೇಚ್ಚಿಯಿಂದ ಬರೆದುಹೊಣ್ಟು ಪ್ರೋದಾಯ್ ಮೇರೆದ ಸಂಗತಿ ಇದ್*. ಇಂಥ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಬೆಳಗಾರಿಕೆ ಇರಲಿ, ಬೆಲೆ ಕುಸಿತಪರಲಿ, ಬೆಲೆ ಏರಿಕೆಯಿರಲಿ, ಗೇಣದಾರತನವಾಗಲಿ, ಕಂದಾಯ ಸಂದರ್ಭವಾಗಲಿ ಭೂಮಿ ಕುರಿತ ಹಕ್ಕಾಗಲಿ, ಒದಗುವ ಸವಲತ್ತಿನ ಬಗೆಗಾಗಲಿ ಒದಗಿದ್ದ್ವೇ ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯ, ತನ್ನ ಹಾಲು ಎಂದಕೊಳ್ಳುವ ಅದಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗೆಯೋಗೀರುವ ನಿರ್ಬಿಕ್ಕು ರೈತಬಿಡುಕಿನ ಸಮೂಹ ಇಲ್ಲಿನೆಡು. ಈ ಬಗೆಯ ಸಮಾಜದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬಂದ ರಾಜನ ಸದನಗಳ ಸದಸ್ಯ, ರೈತರ ಒಳಾಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೂಮಿ ಉಳ್ಳವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿಗಳಾಗಿ ಚಿಟ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಟ್ಟುರೆ ಅವರ ಒಲವು ಉಳ್ಳವರಿಗಿಂತ, ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವರ ಬಗ್ಗೆ, ಉಳ್ಳದವರ, ಇಲ್ಲದವರ ಬಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗಿದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ವಷ್ಟ. ಇದು ಜನಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾಗಿ ಇರುವಂಥ, ಇರಬೇಕಾದಂಥ ನಿಲವು. ಅಲ್ಲದೆ ಇವರ ನಡೆಗಳು, ಈ ಕಾಲದ ಹೊರಗೂ ತಳುವಳಿ ಸಮ್ಮೇಳನಗಳ ಭಾವವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದ ಭಾವ ಪಾತ್ರವೇನಿಸುತ್ತವೆ: ತಳುವಳಿಕಾರಿಗೆ ಪ್ರೀರಣೆಗಳ ಅಂಶಾವಾಗಳೂ ದೊರಕಿವೆ. ಕಾರಣ ರಾಜಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವಿಜಾರಣಾಹಿನಿ ಸದನಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಪ್ಪಿಗೊಂಡಿರುವುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಬಂದ ಪರುತ್ತಾ ತಳುವಳಿ, ಮಲಪ್ರಭಾ ಹೊರಾಟಗಳ ತೀವ್ರತೆ, ಕೆಷ್ಟು ಇಲ್ಲ ಶಾಂವಿದ್ದರೂ ಆವೃಗಳ ಸೌಪ್ರದ್ಯರೂಪದ ವ್ರಾವಭಾವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲ ಹೊಳಕೆಯೋಡೆದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಜರ್ಗೆ ಕರಿಣಾವಾಗಿಯೂ (ಒರಟಾಗಿ ಎಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿರಬಹುದು) ಹೇಳುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಶಾಸಕರಲ್ಲಿ ಬೆಳದಿರುವುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ, ಹಾಯ್ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಜಡಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಈ ಗಟ್ಟಿ ನಿಲವು ಅಗ್ತ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗಮನಾರ್ಥ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಕೆಟ್ಟಿನ್ನನ್ನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ಭೂಕಂದಾಯ ಸೂಚಿತವಿರುವಂತೆ ಕುರಿತು ಉತ್ತರಣ ಆರನೇ ಒಂದು ಪಾಲಿನಪ್ಪು ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೇ ಒಂದು ಪಾಲಿನ ಬಿದಲು ಕೊಟ್ಟಿರೆ ಸಾಕು ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿರುವುದು ರೈತರ ಪರ ನಿಲವಿನದೇ ಆಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಕೆಲಡಿಗಿನ ಅನೇ ಲಿಂಗರಾಜೀಂದ್ರ ಒದಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಹಾಲೇರಿ ಅರಸು ವಂಶದ ಪರಂಪರೆಯಂತೆ ಗಳಿಗಂ ರ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ಭೂ ಉತ್ತರಣದಲ್ಲಿ ಗಂನೇ ಒಂದು ಪಾಲು ಕುದಾಯವನ್ನು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು; ರೈತ ಹಿತಪರವಾದ ಆ ನಿಲವನ್ನು ಅವನ ಪ್ರಭುತ್ವ ತಳೆದಿದ್ದುದು ಪುತ್ರಾಹಳಕಾರಿ ಅಂಶವಾಗಿದೆ, ಅಸುಕರ್ನೀಯವಾಗಿದೆ.

*ಬಿಮರವಳಿ ಗ್ರಾಮದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಂಡಪ್ಪ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಧಿಕಾರಿ, ಅವರು ತಿಳಿಸಿದ ಪಿಣ್ಯ.

ಕನಾಟಕ ರೈತ ಚರ್ಚುವಳಿಗಳು-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಗಳು
ಸರ್ವ-ಸಂಪ್ರದಾಯ ಅಥವಾಯ ವಿಷಯ ಮೊಚೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಚುವಳಿ ಮೊಚೆ
ಸಂಪ್ರದಾಯ ಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಕನಾಟಕ ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚರ್ಚುವಳಿಗಳು
ಅಥವಾಯ ಗಳಿಗೆ ಹಾರಿತಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಹಿನ್ನೋಟ
ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿನ್ನೋಟ

೧. ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿನ್ನೋಟ	1
೨. ಚರ್ಚುಚಲಿ (ಚರ್ಚುವಳಿ) ಎಂದರೇನು?	7
೩. ರೈತ ಎಂದರೆ ಯಾರು?	8
೪. ರೈತರ ಕ್ರಾತಿ, ಚರ್ಚುವಳಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ, ದಂಗೆ ಭೂದಾನ ವೈವಿಧ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿಣಾಮ	9
೫. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಸನೋಕ್ತರೈತ ಚರ್ಚುವಳಿಗಳು.	11
೬. ಭಾರತದ ರೈತ ಹೋರಾಟಗಳು	17
೭. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ / ಸಿಖ್ರೀ ರೈತ ಬಂಡಾಯ, ಜಾಟ್ ಬಂಡಾಯ	18
೮. ಆದಿವಾಸಿ ಸಂತಾಲರ ದಂಗೆ (ಗಳಿಂಜಿ)	19
೯. ಸನ್ಯಾಸಿ ಘಕೀರರ ದಂಗೆ (ಗಳಿಂಜಿ)	19
೧೦. ನೀಲಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಮುಷ್ಕರ (ಗಳಿಂಜಿ)	20
೧೧. ಕುಣಬಿ ದಂಗೆ (ಗಳಿಂಜಿ)	20
೧೨. ಮಾಪಿಳ್ಳಿ ದಂಗೆಗಳು(ಗಳಿಂಜಿ-ಗಣಗಾರಿ)	20
೧೩. ಬಾದೋರ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ಗಣಗಾರಿ)	21
೧೪. ವಾರಲಿ ಆದಿವಾಸಿಗಳ ಹೋರಾಟ (ಗಣಭಜಿ-ಭಜಿ)	22
೧೫. ಬಂಗಾಲದ ತೇ ಭಾಗ ಚರ್ಚುವಳಿ (ಗಣಭಜಿ-ಭಜಿ)	24
೧೬. ಟಂಕಾ ಇಳಿಸರ್ವೇಕೆನ್ಸ್‌ವ ಚರ್ಚುವಳಿ (ಗಣಭಜಿ)	25
೧೭. ತೆಲಂಗಾಣದ ಹೋರಾಟ (ಗಣಭಜಿ-ಜಿಗ)	26

೧೮. ನಕ್ಕಲ್ ಬಾರಿ ಚೆಚುವಳಿ (ಗಣೇಶ-ಗಣೇಶ)	28
೧೯. ಶ್ರೀ ಕಾಮಕೃಂ ನಕ್ಕಲೀಯ ಹೋರಾಟ (ಗಣೇಶ-ಗಣೇಶ)	29
೨೦. ಧೋಂಡಿಯವಾಫನ ನೇತ್ಯತ್ತದ ಆದಿವಾಸಿ ದಂಗೆ (ಗಣೇಶ)	30
೨೧. ಕಿರುತ್ತರು ದೇಶಗತಿ ರೈತ ಹೋರಾಟ (ಗಣೇಶ)	31
೨೨. ಬಳ್ಳಾರಿ ಪಾಳೇಗಾರ-ರೈತರ ದಂಗೆ (ಗಣೇಶ-ಗಣೇಶ)	31
೨೩. ಅಲ್ಲಾಪ್ರದೀನ್ ವಿಲ್ಲಿ (ಗಣೇಶ-ಗಣೇಶ) ಕಾಲದ ತೆರಿಗೆ ಹೇರಿಕೆ ಮತ್ತು ಮಹಿಮೆ ಬಿನ್ ತೊಗಲಕ್ಕನ (ಗಣೇಶ-ಗಣೇಶ) ಕಾಲದ ರೈತ ಬಂಡಾಯ	31
ಅಧ್ಯಾಯ ೨ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ ಪ್ರಾರ್ಥಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚೆಚುವಳಿಗಳು-ಸತ್ಯಗ್ರಹಗಳು	
೨೪. ಜಿಕ್ಕಿದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ರೈತರ ಚೆಚುವಳಿ (ಗಣೇಶ - ಲಳಿ)	34
೨೫. ಬೆಷ್ಟುಕಾಲದ ದಂಡದ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಫಿರ್ಗಾದು	36
೨೬. ಪೂರ್ಣಾಯ್ಯನವರ ಪ್ರತಿನಿಧಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸ್ಥಿತಿ, ದೂರು-ದುಮ್ಮಾನಗಳು.	38
೨೭. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೈತ ಬಂಡಾಯ (ಗಣೇಶ)	39
೨೮. ಸಂಗೋಳಿ ರಾಯಣ್ಣನ ಬಂಡಾಯ (ಗಣೇಶ)	51
೨೯. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಅಂಗ್ಲರ ಕಾಲದ ಟ್ರಾಂಕ್ ಕೋಡ್ ನಿಯಮಗಳ ವಿಘಳತೆ	52
೩೦. ಕೊಡಗು ಮತ್ತು ಅಮರಸೂಳ್ಯದ (ಕೆನರಾ) ಬಂಡಾಯ (ಗಣೇಶ - ಲಳಿ) (ಅಪರಂಪರ ಕಲ್ಯಾಣಸ್ವಾಮಿ- ಪ್ರಣಿಬಸಪ್ಪನ ನೇತ್ಯತ್ತದ ಬಂಡಾಯ)	53
೩೧. ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಂಗಲ್ ಸವಲತ್ತು ಹೋರಾಟ (ಗಣೇಶ)	55

೬. ಉತ್ತರಕ್ಷಯದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮನುಃವಿ ವಿರೋಧಿ ಚೆಳುವಳಿ ಪರಂಪರೆ (ಗಣ್ಯಾ)	56
೭. ಉತ್ತರಕ್ಷಯದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಲಬಾರಿ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣ್ಯಾ)	58
೮. ಶಿರಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತರ ತಾಲೂಕು ರೈತರ (ಅರ್ಥಿಕಕಾರಣ) ಕರನಿರಾಕರಣ (ಗಣ್ಯಾ)	60
೯. ಹಿರೇಕೆರೂರಿನ (ಅರ್ಥಿಕ! ಕಾರಣ) ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣ್ಯಾ)	61
೧೦. ಮೈಸೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭಾ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ (ಎಂ.ಆರ್.ಎ) ರೈತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಚರ್ಚೆ (ಗಣ್ಯಾ)	64
೧೧. ಇರ್ವನ್ ನಾಲಾ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ಕುಗಿನ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ನಾಲಾ) (ಗಣ್ಯಾ-ಇ.೨)	71
೧೨. ಮೈಸೂರು ಪ್ರಜಾಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸಭಾ ಅಧಿವೇಶನಗಳಲ್ಲಿ ಇರ್ವನ್ ನಾಲಾ ಚೆಳುವಳಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ, ಚರ್ಚೆ, ಪರಿಷಾರಗಳು (ಕುಗಿನ ಗಣ್ಯಾಗ ಅಕ್ಷಯ್ಯಬರ್ಗ ಗಣ್ಯಾಗ ದಸರಾ ಅಧಿವೇಶನ)	79
೧೩. ಜೂನ್ ೨, ಗಣ್ಯಾಗ ಎಂ.ಆರ್.ಎ. ಅಧಿವೇಶನ-ದಲಿತ ರೈತರ ಬೇಡಿಕೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ	87
೧೪. ಜೂನ್ ೫, ಗಣ್ಯಾಗ ಎಂ.ಆರ್.ಎ. ಕಲಾಪಗಳು	87
೧೫. ಗಣ್ಯಾಗ ಜೂನ್ ಜುಲೈ ತಿಂಗಳ ಲೆಜಿಸ್ಲೇಟಿವ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ನ ಅಧಿವೇಶನ	88
೧೬. ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತ ಸಮೀಕಣಗಳ ನಿರ್ವಹಣ, (ಗಣ್ಯಾ-ಇ.೩)	90
೧೭. ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ಜನನ (ಗಣ್ಯಾ)	94
೧೮. ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಸಮೀಕಣಗಳು (ಗಣ್ಯಾ-ಗಣ್ಯಾ)	95
೧೯. ಆಸೂರು ಗ್ರಾಮದ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣ್ಯಾ-ಗಣ್ಯಾ)	95
೨೦. ರಾಮದುರ್ಗದ ಕರನಿರಾಕರಣ ಚೆಳುವಳಿ (ಗಣ್ಯಾ)	96

ಅಧ್ಯಾಯ ಅ : ಅನುಬಂಧ ೧

೨೭.	ಮಲೆನಾಡು ರೈತರ ಅಹವಾಲು ಬಡರೈತರ ಮರವ್ವೆ (ಗಣಿತ)	102
೨೮.	ಮೈಸೂರು ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್ ರೈತರ ಸಮೀಕಣ (ಗಣಿತ)	102
೨೯.	ಆಂಜೋಲೆ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣ ಮತ್ತು ವಿರಪ್ತಿಜ್ಞಾನ (ಗಣಿತ)	103
೨೧.	ದೊಡ್ಡ ಬಳಾಪ್ರರದ ತಾಲೂಕು ರೈತರ ಜಾಗೃತಿ (ಗಣಿತ)	103
೨೮.	ಬೆಳಗಲಿ ರೈತರ ಸಭೆ (ಗಣಿತ)	104
೨೯.	ಷಿಕಾರಿಪುರದ ರೈತರಗೋಳಿ, ಕಂದಾಯ ನಿರಾಕರಣ, ಜಪ್ತಿ, ಶಿರಾಳ ಕೊಪ್ಪದ ರೈತರ ಸಭೆ, ಹರತಾಳ (ಗಣಿತ)	104
೨೧.	ಕಾನಕಾನಹಳ್ಳಿ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	107
೨೧.	ಶಿವಮೌಗ್ನಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಹೋರಾಟ (ಗಣಿತ)	107

ಅಧ್ಯಾಯ ಅ : ಅನುಬಂಧ ೨

೨೨.	ಇವೀನ್ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರ ಚೆಳುವಳಿ: ಮತ್ತಮ್ಮ ವಿಷಯಗಳು (ಗಣಿತ)	111
i	ವಿಶ್ವಕನಾಂಟಿಕದ ಸಂಪಾದಕೀಯ ಶೀಜೀಕೆ, ‘ಬೋರೇಗೋಡನು ತುಂಟನಲ್ಲಿ’	113
ii	ಅವೀನ್ ನಾಲ್ಕಾ ರೈತರ ಮಂಡ್ಯದ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	114
೨೩.	ಬೌರಿಂಗ್ ಪೇಚೆಯ ರೈತರ ಮಹಾಸಭೆ (ಗಣಿತ)	118
೨೪.	ಕಾರವಾರ ರೈತರ ಕರನಿರಾಕರಣ-ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಕಷ್ಟ ನಿಷ್ಟುರಗಳು (ಗಣಿತ)	119

ಅಧ್ಯಾಯ ೩ : ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರೈತರ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು

೩.	ಶಿವಮೌಗ್ನಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಗೋಡು ರೈತ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ಗಣಿತ-ಜಿಗ)	120
----	---	-----

೨. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸಂಬಂಧದ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು (ರೇಜಿಂ-ಜೀ)	132
೩. ಕಾಗೋಡು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ; ಏಜ ಜೂನ್ ರೇಜಿಂರ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು	134
೪. ರೇಜಿಂರ ಮಾರ್ಚ್ ಏ ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು: ಕಾಗೋಡು ಘಟನೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ	136
೫. ಇನಾಂ ರದ್ದತಿ, ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ, ಲೆವಿಕುರಿತು ರೈತರಿಗಾಗುವ ತೊಂದರೆ ಬಗೆ ಚರ್ಚೆ (ರೇಜಿಂ-ಜೀ) (ವಿಧಾನ ಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಗೆ.ಎ.ರೇಜಿಂ ರಲ್ಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪ)	137
೬. ವಿವಿಧ ಕಡೆಯ ರೈತ ಚಳುವಳಿ, ರೈತ ನಿಯೋಗ ಮತ್ತು ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆಗಳು (ರೇಜಿಂ-ಜೀ)	147
೭. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ಜಾರಿ, ಗೇರೋಹಾಸನ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಸೂದೆ, ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಚೆನ್ನೆನ್ನಿ ಕಾಸೂನು ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಗಳು ಪಕ್ಕಿನೋಟ, ಚಳುವಳಿಯ ಪ್ರಭಾವ-ಪ್ರೇರಣ (ರೇಜಿಂ-ಜೀ)	151
೮. ಏ-ಎ-ರೇಜಿಂರ ವಿಧಾನ ಸಭಾಧಿವೇಶನ; ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಮಸೂದೆಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿಗಳು.	
ಸಂಪುಟಃ: ೨	
ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ-ಸಹಸ್ರಮಾನಪೂರ್ವ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು	
ಅಧ್ಯಾಯ ೪ : ಕನಾಂಟಿಕ ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು	
೯. ಕನಾಂಟಿಕ ಪ್ರಾಂತ ರೈತಸಂಘದ ಹೋರಾಟಗಳು	161
೧೦. ಭೂ ಸುಧಾರಣೆ ವಿಧೇಯಕ ಪರಿಶೀಲನಾ ಸಮಿತಿ ವರದಿ	163
೧೧. ಸರ್ವೇ ಮತ್ತು ಸೆಟಲ್ ಮೆಂಟ್ ವರದಿ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸದನ ಸದಸ್ಯರ ಮಂಡನೆಗಳು ಮತ್ತು ಧರಣೆಗಳು (ರೇಜಿಂ)	166

ಉ. ಮಧುಗಿರಿ ತಾ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮತ್ತು ಪೋಲೀಸ್ ದೊಡ್ಡನ್ಯಾಗಳು. (ಗಂ ೬೨)	179
ಇ. ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಂಘಟನೆ	202
ಈ. ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭೂ ಆಕ್ರಮಣ ಚಳುವಳಿ (ಗಂ ೨೦-೨೨)	202
ಉ. ಗಂ ೨೦ರ ದಶಕದ ಕೆಲವು ರ್ಯಾತ ಹೋರಾಟಗಳು	203
ಎ. ಒಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸೊಂಡೊರು ಗಂ ೯೨ಿರ ಇನಾಂ ರದ್ದಿಯಾತಿ ಮನೂದೆ ಮತ್ತು ಅನ್ನಯಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳು	204
ಏ. ಒಳ್ಳಾರಿ ಜಿಲ್ಲೆ ಸೊಂಡೊರಿನಲ್ಲಿ ರ್ಯಾತಪರ ಹೋರಾಟಗಳು (ಗಂ ೨೨ -೨೩)	210
ಗೀ. ವರುಣಾ ನಾಲಾ ಚಜುವಳಿಯ ಒನ್ನೆಲೆ-ಮುನ್ನೆಲೆ (ಗಂ ೨೪) ಮತ್ತು ಸದನದ ನಡವಳಿಕೆಗಳು	214
ಗೀ. ವರುಣಾ ನಾಲಾ ಯೋಜನೆಯ ಪರ ಮತ್ತು ವಿರೋಧ ಅಹಂಕಾರಗಳು, ನಿಯೋಗಗಳು (ಗಂ ೨೫)	221
ಗೀ. ವರುಣಾ ನಾಲಾ ವಿರೋಧ ಚಳುವಳಿಯ ಬಿರುಸು	225
ಗೀ. ವರುಣಾ ನಾಲಾ ಸಂಬಂಧದ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚಚೇರಿಗಳು	228
ಗೀ. ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವರುಣಾನಾಲಾ ಸಂಬಂಧದ ಚಚೇರಿಗಳು	239
ಗೀ. ವರುಣಾನಾಲಾ ಶುರಿತ ಪತ್ರಿಕಾವಾರ್ತೆಗಳು	246
ಗೀ. ಗಂ ೨೬-ಗಂ ೮೦ರ ಮಲಪ್ರಭಾ ಹೋರಾಟದ ಮುನ್ನಿನ ರ್ಯಾತ ಸಂಬಂಧಿ ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು, ರ್ಯಾತ ಚಳುವಳಿಗಳು, ರ್ಯಾತ ನಿಯೋಗಗಳು, ರ್ಯಾತರ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲೆಗಳು, ಶೋಷಣೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ.	252
ಗೀ. ಫೆಟಪ್ರಭಾ ಎದದಂಡ ನಾಲಾ ಅಚ್ಚಕಟ್ಟಿ ರ್ಯಾತರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ಗಂ ೨೬)	259
ಗೀ. ಹುಕ್ಕೇರಿ ತಾಲ್ಲೂಕು, ನಾಗನೂರು ಗ್ರಾಮದ ರ್ಯಾತರ ಮುಷ್ಕರ (ಗಂ ೨೬) ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ನಡವಳಿಕೆಗಳು	260

೧೯. ಮರಳ್ಳಿ ಹತ್ತಿಬೀಜದ ಬೆಲೆ ಆರಕ್ಕುದ ವಿರುದ್ಧ ರೈತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ (ರೇ.೨೨)	260
೨೦. ರೋಣ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ರೈತರ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಗ್ರಹ	272
೨೧. ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಾಗಲಕೋಟಿ ಮುಚಕಂಡಿಕೆರೆ ಜಮೀನು ಸಾಗುವಳಿದಾರ ಹರಿಜನ ರೈತರ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಗ್ರಹ (ರೇ.೨೩)	273
೨೨. ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಿತಿವುತ್ತಿಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇ.೨೪ -೨೫)	275
೨೩. ಹಳಿಯಾಳ ತಾಲೂಕು ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇ.೨೬)	275
೨೪. ತಾತಗುಣ ಎಸ್ಪೇಚ್ ಹರಿಜನ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹೋರಾಟ	276
೨೫. ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆ ಭಾಲ್ಯಿಯ ಕಾನ್ನು ರ್ಯಾಲಿ (ರೇ.೨೭)	278
೨೬. ಒಳೆಂಬಿ ರೈತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ (ರೇ.೮೦)	279
೨೭. ನರಗುಂದ, ನವಲುಗುಂದ ಸವದತ್ತಿ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ (ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಹೋರಾಟ) ರೇ.೮೦	281
೨೮. ನರಗುಂದ, ನವಲುಗುಂದ ಮಲಪ್ರಭಾ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಗೋಲೀಬಾರ್ ಕುರಿತು ಅ.೨.೧.೧.೧೮.೧೦ ರಿಂದ ಇ.೧.೧೮.೧೦ ರ ವಿಧಾನಸಭಾಧಿವೇಶನ ಚರ್ಚೆಗಳು	287
೨೯. ಗಂಗಾವತಿ ಮತ್ತು ಮುದ್ದೆಬಿಹಾಳ್ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಗೋಲೀಬಾರ್ (ರೇ.೮೧)	307
೩೦. ಮಲಪ್ರಭಾ ಹೋರಾಟ ನಂತರದ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು	317
೩೧. ರಾಯಚೌರು ರೈತರ ಹೋರಾಟ (ರೇ.೮೦) ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆ	321
೩೨. ಗಂಗಾವತಿ, ಒಳುವರಿ, ನಾಗನಾಯಕನಕೋಟಿ ದಲಿತರ ಹೋರಾಟಗಳು (ರೇ.೮೧-೮೨)	322
೩೩. ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಮತ್ತು ರೈತರ ಬೆಂಗಳೂರು ಜಾಥ್ರಾ (ರೇ.೮೩); ಉಭಯ ಸದನದಲ್ಲಿನ ನಡವಳಿಕೆಗಳು	322

ಇಂ. ನಿಪ್ಪಣಿ ಹೊಗನೊಪ್ಪೆ ಬೆಳೆಗಾರರ ಹೆದ್ದಾರಿ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇಲೆಗ)	329
ಇಂ. ನಿಪ್ಪಣಿ, ಮಣಸೂರು, ಹಾಗೂ ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟಣ ತಾಲೂಕಿನ ತಂಬಾಕು ಬೆಳೆಗಾರರ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇಲೆಗ)	330
ಇಂ. ಮಂಡ್ಯದ ಆಧುನಿಕ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು (ರೇಲೆ-ರೇ)	335
ಇಂ. ನಾಗಸಮುದ್ರ ಮುಂಗೋಡೆಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಮತ್ತು ಗೋಲಿಬಾರ್ (ರೇಲೆ)	341
ಇಂ. ವಿಧಾನ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಾಗಸಮುದ್ರದ ಗೋಲಿಬಾರ್ ಪ್ರಸ್ತಾಪ	344
ಇಂ. ಮಂಡ್ಯ ಜಿಲ್ಲೆ ಗಿಜ್ಜಲಗೆರೆ ರೈತರ ಸತ್ಯಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಗೋಲಿಬಾರ್ (ರೇಲೆ)	353
ಇಂ. ಕಾಳಮುದ್ರನಚೊಡ್ಡಿ ಹಾಮುಂಡೆಶ್ವರಿ ಸಕ್ಕರೆ ಕಾಶಾನ ಏಳಿ ರೈತರ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಗ್ರಹ (ರೇಲೆ)	357
ಇಂ. ಜೀವಗ್ರಿ ತಾಲೂಕಿನ ರೈತರ ಸರದಿ ಮುಷ್ಕರ (ರೇಲೆ)	362
ಇಂ. ವಿಧಾನಸೌಧದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿ ಬೆಳೆ ರೈತರ ಮುಷ್ಕರ (ರೇಲೆ)	363
ಇಂ. ವಿಧಾನಸೌಧದ ಮುಂದೆ ರೈತಸಂಘದ ಮುವಿಂಡರ ಧರಣೆ (ರೇಲೆ) (ಮುಂದುವರಿದುದು)	364
ಇಂ. ತುಮಕೂರು ತಿಪಟ್ಟೂರು ತಾಲೂಕು ದರಖಾಸ್ತ ಜಮೀನು ರೈತರ ಚಾಥಾ (ರೇಲೆ)	367
ಇಂ. ಸಂಜನಗೌಡು ತಾಲೂಕು ಸುಗುಜಲಾಶಯ ರೈತರ ಧರಣೆ (ರೇಲೆ)	369
ಇಂ. ಹತ್ತಿಯ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತೆ, ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ, ಧಾರವಾಡ ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೇಲೆ)	371
ಇಂ. ರಾಜ್ಯ ರೈತಸಂಘದ ರೈಲು ಮತ್ತು ರಸ್ತೆ ರೋಕೋ ಚೆಳುವಳಿ	372
ಇಂ. ರೈತರ ಕಾಲ್ಪನಿಕ ರ್ಯಾಲಿ (ರೇಲೆ); ಜ್ಯೋತಿ ಭರೋ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇಲೆ); ರಸ್ತೆ ರೋಕೋ ಚೆಳುವಳಿ (ರೇಲೆ)	378

ಉಲ. ರೈತ ಚೆಳುವಳಿ ಪ್ರೇರಕ ರೈತರ ಸಾಲಗಳು ಹಾಗೂ ಸಾಲ ಮನ್ಯಾದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಕಲಾಪಗಳು (ರೆಟ್, ರೆಟ್)	380
ಉಲಅ. ರೈತರ ಜಾಥಾ ಕುರಿತ ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆಗಳು-ಪ್ರತಿಭಟನೆ -ಧರ್ಮ-ಸಭಾತ್ಮಕಗಳು	386
ಉಲಆ. ರೆಟ್ಲಿರ ರೈತರ ಜಾಥಾಗಳು	390
ಉಳ. ಕನಾಡಿಕ ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘದ ರಸ್ತೆ ಚೆಳುವಳಿ ಮಾಡುವ ಬಗ್ಗೆ ಚರ್ಚೆ. (ಗಳ.ಇ.ರೆಟ್)	391
ಇಂ. ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಸಮಸ್ಯೆ; ರೈತರ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ರೆಟ್); ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಪುರದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಮೇಲೆ ದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೆಟ್)	393
ಇಂ. ಗ್ರಾಮ ಒಪ್ಪಂದ-ದಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ವಿರೋಧ ಚೆಳುವಳಿ (ರೆಟ್-ರೆಟ್)	395
ಇಂ. ದಂಕೆಲ್ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ ವಿರುದ್ಧ ರೈತರ ಹೋರಾಟ ಕುರಿತು ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆಗಳು	402
ಇಂ. ಹೋರಾಟ ಕೆಬ್ಬು ಸಾಗಣೆಕೆ ನಿರ್ವೇಧ; ರೈತರ ತೊಂದರೆಗಳು ಮತ್ತು ಹೋರಾಟ (ರೆಟ್)	408
ಇಂ. ಕಳ್ಳಂಬೆಳ್ಳ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿದಾರರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೋಲೀಸ್ ದೌಜನ್ಯ (ರೆಟ್)	412
ಇಂ. ಆಭಯಾರಣ್ಯದ (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ-ವರ್ಗ) ಹಿಂದುಲಿದ ರೈತರ ಹೋರಾಟ ಮತ್ತು ರೈತರ ಪರ ಶಾಸಕರ ಹೋರಾಟದ ದಸ್ತಿಗಳು.	414
ಇಂ. ದಲಿತ ರೈತರ ಭೂ-ಹೋರಾಟಗಳು ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಂಘಟನೆಗಳ ಚೆಂಬಲ	417
ಇಂ. ಚೆನ್ನಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ರಾಮನಗರ ತಾಲೂಕನ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು (ರೆಟ್-ಎಲ)	419
ಇಲ. ಶಿರಾದ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೆಟ್) ಮತ್ತು ರಾಯಚೌರು ದಲಿತ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರ ಹೋರಾಟ (ರೆಟ್)	425

ಇಲಾ. ರಾಯಚೂರು ರೈತ ಕೊಲಿಕಾಮಿಕ ಸಂಘರ್ಷದ ಹೋರಾಟ	426
ಇಂ. ಬಾಗೂರು, ನವಿಲೆ, ಹೇಮಾವತಿ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತ ಸತ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿಕ ವಿಷಯಗಳು (ರೇ. ೮೦-೨೧೦೦)	427
೯೦. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು (ರೇ. ೭೦-೨೦೦೦)	437

**ಅಧ್ಯಾಯ ೫ : ಸಹಸ್ರಮಾನ ಸಂದರ್ಭದ ರೈತ
ಚೆಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿಕ
ವಿಷಯಗಳು**

ಹನಿ ಹನಿ ಚೆಳುವಳಿಗಳು:

೧. ಒಡಬನಹಳ್ಳಿ, ಉತ್ತರಕೊಡಗು, ಕುಷ್ಣಗಿ, ಧಾರವಾಡ, ದಾವಣಿಗೆರೆ, ಕಾಂಪ್ಯೂಟ್, ಹಾಸನದ ರೈತ ಚೆಳುವಳಿಗಳು	443
೨. ಕೊಪ್ಪಳದಲ್ಲಿ ರೈತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ, ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಗುಂಡು, ನಿಷೇಧಾಳ್ಳಿ (೨೦೦೦)	447
೩. ಗಂಗಾವತಿ ಬಂದ್ರು, ಲಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮಾರ (೨೦೦೦)	448
೪. ೨.೧೧.೨೧೦೦ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕಲಾಪಗಳು	449
೫. ೩.೧೧.೨೧೦೦ರ ವಿಧಾನಸಭಾ ಕಲಾಪಗಳು	450
೬. ೧೧.೧೧.೨೧೦೦ ರ ಡಯ್ಲ್ಯೂ ಟಿ ಓ ಸೆಲ್ರ್ ಸಭೆ	451
೭. ಮಾಡಿ ಪ್ರಥಾನಿ ಶ್ರೀ ದೇವೇಗೌಡರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ	453
೮. ಹೊಸದುಗ್ರಾದ ತೆಂಗು ಬೆಳ್ಗಾರರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (೨೦೦೦)	453
೯. ರಾಜ್ಯ ರೈತ ಸಂಘರ್ಷ ಚೆಳುವಳಿ (೨೦೦೦)	454
೧೦. ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತು-ವಿಧಾನಸಭಾ ನಡವಳಿಕೆಗಳು (೨೦೦೦)	454
೧೧. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಸಂಚಯ-ವಿಚಾರ ಸಂಕರಣ	456
೧೦. ಸೂಕ್ಷ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ತರವ್ಯಾಖ ಬೆಲೆ ಇಲ್ಲಿಕೆ ವಿರುದ್ಧರೂಲಿ (೨೦೦೦)	458

ಗ್ರ. ರೈತ ಸಂಬಂಧಿ ದೂರುಗಳು: ಬಳ್ಳಾರಿ ಜೆಲ್ಲೆ ಮೇಕ್ಕೆಚೋಳ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ, ಈರುಳ್ಳಿ ರಪ್ಪು, ಎಳನೀರು ಮಾರಾಟ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ (೨೦೦೦)	458
ಗ್ರ. ಗೋಡೆನ್ ಕೊರತೆ, ಉದ್ದಿಕ್ತ ಬಳ್ಳಾರಿ ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (೨೦೦೦)	461
ಗ್ರ. ಕೊಡಗು, ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆ ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಪ್ರತಿಭಟನಾ ಸಭೆ (೨೦೦೦)	462
ಗ್ರ. ಉತ್ತರ ಕನಾಡಕದ ಭತ್ತದ ವಹಿವಾಟು (೨೦೦೦)	462
ಗ್ರ. ವಿದ್ಯುತ್ ದರ ಏರಿಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (೨೦೦೦)	463
ಗ್ರ. ತಂಬಾಕು ಬೆಳೆ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆ	464
ಗ್ರ. ವಿಶ್ವರೈತರ ದಿನ; ರೈತರ ವಿವಿಧ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು	465
ಗ್ರ. ಧಾರೂಡ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಕಫೇರಿಗೆ ಅಲೂಗಡ್ಡ ರೈತರ ಮುತ್ತಿಗೆ	467
ಗ್ರ. ರೈತ ನಾಯಕರ ಸುಡಿ ನಡೆಗಳು	468
ಗ್ರ. ಹೊನ್ನಾವರ ತಾ. ಬಡರೈತರ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲಿಗೆ ವಿಧಾನಸಭಾ ಸದಸ್ಯರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ	470
ಗ್ರ. ಮಂಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಗಲ.ಇ.ಗಣ್ಣ ರಂದು ರಾಜ್ಯ ರೈತರ ಸಭೆ	471
ಗ್ರ. ಬೆಳೆ (ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕಯ್ಯ) ಸಂಬಂಧದ ಗಣ್ಣರ ಚೆಳುವಳಿಗಳು	471
ಗ್ರ. ಈರುಳ್ಳಿ ಬೆಳೆ ಕುಸಿತದ ವಿರುದ್ಧ ನವಿಲುಗುಂದ ಬಂದ್ ಹಾಗೂ ಹುಬ್ಬಿಳಿಯ ರಸ್ತೆ ತಡೆ ಚೆಳುವಳಿ.	472
ಗ್ರ. ರೇಷ್ಟೆಬೆಳೆ ರೈತರ ಸೋಷನ್ (ಗಣ್ಣ)	473
ಗ್ರ. ಕಯ್ಯಿನ ಬೆಲೆ ನಿಗದಿ ಮತ್ತು ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (೨೦೦೦)	473
ಗ್ರ. ಬಾಳಿ ಬೆಳೆದ ಕೋಲಾರ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳು (೨೦೦೦)	474
ಗ್ರ. ಕರಿಮೆಣಸು, ಕಾಫಿ ಬೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕುಸಿತ (೨೦೦೦)	475

೨೮.	ಕರುಳ್ಳಿ, ಅಲೂಗಡ್ಡೆ, ಭತ್ತೆ, ಜೋಳ ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆಗೆ ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲಾ ರೈತರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೇಣು)	476
೨೯.	ಒಳ್ಳಾರಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೆಳೆ ನಷ್ಟಿ; ಸೆರಪಿಗೆ ರೈತರ ಹೋರಾಟ	478
೩೦.	ಮಾನ್ಯೆಂಟೋ ತಳಿ-ಆಲಮಟ್ಟಿ ಅಣೆಕಟ್ಟಿ ಕರಸೇವೆ	480
೩೧.	ಪಿರಿಯಾಪಟ್ಟೊ ಬಾಂಕ್ ನಿರಮಿ ಲೇವಣಿ ಕಡ್ಡಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟನೆ	481
೩೨.	ಕಬ್ಬಿ ಬಾಕಿ ಪಡೆವ ಸಂಬಂಧ ಧರಣೆ; ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಲೂಗಡ್ಡೆ ರಸ್ತೆ ತಡೆ ಚೆಳುವಲ್ಲ	481

ಸಂಪುಟಿ: ೫

ಸಹಸ್ರಮಾನವ್ಯಾರಕ ವಿವಿಧ ರೈತ ಚಳುವಳಿಗಳು

ಅಧ್ಯಾಯ ೬ :	ಸಹಸ್ರಮಾನವ್ಯಾರಕ ವಿವಿಧ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಸಂಬಂಧ ವಿಷಯಗಳು	
೧.	ವಿಷಯ ೧: ಗಣಾರ್ಥ ದಶಕದ ಮತ್ತು ನಂತರದ ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಹಿನ್ನೋಟ ಮುನ್ನೋಟಗಳು	485
೨.	ವಿಷಯ ೨: ರೈತರ ಚಳುವಳಿಯ ಹಾಡುಗಳು	492
೩.	ವಿಷಯ ೩: ಕನಾರಟಕ ಭೂ ಸುಧಾರಣೆಗಳ (ತಿದ್ದುಪಡಿ) ವಿಧೀಯಕ (ರೇಣು)	511
೪.	ವಿಷಯ ೪: ಆಕ್ರಮ ಸಾಗುವಳಿಯನ್ನು ಸಕ್ರಮ ಮಾಡುವಿಕೆ (ರೇಣು)	530
೫.	ವಿಷಯ ೫: ರೈತರಿಗೆ ಕೃಷಿ ಪಾಸ್ ಪ್ರಸ್ತುತ ವಿತರಣೆ (ರೇಣು)	532
೬.	ವಿಷಯ ೬: ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬೆಳೆ ಹಾನಿ, ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತು ಚಚೆ (ರೇಣು)	537
೭.	ವಿಷಯ ೭: ರೈತರಿಂದ ವಿರೀದಿ ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಹಣ ಪಾವತಿ ಮಾಡದಿರುವ ಬಗ್ಗೆ ವಿಧಾನಸಚಿ ಚಚೆ (ರೇಣು)	537

ಲ. ವಿಷಯ ಅ: ಕೊಳ್ಳಿಗಾಲ ತಾಲೂಕು ಕುಂತಾರು ಮಹಡೆಶ್ವರ ಸಕ್ಕರೆ ಕುಖ್ಯಾನೆ ಮತ್ತು ರಾಜ್ಯದ ಇತರೆ ಸಕ್ಕರೆ ಕುಖ್ಯಾನೆಗಳಿಂದ ರೈತರಿಗೆ ಬರಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ: ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ (ಗಣ್ಯ)	538
ಲ.ಅ ವಿಷಯ ಅಅ: ಬೀದರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿ ಬೆಳೆಗಾರರಿಗೆ ಆಗಿರುವ ಅನ್ಯಾಯ (ಗಣ್ಯ): ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ.	541
೬. ವಿಷಯ ೬: ಕಬ್ಬಿ ಸಾಗಾಣಿಕೆಗೆ ನಿರ್ವೇಧ, ಪ್ರತಿರೋಧ	542
ಗ೦. ವಿಷಯ ಗ೦: ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ ಮಾನ್ಯ ತಾಲೂಕು ಸಿದುವಾರ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಗೋಲಿಬಾರ್ (ಗಣ್ಯ): ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ	546
ಗ೧. ವಿಷಯ ಗ೧: ಶಿರಾದ ರೈತರ ಮೇಲಿನ ಗೋಲಿಬಾರ್ (ಗಣ್ಯ) ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ	547
ಗ೨. ವಿಷಯ ಗ೨: ಶಿರಾ ಪಟ್ಟಣದ ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕಾಯಿ ಬೆಲೆ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಮತ್ತು ಗೋಲಿಬಾರ್‌ನಿಂದ ಸತ್ತ ರೈತರಿಗೆ ಪರಿಹರ ಸೂಚನೆಗೆ ಜಂಟಿ ಸದನ ಸಮಿತಿ ನೇಮಕ (ಗಣ್ಯ): ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	549
ಗ೩. ವಿಷಯ ಗ೩: ಗಂಗಾವತಿಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಲಾಲಿ ಚಾಙ್ಗ, ಅಶ್ವವಾಯು ಸಿಡಿತ (೨೦೧೦): ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	551
ಗ೪. ವಿಷಯ ಗ೪: ವಿದ್ಯುತ್ ಅಭಾವ: ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ಕಢೀರಿ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ ಸಡಿವರ ಆಮರಣಾಂತ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ (ಗಣ್ಯ): ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಚರ್ಚೆ	555
ಗ೫. ವಿಷಯ ಗ೫: ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೈತರ ಪಂಪ್ ಸೆಟ್ಟುಗಳಿಗೆ ವಿದ್ಯುತ್ ಕಡಿತ (ಗಣ್ಯ): ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	556
ಗ೬. ವಿಷಯ ಗ೬: ವಿದ್ಯುತ್ ಶುಲ್ಕದ ತಾರತಮ್ಯ ಉತ್ತರ ಕ್ಷಣಿಕ ರೈತರ ಆಕ್ರೋಶ (೨೦೧೦)	557
ಗ೭. ವಿಷಯ ಗ೭: ಗುಲ್ಬಗಾದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯುತ್ ಚಳುವಳಿ, ರೈತರ ಮೇಲೆ ಲಾಲಿ ಪ್ರಹಾರ (೨೦೧೦)	557

**ಅಧ್ಯಾಯ ೨ : ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಪ್ರದೇಶ ರೈತರ
ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚರ್ಚೆಗಳು
(ರೇಣು-ಎಂ)**

೨೮. ವಿಷಯ ೧: ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಮೇಲೆ
ದೌಡನ್ನ; ಕಾಲುವೆ ನಿರ್ಮಾಣದಿಂದ ಬೆಳೆಹಾನಿ; ಸಕಾರದ
ಅಲಭ್ಯ ಪರಿಹಾರ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ ಚರ್ಚೆಗಳು (ರೇಣು)562
೨೯. ವಿಷಯ ೨: ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರ ಮೇಲೆ
ದೌಡನ್ನ ಇತ್ತಾದಿ, ಮುಂದುವರಿದ ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ ಚರ್ಚೆ563
(ರೇಣು)
೩೦. ವಿಷಯ ೩: ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಸುರಂಗ ನಿರ್ಮಾಣ; ಸುರಂಗದ
ಇಕ್ಕೆಲಗಳ ಅಂತರ್ಜಾಲ ಕುಸಿತ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ (ರೇಣು)579
೩೧. ವಿಷಯ ೪: ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ರೈತರ ಮೇಲಿನ ದೌಡನ್ತುಕ್ಕೆ
ಪರಿಹಾರ; ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಪ್ರಸರಾರಂಭ; ಮುಂದುವರಿದ ವಿಧಾನ
ಪರಿಷತ್ ಚರ್ಚೆ583
೩೨. ವಿಷಯ ೫: ಬಾಗೂರು ನವಿಲೆ ಸುರಂಗ ಮಾರ್ಗದ ಕಾರಣ
ನಷ್ಟಕ್ಕೆಂಬ ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು (ರೇಣು): ವಿಧಾನಸಭೆಯಲ್ಲಿ
ಪ್ರಸ್ತಾಪ.586
- ಅಧ್ಯಾಯ ೩ : ಬೆಳೆಧಾರಣೆ ಕುಸಿತಗಳು
(ರೇಣು-ಎಂಂಗ)**
೩೩. ವಿಷಯ ೧: ಗುಲ್ಬೂದ ವಿಭಾಗದ ತೊಗರಿ ಬೇಳೆ ಧಾರಣೆ
ಕುಸಿತ (ರೇಣು); ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ588
೩೪. ವಿಷಯ ೨: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಮೇಟೋ ಬೇಲೆ ಭಾರಿ ಕುಸಿತ
(ರೇಣು): ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ592
೩೫. ವಿಷಯ ೩: ಕೋಲಾರ ಜಿಲ್ಲೆ ತೊಮೇಟೋ ಬೇಳೆಗಾರರ
ದಾರುಣ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ರೇಣು): ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚರ್ಚೆ600
೩೬. ವಿಷಯ ೪: ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೂಗೆಣ್ಡೆ ದರ ಭಾರಿ
ಕುಸಿತ; ಬೇಳೆಗಾರರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೇಣು): ವಿಧಾನಸಭಾ
ಚರ್ಚೆ613
೩೭. ವಿಷಯ ೫: ಹಾಸನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಲೂಗೆಣ್ಡೆ ದರ ಕುಸಿತ:
ರೈತರಿಗೆ ತೊಂದರೆ (ರೇಣು) ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.614

೨೮. ವಿಷಯ ೬: ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆ ಸೋಮವಾರಪೇಟೆಯ ರೈತರ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೆಳೆಗೆ ವರ್ತಕರ ಅನ್ಯಾಯ ಬೆಲೆ (ರಣಣ): ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ.	619
೨೯. ವಿಷಯ ೭: ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೆಳೆ ರೈತರ ನಷ್ಟದ ಬಗ್ಗೆ ಕೃಷಿ ಸಚಿವರ ಹೇಳಿಕೆ (ರಣಣ): ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ.	622
೩೦. ವಿಷಯ ೮: ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತಾಳಿ ಬೆಳೆಗಾರರ ಕಷ್ಟಪರಿಸ್ಥಿತಿ (ರಣಣ): ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ.	625
೩೧. ವಿಷಯ ೯: ಯಾಸನದಲ್ಲಿ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ (ರಣಣ): ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚರ್ಚೆ	631
೩೨. ವಿಷಯ ೧೦: ರೈತರ ಕೃಷಿ ಉತ್ತರವ್ವ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬೆಂಬಲ ಬೆಲೆ ನೀಡಿಕೆ ಖರೀದಿ (೨೦೦೦): ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	636
೩೩. ವಿಷಯ ೧೧: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೇಕ್ಕೆಜೋಳ, ಭತ್ತ, ಅಲೂಗೆಡ್ಡ, ಎಕ್ಕೋಳು, ತೊಗರಿ, ತೆಂಗು ಬೆಳೆಗಳ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ ರಾಸ್ತಾ ರೋಹೋ (೨೦೦೦): ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	640
೩೪. ವಿಷಯ ೧೨: ಅಡಿಕೆ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ ಪರಿಹಾರೋಪಾಯ (೨೦೦೧):	651
೩೫. ವಿಷಯ ೧೩: ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಅಡಿಕೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯ ‘ಬದ್ಲಾ’ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ದರದ ಅಸ್ಥಿರತೆ (೨೦೦೧)	655
೩೬. ವಿಷಯ ೧೪: ಅಡಿಕೆ ದರ ಕುಸಿತ; ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲಾ ಅಡಿಕೆ ರೈತರ ಸಮಾವೇಶ	656
೩೭. ವಿಷಯ ೧೫: ಸೂಳ್ಯದಿಂದ ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಗಾರರ ಕಾಲ್ಯಾಂಗಿ ಜಾಧಾ (೨೦೦೧)	657
೩೮. ವಿಷಯ ೧೬: ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಚೆಳುವಳಿ (೨೦೦೧)	
೩೯. ವಿಷಯ ೧೭: ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಗಾರರ ಹಿತರಕ್ಷಣೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮ (೨೦೦೧)	
೪೦. ವಿಷಯ ೧೮: ಕನ್ನಡಕದಲ್ಲಿ ಅಡಿಕೆ ಬೆಳೆಯ ಕುಸಿಯುತ್ತಿರುವ ಬೆಲೆಗಳು, ಕಾರಣಗಳೂ ಮತ್ತು ಪರಿಹಾರೋಪಾಯಗಳು; ಕೃಷಿ ತಜ್ಞರ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ (೨೦೦೧)	659
೪೧. ವಿಷಯ ೧೯: ಕಾಫಿ ಬೆಳೆಯ ದರ ಕುಸಿತಗಳು (೨೦೦೧) ಪತ್ರಿಕಾ ವರದಿಗಳು ಸಮಸ್ಯೆಗಳು, ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗಳು	663

ಇ೧. ವಿಷಯ ೨೦: ತಂಬಾಕು ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಮಸ್ಯೆ (೨೦೧೦)	677
ಇ೨. ವಿಷಯ ೨೧: ಅರಿತಿನ ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪರಿವಾರ (೨೦೧೦)	681
ಇ೩. ವಿಷಯ ೨೨: ರೇಷ್ಟ್ ಬೆಲೆ ಬೆಲೆ ಕುಸಿತ; ಬೆಳೆಗಾರರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು	682
ಅಧ್ಯಾಯ ೯ : ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ ಹಾಗು ಅನ್ನಯಿಕ ವಿಷಯಗಳು	
ಇ೪. ವಿಷಯ ೧೦: ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ ಮನೋವೈಚಾರಿಕ ಸೆಲೆ	686
ಇ೯. ವಿಷಯ ೧೧: ಬೆಲೆ ಹಾನಿ ಕಾರಣ ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ (ರೇಣು) ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಚರ್ಚೆ	690
ಇ೧೦. ವಿಷಯ ೧೨: ಬೀದರ್ ಮತ್ತು ಗುಲ್ಬಗಾಂಗಳಲ್ಲಿ ತೊಗರಿ ಬೆಲೆ ವಿಫಲ: ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ (ರೇಣು); ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ (ಮುಂದುವರಿದುದು)	691
ಇ೧೧. ವಿಷಯ ೧೩: ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ, ಬೆಳೆನಾಶ ಸಂಬಂಧಿ ಪರಿವಾರ ಹೆಚ್ಚಳಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಪಕ್ಷದವರ ಧರಣೆ (ರೇಣು): ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ	716
ಇ೧೨. ವಿಷಯ ೧೪: ರಾಜ್ಯದ ಕೆಲವ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಹಾನಿ ಕಾರಣ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ (ರೇಣು); ವಿಧಾನಪರಿಷತ್ತಿನ ಚರ್ಚೆ	719
ಇ೧೩. ವಿಷಯ ೧೫: ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆಯ ಪ್ರಮಾಣ (ರೇಣು)	725
ಇ೧೪. ವಿಷಯ ೧೬: ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಜನ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆ ಪ್ರಕರಣ (ರೇಣು)	726
ಇ೧೫. ವಿಷಯ ೧೭: ರೇಣು-ಕಾರಣ ಬೀದರ್, ಗುಲ್ಬಗಾಂ ಜಿಲ್ಲೆ ಬೆಳೆಹಾನಿ ಕಾರಣ ರೈತರ ಅತ್ಯಹತ್ಯೆಗೆ ಸದಸ್ಯ ಸಮಿತಿ ವರದಿಯ ಆವೃತ್ತಿ ಜಾರಿ ಕುರಿತ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಾ ಚರ್ಚೆ.	731
ಇ೧೬. ವಿಷಯ ೧೮: ಗುಲ್ಬಗಾಂ ಮತ್ತು ಬೀದರ್ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ರೇಣು ಆತಿವೃಷಿ, ತೊಗರಿ ಬೆಳೆಗೆ ಹಾನಿ, ಕೆಟಬಾಢೆ; ರೈತರಿಗೆ ಪರಿವಾರ: ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ, ಧರಣೆ, ಪ್ರತಿಭಟನೆ (ರೇಣು)	744

ಇ೧. ವಿಷಯ ಗ೦: ಕನಾಟಕದ ರೈತರ ಬೆಳೆಹಾನಿಕಾರಣ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆಯ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಕುರಿತ ಜಂಟಿ ಸದನ ಸಮಿತಿಯ ಅಂತಿಮ ವರದಿ (೧೯೯೯)	749
ಇ೨. ವಿಷಯ ಗ೧: ಬೆಲೆ ಕುಸಿತದಿಂದ ರೈತರ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆ: ವಿಧಾನಸಭಾ ಪ್ರಸ್ತಾಪಗಳು (೨೦೧೦)	760
ಇ೩. ವಿಷಯ ಗ೨: ರೈತರ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆ: ತಜ್ಞರ ಸಮಿತಿ ನೇಮಕ, ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ (೨೦೧೦)	762
ಇ೪. ವಿಷಯ ಗ೩: ರೈತರ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆ: ಪರಿಧಾರ ನೀಡಿಕೆ, ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚರ್ಚೆ (೨೦೧೦)	763
ಇ೫. ವಿಷಯ ಗ೪: ಅದಿಕೆ ಬೆಳೆಯ ಬೆಲೆ ಹುಂದು ರೈತರ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆ (೨೦೧೦); ವಿಧಾನಸಭಾ ಚರ್ಚೆ.	764
ಇ೬. ವಿಷಯ ಗ೫: ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟ, ಬೇಗುದಿ, ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆ ಕುರಿತು ತಜ್ಞರ ವಿಚಾರಗೋಣಿ (೨೦೧೦)	766
ಇ೭. ವಿಷಯ ಗ೬: ರೈತರ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತ ಪತ್ರಿಕಾವಾರ್ತೆಗಳು; ಲೇಖನಗಳು ಹಾಗು ಸಂದರ್ಭಗಳು	778
ಇ೮. ವಿಷಯ ಗ೭: ರೈತರ ಸರಣಿ ಅತ್ಯಾಹತ್ಯೆಗಳು-ಪತ್ರಿಕಾ ಸಂವೇದನಗಳು; ವೃಜಾರಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರದ ಸ್ವಂದನಗಳು (೨೦೧೨-೧೩)	801

ಸಂಪುಟ: ೪

ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಆಧುನಿಕ ಮಜಲುಗಳು

ಆಧ್ಯಾಯ ಗ೦ : ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಾರ ಸಂಘಟನೆ : ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
ವಿಷಯಗಳು

೬೧. ವಿಷಯ ಗ೦: ಡಿಬ್ಲ್ಯೂಟಿಎ ಮತ್ತು ಕ್ರೆಡಿಟ ಆಹಾರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಕುರಿತು ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ರೂಪಿತ ಡಿಬ್ಲ್ಯೂಟಿಎ ಸೇಲ್ ವರದಿ (೨೦೧೦ ೨೦೧೦)	844
೬೨. ವಿಷಯ ಗು: ದೋಹಾದ ಡಿಬ್ಲ್ಯೂಟಿಎ ಅಧಿವೇಶನ ಮತ್ತು ಅನ್ವಯಿಕ ಪ್ರತೀಕ್ರಿಯೆಗಳು	855

೬೨. ವಿಷಯ ೩: ಭಾರತೀಯ ಕೃಷಿ, ಮುಕ್ತ ವಣಿಕ್ಯ, ವಿಶ್ವಾಸ್ಯಪಾರ ಸಂಘಟನೆ : ಇತ್ತೀಚಿನ ಒಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯೆ	864
೬೩. ವಿಷಯ ೪: ಕೃಷಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯದ ಕೊರತೆಗಳು - ಒಂದು ವಿವೇಚನೆ	869
೬೪. ವಿಷಯ ೫: ಕ್ಷಾಸ್‌ಹುನ್‌ ಡಬ್ಲ್ಯೂಟಿಎಂ ಸಮ್ಮೇಳನ (೨೦೦೯) ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂ : ಬಿ.ಟಿ. ಹತ್ತಿ ಪರ ಮತ್ತು ವಿರೋಧ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು, ಪ್ರತಿಭಟನೆಗಳು	870 877
ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂ : ನೀರಾ ಚಳುವಳಿ	
೬೫. ವಿಷಯ ಗ: ನೀರಾ ಚಳುವಳಿ : ವಿಧಾನ ಸಭಾ ಜರ್ಮನಿಗಳು (೨೦೧೦)	897
೬೬. ವಿಷಯ ೭: ಸುಸಿಟಿಡೆ, ಕೇಟ ಬಾಧೆಗಳಿಂದ ತೆಂಗು, ತೊಗರಿ ಇತ್ತಾದಿ ಬೆಳೆಹಾನಿ; ರೈತರ ಸಮಸ್ಯೆ (ಪತ್ರಿಕಾ ಪರದಿಗಳು: ೨೦೧೦)	898
೬೭. ವಿಷಯ ೯: ನೀರಾ ಚಳುವಳಿಯ ಅಯಾಮಗಳು (೨೦೧೦)	901
೬೮. ವಿಷಯ ೪: ನೀರಾ ಚಳುವಳಿ-ವಿಶಲೇನಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಲಿಬಾರ್‌ (೨೦೧೦)	908
೬೯. ವಿಷಯ ೫: ನೀರಾ ಇಳಕೆಗೆ ಮತ್ತು ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಸರ್ಕಾರದ ಆನುಮತಿ	910
೭೦. ವಿಷಯ ೬: ನೀರಾ ಇಳಕೆ ಆನುಮತಿ ಸುತರದ ಸಂದರ್ಭಗಳು	912
೭೧. ವಿಷಯ ೨: ಹಿರಿಯೂರಿನಲ್ಲಿ ನೀರಾ ಇಳಕೆಯವರ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ	915
೭೨. ವಿಷಯ ೫: ನೀರಾ ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ರೈತರ ಮೇಲೆ ಹಲ್ಲೆ ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂ: ಕಾವೇರಿ ಮತ್ತು ಕಾವೇರಿ ಚಳುವಳಿ	916
೭೩. ವಿಷಯ ಗ: ಕಾವೇರಿಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಚಳುವಳಿಯ ಆರಂಭಿಕ ವಿತಿಯಾಸಿಕ ಸ್ವರೂಪಗಳು	920
೭೪. ವಿಷಯ ೨: ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡನೆಯ ನಂತರದ ಕಾವೇರಿ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು	958
೭೫. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂ: ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಸಾಂಕ್ಷೇಪ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು	1016
೭೬. ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಗ್ರಂ: ರೈತ ಚಳುವಳಿಯ ಒಟ್ಟಾರೆ ನೋಟ	1021

ಅನುಬಂಧ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು

೧. ಅಧ್ಯಾಯ ಇಂದಿರಾ ಸಹಸ್ರಮಾನ ಪ್ರಥಮ ದಶಕಾರ್ಥ
 ರೈತ ಚಲುವಲಿಗಳು
 (೨೦೧೦-೧೫ನೇ ಸಾಲಿನ ವರೆಗೆ)
೨. ಸರ್ವಸಂಪೂರ್ಣ ರೈತ ಚಲುವಲಿ ಸೂಚಿ
 ೩. ಭಾಯಾ ಚಿತ್ರಗಳು
 ೪. ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಸೂಚಿ
 ೫. ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಸಮುಚ್ಛಯ ಸೂಚಿ

ಸಂಪುಟ 1

ಶಬ್ದ ಮತ್ತು ಶಬ್ದ ಸಮುಚ್ಛಯ ಸೂಚಿ

ಅ

ಅರಬಿದ್ವಗಿಯರ ವಾದಪುಲಿ ॥, 12,

ಅಲ್ಲಾಪುದ್ದಿನ್‌ನ್ ಖೀಲ್ಲಿ ತೆಲಿಗ್ ಹೇರಿಕೆ 31,

ಅರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ಸಮುತ್ತಿ 108,

ಅರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ರ್ಯಾತರು 114

ಅಸೆಸ್‌ಮೆಂಟ್ 140

ಆ

ಸರ್ ಅಲ್ ಪ್ರೈಡ್ ಚಟ್ಟರ್‌ಟನ್ 83

ಇ

ಇನಾಂ ರಥ್ಯಾತ್ 137

ಇರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ (ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯ ನಾಲಾ)

ರ್ಯಾತ ಚರ್ಚುವಳಿ 71, 111

ಇರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ರ್ಯಾತರ ರುಜುಗಳ ಮಸ್ತಕ

9 75

ಇರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ರ್ಯಾತರ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಾಳು 77,88

ಇರ್ವಿನ್‌ನ್ ನಾಲಾ ಚರ್ಚುವಳಿ ಕುರಿತ ಚರ್ಚೆ

79

ಎ

ಎಂಬಿರಗಾವ್ ತಾಲ್ಲೂಕು ಮುಖ್ಯರ 23

ಒ

ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಪ್ರತೀಕೆ 112

ಒಕ್ಕಲಿಗ ಮುದ್ದಣ್ಣ 11, 12, 13

ಕ

ಕಟ್ಟಾಗುತ್ತಿಗೆ 41

ಕಣಂದಾರ 21

ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ 64

ಕರ ನಿರಾಕರಿಸಿದ ಮೊದಲ ರ್ಯಾತ 14

ಕರನಿರಾಕರಣೆ 60, 61, 62, 63, 96 103,
104, 119

ಕಾಗೋಡು ರ್ಯಾತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ 120, 132

ಕಾಂಟಿಭಿಂಬನ್‌ನ್ ವಣ 71, 72, 73, 81ರಿಂದ
87

ಕಾಡಸಿದ್ದೇಶ್ವರ ವಚನ 8

ಕಾಣಿಕೆ ಪಥ್ಯತ್ 340

ಕಾಂಡಲೀನ್‌ನ್ ಗಾಫ್ 17

ಕಾನು ಸನ್ಯಾಲ್ 28

ಕಾಂಸಿಪಮ್‌ನೆಂಟ್ ಟೆನೆಟ್‌ನ್ (ಬೆದ್ದಿಂ 153

ಕೆತ್ತಲ್ಲಿರು ದೇರಗತಿ ಮೋರಾಟ 31

ಕೆಸಾನ್ ಸಭಾ ಜನನ 94

ಕೇಳುತ್ತ್ಯಾರು ಚರ್ಚೆ 42

ಕುಳಿದಂಗೆ 20	ಚಾಲುಗೇಣಿ 157
ಕುಲಮುದ್ದೆ ॥	ಬೆಕ್ಕೆದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ ರ್ಯಾತ್
ಕ್ರಿಷ್ಣ ಪ್ರಜಾಪತ್ರೆ 24	ಚಳುವಳೆ 34
ಕೇಶಾರ-ಕೇಶಾರ २	ಜಿತ್ತುವಾಹನ ॥
ಕೋಡಗು-ಅಮರಸೂಳ್ಯ ಬಂಡಾಯ 53	ಜ
ಕೋರಪಾಲು 24	ಜಂಗಲ ಸಂತಾಲ್ 28
ವಿ	ಜಂಗಲ ಸವಲತ್ತು 55
ವಿಲಾಘತ್ ಚಳುವಳೆ 21	ಜಟ್ಟಿ ಸತ್ತೆ 62
ಖೇಡಾ ರ್ಯಾತಾಪಿ ಚಳುವಳೆ 21	ಜಮ್ಮು 10
	ಜೀರ್ಣದಾರರು 25

ಗ

ಇ

ಗಣಭಾಷಣಿಕ 19	ಟಂಕಾಪಢ್ಟಿ 24, 25
ಗೇಣಿ ಕಾನುನೂ 155	ಟಾಂಕ್ ಕೋಡ್ ನಿಯಮ 52
ಗೋಕುಲ್ (ತಲಪಥನ್ ಜಮೀನುದಾರ)	ಟಿಪ್ಪುಕಾಲದ ರ್ಯಾತರ ಫಿರ್ಯಾದು 36
18	ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನ್ ಶಾಸನ
ಗೋತ್ರಮರುಷರು 3,4	ಟಿಪ್ಪಾಳ ಕಿಸಾನ್ ಸಭಾ ಸಮ್ಮೇಳನ 23
ಗೋಷ್ಠೆ 3	ಟೆನ್ನೆನ್ನಿ ಜರ್ರೆಗಳು 136, 151

ಒ

ಡ-ಡ

ಒಂಪಾರ್ಣೈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ 21	ಡಂಕೆಲ್ (ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ) 8
ಒಳುವಳೆ-ಒಳುವಳೆ 7	ಡೆಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣೋ ಪತ್ರಿಕೆ 112
ಒಂಪಾರ್ಣೈ ಮದುರ್ಬಾದ್ 28, 29	

ತ	ನೀಲಿ ಬಂಗಾರರ ಸಂಮ 19, 20
ತಕಾವಿಸಾಲ 32, 81	ಪ
ತರೀಕರೆ ಪಾಠಪಟ್ಟಿ 47, 48	ಪಾಟಪ್ಪಾ ಬಂಡಾಯ ೫೧೯
ತಹಕೂಬಿ 60, 63	ಪರಖೇಕರ್ 23
ತೆಲಂಗಾಣ ಮೋರಾಟ 26	ಪಶುಪತಿ 23
ತೇಭಾಗ ಜಳುವಳಿ 24, 25	ಪಾಚ್ಚಾರ್ಯತ 8
ತೊಗಲಕ್ ಕಾಲದ ರ್ಯತ ಬಂಡಾಯ 31, 32	ಪ್ರಾಂರು ಪ್ನೋನ್ 16 ಪುರವಂತರು 4
ಇ	ಪೂರ್ಣಯ್ಯವರ ಕಾಲದ ರ್ಯತರ ದೂರು 39
ಧಾಮಸ್ ಮನ್ತ್ರ 55, 56	ಮೆತ್ತುಕ್ಕೂರ್ ಮಂಟ್ 140
ದ	ಬ
ದನಗಳ ದೊಡ್ಡಿ 27	ಬಂಗಾಲ ಉನ್ನನ್ನಾ ಆಕ್ಷ್ಯ 19
ದಲಂ ತಂಡ 27	ಬಗರ್ ಮಹಂ ಸಾಗುವಳಿ 157
ದೇವರ ಭಾಗ 145	ಬಗ್ದಿದಾಲಿ ಪದ್ಧತಿ 24
ದೊಡ್ಡಿ ಕೊಮರಯ್ಯ 26.	ಬಗ್ದಿದಾರರು 25
ಇ	ಬಳನ ಭೂಮಿ ॥
ಧೋಂಡಿಯ ವಾಪ್ 30	ಬಳಾರಿ ಪಾಠೇಗಾರರ ದಂಗೆ 31
ನ	ಬಾದ್ರೇಲೀ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ 21, 22, 32
ನಕ್ಕೆಲ್ ಒಾರಿ ಜಳುವಳಿ 28	ಬ್ರಾಹ್ಮಸ್ಸ್ಪ್ರಾ 71, 83, 84, 85, 87
ನಿಜ ಕಂಡಾಯ 34	ಬಿತ್ತುಪಟ್ಟಿ 14
ನ	ಬೇಸಾಯಗಾರರ ಜಳುವಳಿ 71

ಒಂದಿಬಿಸಬ್ಬ 45.	48	ಮೇಲುಪ್ಪೆರು ಬೆಳ್ಳ 42
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಲ್ಕ್ರಿಯ್ ವರದಿ 22		ರ
ಬೋರ್ಗೋಡ 'ಪಂಟಸಲ್' 113		ರಾಜಾರಾಮ್ 18
ಭ		ರಾಜು ರ್ಯಾತ್ 8
ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಯಶಸ್ವಿ ರ್ಯಾತ್ ಮುಷ್ಟರ 20		ರುದ್ರ 2
ಭಾಸುಧಾರಣೆ 137, 151		ರುದ್ರ ಸೂಕ್ತ 2
ಮ		ರ್ಯಾತ 8
ಮಾರಾದಮರು 23		ರ್ಯಾತರ ಶ್ರಾಂತಿ 9
ಮಣ್ಣಾಕು 41		ರ್ಯಾತರ ದಂಗೆ-ಬಂಡಾಯ 9
ಮಣ್ಣತ್ತು 3		ರ್ಯಾತ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯ ಮೊದಲ ದಾಖಿಲೆ 12
ಮಧುತಾ ಪದ್ಧತಿ 42		ರ್ಯಾತ ಪ್ರತಿಭಟನೆ 15
ಮನುಷ್ಯ ದಯ 40		ರ್ಯಾತಸತ್ಯಾಮ್ 18
ಮನಸೆರಿಗೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ 19 ಬಾಬು 35		ರ್ಯಾತ ಸತ್ಯಗ್ರಹ 9, 15
ಮರವಳಿ ಕಂಡಾಯ 34		ರ್ಯಾತ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಿಷೇಧ 90
ಮಾಟಿಳ್ಳಿ ದಂಗೆ 20		ಉ
ಮಾವಳಿ ಲಾಸನ 11		ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಗಾವುಂಡಿ 4
ಮಾರ್ತಾ ಸಾದರೆ 37		ಲೀಂಗಬಿರರು 4
ಮುಮ್ಮುಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದ		ಲುಂಬಿನಿ ಗ್ರಾಮ 10
ರ್ಯಾತ ಬಂಡಾಯ 39		ಡಾ॥ ಲೀಂಗಿ ಕೋಲ್ಪನ್‌ 72, 117
ಮುಯ್ಯಾಲು 6		ಲುಂಬೆ 1
		ಲುಂಬೆ 5

ವ	ಸಂಘರ್ಷ ನಿರಸನ 9 ಸಂತಾಲರ ದಂಗೆ 19 ಸತ್ಯಮೀಸು ಹಾಗು ಸಿಹಿ ರ್ಯಾತ ಬಂಡಾಯ 17 ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಫಕೀರ ದಂಗೆ 19 ಸಮಕ್ಕೋರು ಪದ್ಧತಿ 42 ಸರಬರಾಯಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ 26. ಸ್ವತಂತ್ರಗ್ರಾಮ ಈಸೂರು 96 ಸಾದರಮಲ್ಲ 46 ಸಿಂಧೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿ 1 ಸೇಮೆ ಪದ್ಧತಿ 34
ಹ	ಹದಿಕೆ 14 ಹನುಮದಯ 40 ಹಾಲೇರಿ ಅರಸರು 10 ಹಿತ್ತಲ ತೆರಿಗೆ 100 ಹುಲಬನ್ನಿ ಕರಾನಿರಾಕರಣ 58, 59 ‘ಹಲೀವಾಟ’ ದಸಾಲ 121
ನ	ಹೈಗಮಲ್ಲ 45, 47 ಹೊನ್ನಾಕು 41
ಸ	ಸಂಕರ್ಣ ಮೂರ್ತಿ 2 ಸಂಗೊಳ್ಳಿ ರಾಯಣ್ಣನ ಬಂಡಾಯ 51

ಪ್ರತಿಭಾವಂತ ಸಂಸದೀಯ ಪಟ್ಟ ಮುಸ್ತಕ ಮಾಲಿಕೆ

ಪ್ರಕಟಗೊಂಡ ಮುಸ್ತಕಗಳು

ಕ್ರ.ನಂ.	ಮುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು	ಲೇಖಕರ ಹೆಸರು	ದರ
1.	ಕೆ. ಹನುಮಂತಯ್ಯ	ಪ್ರಶ್ನಾ ಎನ್.ಬಿ. ಪಂಗಡ್‌ಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಇತರರು	20.00
2.	ಎಸ್. ನಿಜಲೀಂಗಪ್ಪೆ	ಡಾ॥ ಸಂದೀಪ್ ಶಾಸ್ತ್ರಿ	15.00
3.	ಶಾಂತವೇರಿ ಗೋಪಾಲ ಗೌಡ	ಪ್ರಶ್ನಾ ಎನ್.ಬಿ. ಪಂಗಡ್‌ಯ್ಯ	15.00
4.	ವೃಕ್ಷಮಂತ ಬಾಳಿಗಾ	ಡಾ॥ ಶ್ರೀವನ್ ಕುಮಾರ್	20.00
5.	ವೀರೇಂದ್ರ ಪಾಟೇಲ್	ಡಾ॥ ಎಸ್.ಹೆಚ್. ಕವಂಟೆ ಹಾಗೂ ಇತರರು	20.00
6.	ಕಡಿದೂರ್ ಮಂಜಪ್ಪೆ	ಡಾ॥ ಎಸ್.ಹೆಚ್. ಕವಂಟೆ ಹಾಗೂ ಇತರರು	15.00
7.	ಜೀ.ಎ. ಡಳ್ಳಕೆರಿ	ಡಾ॥ ಅರ್.ಎಂ.ಎಲ್. ಪಾಟೇಲ್	15.00
8.	ಕೆ.ಎಸ್. ನಾಗಾರತ್ನಮ್ಮೆ	ಪ್ರಶ್ನಾ ಎಸ್.ಬಿ. ಪಂಗಡ್‌ಯ್ಯ ಹಾಗೂ ಇತರರು	15.00
9.	ಡಿ. ದೇವರಾಜ ಅರಸು	ಜೀ.ಎಸ್. ಸದಾನಂದ	15.00
10.	ಕೆ.ಎ. ಭಾಷ್ಯಂ	ಡಾ॥ ಪಿಂಕ್‌ಲೋ ಎನ್. ಭೆಚ್	15.00
11.	ಕೆ. ಮತ್ತಿಸ್ತಾಮೀ	ಜೀ. ದಕ್ಷಿಣಾ ಮುಹಿತ್	15.00
12.	ಟೆ. ಸದ್ಗುಲಿಂಗಪ್ಪೆ	ಜೀ. ದಕ್ಷಿಣಾ ಮುಹಿತ್	20.00
13.	ಜಾಖ್‌ರಾದು ಇವಾಂ	ಜೀ.ಎಸ್. ಸದಾನಂದ	15.00
14.	ಕೆ.ಎ. ರಂಡ್ರಿ	ಡಾ॥ ಸಂಧ್ಯಾರಂಡ್ರಿ	20.00
15.	ಬಿ.ಎ. ಕಂಡ್ಲಾಯ್	ಎಂ.ಕೆ. ಭಂಡಿ	20.00

16.	ಡॆ.ए.ಎಂ. ಹೆನ್ರಿಸ್ಟ್ಯಾ	ಪ್ರೊ. ಬಿ.ಎನ್. ಚಂದ್ರಯ್ಯ	20.00
17.	ಬಿ. ರಾಜಯ್ಯ	ನಂಜಾಯ್ಯ ಹೊಗನೂರ್	20.00
18.	ಎಂ. ನಾಗಶ್ವರ	ಡಾ॥ ಎಂ.ಎಸ್. ಪಾಟೀಲ್	15.00
19.	ಡಿ.ಪಿ. ಮಲ್ಹಾರಾಧ್ಯ	ಡಾ॥ ಹೆ.ಎಂ. ಪಂಚಾಕ್ಷರಂಯ್ಯ	15.00
20.	ಗಂಗಾಧರ್ ಸಮೇತೀ	ಡಾ॥ ಕವಂಟ ಹಾಗೂ ಖತರದು	15.00
21.	ಬಿ.ಡಿ. ಜತ್ತಿ	ಕೃಷ್ಣ ಕೈಲಾಪ ಕುಲಕುಣಿ	15.00
22.	ಆರ್. ಗುಂಡಳರಾವ್	ಜತ್ತರ ದ್ವ ತೋಟ	20.00
23.	ಕೆ.ಎಚ್. ಪಾಟೀಲ್	ಎಂ.ಕೆ. ಭಂಡಿ	15.00
24.	ಅಜ್ಞಿಜ್ ಸೇಲ್	ಹೆ.ಕೆ. ಜಾಲಸೂಲಿ	15.00
25.	ಸಿ.ಎಂ. ಆರ್ಮುಗಂ	ಹೆ.ಕೆ. ಬಾಲಕೂರಿ	15.00
26.	ಎ.ಹೆ. ಪಾಟೀಲ್	ರೇಷಣಿಂದ್ರಿಕ	30.00
27.	ಬಿ.ಎಲ್. ಸುಭ್ರಮ್ಯ	ಡಾ॥ ಡಿ.ಎಸ್. ಜಯಪ್ಪಗೌಡ	15.00
28.	ಟಿ.ಆರ್. ಹಾಮ್ಮಿ	ಎಲ್.ಎನ್. ಮುಕುಂದರಾಜ್	20.00
29.	ಎಸ್.ಡಿ. ಗಾಂಪಕರ್	ಮೇಂದನ್ ವಣಿಕರ್	20.00
30.	ಎಂ.ಪ್.ಎಲ್. ರಾಸ್ತ್ರಿ	ಉಪಾ ಹಾರ್ನೆಗ್ರಾಫ್ಸಾಯಕ್	20.00
31.	ಎಸ್. ಶಿವಾಜ್	ಕುಡ್ಲಿಗರೆ ಮಲ್ಲಿಕಾಚುನ	30.00
32.	ಕಾಗೇದು ಜಳವತ್	ಕುಡ್ಲಿಗರೆ ಮಲ್ಲಿಕಾಚುನ	15.00
33.	ಕೆ.ಎ. ಶಂಕರಗೌಡ	ಜಗಟಿ ಕೊಪ್ಪ	20.00
34.	ಟಿ.ಎನ್. ನರಸಿಂಹಮುರತ್ತಿ	ಕೆ.ಎ. ಸುರೇಶ್	25.00
35.	ಎಸ್.ಆರ್. ಕಂಟಿ	ಮನು ಬಳಗಾರ್	30.00
36.	ಎಸ್.ಪ್. ಮಲ್ಹಿಯ್ಯ	ಡಾ॥ ಟಿ.ಪ್. ಪೂರ್ಣಿಮು	20.00
37.	ಆರ್ಮುತ್ರ ಸದೇರ್ ಸಾಬ್	ಮನು ಬಳಗಾರ್	30.00

38.	శ్రీ.ఎం. నాదగౌడ	గంగాధరయ్య ఓరేమర	30.00
39.	శ్రీ. పట్టుబిలిరామన్	సంజయ్ దేవరె	20.00
40.	ఎం.ఎస్.కృష్ణ్	పట్ట.కె. బాలసుల్రీ	20.00
41.	ఎం.వి. కృష్ణ్	జి.జి. నాగార్జు	15.00

భాషాంతర ముస్కగళు

క్ర.సం.	ముస్కద హసరు	లేఖికర హసరు	దర
1.	డా॥ బి.ఆర్. అంబేచ్చర్	భాషాంతర నిదేశనాలయ	20.00
2.	డా॥ రాం మనోవర లోహియా	భాషాంతర నిదేశనాలయ	15.00
3.	ఎ.కె. కృష్ణమేనన్	రాష్ట్ర భాషా ఆయోగద అధ్యక్షరు	20.00
4.	డా॥ ర్యాంప్రసాద్ ముఖ్యీ	భాషాంతర నిదేశనాలయ	20.00
5.	శేక్ మహమ్మద్ అబ్దుల్లా	భాషాంతర నిదేశనాలయ	15.00
6.	డా॥ రాజేంద్ర ప్రసాద్	ఆర్.కె. ఘడగి	20.00
7.	భువేశ్ గుష్	ఆర్.కె. ఘడగి	20.00
8.	అనంతరయనం ఆయ్యంగార్	భాషాంతర నిదేశనాలయ	15.00
9.	రాజకుమారి ఆమృతాకోర్	కె.పెట్ట. శామిత్తి	20.00
10.	డా॥ జింతామన్ జి. దేవముఖ్	జేఎల్రూ సుదర్శన్	20.00
11.	పనంజిల్లీ గోవింద మనన్	భాషాంతర నిదేశనాలయ	15.00
12.	జ్యేష్ఠ సుప్రభాలో డాఫ్	ఎస్. సుమిత్ర	15.00
13.	ఎస్.ఎం. జోడ్జి	కె.పెట్ట. శామిత్తి	15.00
14.	డా॥ లంకా సుందరం	జవరయ్య	15.00

ಸರ್ಕಾರಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಹೀಗೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೫೪